

۲۰۱۰

כתבי ב. בצנלסוף

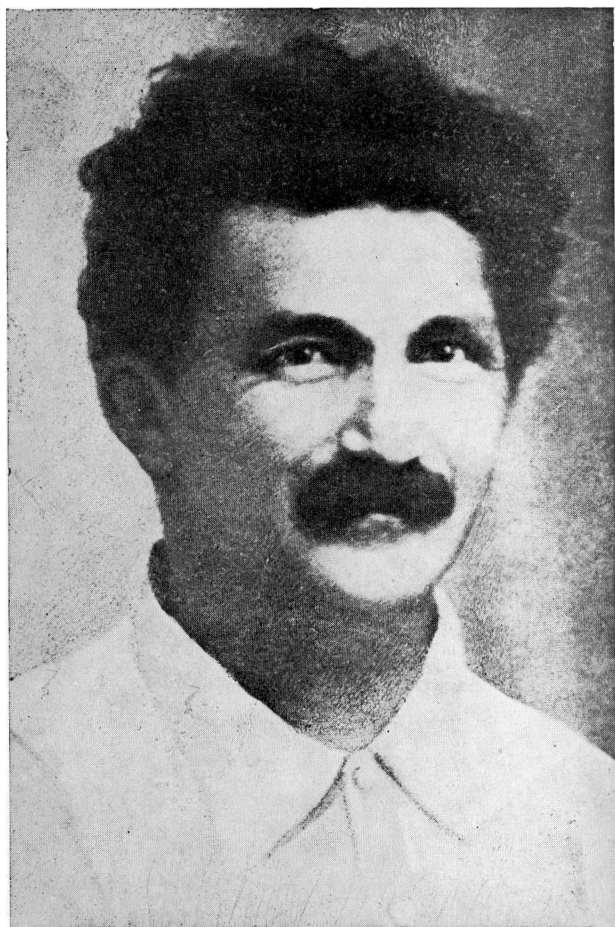

כתבי ב. בצנלסון

כרך שני

הוצאת מפלגת פועלי ארץ-ישראל

כל הזכויות שמורות
נדפס בארץ-ישראל
Printed in Eretz-Israel
דפוס «דבר», תל-אביב
תש"ו

ברל פצנולסון בשנת תרפ"ה

ע' ארזות העבודה» ובהסתדרות

בועידת «אחדות-העבודה» בחיפה

(כ"ז בכסליו תרפ"ג)

בויכוח הכללי

רגילים לדבר בועידות על „חשבון-הנפש“. בועידתנו זו, המציגה את השאלה: להיות או לחדול, ואם להיות — מה להיות, אנו זקוקים לחשבון כזה ביותר. איני מצטער על שאין בסדר-היום הסעיף „דין-וחשבון של הועד הפועל“, אולם חבל מאד שחסרה סקירה מקיפה על קיומה של „אחדות-העבודה“ מיום הינסדה ועד היום. על יסוד סקירה כזאת, החושפת ומעריכה את אשר פעלנו ואת אשר עבר עלינו ואת אשר לא קיימנו, יש גם לבקש פתרונים לעתידנו. אפשר שכל ציר היושב כאן יודע את הדברים בלבד, אולם עלינו להבר על זה. הנה י, למשל, דיבר בהחלטיות רבה על צורך הקיום המפלגתי. אבל הוא לא סיפר לנו, מה שחשוב לנו ביותר: כיצד הגיע לכך. נדמה לי, שאי אפשר לנו להיפרד מבלי להעריך לעצמנו את פעולתנו בעבר ואת אפשרויותינו לעתיד.

אילו נמסרה כאן סקירה על פעולותינו, היינו מוצאים כי גם מלבד עצם רעיון איחוד העובדים ופעולתם היו ביסוד תנועתנו קיום עיקריים, המשותפים לכלנו. אף אם הדברים לא מצאו את ביטויים בנוסחאות קצובות. אין לבטל כלל את ערך הנוסחה המסיימת והמסכמת, אולם אין גם להתפלא ולדון איתנו על אשר טרם קבענו את הנוסחאות הנכונות. בתנאי חיינו ועבודתנו, אשר כל נוסחה נכונה צריכה להיחצב מסלע המציאות, אין זה מן הדברים הניתנים להיעשות בתפוזן ועל נקלה. אבל חוסר זה של ניסוח עצמתנו אינו מקטין את שיתוף-הפעולה וההערכה בחזיונות העיקריים של חיינו בארץ-ישראל.

דוגמאות חטופות: הציבור המרוכז ב„אחדות-העבודה“ היה זה שחי חיים מדיניים-אינטנסיביים בארץ. אין צורך להאריך בזה. ימי תל-חי וימי ירושלים ויפו יעידו. ערות למצב המדיניות בארץ, הבנה ורצון לפעולה מדינית מתאימה בחוץ-לארץ — ציינו כל השנים את אפיה של „אחדות-העבודה“. או, למשל, העבודה התרבותית. בשביל אנשי „אחדות-העבודה“ היתה פעולה זו לא צדדית ומקרית, כי אם חלק אורגני של תנועתנו, מתוך הכרה זו שהפעול העברי בארץ לא יעצור אונים למלא את שליחותו ההיסטורית, אם פעולתו הישובית לא תלווה בעבודה חינוכית מתמדה, עבודה חינוכית אשר אינה מן החוץ, כי אם נעשית וצומחת מבפנים. לא רבים יודעים כי „אחדות-העבודה“ היא שהנחילה להסתדרות הכללית את ועדת התרבות ואת הספרייה המרכזית. או, למשל, בעניני ההתישבות: בעיך-חרוד הרגשתי שיש כעין חידוש בדבר, בשעה שהזכרתי מה פעלה „אחדות-העבודה“ להגשמת ההתישבות בעיך-חרוד. וגם זה לא מקרה הוא. וכמו כן, היחס לפועל העירוני והפעולה להגנת עניני העובד בתוך משקי הרכוש הפרטי. אולם יש דבר, כמדומני, שפולנו איננו מעריכים אותו דיו. זוהי פעולת „אחדות-העבודה“ בהסתדרות לשם ההסתדרות, ומה שהושג על ידי כך.

בועידת חיפה ויתרנו כמה ויתורים ל„צמצום“ ובלבד שתינסד ההסתדרות, לא „המשותפת“, כפי שחפצו אחרים, כי אם הכל לית. היא נוצרה, והיקף פעולתה וכוחה בחיי הפועלים עולה הרבה על כל מה שאפשר היה לחלום בימי הועידה. את דרישתנו מאז, „ביטול המפלגות“, הסירונו. אולם כלום לא בטלו המפלגות, כלום לא בלעה ההסתדרות את התוכן החי של פעולתן? מי שזוכר את השנים הקודמות ויודע עד כמה היו המוסדות והמפעלים הכלליים של ציבור הפועלים נמצאים תדיר תחת האטרופסות של המפלגות, נטולים אפשרות של התרחבות והתפתחות, כמה היו המפלגות שולטות בכל ענפי-החיים של הפועלים בארץ, יודה כי אם גם המפלגות קיימות פיוס בשמותיהן, הרי פזחן פג. וההסתדרות הכללית באותה שעה גדלה ויצאה מתוך המסגרת החיפנית. בקושי התירו שם להסתדרות את ה„גם תרבותיים“. ועכשיו מהי העבודה התרבותית הנעשית בארץ מחוץ ל„ועדת-התרבות של ההסתדרות הכללית? פעולה מדינית וקשרים מדיניים

עם החוץ לא נכנסו כלל בגדר פעולותיה, ואף על פי כן לא נמנעה ההסתדרות לסדר את ענין ההתאזרחות, לתמוך בידי הארגון הלאומי, לפנות מדי פעם ל„ליבור-פּרטי“ וכו'. וברור הדבר, כשהדברים מגיעים בארץ לידי פעולה מדינית, אזי ההסתדרות היא היא אשר תעשה ותנהל את הפעולה הדרושה. נקח, למשל, את ענין האסיפה המחוקקת. כלום יעלה על הדעת, שבבחירות ילך הפועל מפוזר למפלגותיו ולקיבוציו הזעירים? אם גם הועד הפועל של ההסתדרות יהא חושש לקבל עליו את הדבר, הלא תבוא הדרישה הנמרצה מתוך ציבור הפועלים פולו, היודע רק את ההסתדרות ורואה בה את חזות הכל, כלומר: גם את המפלגה של המעמד העובד. או, למשל, הבחירות לעיריות. הפעולה המוניציפלית ערפה בשביל העובד בארץ הולך ועולה, ובעיריית תל-אביב תלויות עכשיו הרבה אפשרויות של עבודה ופעולה כלכלית. מי ידאג לזה, האם המפלגות או מועצות הפועלים העירוניות? ואחרי כל אלה נשאלת השאלה, היש צורך ב„אחדות-העבודה“ אם אין? איני שואל לזכות של מפלגות סתם. אלה אשר עינן צרה בצמיחת ההסתדרות ורוצים בצמצומה (ויש גם — בביטולה) ימצאו לעצמם תדיר זכות קיום מפלגתי. אלה המשמשים בארץ סוכנויות-חוץ ורואים את תפקידם בהבאשת ריח הפועל הארץ-ישראלי בחוץ-לארץ וחושבים את עצמם מחוץ לכל היצירה הישובית והתרבותית של מעמד-הפועלים בארץ — אלה בטוחים בקיומם. על המרירות שבלבבות, על אי-תפיסת הענינים המצויה אצל עולים חדשים ועל האינטריגה העיוורת — פרנסתם. אולם מהו הצורך לקיום מאורגן שלנו, המאמינים בהסתדרות, הנאמנים להסתדרות, הרואים את מטרותם ודרכם לא מחוץ לכלל-הפועלים כי אם בתוכו?

לי נראה, שיש צורך נמרץ בקיום סיעה מאורגנת של „אחדות-העבודה“ בתוך ההסתדרות, לתכלית ההסתדרות. העליה היא מגוונת. העולה בבואו אינו מוכן, מפמה בחינות, לתפקיד המורכב הקשה העומד לפניו. עוד צפויות להסתדרות הרבה סכנות, ונחוץ להסתדרות פוח קיבוצי מאורגן, שירצה בה מבלי תנאי, שיראה בה את הדרך, ויעמוד תדיר הכן לפעולה ולמילוי חובה. פה דיברו על דבר השלטת-עצמנו בהסתדרות. יודע אני כי פנות המדברים אינה „לתפיסת השלטון“ בהסתדרות. אבל מוטב להתרחק מביטויים פאלה, אשר ערכם החינוכי הוא מסופק. עבודתנו בהסתדרות

צריכה להיות תמה. ביסוד מהותנו הננו הקיבוץ הנושא ברעיון הסתדרותי המעמד, המוסר את עצמו לרשותה, המברר לעצמו את הדרך ופועל ומשפיע להוביל את ההסתדרות בדרך זו, אשר בה הוא הולך.

מחפה לנו עבודה גם מחוץ לכתלי ההסתדרות. מחוץ לנו אין בחוגי הפועלים בארץ הכרת הצורך בקשר חי עם העובד העברי בחוץ-לארץ. צורך זה חי בקרבנו לא מתוך חוסר ביקורת למצב הענינים שם, לא מתוך אמונה עיוורת פי השם „תנועת-הפועלים” יכסה על כל משגה ופשע. אדרבא. אנחנו מתיחסים בביקורת קשה למצב הענינים בתנועת-הפועלים היהודית פיוס. אולם ביקרתנו ותביעותינו אינן מאפילות על הרגש היסודי של קרבת-אחים עובדים בעם, ואפילו היחסים השזורים פיוס. ברוב הגדול של הפועלים היהודים לגורל העם. לארץ-ישראל וליצירתנו התרבותית. יחסים הראויים להערכה מרה מאד, אינם צריכים להחליש את קשרי-המעמד בעם, כי אם מטילים עלינו חובה של קשרים. עבודה ומלחמה בקרב תנועת הפועלים היהודית. ואין נושא אחר לרעיונות אלו ולפעולה זו מבלעדינו.

ועוד פעולה מחוץ להסתדרות: חינוך חברתי-מדיני. גם להבא נשאל שהפעולה המדינית תיעשה על ידי ציבור-הפועלים פולו. לא נרדוף אחרי המונופולין לפעולה מדינית. אדרבא, חשיבותה והצלחתה של הפעולה המדינית היא בזה שאינה מעשה ידי מפלגה כי אם דבר המעמד פולו. אבל לשם הפעולה המדינית של ההסתדרות פולה, הכרחית העבודה החינוכית של „אחדות-העבודה”.

סעיפים אלה, המנויים כאן, הם רק ראשי-פרקים לפעולתנו. אם מצד התפקידים הדורשים את מילויים הנאמן — יש ויש להתקיים ולפעול. יש בינינו חוששים ל„סַרַח העודף”, אשר קיום מפלגתי גורר אחריו. אל יבהילנו זה. היינו מראשית קיומנו תנועה פתוחה, המונית, ובכוח זה גם עיכלנו את אשר בא אלינו.

חושש אני לדבר אחר, אשר איני רואה לו פתרונים: כי צד תוכל „אחדות-העבודה” לפעול? הפועל ברובו מוצא לו סיפוק בהסתדרות הכללית, אשר בה ביתו, בה כל עניניו המעשיים. דרושה מידה מרובה של צרות ציבורית והפרה, בכדי להשתתף בקיבוץ מיוחד הנושא בפעולה מדינית. ספרותית וחינוכית, בעל רעיון ומטרה. השאלה היא, אם הצורך

הזה המורגש כאן בקיום „אחדות־העבודה“, יהא מורגש גם בציבור הפועלים הרחב. אדם אחד מהעליה השלישית אמר לי: „אתם בני העליה השניה מצאתם את דרככם שלכם במשק וביחסים המדיניים: הקבוצה והמפלגות. אנחנו, הדור החדש, טרם מצאנו את ביטוינו גם בהתישבות וגם בפעולה מדינית.“ דור העליה החדש מנסה ליצור את „הקבוצים הגדולים“ (גדוד העבודה, „השומר הצעיר“, חבורת־העמק). השאלה היא: איפה ימצא הוא את הביטוי לצרכי פעולתו המדינית? אם לתוך החבר הזה של „אחדות־העבודה“ לא יתמיד להיכנס מדי פעם זרם חי של כוחות אנשים חדשים, הרי ניהפך גם אנו לכנופיה קפואה.

ועוד שאלה, אם פי פרזואית לגמרי. פעולה מדינית, חינוכית וספרותית פרוכה בקרבנות חמריים. היוכל הציבור הקטן והמרוכז הזה להמציא את הדרוש בשביל קיום אקטיבי, מביא פירות?

שתי ועידות מ'נה „אחדות־העבודה“ ושתיהן קבעו תקופות בגלגל חיינו, האחת זו שיצרה את „אחדות־העבודה“, השניה שקבעה את יסודותיה של ההסתדרות הכללית. שתיהן הצמיחו פירות, והפעולה שנעשתה על ידן שימשה את תנועת הפועלים כולה. ועידה זו בכל מהלכה ודאי תסייע להגברת פוח ההסתדרות, לחינוך הפועל, לביצור המשק. היא תתווה את דרכי־פעולתה של „אחדות־העבודה“ בהסתדרות ומחוץ להסתדרות. אולם הפתרונות לשאלות המוצגות יבואו לא בוועידה, כי אם במה שיעשה לאחריה.

„פועלי־ציון“ ו„צעירי־ציון“

ועידתנו כולה עומדת אולי בלא יודעים תחת הסימן של המשבר בציונות, כלומר, ביחסו של העם לבנין ארץ־ישראל. אין אצלנו סעיף מיוחד כזה, אבל הוא מורגש בכל מהלך־ההיפוכים. אחרת היינו מתנפחים גם בשאלות ההתישבות, בטמפרמנט אחר ובדייקנות אחרת היו עומדים אצלנו על פרטי השיטות הסותרות ומתחרות, אילמלא היה המצב האובזקטיבי כאילו מלגלג לנו ולוויכוחינו. ומשום זה אל יפלא הדבר אם גם סקירתנו על מצב תנועתנו בגולה לא תישמע פנאום של חבר הבא מן החוץ, אשר תפקידו להשמיע אך טוב ולראות בכל רק נצחונות.

לפני ארבע שנים היתה השעה המזורה בוועידת פתח־תקוה, כש„אחדות־העבודה“ העיזה להרים ולבטא את הרעיון על דבר איחוד כל הפוחות המפורדים של הציונות הסוציאלית. הרעיון היה אז לא רק חדש, כי אם גם מוזר ומתנגד לכל המקובל בגולה. ואין פאן המקום לספר על כל התלאות אשר מצאונו, מפל צד, על אשר הרהבנו לדרוש ולהטיף לזאת. מצד זה נשתנה המצב בתכלית. אנו נמצאים ערב איחוד. ואין פאן לא איחוד הבא בתוקף החלטה של מנהיגים, כי אם איחוד ההולך ומתגשם בהתמדה בכמה ובכמה פגישות ומפעלים. ההתחלה המכריעה היתה בארץ: פניסתם של „צעירי־ציון“ לתוך „אחדות־העבודה“. אחר כך באה הפעולה המשותפת של „פועלי־ציון“ ו„צעירי־ציון“ בקונגרס בקרלסבד. ההגברה המתמידה של הקשרים הביאה לידי שיתוף המנדטים בקונפֿרנציה השנתית האחרונה, ואחרי כן באה הפעולה המשותפת בפולין בעזרת הבחירות לסיים. ועכשיו אנו עומדים אחרי החלטותיהן של ועידת „פועלי־ציון“ באמריקה ושל המועצה בברלין, שהן הן צעדים מוחלטים ומכריעים לקראת האיחוד האורגניזציוני השלם.

תנועת איחוד זה לא הלכה רק בקו ישר; היא גם התבטאה בחזיונות של הפלגה. הפלגת חוגים שונים, אשר היתה הכרחית ומועילה לכל הפעולה הציונית הסוציאלית.

הפילוג ב„פועלי־ציון“ שיחרר את התנועה מן החוגים, סחופי־הזרם, אשר לא היה להם האומץ להגות את מחשבתה העצמית של התנועה הציונית־הסוציאלית, אשר לא הספיקו להם פוחות הנפש להיות נאמנים למפעל הארץ־ישראלי. תנועת „פועלי־ציון“ אשר הִזְרָתָה ולידתה בביקורת שנונה של האמיתות המקובלות בתנועת הפועלים היהודים וברצון עז למפעל הארץ־ישראלי הגואל, תנועה זו הלכה הלוך והתכווץ תחת שלטונם של אלה, אשר הכניעו את מחשבתם ואת רצונם לכל תרועת־נצחון המשתפכת ברחוב. הקרע אשר בא בוינה לפני שנתים וחצי היה מכאיב אבל הכרחי. ואת תוצאותיו אנו רואים עכשיו: החלק הנאמן הלך והתגבש. חלקים חלקים שבים אלינו. אבל בעיקר חשובה ההבראה הפנימית.

המתבונן מקרוב לנעשה במרפז התנועה ובעתונותה חייב לציין את השינויים החשובים אשר התגלו מעת הפירוד. התנועה נגאלה מן המצב

הקודם אשר גזר עליה — בתוקף ההתרוצצות הפנימית והרצון להשביע את כל „הצדדים“ — פסיביות גמורה בכל מפעל לאומי וארץ־ישראלי. עכשיו: בפרקציה של „פועלי־ציון“ בקונגרסים ובפעולות באי־פוחה במוסדות — חדירה וידיעה יסודית בעניני ארץ־ישראל, עמידה על המשמר והגנה אקטיבית על צרכיו ודרישותיו של הפועל בארץ. הפעולה הפוליטית — פרסום קיומו ומלחמתו של הפועל היהודי והסברת משאלותיה של הציונות הסוציאלית בקרב תנועת הפועלים בכלל ותנועת הפועלים האנגלית בפרט — מתנהלת באקטיביות, בחריצות וב„טוב־טעם ודעת“. גם הפעולות האחרונות בנידון זה: זו של „פועלי־ציון“ באנגליה בשעת הבחירות והשתתפותם של „פועלי־ציון“ באמריקה ביצירת ה„ליבור־פרטי“ במדינתם מעידות על ההתמדה בענף־פעולה זה, על החוש הפוליטי הער של התנועה, וגם על אפיה של פעולה זו, הפורשת את הדגל בגלוי ובאומץ לעיני כל העולם. כדאי, כמדומה, לציין, שמכל ההסתדרויות הרבות והשונות הפועלות בקרב הפועלים היהודים, תנועתנו היא היחידה הלוחמת את מלחמתו הלאומית של הפועל היהודי, משמיעה על דרישותיו ועל יצירתו, מבלי להאפיל, מבלי לצמצם, מבלי לשמש פלי־שרת לאחרים, וכובשת עמדה אחרי עמדה גם בהכרה וגם למעשה. גם כלפי פנים נעשית עכשיו, על ידי הברית, פעולה חינוכית ארץ־ישראלית מיוחדת במינה: הוצאת הירחון „דאס אַרבייטענדע ארץ־ישראל“, המביא את ידיעת הארץ וחיי העובד ויצירתו בלב רבים, אשר אינם מצויים אצל המקורות עצמם. ירחון זה, הרוכש לנו ולפעולתנו קוראים חדשים ומעריכים חדשים, מציין אתו בעצם גם שינוי גדול באפיה של התעמולה „הפועלי־ציונית“. הרעיון קורם עור ובשר, ומשיטת האבסטרקציה העיונית עוברת התעמולה אל היצירה הממשית, אל המציאות של העבודה בארץ. הפועל הארץ־ישראלי ומפעלו החלוצי וגילויי יצירתו הסוציאליסטית הם הם שמוצגים במרכז ויוצאים ללמד על מגמתה ועל אפקיה של התנועה כולה.

גם בתנועת „צעירי־ציון“ יש לציין במשך השנים האלה פעולות חשובות אשר תכנן: ביצור הקשר עם הפועל בארץ. ואף פאן צריך לציין פי התגבשות הפוחות עברה אף פאן דרך של הפלגה והתפרדות. ואפשר שלא נטעה אם נחשוב, פי גם ההתפלגות הזאת פאה במידה מרובה בעקב

היחסים בארץ־ישראל. בתוך האגף הציוני־הסוציאליסטי של „צעירי־ציון“ התבלטו הפזחות אשר ראו במרפזם את „אחדות־העבודה“, וכאן עלינו לציין כי חייבים אנו הערכה לתנועת „צעירי־ציון“ אשר נלחמה את מלחמתנו. מי שידוע באיזו דיבות נפגשה בעולם יצירתה של „אחדות־העבודה“, איזו מחיצות הוקמו בכדי למנוע בעד דברינו שיחדרו לאשר שלחנזם, באיזו עלילות היתה מוקפת פעולתנו בגולה — ידע להעריך את עזרת־החברים מ„צעירי־ציון“ אשר עזרו לנו לפרוץ את מחיצות־הטפל. הם הם שהביאו דברינו לחבריהם בפינות הנידחות וגרמו ליצירת היחס הנפשי הנלבב ל„אחדות־העבודה“.

בפעולת „צעירי־ציון“ יש לנו כאן לציין ביחוד את הופעת הירחון „העובד“. נסיון ספרותי זעיר זה חשיבותו בעיקר בזה שהוא „משדד את המערכות“ המקובלות בגולה ומסייע להריסת החץ הטפל המבדיל בין העברית והספרות הסוציאליסטית. הוא קושר את חיפושיהם הסוציאליסטיים של הנוער היהודי עם הספרות העברית.

בפירוורים המנויים כאן אפשר היה להסתפק אילו דאגנו לטיפוח הפטריטיזם המפלגתי שלנו, אילו חפצנו להשלות את נפשנו ולהשקיט את רוחנו ב„נצחונות“, אולם אין הפירוורים האלה משביעים אותנו כלל. תביעותינו הן גדולות הרבה יותר, ואין לנו כל יכולת פנימית להיות מרוצים ממצב הדברים. ליקוייה של תנועתנו בגולה תלויים הרבה בתנאים הכלליים של מצב העם, במדרגת היחסים לארץ־ישראל ובהלך־רוחה של תנועת הפועלים היהודית, — תנאים אלה שבתוכם צריכה תנועתנו לפעול. היחסים בעם לארץ־ישראל עדיין הם עולים ויורדים חליפות. ועליות וירידות אלו מורגשות מאד במצבם של כל הזרמים הציוניים. אפילו זלזל של הציונות כמו מפלגת „פועלי־ציון“, ה„שמאלית“, המכחישה לכאורה במציאות הקשר בינה ובין התנועה הציונית כולה, אף היא שער מניותיה עולה בימי סן־רמו וכז, ויורד עם הידיעות הרעות על המצב בארץ. ויחסם כיום למצב הענינים בארץ־ישראל אינו טוב. אחרי שנים של „גדולות“ באו רק קטנות. ואין העם מאמין גם לקטנות החשובות והמתהוות. תרועת הנצחון הגדולה ושכרוץ־הגאולה הוצאו לבטלה, מבלי להביא פדות. העליה הגדולה לא באה. ואחרי הבשורה הגדולה על „נציב יהודי“ בא מפח־הנפש

הגדול. האדם הנאמן בשאר נאמן גם ביגונו, והשאר — מפסיד את התלהבותו ואת אמונתו יחד ועובר מענין לענין, אשר העתונות היומית ממצאיה לו למזון. והידיעות על הנצחונות הפוליטיים הגדולים ועל הפורענויות הגדולות נקלטות בלבבות הרבה יותר מאשר הידיעות הזעומות על ביצורי עמדות קטנות יום יום. זה דורש חינוך אחר לגמרי, חינוך אשר העתונות והפובליציסטיקה היהודית אינן מסוגלות לו פלל. אדרבא, האינטליגנציה היהודית, דבריה ועתונאיה הם מסוגם של אותם המפקדים המתלהבים בעצמם מפל נצחון מדומה והמחזירים „על עקב בשׁתם“ את חילותיהם בכל שעת-ספנה. היא היא שהתלהבה והלהיבה בימי הדקלרציה ותבעה דוקא רפובליקה יהודית, והיא היא הנעה פיוס על רוסיה ועל מפסיקו ועל כל קיקיון בן-יומו.

הפעולה הציונית בדרך כלל תלויה במידה גדולה בתנאים הכלכליים של חיי אירופה פיוס, תנאים אשר אינם מסוגלים ביותר ליצירה ישובית, ובמצב היהודים בארצות ההן. לפי כל הידיעות, אמנם, הולך המצב החמרי של האוכלוסים היהודים בפולין ורומניה ומשתבח. כלומר: „יש פנציה“, אולם השבחה זו של המצב אינה מביאה אתה כלל את ביצור העבודה והשכבות העובדות שבעם. אדרבא, בין ברוסיה בין בשאר הארצות מציינים מסתכלים רבים את התמעטותו ודלדולו של מעמד הפועלים היהודי. ירידה מעמדית זו הפרוכה גם בירידה מוסרית בכל פינות החיים ודאי שהנה מכשול גדול להקמת תנועת-פועלים ברוחנו.

גם האגדרלמוסיה שרוסיה הכניסה לעולם היתה לגורם מיוחד בחיי ההמונים היהודים שבשאר ארצות. מבלי להיפנס פאן בהערכת השפעתו של הבולשביזם על גורל תנועת-הפועלים העולמית, הרי בתנועת הפועלים היהודית הביאה אתה אך הרס והשחתה. אגב, חזר פאן אותו החזיון הישן: כל תנועה חדשה גדולה הבאה לעולם פוגעת בנו קודם כל בצורה של אסימילציה, עד שהיא נקלטת ונעכלת בקרבנו. כך היה בראשיתה של ההשפלה, ככה היו ביפורייה-הסוציאליזם, וככה היתה עכשיו פעולת הבולשביזם, שהביאה אתה שלילה גמורה לכל חזיון-חיים יהודי. תנועת הפועלים היהודית אשר היתה קודם מבצר לחיי-המון יהודים, לתביעות-חיים לאומיות (אם כי מוגבלות) נכנעה לפני הבולשביזם והקריבה את קניניה אחד אחד. כל המסורת של אוטונומיה לאומית, כל הקנאה לאידיש, כל המסירות לתנועת

הפועלים היהודית העומדת ברשות עצמה — לא עמדו ביום דין. ויד האינטליגנציה והמנהיגים היתה הראשונה במעל. ואם גם בשנים פתיקונן היה החינוך הלאומי של הפועל היהודי לקוי, והתנועה המעמדית היתה בשבילו דבר מופשט, קרוע משאלות קיומה של האומה היהודית ומאפקיה ההיסטוריים, ועניני-חיוו הוא ומכאוביו שלו עמדו תמיד בצד מאור פני התנועה הפללית והפרספקטיבות הגדולות, — מה ירד איפוא ערכם של כל אלה פעת, בשעה שבתנופת-יד אחת נמצא הפתרון השלם לכל ובבת-אחת.

במרחק מרוסיה, במקום שאין ההשפעה הישרה של המציאות הרוסית, נעשה אצל היהודים הבולשביזם לדבר-אמונה, ל„מרפז רוחני“. פשם שאתה מוצא יהודים, אשר „לבם במזרח“, השואבים כל תנחומיהם באמונה הארץ-ישראלית, פך אתה מוצא יהודים המתפללים כל יום מול רוסיה, המשעשעים את נפשם, בחייהם הדלים והיבשים, בפולחן הרוסי. הם חסומים בפני כל ביקורת, בפני כל הדי-חיים אחרים. הידיעות השלוחות מרוסיה וההארה הבאה משם הן מזונם הרוחני. אפשר שפולחן זה חי עכשיו את ימיו האחרונים, אולם פיום הנהו אחד הגורמים העיקריים ליחסים ולהשקפות.

אגב, לא למותר פאן אולי להעיר, כי מלבד „אורניגטציה“ מדינית הביא אתו הבולשביזם גם „מוסר חדש“, אשר הסוציאליזם לא ידעו. מוסר זה: אישי וחברתי, הנוח לכל המחזיקים בו הוא גם נוח להיקלט. והוא נפגש עכשיו בחוגים שונים של הנוער היהודי, בין אם הם סוחרים בנלוטה בין אם הם סוחרים בפוליטיקה. ואין, פמדומה, צורך להסביר, כי אַתיקה זו אינה יכולה לשמש פוח מסייע לבנין חברת העבודה בארץ-ישראל.

אלה הם התנאים שבהם פועלת תנועתנו, ושנגדם היא צריכה להילחם. מה מצבה פיום? בתוך ה„פועלי-ציונות“, שבה אנו מוצאים שכבות שונות: שכבה דקה של אינטליגנציה, המעורה בתנועה, בעלת מסורת חזקה, אשר עמדה בכמה נסיונות ויצאה מבוגרת ומבוצרת; שכבה של פועלים או שהיו רוב ימיהם פועלים וגדלו עם התנועה, ושומרים לה את חסד-נעוריהם, — אצל אלה נכנס ענין ארץ-ישראל בדמם ובבשרם, והם עומדים בנאמנותם בפני כל הגלים. יכולתי הרבה לספר על אנשים שונים מסוג זה אשר פגשתי בדרכי בארצות שונות, אשר כל מעיניהם אָתנו, הנכונים תמיד

לקרבנות, השומרים את אש-הקודש בכל התנאים — אנשים מתוך העם, עדים חיים לכוח הרוחני האצור בתנועתנו.

לעומת אלה ישנם אֶלְמֶנטִים בתנועה, החיים בזכות עֲבָרָם והם רק למעמסה עליה. בחייהם יום אין כל קשר לא עם חיי הפועל היהודי במקום מגוריהם ולא עם פעולתנו בארץ. לעצמם עשו ברירה, היו לעורכי-דין, לרופאים, ובתנועה הם שומרים על ה„חֻזְקָה”. מחשבתם קפאה על שמריה, על הגירסה דינקותא המטושטשת, אף היא מסתפקת בקליטת הדעות המשתררות סביב. במעשים — לקרבנות, לפעולה ארץ-ישראלית — הם האחרונים. לחות „דעה”, לבחירות, ל„שמאליות” אשר אינה מטילה כל חובות — הם הראשונים.

הצד העיקרי החסר כיום ב„פועלי-ציון” במידה ניכרת הוא הנוער. בעולם הגדול, במקום שתנועות פוליטיות נעשות על ידי פוחות מבוגרים, אפשר שחזיון זה עדיין לא היה כל כך מדאיג, אולם בתנועות היהודיות, ולגבי עבודתנו בארץ, הדורשת דוקא פוחות-נעורים, המתחילים מאלפא-ביתא, הפתוחים לחליציות גמורה, חסרון זה מורגש מאד מאד.

בתנועת „צעירי-ציון” ישנו הנוער הזה, אשר בעם הוא הוא שבנה את כל התנועות היהודיות בעשרות השנים האחרונות. אולם אין לי הבטחון פי גם צמיחתם של „צעירי-ציון” לא נכנסה בזמן האחרון למצב של עמידה. את חשיבותם של פוחות הנוער שב„צעירי-ציון” יודעים אנחנו להעריך, על פי אלה החברים המשתתפים אִתְנוּ בעבודה בארץ. אולם נראה לי, כי תנועת „צעירי-ציון” זקוקה לחיסון רב, לפעולה אינטלקטואלית וחינוכית, בכדי שתוכל לעמוד בפני כל הרוחות המנשבות. הנוער הציוני שימש תדיר מעבר לכל מיני תנועות ברחוב היהודי, ומנהיגיו היו על פי רוב נכונים לכל מיני קפיטולציות ובלבד להציל איזה שיריים. נגד שיטה זו של קפיטולציות וצמצום-הדמות אשר מהם סבלה הציונות הסוציאלית די והותר בימי נעוריה, צריך להציג את העמקת ההפרה, חיווק הפעולות הממשיות וביצור הקשרים החיים עם ארץ-ישראל.

הצד השלילי השווה שבכל חלקי תנועתנו, וכמוה גם בכל האגפים הקרובים להם, שכאלה פן אלה אינם מחונכים דים לפעולה ממשית. אין תנועתנו תנועה פוליטית בלבד, בשביל כזאת אולי יש בקרבה די אַקְטִיבִיּוֹת

ודי פשרונות. אבל פעולתנו הארץ-ישראלית דורשת מנושאים הרבה יותר: אקטיביות אחרת וחריצות מעשית אחרת — והיא חסרה. ובעיקר, בארצות המזרח. הנה, למשל, כמה מדברים על דבר תנועת-מכשירים במזרח-אירופה. מה רב היה ערפה החינוכי והמעשי אילו היתה נעשית פהוגן בתנועה אחת. ואצלנו עומדים בדיבורים. או, למשל, בנק-הפועלים. ברזולוציות ובמיטינגים לא היה מחסור. וחבל שאין להקים בנק בזה בלבד. ומספר המניות שנמכרו בכל ארצות מזרח-אירופה מהו? קטנות הנלוטה היא התנצלות-שוא. גם בתנאי הנלוטה אפשר היה לפעול גדולות. אבל לפעולה כזו, שאין עמה חריפות הפולמיקה ושכרון-הבחירות וקלות הנצחנות, לא חונכו מפלגותינו. ודוקא מעשים אלה, בעלי-משקל ועשויים בהתמדה, הם הם היכולים להקים לנו תנועה ולכבוש לבבות. תנועת „פועלי-ציון“ בחרה לה מערכה כבדה: לחנך את הפועל היהודי בהפרת עניניו הריאליים ושליחותו המעמדית ההיסטורית בתוך המציאות היהודית, לכבוש את הפועל היהודי בשביל הציונות הסוציאלית. ואחרי חמש-עשרה שנה של תעמולה עיונית-ויכוחית עיד עומדים אנו בראשית. תבוא איפוא התעמולה המעשית, המרופזת סביב לעליית-העובדים וליצירת העובד בארץ, ותמצא את הדרך ללב המוני הפועלים היהודים, לחינוך ציוני-סוציאלי של הנוער היהודי.

גם לשם הפעולה המעשית, גם לשם הגברת התעמולה וכיבוש פוחות חדשים נחוצ להחיש באיחוד. האיחוד יתן לנו לא רק את השיתוף והצירוף של הפוחות אשר ישנם בעין, הוא יצמיח לנו פוחות חדשים, הוא יאפשר לנו הרמת תנועה חדשה ברוחנו היהודי.

אולם איחוד בלבד אינו מספיק. נחוצה פעולה מתמידה מארץ-ישראל. המפלגות השונות שלנו בחוץ-לארץ זקוקות להשפעה בלתי-פוסקת מן הארץ. דרושה עזרה לעתונות, דרושים אנשים לחינוך, לפעולות. ביצורה של „אחדות-העבודה“ צריך להיעשות גם בארץ וגם בחוץ-לארץ.

ולבסוף, דברים אחרים על „החלוצ“. אין לסמוך על זה ש„החלוצ“ יבנה ויתקיים מאליו. איני חושב פי אפשר להיות מרוצים ממצב „החלוצ“ כיום. ואל לשכוח פי כל הדחיפות הגדולות שניתנו בשנים האחרונות ליצירת התנועה החלוצה — יצאו מתוך אנשי הארץ, ואנו פאן הלא מרגישים על כל שעל, כמה סובלת עבודתנו פולה מחוסר חומר אנושי מחונך לכך.

על ערכה של ההכשרה הגופנית והמקצועית אולי כבר עמדו (להלכה, כמובן; למעשה הדברים הם עודם במצב של כאוס למדי), אולם על הצורך בחינוך סוציאליסטי, בהבנת שאלותיו של הפועל בארץ, בהידבקות בהסתדרות, בהפרת חשיבותה של היצירה המשקית הסוציאליסטית ובקליטת כל שאר המושגים והיחסים היסודיים אשר לנו הם גופניים — עוד טרם עמדו. וחוסר כל זה בחינוך העולה — הוא כבר לנו פיוס ל"מפגע". לכן, אל נא נסתפק בענין זה ברזולוציות. אם גם נדע, כי המצב בחוץ-לארץ הנו עכשיו יותר קשה מאשר היה — אל ניכנע בפניו. ב"מציאות" הזאת עלינו להילחם. עלינו למצוא את האנשים החיים, אשר יבקעו להם דרך בכל התנאים, ואשר ימלאו את עבודתם ב"החלוץ" באותה ההתמדה ובאותה החלוציות אשר עבודת הארץ דורשת.

בוועידה השניה של ההסתדרות

(תל-אביב, כ"א בשבט תרפ"ג)

בוֹיְכּוּחַ הַכֹּלְלִי

הביקורת שלנו נשאה תמיד אופי של שיחת חברים, עכשיו קיבלה צורה של אסיפות המזניות, שגם מחיאות כפים נהוגות בהן. כל דברי הפולמוס שנשמעו פאן הם למעשה מיותרים בשבילנו, אולם מכיון שנגעו בהם — אדבר גם אני עליהם.

צָדֵק טְבַנְקִין, שארצנו היא לא רק ארץ של עליה, אלא גם של יציאה. וכמו כן יש בקרבנו לא רק מפלגות של עליה, אלא גם של יציאה, שהארץ אינה קולטת אותן. תוכן דבריהם וצורתם של אלה משתנים. לפני שנתים שמענו נאומים קומוניסטיים נלהבים, ומה ששמענו היום הלא הוא ה"נעפיוס". הכל לפי רוח הזמן הנושב משם, מהעולם. הערצה זו של הבורגנות התרבותית מקורה ברוסיה. שם היא עכשיו פולחן. איזה יחס של בוז וביטול לכל הציבור הנמצא פה, לגלוג לרגשות אנשים שבדמם יצרו את אשר יצרו פה. בשאלות חשובות, שאי אפשר לדון עליהן אלא מתוך התעמקות, מדברים

אנשים הנמצאים בארץ רק חודש ימים ומבלי דעת את שפת הארץ. אנשים שיש להם עמדה, היו מרגישים חובה לעצמם ללמוד קודם את תנאי המקום, את המצב הכלכלי, ומה גם שהאנשים דוגלים בשם המטריאליזמוס. זה שנים שמדברים אלינו על מעמד הפועלים ובגידתנו בו. יש בינינו „פרקצית הפועלים“, כאלו אנו איננו פועלים. ואני שואל, מה הם אותם עניני הפועלים שהזנחו על ידינו? ומהי הפרוגרמה שלהם שאנו איננו מקיימים אותה? מה הם הדברים הטובים שהם מציעים, מהי ההבטחה המציאותית, שזרם שמאלי זה מבטיח לנו, לעולה? איפה היא הבטחת העבודה לפועל? והגנת עניניו? אם יוצאים נגד זה שנוצר על ידינו, הרי צריך לתת מציאות אחרת לחיינו: באנו לפני חמש־עשרה שנה לארץ, למשק הפרטי, הוא הקיא אותנו. היינו מוכרחים לברוא יכולת עבודה חדשה. בראנו את הקבוצה. תמיד היו בנאים בארץ־ישראל, תמיד היתה תנועת בנין, אבל הפועל העברי לא חדר אליה. הלא אבסורד הוא לחשוב, כי המשק הפרטי יכול לפתור את שאלת הפועל בארץ.

הדבר הראשון שכל מפלגה שמאלית מבטיחה להמוני הפועלים הוא — עבודה. בכל מעשי השמאל אצלנו ומגמותיו אין דאגה לקיום הפועל, לחוסר העבודה. אם מרימים על נס את העבודה במשק הפרטי, הרי צריך לברר גלויות, כי עבודה זו אינה עלולה לתת אפשרות קיום לפועל, כי הפועל אינו חודר אליו, והוא אינו נותן מקום לעליה.

מלבד הביקורת התמידה על ההזנחה, שאילמלא הנעד הפועל והמשרד¹ היה מצבו של הפועל טוב יותר — באים עלינו גם בשם השקפה מדעית־סוציולוגית. אומרים לנו: הדבר שאתם עושים הוא „התחרות מעמדית“. וכל תנועת הקונסומים בכל הארצות האם זו אינה התחרות מעמדית? האם זו אינה רוצה להתחרות במשק הרכושני? ומדוע פסולה הקואופרציה שלנו? האין זו שטחיות מפליאה לבוא הנה ולמצוא קואופרציות מכילות אלפי אנשים בחקלאות וכו' — ולחשוב, כי כל אלה הם פרי הטענית המנהיגים! לא נכונים המספרים שמראים לנו על מספר העובדים בקואופרציה של הפועלים, הם מוקטנים. שכחו להביא בחשבון את ענפי הקואופרציה

¹ [המשרד לעבודות ציבוריות של ההסתדרות]

החקלאית. רק מאות אחדות עובדים במשק הפרטי במושבות ומצבם גורא. דניאל אומר, שהוא אינו מתנגד לקואופרציה, אלא שהוא מתנגד לאידיאו־לוגיה של קואופרציה! הכיזד?

מפלגות חדשות הבאות וקוראות לפועלים, צריכות להראות מה הן הפרספקטיבות שהן מבטיחות לפועל. מה הן אלה? אם אומרים: „לא כך הוא סוציאליזם“ — הרי צריך להוסיף מיד: „הנה הוא בכיסנו“.

אברמוביץ אמר: טובה הקואופרציה, אבל בארץ־ישראל היא נבנית בכוחות הבורגנות, ולא על ידי כוחותינו אנו. אני מסכים לו. אך מי מכס מתאמץ לשנות את המצב? כמה פועלים הבאתם לארץ, כמה עזרה עזרתם לנו, כמה מוסדות הקימותם לשם בנין ארץ־ישראל בכוחות עצמנו? כל הפועלים בעולם אינם בונים רק בכספם הם. כסף העם הוא גם כספנו. מפחידים את הפועלים בקרבנות. „הנה ההסתדרות דורשת מכס קרבנות“. אין זו מדרכה של מפלגה שמאלית להפחיד את הפועלים בקרבנות. אין שום תנועה ומהפכה בעולם שלא תדרוש קרבנות.

אינני חושב, כי תנועת פועלים, ההולכת וכובשת לה עמדה אחרי עמדה, יוצרת משק אחרי משק, צריכה להתנצל ולהצטדק לפני קומץ אנשים, שיש להם איזו זכויות ידועות. הייתי רוצה שהללו ישאלו את עצמם: מנין לנו כל ההמון הרב הזה? מי הביאם לארץ ומי יצר את הפעולה העצמית של הפועל העברי בארץ? האנשים האלה לא הצליחו גם לארגן את האופוזיציה פנגד השיטה השלטת, והלא אין קל מלארגן אופוזיציה נגד „מפלגת הממשלה“, ואנו הלא „מפלגת־הממשלה“!

לא רק על „עבודתם“ בארץ־ישראל, כי אם גם על זו שלהם בחוץ־לארץ פדאי לעמוד. שמעתם את דברי י. פרץ וגולדה מאירסון. יכולנו להוסיף עליהם פהנה וכהנה. אתמול אמר דניאל: „די הסתדרות איז ניכטס“. פן, בשביל אותם האנשים מסוגו של דניאל ההסתדרות היא רק דבר שאפשר לעשות בו סחורה בחוץ־לארץ. בשבילנו היא הכל. במשך השנתיים האלה שימשה כל תנועתנו חומר לדיבות ולשקרים. האנשים, שמעל במתנו דיברו כחובבי־ציון ממש, יצאו לחוץ־לארץ ונלחמו בנו בכל מיני שקרים ודיבות. אי אפשר לבוא הנה בתור צירים ולמחר לשלוח „תופירים“ לחוץ־לארץ נגדנו, נגד כל עבודתנו. האנשים אשר פה הם אומרים, שאינם מתנגדים

לקואופרציה והם מסכימים לחיות בקבוצות ולקבל קרדיטים מבנק הפועלים, אותם האנשים נלחמו נגד כל עבודתנו באמריקה, הפריעו למשלחת, בהפיצם שמועות־שוא ודברי־זיוף על כל המתהווה בארץ. „הבנק אינו בנק של פועלים וההסתדרות אינה ההסתדרות של פועלים“.

יש בינינו חופש דעות, יש מקום בהסתדרות גם ל„מזרחי“, גם לקומוניסטים וכו', אין אנו נלחמים נגד דעות, אך יש לנו יסוד אחד — משמעת הפעולה בתוך ההסתדרות. אי אפשר שבשעה שאנו מדברים כל כך הרבה על איחוד המעמד, שלטון ומשמעת, נסבול בינינו מפירי־שביתה! ההסתדרות היא פלי־זינגו, היא ביתנו, ואין לשבת בבית אם מהרסים למחריבים בו. הלא האנשים האלה מניחים אבנים קשות על דרכנו. הם הם שהפיצו דיבה, שתנועתנו היא שוביניסטית, הם הם שזרעו בכרוזיהם השונים זרע שנאה ופירוד בינינו ובין הפועל הערבי. למצב זה צריך לשים פעם קץ!

קשרים עם חוץ־לארץ

עם כל היותנו מרוכזים בעבודתנו כלפי פנים, איננו גוף אטום, הסגור בפני העולם היהודי. אנו יונקים משם. כל אלה שהיו אִתנו בארץ בימי המלחמה יודעים באיזה רטט קיבלנו כל ידיעה על תנועת „החלוץ“. ואם המצב ב„החלוץ“ איננו טוב, עלינו האחריות. תעודת „החלוץ“ איננה כלולה אך בתעמולה לעליה לארץ. כל מפעל בארץ הוא תעמולה לעליה. אבל מתוך נסיוננו ומתוך מגמות עבודתנו חשובה לנו הפעולה בקרב הזרם הבא להצטרף לתנועת העבודה בארץ. כי ציבור הפועלים עומד בתוך בְּנֵיה של חברת פועלים. אינני יודע אם יש בעם גוף המרגיש את האחריות הלאומית כמוֹנו. על יחידים אינני מדבר. ואי אפשר לנו להמשיך את עבודתנו בארץ אם לא נמשיך את עלייתנו מחוץ־לארץ. אין אני בא להחדש. כבר לפני שנתים קבענו שההסתדרות תבוא בקשר עם כל ההסתדרויות בחוץ־לארץ. אך צריך לציין כי את ההתחייבות הזאת לא מילאנו. אמנם חברים מאִתנו מילאו אותה, הלכו לארצות שונות והפיחו רוח בתנועת „החלוץ“. אבל אין אנו יכולים להיות מרוצים מעבודה זאת. התנועה שם דולדלה בשנים האחרונות, במקצת מפני שמיטב פִּזְחוֹתֶיהָ עלו כבר, ובמקצת מפני שהעליה

היתה מצומצמת ואי אפשר לו לאדם להישאר חלוץ במשך שנים מבלי לעלות. וישנה עוד סיבה — תנועת „החלוץ“ היא תנועה של נוער, ועליה להישען על מישוהו, ואין אחר מלבד ההסתדרות. לנו חשוב הדבר שבהעלותנו חלוצים לארץ — תתחדש שם תמיד התנועה. ההסתדרות צריכה להרגיש את חובתה לבנות את ההסתדרות „החלוץ“ בגולה.

ואשר לקשרי האינפורמציה בין תנועתנו לבין חוץ-לארץ: היו לנו מתחילת תנועתנו רגעים מרים בראותנו, פי במשך שנים לא נשמעה שם מלה על פעולתנו כאן. לא פחתו גם פעת מוציאי דיבה על עבודתנו. חסרה הבנה למה שנעשה בארץ. המאורעות החשובים ביותר אשר בשבילנו הם גופי הציונות, היו פכנים חורגים בתוך התנועה. בשנים האחרונות שונה המצב, אבל אין אנו יכולים להסתפק בזה. באיזו שטחיות נמסרים הדברים על ארץ-ישראל בחוץ-לארץ, באיזו הארה הודיעה האגנטורה הרשמית על הקונגרס בקרלסבד! כל הדבר הוצג פענין של סכסוכים בין אנשים. נחוץ לנו לקשור קשרים יותר אמיצים בינינו לבין העם העברי. לא אציע דברים שהם למעלה מפחותינו, כרוניקה אמיתית מארץ-ישראל היתה מחנכת דור, אבל אין זה לפי כוחנו. נעשה התחלה קטנה. הנעד הפועל צריך להוציא ביולטין שכולו אינפורמציוני, מלא מספרים וידיעות ממשיות.

הדבר השלישי העומד לפנינו הוא קשרי פעולה בינינו ובין כל החוגים הקרובים לנו. חוץ מהמשלחת למען בנק הפועלים לא עשינו כלום. אנו חייבים למצוא את האפשרות ליצור מוסד בין-מפלגתי למטרה זו. ברור שיש לפנינו אפשרויות שאין לאחרים. אנחנו צריכים להזייע בתור כוח הרשאי לקבל קרדיטים והידוע להשתמש בהם. תנועה זאת מחובתה להיזון מן החוגים הקרובים לנו. עד עכשיו היינו תלויים בחסד מפלגות בחוץ-לארץ. אנחנו יודעים להעריך את מסירות-הנפש של חברינו בחוץ-לארץ, אבל האפרטים המפלגתיים אינם מותאמים לעבודה למען הארץ. אין אנו יכולים להשלים עם זה. המפלגות גילו חוסר בגרות גמורה בעבודת הבנק. אין לי הצעות ממשיות, אנו איננו עשירים בכוחות, והעבודה החינוכית בארץ היא לא פחות חשובה מן העבודה בחוץ-לארץ. אבל עלינו לעשות דבר-מה. וכאן בפעולה למען ארץ-ישראל העובדת, יש בסיס לאיחוד כל הפוחות, לא על יסוד פרוגרמות אלא על יסוד ההסתדרות הכללית. כל אותם החוגים הרוצים

להתקשר עם ההסתדרות — הם יהיו חלקי התנועה. ההסתדרות היא אבן הבוחן בנידון זה. הפרתי גמורה, כי לא רחוק היום ואלפים ורבבות שהיו לנו שונאים יתקרבו אלינו על ידי עבודתנו בארץ. נפגשתי בחוץ-לארץ עם קשמי מכתבים המספרים על הארץ, שהשפעתם על החוגים האנטיציוניים גדולה ביותר. עבודתנו זאת תימשך ואפשרויות רבות נכונות לפנייה.

אשר לקשרי תנועתנו עם התנועה העולמית: הצעתנו אומרת שיש צורך שתנועתנו תתקשר עם האינטרנציונל האמשטרדמי. ברית פועלים זאת היא הברית המקצועית, ומאורגנים בה כ־24 מיליונים עובדים, לא על יסוד אידיאולוגיה אלא על יסוד הגנה של עניני העובד. היא בנויה על יסוד של אוטונומיה לאומית בכל ארץ וארץ. לא כל הפועלים מאוחדים בה: נמצאות מחוצה לה האגודות הנוצריות, תנועת הפועלים האמריקאית, וגם התנועה המרוכזת מסביב לרוסיה. הברית הרוסית איננה בנויה על יסוד אוטונומיה ארצית. לנו, פועלי ארץ-ישראל, אין יכולת ואין צורך נפשי להצטרף אל אותה תנועה הרוצה להשליט את מרותה היא על ידי הרס תנועות אחרות, על ידי יצירת תאים של הריסה. הצירוף לאינטרנציונל האמשטרדמי הוא הקשר הנפשי עם תנועת הפועל בסבלותיו. עוד מימי הצ'רטיסטים התחילה תנועה זאת. כיום הוזה היא כבר לא רק תנועה מקצועית הנלחמת על יום-עבודה בן 8 שעות, היא התבצרה ונעשתה לכוח כלכלי ומדיני. בראש ההחלטות של האינטרנציונל עומד האנטימיליטריזם — המלחמה בעד שלום העולם. אחד היסודות שלו היא המלחמה להלאמת הקרקע. הוא מנהל גם מלחמה להגנת זכויות העובד. בתוך התופיר שהמציא לחבריה-לאומים יש גם ההגנה על הגירה חפשית וביטול החוקות המגבילות את ההגירה.

מדוע השתתפותנו בברית הזאת היא חובה? אם כי באנו מתוך חוגים שונים, הרי פולנו חיים היום חיי פועלים ומרגישים את שיתופנו עם הפועל בעולם, ויש לנו צורך לתת ביטוי מעשי למצב זה. אנו נמצאים בארץ קטנה ודלה, הנקלעת בכף-הקלע בין מדינות אימפריאליסטיות. אנו עם קטן החפץ לבנות לו פאן מדינה ולשם זה צריכים אנו לקשור קשרים עם חוץ-לארץ. יש לנו צורך לנהל בתוכנו תעמולה לטובת הבנת הדברים הנעשים בעולם. אי אפשר שארץ-ישראל תיבנה על ידי תנועה שובניסטית. לקשרים עם

העולם יש ערך חינוכי רב, ואילו בא הקשר עם אַמְשטרדם רק לצורך זה הייתי אומר דַיִנו. אבל יש לו גם ערך מעשי רב. אין אני רוצה לדבר פה על אפשרות של קרדיטים. אין אני חפץ שזה ישפיע עלינו; אבל ברצוני לדבר על העזרה המוסרית הנחוצה לנו. לא נצליח בעבודתנו אם לא נשתדל שתינצר הבנה רבה לעניננו בתוך תנועת הפועלים העולמית. רק אנשים אשר ישנו שנת חוֹנֵי הַמַּעַל עלולים לחשוב שסדנא דארץ־ישראל איננו חד עם כל העולם. תנועתנו היא אבר מתנועת הפועלים העולמית. שינויים פלשהם בעולם משפיעים עלינו. כל התעוררות בחוגי הפועלים משפיעה עלינו. תנועת „החלוץ“ ב־1905 אחרי הרבולוציה הרוסית והעליה השלישית תוכננה.

לאחר הועידה

למספר הועידות, אשר לפיהן מונה הפועל בארץ את עמדותיו וכיבושיו, נוספה עוד ועידה: הועידה השניה של ההסתדרות. ועידה בלשון יחיד, פי גם שתי הועידות המיוחדות: של ההסתדרות החקלאית ושל הסתדרות פועלי עבודות ציבוריות, נצטרפו אל האחת, אל הועידה הכללית. הועידה החקלאית, רבת־הענין, היא שפתחה בשאלות העיקריות, קבעה יתדות בשאלות משק והתישבות וגם קבעה יסודות לחברת התישבות העובדים, זו ה„בת הבכירה“ אשר התפרצה והקדימה את אמה („חברת העובדים“) ביציאה לאויר־העולם. הועידה לעבודות ציבוריות ובנין, שנתכנסה מתוך עייפות, למחרת נעילת הועידה הכללית, הספיקה אף היא לעשות עבודה ניכרת: עיבדה את תקנות החברה השיתופית לעבודות ציבוריות ובנין (ה„בת“ השניה ל„חברת העובדים“) וסיימה והשלימה בהחלטותיה את עבודת הועידה הכללית. שתי אלה היו איפוא הרישא והסיפא של הפרק האחד: ועידת פועלי ארץ־ישראל.

הועידה באה, הועידה חלפה. וכמו בפני חזיון־חיים מופלא אנו עומדים ומשתאים לה. הפינוס של מאות אנשים יחידים נהפך לעינינו לגוף אורגני

שלם, החי את חייו, נישא בהגיגו, מבצע את רצונו. ימים על שבועות מחכים לבואה של הועידה, הרת האפשרויות הספוגות. פצפות לקלסתר פני ילד העומד לצאת לאור עולם, אנו מצפים לה ומנחשים: מה יהא אפיה, מה דמות תשווה לה, וחרדים לגורלה: מה צרור בכנפיה, מה הטורים החדשים אשר תוסיף בספר חיינו. והנה היא כבר מעבר לנו. עשתה את שלה וחלפה. כחלוף תקופת שנה, כחלוף חג ומועד. ואנו מלויים את צאתה בתהיה, מהרהרים ומחשבים את חשבונותיה-חשבונותינו.

מורשה אחת, בעין, הנחילה לנו הועידה, פתברותיה שקדמו לה. הרי היא לפנינו בצורה של פינקס-החלטות (פינקס ההסתדרות, פרך ב', חוברת א'). משנה ברורה של תלמוד ארץ-ישראלי. הלכות פסוקות, יצוקות וטבועות בדפוס חיי העבודה בארץ. מי שאינו חי את חיינו אף לא גדע להעריך את הדברים כהלכה. כלום מעט החלטות איכא בוועידות? אולם המפיר מקרוב את ועידות פועלי ארץ-ישראל, את אפין ומשפטן, הוא יודע, כי גם הצעות רצויות וברכות, "חסודות" גדונות אצלנו לגניזה, אם אין שוברן המציאותי, החיוני, בצדן; הוא יודע, כי אין אצלנו החלטות לבטלה, המתקבלות בכדי לצאת ידי חובה, או למען העמד-פנים, או לשם תשלום-מס. הוא גדע ויחוש, כי הלכות פסוקות, קטועות ויבשות אלו הן קטעי חיים מגובשים ומרוכזים, תמצית של מחשבה, נסיונות, מאמצים ופעולות.

וכאלה היו גם החלטותיה של ועידה זו.

די לעבור על ראשי-הפרקים של סעיפי-ההחלטות בכדי להבין את היקף העבודה אשר נעשה בוועידה:

חוקה מלאה ומקיפה להסתדרות ולמוסדותיה, המניחה יסוד בריא לזכויות חברים וחובותיהם, לפעולות המוסדות ויחסיהם, למשטר הציבורי הפנימי בתוך ההסתדרות;

קביעת עיקרי-המבנה של "חברת העובדים" ובנותיה: החברה להתישבות העובדים והחברה לעבודות ציבוריות ובנין. כלומר, יצירת המכשיר (בה"א הידועה) לפעולה ישובית עצמית, בת יכולת ואחריות, של המעמד העובד;

הרחבת "המשביר", הגברתו והתקנתו לצורך התוצרת וההספקה של ציבור הפועלים;

תקנות יסודיות בעניני משק והתישבות; יצירת קרן הבטחה מחוסר עבודה; יצירת בית-דין של פועלים; הכנות ליצירת עתון יומי; קביעת דרגת משפורת אחת בכל מוסדות ההסתדרות; השתתפותה של ההסתדרות בברית הפועלים המקצועית העולמית.

זהו היקף הענינים העיקריים שבהחלטות הועידה. ובמרכזו של ההיקף הזה מגמה אחת, ורוח אחת מבריחה אותו: ביצורה והגברתה של ההסתדרות, הפוח העליון היוצר, מהווה וצר את צורת החיים והמשק של קהילת העובדים בארץ.

והרוח הזאת אשר שלטה בוועידה חשובה לא פחות מאשר עצם ההחלטות.

בעיר-החוף, בעונה של חוסר-עבודה, במצב של דלדול-הפרספקטיבות נקראה הועידה הפעם. באויר לא חסרה ביקורת עוזנת, זעומה, קנתרנית וחתרנית, ביקורת של לועג לרש ושמח לאיד. והיה ברור: מבלי הרמוניה פנימית בתוך ציבור הפועלים, מבלי אחדות הפיוון והרצון לא תחזיק ההסתדרות מעמד. ואתה יחד יתמיטטו מוסדותינו, משקינו, כל היצירה הפלפלית הענקית, אשר פולה חוליות חוליות, נעוצות אחת בחברתה. כמה חששו ידידים, כמה דאגו. והנה באה הועידה וגילתה את הדביקות העצומה שציבור הפועלים דבק בהסתדרותו, במוסדותיה, בדרך חייו ויצירתו. בשעות המבחן הרציניות היתה מתגלה תדיר לא רק ההקשבה המופלאה של האודיטוריה, הנושמת את אויר הועידה, כי אם גם נעשו מוחשות הנימים הדקות והאמיצות המתוחות בין הבמה והציבור.

ונתברר עוד: העליה החדשה כבר העמיקה שרשיה בארץ, בחיי הארץ וביצירתה.

ועוד: ציבור הפועלים, לאגפיו הריאליים: החקלאי והקבלני כאחד, אינו נכנע בפני המצב הקשה, אינו משלים, אינו מסתפק ביש. פי פוח מחשבתו, רצונו ופעולתו של הפועל אינם נתונים להירדם. פי החיים מפפים. הועידה קצרה את קצירה. קצרה ושוב תרשה. הניר נחרש עמוק.

ניסן תרפ"ג.

משפחות

בישיבת הנהגת הפועל הציוני בברלין נבחרה ועדה להנהיג קימוצים במוסדות ההנהלה הציונית. ועדה זו נבחרה חדשים אחדים אחרי גילוי הדעת האופיציאלי אשר פירסמה האפסקוטיבה בלונדון על הקימוצים הרבים שהנהיגה.

בהעלות על לב את מצב־הכספים של התנועה הציונית פולה ואת הדוחק האכזרי המכריע את כל העבודה בארץ, המסגף את הפועל והמורה והפקיד הנמוך כאחד, אנו מרשים לעצמנו להגיש לתשומת־לב נעדרת־הקימוצים את רשימת המשפחות אשר קיבלו פקידי המשרד הראשי של ההסתדרות הציונית בלונדון בחודש האחרון של שנת 1922, והיא: 5 חברי האפסקוטיבה — 655 ל"ש, 7 מזכירים — 445,13 ל"ש, 8 סגני־מזכירים — 235 ל"ש, 5 פקידי תרשומת ומשלוח — 73,13 ל"ש, 2 מנהלי־חשבונות — 49,17 ל"ש, 15 פותבות־במכונה — 243,4 ל"ש, 6 שמשים — 73,13 ל"ש; סך־הכל — 1774 ל"ש.

טבלה זו אינה פוללת את משפורת העובדים בקרן־היסוד, את ההוצאות המשרדיות, את הוצאות הנסיעה וכו', את המשפורות המיוחדות המשתלמות מחוץ למשרד הראשי. רשימה זו מכילה רק קטע אחד מחשבונותיה של מכונתנו הלונדונית, אשר שנים־עשר הראשונים מעובדיה עולים לה באלף ומאה ל"ש לחודש. האין רשימה זו נְיָה?

ניסן תרפ"ג.

הלוי־תנים ודגי־הרקק

בועידה הלונדונית המפורסמת, הועידה הציונית העולמית הראשונה לאחר המלחמה, הועידה אשר בה נגלה לעין השמש השבר הגדול, המוסרי והחמרי, אשר הושפרה התנועה הציונית, בישר לנו הד"ר וייצמן על „המועצה הכלכלית“ („איקונומיק בורד“) אשר נוסדה, ועל אדירי ישראל וזאטוטיו אשר הואילו לתת ידם למפעל הארץ־ישראלי הזה. הדבר היה פולו

עטוף הוד מסתורין. אנשי־השם לא הרשו לוייצמן לפרסם את שמותייהם מעל הבמה הציונית לעיני הרחוב. תפקידו של המוסד היהודי־הבריטי הלזה אף הוא לא נתחוויר בוועידה לפני הצירים הפשוטים. מוסד שמכריזים על יצירתו ועל חשיבותו מעל הבמה הציונית ויחד עם זה אין להסתדרות הציונית, הפשוטה, ההמונית, כל שליטה עליו, ויחד עם זה יש לו, כנראה, איזה פוח של פיקוח והשגחה עליונה, ויחד עם זה לוקחים בו חלק — באיזו צורה? — גם באי־פוח ההסתדרות הציונית.

הענין נשאר מוקשה ותמוה ובלתי־מוסבר עד היום, אולם בפני אמונה באדירים מי יעמוד? ומפעם לפעם היו חולפות בעתונות היהודית ידיעות טובות משרות על הגדולות אשר ה„איקונומיק בורד“ אומר לעשות. והנה נתפרסם עכשיו הדין־וחשבון של ה„איקונומיק בורד“ משנת 22-1921, וה„יודישה רונדשו“ מוסרת את תמציתו:

האֶפְסִקוּטִיבֵה של ה„איקונומיק בורד“ מורכבת מאת האדונים: סיר אַלְפֶרְד מוֹנְד (יוֹשֶׁב־רֵאשׁ), גִּימֶס רוֹטְשִׁילְד (סֶגֶן), א. בליסלא, זיגמונד סמואל, ליאוֹנָרְד כהן, ד״ר אביגדור גולדסמית (בא־פֹחַ יק״א), פרופסור ח. וייצמן ויוסף קובן (באי־פֹחַ ההסתדרות הציונית), ד״ר הלפרין ויעקבוס כהן (יועצים).

המכשיר הפיננסי של ה„בורד“ הוא — „פֶּלְשֶׁתִּין קוֹרְפּוֹרִישֶׁן לימיטד“, אשר בו יושב ראש סיר רוֹבֶרְט וְלִי כהן, וחבר ההנהלה — המצביא רוֹבֶרְטסוֹן. המנהל למעשה — א. גולדנר.

עד אישור המנדט — מספר הדין־וחשבון — לא היתה המועצה יכולה להיות אקטיבית. עד הנה חתמו על מניות של החברה בסך 75,800 ל״ש. החברה השקיעה בארץ־ישראל:

בחברת המלח בעתלית — 15,000 ל״ש; בחברת בנין המחסנים — 2,850 ל״ש; בבנק המרכזי למוסדות שיתופיים — 5,000 ל״ש. בסך־הכל — 22,850 ל״ש.

ה„יודישה רונדשו“ מציינת, כי מכל רכושה של החברה המגיע בסך הכל ל־75,800 ל״ש הושקע רק הרבע בארץ־ישראל. היות שלא פעם נזקף מפעלו של רוטנברג לזכותו של ה„איקונומיק בורד“ מנסה העתון לשער, כי ודאי נשמר שאר ההון בשביל מפעל החישמול. אולם מי אשר אונן לקחה

שמץ מן ה"עזרה" הרבה אשר ה"איקונומיק בורד" נותן לענינו של רוטנברג יחשוב פי רק לצון חמדה לה ה"רונדשוי".

אולם איך שלא יהיה והחשבון עצמו ברור: הלוייתנים הגדולים אשר אליהם העינים נשואות ולכבודם מוכנים להקריב את כל התנועה העממית, הכניסו למפעלים מסחריים בארץ — 22 אלף לי"מ! ו"אבן מאסו הבונים" — קרן-היסוד העממית, אשר נבראה באותה הועידה הלונדונית מבלי אָמון ובלי רצון מצד המנהיגים ואשר עבודתה הופרעה מצד כמה פִּזְחוֹת עֵלִי-השפעה וחסידים שיתת-הבינוס ומשטר הנוטבליים, אותה קרן-היסוד אשר על אי-הצלחתה אינם חדלים להתריע גם אייבים וגם אוהבים, הכניסה באותו הזמן יותר מ"722 אלף לי"ש.

היש תקוה פי ראשי ההסתדרות הציונית, הפורעים תחת עולה הפכד של הדמוקרטיה וזורקים מבטי קנאה אַל על, אל מוסוליני, המדברים על נצח ישראל ועל עם ישראל ומפרנסים את עצמם ואת העם באמונת-שוא ובאוטי ישראל, היש תקוה פי אלה יקחו לקח כל-שהוא?

ניסן תרפ"ג.

מעשי להטים

על פנפי הטלגרף נישאות אלינו הבשורות הטובות מעבר לאוקינוס: הצלחתו של חיים וייצמן! הפעם לא די בפארייד של אוטומבילים, בתהלכות בסך ונפנופי דגלים ציוניים. נמצא סוף סוף המפתח. אף לויתן — מרשל — הועלה בחכה, והידיים הענוגות, ידי הבנקטים, המורמות אל על, למודות מחיאת-כף, הורדו ונשתפלו הפעם, מתוך התעוררות עילאָה, אל תוך הפיסים. והנה רבע מיליון והנה חצי מיליון, ולא "פלדג'ס"¹ (מלה זרה, אשר אין צורך לתרגמה, באשר היא נתאזרחה בלפסיקון הציוני), כי אם מזומנים! אכן, יפה נסיעת-תעמולה אחת של וייצמן בעניני קרן-היסוד מפל נצחונותיו הגדולים על חבריו בישיבות הועד הפועל הציוני ומאחורי

¹ [התחייבויות בכתב]

הקלעים של הקונגרסים והועידות. ואם כיבוש מרשל יש בו משום חידוש אולי רק לגבי „דואר היום“, אשר שכח השנה כי גם אשתקד נתפרסמו על ידו טלגרמות מאירות־עינים על מרשל, אשר נלכד במצודתו של סוקולוב, וכי גם אז השתתף מרשל בבנקט הציוני ודיבר נגידיים, הרי עיקר הדבר אינו בזה. נודה ונבוש — עיני פולנו נשואות עכשיו להצלחה הגשמית, להצלחה זו הנמדדת בשקלים. ואימתי היה זוכה הדולר לגדולה מוסרית פזו, להצדיק את קיומו בעולם, כאשר בשנים אלו, אשר בידו להביא גאולה לקרקע, לבנות משפנות־עובדים, לפתוח שערים לרובבות דחופי פולין ורומניה, להאיר למבקשי מפלט מרוסיה ואוקראינה? ואימתי היתה הצלחה מתכית זו כל כך דבר בעתו, כאשר בימים האלה, אֲתָנוּ, פה? הוי, כמה זקוקים אנו עכשיו להרנחה, כמה נכסף הלב לקצת תנחומים.

והנה גם בכוס זו, כוס התנחומים, המושטת לנו ממרחקים, נפלה טיפה מבאישה. בעצם הבשורות הטובות, הטלגרפיות, בא אלינו גם הדואר, ואתו עתוני־מודעי, עתוני אמריקה. ואף שם מרובה השמחה, — ובטרם הבנקטים. לשמחה מה זו עושה? לכאורה הלא הלב מהסס וחרד, היצליח וייצמן במשלחתו אשר הוא הולך? אולם מובטח הוא, פנראה, וייצמן כי ההצלחה לפניו תהֵלֵךְ. בשורות טובות מריניות מביא אתו וייצמן „מכנף ארץ רננים“.

הלא פה ה„קעפלאך“ של העתונים באותיות של גְּלִית: „אנגליה מוסרת לציונים את זכות הקונטרולה של העליה לארץ־ישראל. ד“ר וייצמן מוסר הכרזה מפתיעה לפני המרפז הציוני. הוא „פעל“ אצל הממשלה האנגלית את הסעיפים הכי־חשובים בדבר ארץ־ישראל והעליה. הגזירות על העליה נתבטלו. ההסתדרות הציונית תהא רשאית לחלק ויזות ופספורטים. מעבדים תכניות להעביר את כל פליטי אוקראינה הנרדפים בפולין לארץ־ישראל“.

מה שם נקרא לכל מערכת־בשורות זו? האומנם כל זה בא ונִהָיָה ואנחנו לא ידענו? האומנם מחויק עד הנה הד“ר וייצמן בסוד את כל הנצחונות המפליאים, רק בכדי להפתיע את יהודי אמריקה? ואנו פאן

מתמוגגים בצער ורואים בתלאות העליה, ומתרוצצים כל אחד מדלת לדלת להשיג רשיון לבני-משפחה — ואיננו משיגים.

אז, אפשר, ככה עושים תעמולה לארץ-ישראל, ואלה הם האמצעים להכות על הלבבות הערלים ולפתוח את הפיסים הנעולים? האפשר ככה להתקלט בענות-עם, האפשר באמצעים כאלה לטפח אמונת-עם? הלב מתכווץ מבושה וכאב. עד היכן הגענו?

ניסן תרפ"ג.

מִן הַמִּיצָר

בחיינו ישנם מצבים וחזיונות, אשר אנו בוחרים להם את השתיקה. אם משום „אל תפתח פה לשטן“, אם מפני החשש שמא תקיץ הרעה הרודמת עדיין, אם מדאגת הזר, אשר ילעג למשפּתנו או מחמת מוראו של הכוח החיצוני השולט בנו ועלול כל שעה להפנות אלינו את חודה של ביקורתנו הפנימית ולנעוץ אותו בנו. אולם יש שמגיעות שעות קשות ביותר, כשהחשש חולף לו, באשר הרעה כבר קיימת ומקיפה אותנו בקוריה. במצב כזה גוברת ההכרה, כי אין בידי השתיקה ליטול את עוקצו של הרע, להמתיק את מרירות העינים. נשאר רק אמצעי אחד — להכריז על הסכנה, לגלות את פני הדברים ולקרוא לפעולה ולמילוי-חובה את כל אלה, אשר בידיהם כוח פל-שהוא להציל ולתקן.

ושעה קשה כזו הגיעה עדינו עכשיו.

הפורענות, השלטת בנו כיום, היאומה כשהיא לעצמה בשביל כל מי שחי בה וחש אותה, והיאומה עוד יותר בתוצאותיה, העלולות למוטט את כל קיומנו, שמה — חוסר-עבודה.

והאמת צריכה להיאמר. פורענות זו אינה חדשה אֲתָנוּ. זה כמה חדשים, חדשי-החורף — העונה הטבעית של חוסר-העבודה — שהעבודה הולכת ומצטמצמת, שהבניה עומדת, שהתעשיה פושלת. וזה כמה חדשים שבאֵהלי הפועלים, המתרוגגים ומתקהלים, גדולה המצוקה. יום עבודה אחד צריך לכלכל כמה חברים של קיבוץ. מנת-האוכל הולכת ופוחתת. הלנאה של

25 גרוש מקופת־המלוה של ההסתדרות באה במקום פרנסת השבוע. ואילמלא אִפּוֹ הַמַּעֲמָדִי הַמְּגוּבֵשׁ שֶׁל צִיבּוּר־הַפּוֹעֲלִים, אֵילְמֵלֵא הַסְּתַדְרוֹתָיו וּמוֹסְדוֹתֶיהָ, עִם הַתְּאֻמָּצוֹת הָעִילָאִית, עִם הַ„קוֹמְבִינָצִיּוֹת“ הַמְּאֵלִיפּוֹת חֲדָשִׁים לְבָקְרִים, עִם הָעֲבוּדָה הַנּוֹצֵרֶת יֵשׁ מֵאֵינן — עַל יְדֵי הַמְּשָׁרָד לְעֲבוּדוֹת צִיבּוּרִיּוֹת, עִם הַ„פְּתָאוֹת“ — הַמְּקִטִּינוֹת אֶת מְצוּקַת חוֹסֵר הַכֶּסֶף — שֶׁל „הַמְּשָׁבִיר“, עִם הָאִשְׂרָאִי הַפְּנִימִי שֶׁל בְּנֵי־הַפּוֹעֲלִים, עִם הָעוֹרָה הַמְּסַכְּנָה שֶׁל קוֹפֶת־הַמְּלוּה, אֵילְמֵלֵא כֹּל אוֹתָהּ הַפְּעוּלָה הַכֹּלְכֵלִית וְהַתְּאֻמָּצִית הַסִּידוּרִית — מִי יוֹדֵעַ אֵנָּה הֵינּוּ בָּאִים כִּיּוֹם, וְרַק הַמַּצֵּב הַמִּיּוּחָד שֶׁבְּאַרְץ, אֲשֶׁר בֵּה צִיבּוּר הַפּוֹעֲלִים דוֹאֵג לְעַצְמוֹ, יוֹצֵר מִתּוֹךְ עַצְמוֹ, יוֹנֵק אֶת לְשֶׁד־עַצְמוֹ, מִסִּיעַ מַצְדּוֹ לְכָל אִפְשָׁרוֹת שֶׁהֵיא שֶׁל כִּיּוֹם מִשְׁק וַיִּצִירֵת עֲבוּדָה, וְאֵינּוּ מְנִיחַ כֹּל הַזְּדֻמְנוֹת שֶׁהֵיא, בְּכָל הַתְּנָאִים, לְהַחזוֹק הַמַּעֲמָד, מַצֵּב זֶה הוּא שְׂדָחָה אֶת הַקְּטִסְטְרוֹפָה, הוּא שְׂרִיכּוֹ אֶת הַסֶּבֶל פְּנִימָה, עֲשֵׂהוּ לְבִלְתִּי־נִרְאָה וּלְבִלְתִּי־נִשְׁמַע בַּחוּצוֹת.

אִילֵם הַחוּרְף עָבַר, וְהַמַּצֵּב לֹא הֵטֵב. וְכֹחַ הַסֶּבֶל הוֹלֵךְ וְכוּשֵׁל.

הַפְּעֵל רַעֲב. הַפּוֹעֵל הוֹלֵךְ בְּטֵל. הַמְּצוּקָה הַקִּיפָה אֶת הַצִּיבּוּר כּוֹלוֹ, מִן הַפְּעֵל הַמוֹמָחָה וְעַד הָעוֹלָה הַיּוֹשֵׁב בַּמַּחֲנֶה וְעֵינָיו כְּלוֹת לְצֵאת מִיּוֹן הַבִּטְלָה וּלְחַם הַחֶסֶד. הַפּוֹעֵל מִתְּנוֹן. הַתְּקוּהָ לְחַיִּים פְּרוֹדוּקְטִיבִיִּים, לְקִיּוֹם אֲנוּשִׁי כְּלִי־שֶׁהוּא בְּעֲבוּדָה — נִיטְלָת. עוֹלְמוֹ הוֹלֵךְ וְנַחֲרַב, וְכֹל זֶה הוֹנֵה בְּפָנִים, בַּחֲדָרֵי־חֲדָרִים, בְּתוֹךְ הָאוֹהֵלִים וְהַצְרִיפִים. מִה יוֹדֵעַ עַל זֶה בְּעַל־הַבַּיִת, הָעַסְקוּ, חֲבֵר וְעַד הַמוֹשְׁבָה, מִנְּהַל הַמוֹסֵד הַכֶּסְפִּי? כֹּל הַכָּאֵב וְכֹל הַמְּרִי וְכֹל קִשְׁי־הָרוּחַ מוֹפְנָה פְּנִימָה אֶל הַכּוֹחַ הַיְחִידִי, אֲשֶׁר בּוֹ הוּא נִפְגֵּשׁ, אֶל הַהִסְתַּדְרוֹת, אֶל מוֹסְדוֹתֶיהָ, אֶל אוֹתָם הָאֲנָשִׁים הַמוֹעֲטִים, הַנוֹשְׂאִים בְּדִאגָתוֹ, בְּטָרְחוֹ וּבְסִבְלוֹ שֶׁל צִיבּוּר הַפּוֹעֲלִים, הַיּוֹצֵאִים מִן הַכּוֹחוֹת בְּכַדִּי הַלְּצִיל מִה שֶׁאִפְשָׁר, בְּכַדִּי לְהַחזוּק מִמַּעַמְד כֹּל כְּמָה שֶׁאִפְשָׁר. וְסֶבֶל הָרַעֲב וְהַבִּטְלָה הַמְּבַלָּה וּמְכַלָּה אֶת כּוֹחוֹ שֶׁל הַפְּרֵט נַעֲשֶׂה לְשׁוֹט שׁוֹטֵף, הָעוֹמֵד לְגֵרוֹף וּלְסַחֹף אֶת אֲשֶׁר יִצְרָנִי בְּכָל שְׁנוֹת עֲמָלָנוּ.

וּבִשְׂעָה זֹאת הַרְתֵּה־הַסְּכָנוֹת, כִּשֶׁהַצִּיבּוּר הָעוֹבֵד כּוֹרֵעַ תַּחַת מִשְׂאוֹ, נֹאֲבֵק עִם הָרַעֲב וְעִם הַיְאוּשׁ, אֵיִם כֹּל אֱלֹהִים, אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵה הָאֲחָרִיּוֹת עַל הַמַּצֵּב? אֵיִם כֹּל הַמוֹסְדוֹת, אֲשֶׁר עַד כְּמָה שֶׁיִּכְלַתֶּם הַתְּמָרִית הַיָּא עֲכָשִׁיו מוֹגְבֵלֶת וּמְצוּמְצֵמֶת, הֲרִי הֵיא עוֹלָה פִּי כְּמָה וְכְמָה עַל יְכַלְתֶּם הַכֶּסְפִּית שֶׁל מוֹסְדוֹת הַפּוֹעֲלִים? אֵיִהוּ הַבְּנֵק הָאִיפּוֹתִיקָאִי, אֲשֶׁר עֲלָיו הַטִּילוּ כֹּל כֶּךָ חֲרַבְתָּ תְּקוּוֹת?

אִים הבנקים הרבים של הפרנדייסטים, אשר עליהם מספרים באמריקה גדולות ונצורות? אין חולה, אין מרגיש ואין משגיח בשואה המתחוללת. דברים אלה אין פננתם לתאר את המצב פולו כמו שהוא. עדיין יש הפרת הצורך להתאפק, להבליג. אולם יהיו הדברים האלה לאזהרה חמורה. יתעורר נא הפעם חוש האחריות. ידע זאת הקהל, תסביר זאת העתונות. ירגישו זאת נעדי הערים והעיריות, המוסדות הכספיים, הפוחות הציבוריים. ישמעו הדברים אפילו במושבות. יבינו כי המצב מוכרח להשתנות בעוד מועד. בעוד מועד.

ניסן תרפ"ג.

על מה נזעקו «בעלי התעשייה»

על פני קצף החיים הציבוריים מתנשא יצור חדש, ושמו — „התאחדות בעלי התעשייה“.

על פוחה הפלפלי של התאחדות זו ועל יצירתה המשקית טרם שמענו עד היום. על ארגון חבריה לעזרה הדדית, ליצירת אשראי וכיבוש עבודות, לרכישת שנקים, ליצירת תנאים יותר נוחים לתעשייה בארץ — לא הגיעה לציבור כל ידיעה. דברים מעין אלה משאירה „התאחדות“, כנראה, ל„ציבור הפועלים, ההולכים בעינים עצומות אחרי חבורה קטנה של מורים מתעים“, לאלה שאחזו ב„שיטה של הרס“. יעסקו הם בבנקים, בקבלנויות, בכיבוש שוק לתעשייה, במכירת תוצרת חקלאית. ההתאחדות פוחה בדבר אחד — ב„מלחמת המעמדות“.

ובכל פעם שמולם הרע של פועלי יפו ישיאם להתגר מלחמה ולצאת בשביתה — ישישו בעלי „התאחדות“ אלי קרב, יחושו אל המערכה, ימלאו את חובתם המעמדית, יסיפו עצים למדורה וישאו עין מפללת לשוטר הגואל. ככה מופיעה אלינו „התאחדות“ לא פעם. במקום יכולת כלכלית, במקום יצירה מעמדית, היא מגלה את המשטמה המעמדית, העיורת, צרת העין. כך היה בימי לוינשטיין־שולמן וכך היה גם הפעם בימי גורלסקי־קריניצקי.

סכסוך כלכלי רגיל. הבעלים רצו להוריד את המשפורת. הפועלים לא הסכימו. פרצה שביתה, שביתה הכי־רגילה, שביתה שאין בה כל סכנה חס ושלום למשטר הקפיטליסטי. אָדרבא, כל בעל־תעשייה סתם, בלי מרכאות, יבין, כי במציאותנו הפלפלית פיוס אין שביתה איזו שהיא מן הדברים הנוחים ביותר לפועל, ואין כל ערובת נצחון עמה. ומאידך גיסא, בעלים המתאוננים תדיר על יזק־העבודה, על חוסר־שוק, על הפסדים, ומקבלים בשעת שביתה „מורטוריום“ על שטרותיהם, כלום אין פוחם של הבעלים יפה לגמור בעצמם את הסכסוך עם פועליהם, כלום אין „ההתקררות הפלפלית החפשית“, אשר אותה דורשים תמיד הבעלים, מספיקה לגמור את הענין בכי־טוב?

סכסוך כזה ממעשי יום יום הוא בכל מדינה ומדינה, ובכל מקום הוא נפתר בנקל בין הצדדים המעונינים בדבר, בהתחשבות עם המצב המקומי, מבלי לגרום הפסדים וסקנדלים.

כך נהוג הדבר בעולם, ומכל שפן שפך צריך היה להיות בארצנו שפולנו מחויבים ומעונינים בבנינה התכוף.

אבל „חבורה קטנה של מסיתים לקחה את הסכסוך הזה בתור אמצעי־תעמולה“.

נכונים הדברים כנכון היום. אולם היכן הם פתובים? בכרוז „אל הקהל“ של „התאחדות בעלי־התעשייה ונותני־העבודה ומרכז בעלי־המלאכה“. נכונים הדברים. אילו היינו מסדרים מחקר מדעי על השביתות בארץ, סיבותיהן, מהלכן ותוצאותיהן (דבר רצוי ונחוץ מאד!) היינו ודאי מוצאים, כי כל שביתה שאין עמה התערבות של „התאחדות בעלי־התעשייה“, נגמרת באופן הרבה יותר פשוט ויותר מהיר. איני יודע אם התערבות זו עוזרת לבעלים, או חוסר־ההתערבות מיטיב לפועלים. בזה אני מרשה לעצמי לפקפק, אולם שהתערבות זו עוזרת להפח קריה, לסכסך בענינינו את המשטרה, להרעיש את העולם ולמרר את דעת הקהל — זה ברי.

כל שביתה היא חרב־פיפות, ולא על נקלה מחליט מוסד פועלים אחראי לאחוז בנשק זה. שביתה בארץ־ישראל ודאי שאין נצחונה מובטח בצדה. וטובי־המורים של תנועת־הפועלים היהודים בארצות, אשר משם יצאנו, הזהירו דוקא על ריבוי השביתות ברחוב היהודי. גם ברוכוב במחקריו

הסטטיסטיים המופלאים, גם מִדָּם בהסתכלותו החיה עמדו על נטיה מופרזה זו לשביתות ועל תוצאותיה הנפסדות לכל החיים הפלפליים. וה"מורים המתעים" שבארץ-ישראל פחות מפל להוטים הם אחרי שביתות, פחות מפל נוטים הם לראות בשביתה את גולת הפותרת של תנועת הפועלים. ורוב השביתות הפורצות בארץ, מוצלחות או בלתי-מוצלחות, זהירות או נמהרות, באו מתוך לחץ. מתוך לחץ התנאים וגם מתוך לחץ בעלי-התעשיה, המביאים, אם מתוך אינטרסים שלהם ואם מתוך קפריזה ושרירות-לב, לידי שביתה. ולא פעם זקוקים דוקא, "המורים המתעים" להזהיר את הפועלים מלהילכד בפח זה טומנים להם בעלי-התעשיה או עושי-רצונם.

עוד לפני זמן-מה, בימי הועידה החקלאית בפתח-תקוה, היינו עדים למעשה-פרסום של שביתה. פקיד שהביא את בית-החרושת לידי בנקרוט, ידע לזכות את אָרְחוֹ וְהַצְדִּיק את מפולת בית-החרושת שהופקד בידו בשביתה-פועלים. מה עשה? הלך והוריד את משפורתם מ־18 גרוש ליום ל־15, והריץ טלגרמה לפריס: שביתה. בית-החרושת נסגר. פועלים עבריים! הכרוניקל של "דואר היום" שירתו, כמובן, באמונה.

"התאחדות בעלי-התעשיה" פירסמה פרוז. בפתוס נהדר. "אליכם, ראשי הציונות; אליכם, חברי הועד הלאומי; אליך, הישוב כולו! הישוב, פקח עיניך והשמע קולך! כי הסכנה גדולה מאד!"

איני יודע כמה בעלי-התעשיה סולדייים עומדים באמת בתוך תחומיה של התאחדות זו. אולם סימן רע הוא לבעלי-התעשיה, אם הם עוסקים בכרוזים. הסתדרות פועלי ארץ-ישראל אינה עוסקת בכרוזים פולמיים. מלאכה זו השאירה ל"פרקצית-הפועלים" ול"התאחדות בעלי-התעשיה": זָעֵרְב לָהֶם. וה"התאחדות", פנראה, לקחה לה את כתיבת הכרוזים והשאירה לפועלים, ה"הורסים", את המשרד לעבודות ציבוריות, אֵם בְּנֵקֵה-פּוֹעֲלִים ואת "המשביר". "יש להם קופות. קרנות, פתקאות המשביר" — מפעפע בפרוז ארס הקנאה. טוב להם, לפועלים, יש לקנא בהם. להם "פתקאות המשביר", להם גם הרגשה עצמית מעוררת קנאה. קנאת "יורדים". איני יודע את מצבם הקמרי של "בעלי-התעשיה". יש מדְּבִּיָּהֶם שֶׁהֵם דּוֹקָא בְּבַחֲנֵת "עולים". התחילו בתור שוליות, בתור פועלים צעקנים וקוראים לשביתות, ועומדים היום ב"מרומי-התעשיה", בין ראשי בוני הישוב. אולם "יורדים" הם בבחינה

אחרת. כל אלה „מי שהיו“, כל אלה בעלי האמביציות להיות משהו, ויחד עם זה קטני ההשגה החברתית ולקויי החושים לפעולה ישובית בת־מעוף, הם הם הקובעים את אפיה של המלחמה המעמדית מרת־הנפש וזעומת־העין, אשר בעלי ה„התאחדות“, מאין יכולת לקלוע בהסתדרות הפללית ובמוסדותיה המרכזיים, מנהלים בפועל היפואי.

ומשטמה עיוורת זו, חסרת כוח מעמדי, היא שעושה מלחמה זו לנלעגת כל כך. ההכרזות ש„אנו לא באנו הנה לשם ניצול“ בפי בעלי־התעשיה, והקומדיות הפוליטיות עם הדרישות ה„מקיפות“ ועזיבת האולם — כמה זה עישה לקלס את התעשיה הדלה שלנו.

עד כאן בעלי ה„התאחדות“. אולם „מרפז בעלי־המלאכה“ מה ראה הוא להצטרף למקהלה זו? מה ראה הוא להיגרר בזנבם של „בעלי־התעשיה“? מה ענין לציבור יהודים עמלים להכניס ראשם בסכסוך שבין גורלסקי קריניצי ופועליהם? מה ל„מרפז“ שגדל כל הימים בקרבתו של ציבור הפועלים, מה לו ולמפירי־שביתה, למפחי־מדנים ולמכניסי שוטרם ערבים בינינו? האומנם זהו באמת רצון הציבור של בעלי־המלאכה, או זוהי רק „חבורה קטנה“ של נבאים המשתמשת בחזתמת המרפז ומנבלת את שמו? ואתם, הפועלים, אם לעצת ידידיכם, „נזתני לחמכם“ תשמעו — חדלו לכם מן ה„מורים המתעים“, השליכו אחרי גוכם את „קופותיכם, קרנותיכם ופתקאות משפירכם“ וריחמו אתכם „בעלי־התעשיה“, והואילו אז האדונים גורלסקי־קריניצי, שושני וכספי, לוינשטין ושולמן להדריכם לטוב לכם ולבניכם עד עולם.

אייר תרפ״ג.

על העיקר בשעה זו

אין הלב שועה לשום דבר אחר. לא האבנטורה „המלכותית“ המתרקמת סביבנו, ומוגשת לנו כסגולה בדוקה ליצירת ההבנה הדרושה עם שכנינו, לא המחלוקת הנושנה שחודשה שוב בתנועה הציונית, לא הליקוידציה של

¹ חתכנית להמלכת האמיר עבדאלה על ארץ־ישראל.

מוסדות האוטונומיה העברית בארץ, ואף לא אלפי בקשות ה„דרישות“, השלוחות אלינו יום יום מאת אחינו הנענים, המיחלים בתומתם למצוא מקלט אֲתָנוּ — לא אלה מעסיקים אותנו פִּיּוֹם. לא אליהם יכול לבנו היום להיות נתון. במרכזו הכל עומד דבר אחד: השְׁעָה לעבֹדָה, ואם כי השועה — אילמת.

לשעה קלה משקיע את עצמו ציבור הפועלים בדבר־מה המרחיב את הדעת ויוצר־פנפים. בשעה של מצוה, בחגיגה בת־תוכן, בפעולה תרבותית או הסתדרותית. אולם גם אלה אינם יכולים להחריש את היסורים הקודחים בתחתיות. עבר גם השבוע החשוב של חגיגת בית־הפועלים בחיפה, עם ההתאמצות היפה לבנין הכרוכה בו; עבר גם „יום־העבֹדָה“, מפעל בעל ערך מעשי וחינוכי כאחד, — ואנו שוב בתוך מציאותנו, עם כל קשייה ועל כל המרה־השחורה הנסוכה עליה, ואם את חיי הארץ אתה חי ולא אויר משרדים ואבק פנקסים אתה נושם, לא תוכל להתעלם מן המצב הזה, המקיף כבר את כל קיומנו וחונק את נשימתנו.

ומסביב — מבוכה ורפיון, רפיון־רוח ורפיון־ידיים. משום צד אינה מתגלה אותה הפעולה הנמרצת, פעולת ההצלה והישע, מעין אותה הפעולה אשר תזיננו אותה בקרבנו בשנים הקשות של העֶבֶר הקרוב, בשנות המשבר¹. גם באי־פֹח הפועלים, גם הקברניטים האחראים של הפעולה הישובית הביאו אז לידי גילוי את יכלתם, את פֹחם, את היותם עם הציבור, בסבלו ובטָרְחוֹ. הדאגה ל„שמירת הקיים“ היתה לכֹח פביר ומניע. ועכשיו — רפיון בכל, מפל צד.

אמת הדבר, הציבור בארץ גדל. רבו גם נכסיו ומוסדותיו, והדאגה ל„שמירת הקיים“ פִּיּוֹם היא גם יתר חמורה, יתר מורכבת (אולם גם יתר פרודוקטיבית, יתר תוצרת!). אמת גם כן, פי המוסדות האחראים והקרנות הלאומיות רשאים לומר, פי הם כל הימים, בימים פתיקונם, עושים יתר מפפי פֹחם, פי קצרה היד. הפרת המציאות הזאת אולי גם עוצרת בעד שְׁעָת ציבור הפועלים, עושה אותה לאילמת וחנוקה, מרפה את פֹח תביעתם של אנשי־ההסתדרות, אולם יטעו מאד האישים והמוסדות האחראים, אם את

¹ [בימי מלחמת העולם הקודמת]

ההבלגה הזאת של הציבור, את הטמנת יסוריו בחובו, יראו פאות למצב רגיל, ללחץ הנורמלי אשר אפשר להסתגל אליו ולהשלים אתו. היסורים קודחים בתחתיות, הם נוקבים וממוטטים את כל אשיות קיומנו. ולא רחוקה השעה אשר כל הסברה הגיונית, כל הפרת-המצב של קוצר-היד וחוסר-היכולת לא תעזור.

שליחי הפועלים, העובדים הנאמנים של הציבור העובד בכל תלאתיו ומרודיו, אל דמי לכם! עוד לא היתה למחננו שעה חמורה כזו, וברפיונו עכשיו אנו מתחייבים בנפש ציבורנו. השעה מביאה אתה לא רק מכאובי רעב ובטלה, לא רק סבל חולף, היא גם משפילה ומדפאה את כל הקרירות, הקרירות, אשר בו ספון פוחו של הפועל גם לסבל גם ליצירה, אשר בכוחו הולך הפועל ומטפס ומעפיל ופוגש את התקלות וחוצה לו דרך ביניהן.

ואם בשעה זו אין עינם ולבם של בעלי-הבתים החשובים, יושבי הועדים, פי אם אל הורדת-השכר (שכר-העבודה, כמובן, ולא משפורות-מנהלים) ולהטלת-אימים, פי „הרכוש בסכנה“, ואם בשעה זו יושבים בארץ, אל סיר הבשר ממש, כל מיני מומחים וממונים על פיתוח הארץ ולבם ערל ויד להם בכל עיפובי-עבודה והשטנה על הארץ ופועליה, ואם בשעה זו קיימים בארץ בנקים, אשר אנחנו לא נדעם, אולם בחוץ-לארץ גדול שמש, והם מבטיחים גדולות ואינם נוקפים אצבע לתקנת המצב, ואם כל אלה הנם בבחינת „רשות-יחידים“, אשר אין לשוב ולדאגותיו ולצרכיו כל שליטה חוקית עליהם, הרי עוד ישנו מקום אחד, המקום היחידי, המוסד האחראי בעד גורלה של התנועה הציונית, האחראי בפני פולנו — ההנהלה הציונית.

בקרבה מוכרחים הדברים להישמע. אין היא רשאית להתעלם מן המצב. ההנהלה הציונית, המנוסה בפורענויות לאומיות, המכילה בקרבה אנשים אשר היו עמלים עם הישוב בשנות הרעה, היא חייבת לדעת, גם מנסיונה, פי ישנם מצבים פאלה אשר אמת-המידה הרגילה של יכולת ואי-יכולת אינה הולמת אותם. יש מצבים כשנחוצה והכרחית התאמצות נועה, התאמצות שבגבורה, כשרק בכוח התאמצות כזאת אפשר למלט מן הפורענות. שעה זו כבר הגיעה עדינו, ואם בשעה זו לא ימצא הלב הער, החודר למצב לכל עומקו, המאזין לאנקת-האזהלים ורואה למתחולל עלינו, והיד החרוצה,

המחליטה, המריצה — אם לא יקום לנו כל זה בשעה זו, בצורה של יחיד או קולקטיב — ימר מאד.

ואל ישאר פאן מקום לטעות, להרהור, פי הארץ דורשת הפעם „עזרה“. אין בארץ שום צורך בעזרה, בסיוע, יש צורך רק בעבודה. בעבודה פרודוקטיבית זו המתגלה לעינינו ורומזת לנו מפל קרן־רחוב ומפל שכונה חדשה, בלתי־סלולה. עבודה אשר כל מדינה וכל עיריה, המנהלת את עניניה באופן רציני, היתה רואה בה את הערובה היותר נאמנה להצלחה כלכלית כללית. אין כל יכולת להתמהמה, אין כל שהות למשא־ומתן קנצלרי, לשקלות וטריות דרך כל האינסטנציות, הממונות על כך. מצב הענינים כמו שהוא, לכל חומרו, מוכרח להיות מורגש מיד גם בירושלים, גם בלונדון וגם בניו־יורק. הדבר מוכרח להימסר ולהישמע בלא פחות זריזות ורצינות מאשר ידיעה על פורענות מדינית, הדורשת התאמצות יוצאת מן הכלל, עוברת על הפוחות. ואז למרות הדלות, ולמרות המבוכה — ישונה המצב. מוכרח להשתנות.

אייר תרפ"ג.

על המשכורות בקרבנו

שאלת המשכורות הגבוהות והשפעתן על מצב הקרדיט, התעשייה והמוסדות הציבוריים בארץ לא זכתה למשוך אליה את תשומת־לב העסקנים והאקונומיסטים, העוסקים בחקירת ה„משבר“ הכלכלי בארץ. הטעמים מובנים. הלא סוף סוף רובם של אלה רגליהם עצמן עומדות בתחומה של שיטת־משכורות זו. אולם ועידת ההסתדרות קבעה את יחסה והביעה את התמרמרותה על שיטת־משכורות זו „החותרת תחת הקיום הכלכלי של הישוב“. ועידתנו לא הסתפקה בהכרזה מופשטת גרידא. היא גם עשתה איזה צעד לכער את הרע, לפחות, מקרבנו. מוסדותינו אמנם אינם נגועים, ברוך השם, באותן המשכורות הגבוהות אשר בהן מצטיינים אחרים, ואף על פי כן אין גם הפל אצלנו, אם ברצון ואם באונס, פשוטה. יחד עם כמה עובדים נאמנים, הממלאים את העבודות הכי־אחריות, מפלי לדעת מניחה,

מבלי לדעת חג ומועד, וקיימים בתנאים מינימליים, נמצאים אצלנו גם עובדים אחרים, מומחים או בלתי-מומחים, חברי ההסתדרות או שאינם חברים לה, אשר אנו זקוקים לקבל את דרישותיהם וגם שאיננו זקוקים, ואלה עובדים אצלנו בתנאים אחרים, שונים בהרבה או במעט, מתנאי העבודה הרגילים אצלנו. יש אצלנו גם הבדל־מה בין מוסד למוסד. יש מוסדות אשר הנהיגו אצלם דרגת־משפורת בכל חומר הדין, וישנם כאלה אשר אינם מדקדקים בזה כלל, והפל נתון בידי המקרה. הועידה החליטה לשנות את המצב הזה, להכניס את התיקונים הדרושים בהתאם להכרה המוסרית ולמצב הקמרי של ציבור הפועלים. הועידה לא קיבלה כל פורמולה מופשטת של „השנאת־המחירים“, וגם לא חשבה לאפשרית לגזור בוועידה את דרגת־המשפורת עצמה, מבלי להביא בחשבון מקרים יוצאים מן הכלל, מוכרחי המציאות החיה. אולם הועידה החליטה „להנהיג בכל מוסדות ההסתדרות דרגת־משפורת אחת“, ולבחור לשם קביעת הדרגה „נעדה מיוחדת העומדת ברשות עצמה“. נעדה זו גם נבחרה, כידוע, אחרי הועידה. רובים מאתנו ציפו לתוצאות פעולותיה, בהכרה כי אלה צריכות להשפיע גם על מצב המוסדות וגם על היחסים החברתיים בקרבנו. מדוע זה איפוא לא שמענו עד היום כל דבר על עבודתה של הנעדה?

13

שאלה זו יכולה אמנם להיות מוצגת גם לועדות אחרות: לועדת העתון, לועדת אישור תקנות „חברת העובדים“ ובנותיה. אולם ביחס לאלה אפשר אולי להתנחם בתקוה, כי הן רוקמות את עבודתן המורכבת בחשאי, וכי טרם בשל הפרי (ואם אנו טועים בדוננו אותן לכף־זכות — עתידות הן לתת את הדין). אולם נעדת דרגת־המשפורת אינה דורשת, כמדומה, לעבודתה שהות כל כך מרובה.

אין השאלה נשאלת לשם קינטור, כי אם לשם תיקון. אל תשפח הנעדה, כי נבחרה, ותגש נא לעבודתה.

סיון תרפ"ג.

«הבנק המרכזי למוסדות שיתופיים»

לכבוד ביקורו בארץ של נשיא הברנדייסטיים, השופט יוליאן מק, ולכבוד הנצחון הגדול אשר זכה לו הברנדייסים ברכשו לו את נשיא ההסתדרות הציונית (אם לאורך ימים?) — רחש לבי דבר טוב, לפרסם ברבים את חשיבותה של יצירה ברנדייסטית אחת. אל נא תתלו בי פננות זרות. איני מתכוון בזה לספר על הגדולות הנצורות אשר הגברת קלו עתידה לעשות על שדה החקלאות, כידוע לכל מוזמני הבנקים, ואף לא על המפעלים הענקיים אשר הציונות הברנדייסטית מתכוונת לגשם בקרוב, כידוע לכל קוראי „דואר היום“. אין חלקן בין חזוי עתידות, וביחוד עתידות התלויות ב„רוח טובה“ אשר יעלה בידי מאן דהו להשרות על מאן דהו. ומכפר אני להתבונן וללמוד מדברים, אמנם לא כל כך ענקיים, אבל מוחשים וקיימים. והדבר המענג אותי הפעם הלא הוא: „הבנק המרכזי למוסדות שיתופיים“.

— מה, לא שמעתם? חבל, חבל. והלא הוא בנק ממש. עם מנהל שלוח מחוץ לארץ (ובלתי זקק ללשוננו, כמובן), ועם משפורות, ועם פקיד לתרגומים למנהל ומאת המנהל, וגם עם קופה ועם הלואות.

והבנק אינו בנק פשוט. הוא צריך לסג את שרידי השאיפות הנשגבות מימי ועידת־פיטסבורג, עליה השלום, תור הזהב והחלומות של הציונות הברנדייסטית על קואופרציה וצדק סוציאלי יחד עם החריצות והזריזות המעשית (אפישנסי, בלע"ז) של תקופתה המאוחרת.

בשם הקואופרציה הארץ־ישראלית, המשמשת שלט כל כך יפה בחוץ־לארץ, עלה בידי מיסדי הבנק לרכוש סכום לא־קטן, מאה אלף פונטים. בזה השקיעו המיסדים עצמם ברוב חריצותם רק עשרים אלף. מאת הקרן הקונסטרוקטיבית של ה„ג'וינט“, התומכת עכשיו בארצות אירופה בקואופרציה היהודית, קיבלו חמישים אלף, חצי הרכוש של הבנק פולו, מאת יק"א — 25 אלף, ואפילו מאת הדוד המסכן, ה„איקונומיק בורדר“, חמשת אלפים.

ובאפריל שנה זו כבר מלאה שנה תמימה לפעולתו של הבנק. שנה „מוצלחת“, שנה של רנחים. האזינו:

במשך שנת קיומו השקיע בארץ־ישראל הבנק בן מאת־אלף הפונטים,

12,676 פונטים! — לשאר הפסף לא היו, כנראה, דורשים בארץ. ואפשר שהיו, אולם לא לחינם נשלח הנה מנהל, אשר אפשר לסמוך עליו. סיסמתו היא, כי ההלנאות צריכות להיות בטוחות כמו ב„בנק אוף אינגלנד“. וכנראה, שמתוך אמת-מידה זו יותר נוח באמת להחזיק 87 אחוזים מפספי הבנק בקופות לונדון. הפלא הוא בעצם לא על ה-87 אלפים פונטים אשר לא הוציאו כי אם על שנים-עשר האלפים שהוצאו. אומרים כי על כל ההלנאות ה„חשובות“ דנים קודם בלונדון. האומנם לא מצאו שם מקומות-השקעה יותר בטוחים? ומצטיין הבנק, כמובן, לפי הסיסמה הבאה מאמריקה גם בהוצאותיו הקטנות. ובאמת משפורת של אלף פונטים לשנה בינינו ובינ מנהל הבנק — מה היא? הלא הוא איננו פקיד ציוני, אשר עליו יש „דעה“ גם ל„דואר היום“. וסך-הכל של הוצאות האדמיניסטרציה לשנה — רק 2059 פונטים. ימצא ודאי מי שימצא, כי הוצאות הנהלה של אלפים פונטים על אשראי של 12 אלפים, הן קצת גדולות מדי, אולם — הלא אפשר גם לחשב חשבון אחר: לא חשבונם של ה„ב אלפים, כי אם חשבונם של מאת האלפים הנשאים ריבית בטוחה, ואזי — ודאי ישאר רנח נקי.

אשתקד שהתה באמריקה משלחת של פועלי ארץ-ישראל, אשר עבדה שם לשם בנק-הפועלים. היא נכנסה גם במשא-ומתן עם הג'וינט בדבר הקצבת 20 אלף פונטים מקרן-הרקונסטרוקציה שלו לבנק-הפועלים. הדבר נתמך בנעד ה„ג'וינט“ על ידי באי-כוח פועלים בלתי-ציוניים, אולם ה„מומחים“ לענייני ארץ-ישראל מבני ברנדייס היושבים בועד ההוא חיוו את דעתם, כי הדבר הוא למותר. והנימוקים חותכים:

- א. בנק-הפועלים הוא מוסד של מעמד, ואין הג'וינט הדואג לכל ישראל צריך להשקיע פספים במוסד מעמדי.
- ב. בנק-הפועלים הוא מיותר, היות שלתמיכת הקואופרציה קיים „הבנק המרכזי“.

והנה עברה שנה, ובאקטיב של הבנק אלה-המעמדי, המיועד לתמיכת הקואופרציה, ישנו לחשבון כל המוסדות הקואופרטיביים של פועלי ארץ-ישראל — סכום אחד: 450 פונטים לקבוצה מאושרת אחת. ואם חושדים אתם במוסדות הפועלים, כי עינם רעה חס ושלום ב„בנק המרכזי“ — טועים אתם. שאלו את ה„משביר“, ואת המרכז החקלאי, ואת המשרד לעבודות

ציבוריות ואת קבוצותינו ואת מושבי עובדינו — ויגידוכם. אולם מולם, פנראה, גרם שלא יזכו ליהנות מן הבנק ה"קואופרטיבי". מצד אחד, טרם נתחוויר לו, למנהל הבנק וליועציו מבין הפיננסיסטים שבארץ, אם "המשביר"; למשל, נכנס בגדר קואופרציה, ומצד שני — טרם קרצו אומר בלונדון, ומצד שלישי, יודע המנהל רב-הפעלים להציג כל הלנאה שנקצבה בתנאים כאלה, שהיא נשארת לעולם בקצבתה.

ובשעה זו קיים גם בנק-הפועלים ה"מעמדי", אשר לא זכה להשתתפותם של ה"ג'וינט" ושל יק"א, ולא לסיועם של הברנדייסיסטים, ואשר עניניו אינם מתנהלים על ידי אפוטרופוסות בלונדון. ואף נוסד לא בסכום של 100.000 פונטים, כי אם בהון יסודי של 30.000. ולצאת השנה היה מחזור הלנאותיו לא 12 אלף, אלא 155.000.

האם לא תודו סוף סוף, כי יש ויש ללמוד לדרך הבנין של אחינו הגדולים, בעלי המעוף והמעשיות?

אב תרפ"ג.

ערב קונגרס

הקונגרס הציוני חדל זה כמה להיות רק במה המיועדת לויכוחים מופשטים על הציונות ולהכרזות שבתעמולה. הקונגרס הציוני הנהו פיום, עם כל ליקוייו, המוסד העליון היחידי בעם, המטפח ויוצר קמעה קמעה את המכשירים העממיים לגאולת הארץ, לישובה, לבנין ולעליה. והויכוחים בתוך הקונגרס פיום אינם רק ויכוחים הלכיים בהבנת הציונות וניבי זרמים מעורפלים הצופים למרחוק, כי אם ביטוי הויכוחים החיוניים, המתנהלים יום-יום בחיי המעשה על אדמת ארץ-ישראל. ואם פי עיקר הבניה ועיקר ההגשמה הוא לא בין פתלי הקונגרס אלא בעליה ובעבודה ובמלחמת הפוחות בחיי הישוב, הרי משמש הקונגרס פר להתנגשות המאורגנת של הפוחות השונים הלוחמים על תביעותיהם, השקפותיהם וצרכיהם בארץ, והחלטותיו של הקונגרס מתנות — במידה מרובה — את גורל העבודה, היצירה הפלפלית,

הפעולה החקלאית והעליה. וגם בשעה שאין הקונגרס מביא אתו פרספקטיבות נהדרות, גם בימים אפורים ועצובים, כשזרם התנועה נעצר, אין הפועל פטור ממצוות מלחמתו הכבדה והממושכת באולם הקונגרס ובלשכות ועדותיו.

אין פוח אחר בציונות הבא אל הקונגרס באותה מידת־חיות בתוך הציונות המתגשמת, באותה מידת הנסיון האישי הריאלי, באי־הכרת המציאות, באותו לחץ הצרכים, תחושת המפריעים ותוקף המאניים, באותו שיתוף החיים עם המוני העם בגולה, כאשר הפועל־החלוץ, אשר כל משגה וכל מדחה בפעולה הישובית והמדינית משאירים אותות־דמים בבשרו ובנפשו, בקיומו ובאפקיו. הפוחות הצוררים את הפועל, המפחדים מפניו, אשר עינם רעה ב„הצלחתו“ ובכיבושיו, אלה אוזרים עוז מפעם לפעם, ואם כי אין אתם כל יצירה ישובית של ממש, כל פרספקטיבה של עליה עממית והתבצרות ישובית, אם כי כל חכמתם וכל התאמצותם ופטרונותיהם יש להם רק פננה אחת, לעשות את התקוה הלאומית היחידה מדרס למספר בעל־רכוש, הרי עומדים לעזרתם בתוך הקונגרס המושגים הבעל־ביתיים, היחסים המקובלים בחברה, הפחד מפני הפועל והריחוק הרב של המוני הציונות מן המציאות הארץ־ישראלית. ובמצב זה חייב הפועל לעמוד על נפש יצירתו, להגן על כל עמדה, להציל כל מפעל, לזרו כל פסיעה קדימה, בהפרה השלמה כי עניני הפועל, עניני הארץ ועניני העם עולים בקנה אחד. ואל ישכחו זאת חברינו בארץ־ישראל, ואל יתעלמו מזאת כל הנאמנים לפועל הארץ־ישראלי בחוץ־לארץ.

כמה שלא תהיה בלתי־נכונה, בלתי־צודקת ובלתי־מתאימה שיטת הבחירות הבנויה על השקל, המקנה את הזכות במחיר תשלום, המאפשרת רכישת דעות לבעל־אמצעים, שיטה אשר זמנה עבר זה כמה, ואשר מן החובה להחליפה באחרת, טובה הימנה, אין גם בתנאים אלה לעזוב את המערכה.

הזנחת הבחירות, אם מתוך רישול ואם מתוך תנופת־יד של ביטול, אינה מביאה אתה שום הגברה, שום ביצור עמדה. זהו רק סימן לאדישות ולרפיון. ובעד חולשה זו לפני הקונגרס ישלם ציבור הפועלים שבעתים בימי העבודה שלאחר הקונגרס.

במלחמתנו על ההתישבות החקלאית, על הרחבת השטח הקרקעי של

הקרן הקימת, על צורת התישבות המונית חדשה בשכונות־שדה, במלחמתנו נגד חוסר־העבודה ובעד שימוש פרודוקטיבי בכספי הלאום לצרכי העבודה והעליה, במלחמתנו זו עלינו ללכת אל הקונגרס נאזרי־פוח, חוקים גם בכמות. דרישותינו מלאות תוכן חי וקונקרטי, נובעות מתוך המציאות היוצרת, וכל כמה שיגבר פוּחֵנו בקונגרס — פן יהיו ניפרים הדברים והפעולות במציאות הישובית בארץ. לרכישת שקלים נשאר עוד זמן לא רב. עד הששי ביוני. תחוק איפוא הפעולה, תגבר נא ההפרה ויתגלה הרצון הער ויבוא ציבור הפועלים אל הקונגרס בכל פוּחוֹ ובכל כמותו.

סיון תרפ"ג.

עוֹד שֶׁלֵב

המדרון הפוליטי, אשר בו מתגלגלת ארץ־ישראל ממחרת ההכרזה הבלפורית, אין לו, כנראה, תְּכֵלֶה. בזמן האחרון נגלו עוד שלבים אחדים למטה: ההכרזה הרשמית על קריעת עבר־הירדן מעל גוף ארץ־ישראל, והכנסת ארץ־ישראל לתוך הקנוניה ההולכת ונעשית בין „ממשלת הוד מלכותו“ בלונדון והדינְסטיה של בית חוסיין. יש לחשוב כי אין אלה השלבים האחרונים במרד, מן הבחינה הגיאוגרפית יש אמנם לחשוב את האופְרציה למוגמת. גבולות ארץ־ישראל נקבעו בצורה כזאת שלהוסיף הָצַר וקצץ אותם כבר אין אפשרות: לצפון יש בעלים, בדרום חסה עין ממשלת־המנדט על מדבר עָרִיש, ממערב הופקדו שומרים נאמנים, פקידים יהודים במחלקת העליה של ממשלת „פלשתינה (א״י)“, עכשיו נגזר העיקר: המזרח. ויש רגלים לְדַבֵּר, כי בתוך המקדו־ממכר עם חוסיין ובניו הוֹנֵף הגרון גם על עציון־גבר: חִיגֵי תובעת. אולם בפנים, בתוך הגבולות הללו, טרם נגמר המדרון.

הקפיטולציה של ממשלת הארץ בפני שלטון האפנדיות המאורגנת, הקפיטולציה הבלתי־פוסקת המגיעה לידי התרפסות ממש, אשר מצאה את ביטויה האפִיני במעשה האחרון שבאחרונים: ההודעה הרשמית על דחיית

המועצה המחוקקת, המכריזה כי הבחירות „בטלות ומבוטלות“, קפיטולציה זו אפילו פשהיא לעצמה אומרת הרבה.

אל יתנו הדברים מקום לטעות. עצם דחייתה או ביטולה של המועצה המחוקקת עלול פחות מכל לצער, אין איש מוֹרִיד דמעות על ה„גִּפְלִי“ הפרלמנטרי הזה. שום עם מעמי הארץ, לא היהודים ולא הערבים, לא חָשׂוּ כל צורך בכריאה משונה זו, זיוף השלטון העצמי, המורכבת מחברים נבחרים וממונים, כמנהגה של אנגליה עם ה„נייטיבס“. ואיש לא רצה בה מלבד הממשלה עצמה, בעלת ההמצאה המחופמה. ואם הישוב היהודי, והפעלים בפרט, לא הסתלקו בפומבי ממוסד זה, אשר כל טוב לא היה צפון בו, היה זה רק משום טעם אחד: מאִירְצוֹן להימצא בְּצוֹתָא תְּדָא עם צוררי ישראל ורודפי העליה. אולם אם אותה ממשלה, המכריזה כי מדיניותה „שואפת לכוֹנֵן בפלשתינה (א״י) מוסדות של שלטון עצמי“, ממשלה אשר התחייבה על זאת בפני חבר הלאומים (התחייבות זו, אמנם, אינה מחייבת אותה להפיר במוסדות הטבעיים והקיימים של האוטונומיה הלאומית, הצורה הצודקת וההולמת ביותר ארץ פארצנו, עם גזעיה, לשונותיה ותרבויותיה השונות, כשם שהתחייבות זו אינה מונעת את הממשלה מלמסור את „השלטון העצמי“ של העיריות לידי ממונים) אינה מתביישת להודות קָבֶל־עַם, כי היא הסתלקה מנסיונה היחידי של יצירת מוסד מחוקק, כביכול, לרגל הלחץ החזק שהוטל על ידי אגודות מתנגדות לבחירות, מהו אזי גבול ההכנעה והקפיטולציה, אשר ממשלה פזאת לא תעברנו? ובפרט, אם המעילה בהתחייבויות תיִדְרָשׁ על ידי איזה חשבונות, אשר אינם שייכים כלל לעם היושב בארץ, אבל יכולים להיות חשובים, או להיִרְאוֹת חשובים בעיני השלטון תופס המנדט. במובן זה עוד יש לחפות, כי הקנוניה החוסיינית אשר טרם נגמרה, כנראה, באשר חיגַז עֹדְנָה עומדת על המקח, עוד צוררת לנו חדשות בכנפיה. אחד העתונים העוינים את בית־חוסייין, המבטל את כל חשיבות ענין ה„ברית“ בשביל עמי־עֶרְב ורואה בו רק הכנעה לאנגליה, מגלה בה פנים, כי אין היא מכילה כל זכויות של ממש, מלבד, אולי, צמצום ההגירה היהודית...

על עצם ה„ברית“ לא ידובר כאן. צורתה האמיתית ומהותה הריאלית עוד תתגלה. לא „הכרזה“ ראשונה ולא „הכרזה“ אחרונה היא לאנגליה, ואף הגסיון לזייף תנועת שחרור לאומית על ידי פְּרֻטְנֶדְנִטִים מתחרים רודפי

פסאות ומקימי „בתים” — אינו חדש. תנועות השחרור האמיתיות אם תפרוץנה במזרח התרוסנה את הדינסטיות עם ממליכיהן יחד. ובארץ היחידה מארצות ערב, אשר טעמה טעם מלחמה על עמידה ברשות עצמה, אשר למדה להביא קרבנות לשם השחרור, והיודעת פירושה של תנועה לאומית ורואה את עצמה רשאית לעמוד בראש ברית ערבית מקיפה, — במצרים — שם יודעים גם כיום להתיחס מבלי כל אָמון לכל הרקמה של בית־חויסין, העושה את ה„תנועה הלאומית” כלי־שרת לחשבונותיה של בריטניה. לנו חשוב לציין, פיצד נתקבלו הדברים בישוב, פיצד נתקבל בינינו הדבר שארץ־ישראל היתה לסחורה העוברת לסוחר, היכולה להיפנס פאָתָנן בכל חוזה.

הדברים נתקבלו, מותר לאמור, בשלוח (איני מדבר על איתו החוג הצוהל מעודו לקראת כל תופס־שלטון, גִּמְל־פָּחָה או אֶלְנָבִי, פייצל או גורו, וְנִיזְלוֹס או מוֹסְטַפּא פֶּמְאֵל, עֵבְד־אֵלָה או סמוּאֵל, ועל אותו העתון! אשר נועד מתחילת ברייתו להתמוגג מרוב הערצת כל מי שזכה לעלות לגדולה. אלה מיהרו והזדרזו גם הפעם לקדם בתרועה את המצליחים ולציין עם זה את נצחון עצמם). הציבור לא זע. קול ענות של בודדים לא עורר אפילו הד. שאגת־חמס על שוד־עם לא נשמעה. המומחה הפוליטי של ההנהלה הציונית נתן את ביאוריו ועסקני הישוב הקשיבו. עסקנים מרחיק־ראות כבר ששים לקראת ה„הינטרלנד”...

הפל נתאבן.

המקרה הוא הדבר? לא. זהו פרי פעולתה החינוכית של ההסתדרות הציונית במשך השנים האחרונות. זהו החינוך המרדים, המרגיע, המלמד תדיר זכות, המצדיק כל עוול, מְקַהֵה כל רגש ומרפא כל פצע בדברי־מתיקה ובתנחומות־שוא. זוהי השיטה אשר השפילה לעשות את התנועה העממית המדינית לחסרת־אונים וחסרת־ערך, לכתחילה בעיני עצמה ואחר כך גם בעיני אחרים.

בעזבונו של בוקי בן יגלי המנוח ישנה אגדה אליגורית מופלאה במינה. „קבורת נשמות”. מעשה בגביר עם־הארץ אשר עשה מעשה רב: שלח שליחים לכל קצוי תבל לאסוף את ספרי החכמה בכל הדורות ומפל

¹ „דואר היום”.

הארצות. ותָרַב השמחה בכל תפוצות הגולה, כי קם גואל ומקבץ לחכמת־
 ישראל, אולם המכנס, אשר נתפרסם בינתיים, הַתַּל מרה בתקנת־החכמים: הוא
 בחר ולקט וקיבץ את כל הספרים וכתבי־היד הנשפחים והנידחים, למען בער
 אותם מן העולם ומסור לקבורה — „קבורת נשמות“.
 למהתלה אשר פזאת בחר הגורל בהסדרות הציונית. ניתן לה הפוז
 לעורר בעם את ספוני חושיו המדיניים, את כּוֹסֵף הגאולה והקוממיות. והיא
 עוררה וטיפחה וריכזה והדליקה את כל אלה, למען — —

ובימים שהקורים האחרונים של האילוזיות נקרעים ביד רַמְיָה ואַכּוּרִיָה
 אשר רַחֵם לא תדע ובושת זרה לה, טוֹב היה ללמד את לבנו ולחַשֵׁל אותו
 לימים יבואו. טוב היה אילו אמרנו לעצמנו: ימי תרועת הנצחון של שנות־
 ההכרזה לא השאירו לנו דבר מלבד מַפְחַד־נַפֶּשׁ וכּוֹחוֹת מוצאים לריק. הימים
 הקשים והאפורים, אשר באו אחריהם, ימי היאוש בתפוצות הגולה והרוח
 הכבדה בארץ, הם מילטו לנו משהו: עליה של שְׁלוֹשׁ רבבות, אדמת־העמק,
 נקודות־ישוב חדשות, שכונות עירוניות, תנועת פועלים חלוצית ויוצרת.
 זהו המבטח היחיד.

וה„הבטחות“ וה„התחייבויות“?

עָבְרָנוּ קֶדֶם לכל ההבטחות וההכרזות ואף עתידנו ותקנתנו אינם
 מעולם ההכרזות וההבטחות. היתדות אשר אנו תקענו ונתקע בארץ — לא
 מזוטו. וההתחייבויות אשר אנו קיבלנו על עצמנו — תתקיימנה.

סיון תרפ"ג.

ה"ש מ א ל"

ה„שמאל“ בארץ־ישראל שייך לסוג היצורים המתרבים על ידי
 „התפלגות“. פידוע, ישנם בסולם־הטבע שלבים כאלה, אורגניזמים חסרי חוט־
 השרדה, אשר דרך התרבות זו, על ידי חלוקה ל־2, ל־4, ל־16, טבעית היא
 להם. אֵיִה זוכר ואֵיִה מונה את כל גלגולי השמות השונים ופילוגיהם לחצאים

ולרבעים מיום היברא המ.פ.ס. והמ.פ.ס.ע., והי.ק.פ. והפ.ק.פ. והק.פ.פ. ועד ועדת הארגון, ועד „פרקצית הפועלים בתוך (?) ההסתדרות“, פרקציה זו שהיא בבחינת אחת שהן שתיים, האחת — מפלגתית, והשניה „בלתי מפלגתית“, האחת — פרקצית הפועלים סתם, והשניה — מכריזה על עצמה „המוסד העליון של פרקצית הפועלים ביפו ושל הפרקציה הפרולטרית בירושלים ובשאר המקומות“. ולמי מסתם אנשים שאינם „פועלים מן הפרקציה“ תמצא חריפות המוח הדרושה והבקיאות המספיקה בכדי להבחין בין בנות המין השונות וגוניהן ועמדותיהן רבות התמורות והחליפות? והיות שאידיעה זו עלולה להעמיד את הציבור במדרגה של עם הארצות פוליטית גמורה, קיבלתי עלי את הטורח, לטובת הציבור, לחקור ולחפש, בעתונים ובפרוגרמות, במקורות עצמם ובקורבים למקורות. אינני יודע אם עבודתי תמצא לה מעריכים, אולם היא לא היתה מן הקלות. צללתי עמוקות. וזאת אשר העליתי:

„כל אחת — מן הפרקציות — רוצה להישאר היחידה, המוכרת „שם“, בחוגים הגבולים, לפני הרשות העליונה של האינטרנציונל. כל המלחמה נשאת אופי מגוחך, מעשה נערות. הליקוידטורים הגלויים, יבסקים מסוגו של מרז'ין, הקוראים לעצמם ק.פ.פ. וקרויים כאן ה„עמעסים“, יש להם בכל הארץ כ־35—40 חבר. הם הנם מחברי הפרוץ „נגד הספנה האימפריאליסטית הכי גדולה — ההסתדרות הציונית“, בחתומת „קבוצת פועלים אינטרנציונלית“. הם שהכריזו חרם על הבחירות לוועידת ההסתדרות הפללית, באשר השקפתם היא שכל הטבה במצב הפועלים היהודים כאן משמשת באופן בלתי ישר תמיכה לציונות. היאוש של חלק ממחוסרי העבודה וכל תלונה של שטות וכל נבואה רעה על ארץ ישראל — הם לפיכך „פעולתם המרפסיסטית“ היחידה. הם הנם היחידים אשר זכו להיות „מופרים“, באשר הם נשמעים לפקודות הקומאינטרן, לרדוף את רעיון הציונות הפרולטרית בכל צורה שהיא“ — —

„הקבוצה השניה של הליקוידטורים, היא הפ.ק.פ.; ההנהלה הרשמית של מי שהיתה מ.פ.ס., אשר קיבלה בישיבה אחת רוולוציה (מטושטשת אמנם) בעד הפלשתניות, ותיכף ומיד הכריזה על

„הצטרפותה“ מבלי כל תנאים ועל יציאתה מן ה„ברית העולמית“. היא מנהלת כל הזמן את פעולתה במרמה ובדמוֹרְלִינְצִיה כלפי שני הצדדים. לפני ההמונים נשבעים, כי עודם „פועלי־ציון“ בכל לבם, אלא שהיו אנוסים „להצטרף“, בכדי להישאר המפלגה הארצית היחידה המופרה. לפני ה„עמעסים“ ולמעלה מהם, מודיעים כי היו ללוחמים נלהבים נגד „פועלי־ציון“ ואת ההחלטה הפלשתינאית, פביכול, מכנים בשם „דקלרציה“ שאינה מחייבת לשום דבר. ה„עמעסים“ אינם מתפשרים, ודורשים דוקא הסתלקות גלויה מן הדקלרציה. ואגב שקועים בחשבונות פרטיים ובזלזולים. כל קבוצה מוכיחה, כי השניה מפריעה לאיחוד. וכל אחת חושבת את עצמה למפלגה הארצית היחידה (לא חס ושלום סקציה יהודית; בעיקר חולמים על דבר ערבים!). ה.פ.ק. פ., תחת לחץ של גאון חדש, הלכו לועידת ההסתדרות בתור „פרקצית הפועלים“. באמצע הועידה נבהלו, כנראה, מפני הביקורת של ה„עמעסים“ ועזבו, אם כי המנהיג החדש עצמו חושב את העזיבה לשטות נפשע.

„כל קבוצה מאיימת על השניה כי תצטרך למסור די־רוח־שבון לפני הרשות העליונה“. — — מלחמה בדבר השם, פניות אישיות, הונאת ההמונים והונאת הקומאינטרן. רובם מבקש את ההודמנות לעזוב את הארץ ונמצא כאן רק מחוסר דמי־פרטיסאניה. שום יחס למלחמה וליצירה כאן אין להם“.

מנין לקטתי פסקה זו? האין אתם חושדים בי, רבותי, כי הבאתי לכם מטעמים מדבריו של איזה שוביניסט וריאקציונר, צורר הקומוניזם, ומתנכל לפרולטריון להתעותו מני דרך, כי אלה הם דבריו של אחד ממנהיגי ההסתדרות החטאים? לחינם חשדתם בי. המקור — מקור. גורדין חריף זה נתפרסם ביום 11 במאי 1923 ב„אונזער ארבייטער טריבונע“ הורשאית. עתונה של מפלגת הברית השמאלית, זו הברית המסכנה, השפולה, אשר גדלה וטיפחה את נטעי שעשועיה, מ.פ.ס. ומ.פ.ס.ע., י.ק.פ. ופ.ק.פ., והם הפכו אליה עורף, זו הברית השולחת אלינו מפעם לפעם את שליחיה הנאמנים ללמד את פועלי ארץ־ישראל תורה ודרך־ארץ, וסופם של שליחיה אלה, ברובם הגדול, למעול בשולחיהם ולמצוא לעצמם את הדרך הישרה אל גיהעדת הקמלאי, והעתון הנהו אותו העתון — ואם בשינוי שם —

אשר היה במשך השנים נותן מקלט לכתבי השטנה וההלשנה של מאירסון ושל אדמוני ושל חבריהם, כל אלה, אשר מצאו להם אחר כך מנוחה נכונה תחת פני השכינה היבסקית. ועכשיו באה תקופתה „תשובה“, פנראה, וסופרו הארץ־ישראלי של אותו עתון מפליט בשפה רפה: „פי כל פעולתם במשך השנתיים, גם בשעה שמהם היו חברינו, היתה רק קומפרומיטציה אחת גדולה“. ואף על פי כן — אל תינאש, אסיר־תקוה. התנחמו, פועלי ארץ־ישראל, ומחו דמע: פרקציה חדשה נולדה למזל־טוב. ככה מבשר אותו העתון. שליח חדש בא לברית. והשליח החדש מארגן פרקציה חדשה. והפעם, כמובן, אנו „ניגשים לעבודה בכל האחריות“.

התבשרו!

ובכן, הברית ה„שמאלית“ חוזרת בתשובה. אחרי אשר שליחיה יצאו וכמה ממנהיגיה מצאו — אחרי כל העקלקלות והנפתולים — את המוצא הישר ל„אורחא דמהימנותא“, ואחרי אשר מפלגות שלמות וחלקי מפלגות נשרפו כליל בלהב הקומוניזם, ואחרי אשר בפנים, בתוך רחוב הפועלים היהודים, „הבלתי־ימכר“ ונאבק על שארית־פליטת קיומו, השתררה עצבות, ואחרי אשר הודות לפעולתם הריאקציונית והשוביניסטית של אלה העקשנים, אשר לא חפצו לחכות עם ישוב ארץ־ישראל עד בוא המשיח המועצתי, נתברר פתאום שוב, פי יש פלשתינה (ארץ־ישראל הס מלהזכיר!) בעולם, ופועלים בתוכה — כל אשר נשפח בימי מסע הנצחון של טרוצקי בפולין — אחרי כל אלה נתעוררה ה„ברית“ ופיה ממלל שיר בהתלהבות על פלשתינה, ממש כמו בימים הטובים של הדקלרציה וסך־רמו. ולא זה בלבד, אלא שגם לדעותיהם המשובשות של פועלי ארץ־ישראל קמו מגינים. התיאורטיקן של ה„ברית“, החבר ניר עצמו, יצא בפומבי ללמד, כי „נכון היה העיקר של ההסתדרות הפללית, אשר חפצה להחליף את הקבלן הפרטי, וכוזבת וקצרת־ראות מדינית היתה עמדתם של מ. פ. ס. ע.“ הוא גם מבאר את סיבת מיעוט השפעתם בארץ ומגלג על ה„הזיה־מפסיוס ואיה־הפשרון המוחלט לתפוס ולהפיר את מצב הענינים בארץ“, ועל „הרזולוציות התיאורטיות הארוכות אשר אין להן שחר במובן המדיני, ועם־הארציות, במובן הסוציאלי והכלכלי,

של קומץ הגנרלים של המהפכה במזרח הקרוב, אשר חפצו מיד ברדתם מן האניה לסגל את פלשתינה עם תנאיה המיוחדים בפלפלה ובמדיניות לאפני הפוטש המוכנים שלהם. „אין להתחס אליהם ברצינות“, אומר החבר ניר, זה החבר ניר, אשר מי כמוהו ל„רזולוציות תיאורטיות ארופות“.

ולא רק החבר ניר.

ברביזיה ובביקורת עצמית עוסקים עכשיו רבים ב„ברית“. עוסק בזה גם ה„מומחה“ לעניני ה„מזרח הקרוב“ ולעניני „התישבות“ ז. אוסטרובסקי. וכאדם החי ברוסיה ובקי בכל התזיסים של הקומאינטרן, הרי מובן מאליו שרביזיה זו נעשית אצלו לאור המלה האחרונה. ואת פרי עבודת מחשבתו המאומצת, המומחית, הוא מרצה ב„פראלעטארישע שטימע“ הניו־יורקית:

„פסק־הדין של הקומאינטרן נגד הציונות חל גם עלינו הי. ק. פ. ואין לבטל ענין זה בתנופת־יד. הקומאינטרן אינו בקי למדי ב„ויתורים“ שלנו, בכדי שיאמין לנו על דיברתנו, פי אין אנו שובניסטים סובנקטיביים ואימפריאליסטים אוֹבְנְקטיביים. דברים כאלה יש להוכיח רק על ידי מעשים (ההדגשות פולן בגוף המקור). מחד גיסא, רואה הקומאינטרן, פי לעת עתה אין אנו עושים שום דבר לא בפלשתינה ולא בשביל פלשתינה. אדרבא, הקומאינטרן יודע מהחלטותינו, פי אנו מכחישים פל צורך של בניה קונסטרוקטיבית, בטרם יוקם שם שלטון־מועצות. והיות שהקומאינטרן יודע יפה מתוך נסיון, פי דוקא מצד שלטון־מועצות תפגוש תכניתנו את המכשולים הקשים ביותר לרגל הפוליטיקה האנטי־שובית ההכרחית של שלטון זה, לפיכך הוא חושב את הפלשתיניות שלנו לאוטופיה. מאידך גיסא, רואה הקומאינטרן פי על הפוליטיקה המסוימת של הציונים, הפוליטיקה האימפריאליסטית והקולוניאליזם ציונית באמת אין אנו משיבים פהלכה, משום שכאילו אין זה מתפקידנו לטפל בפוליטיקה ריאליית ובענינים פלפליים. אנו משאירים לבורגואזיה ידים חפשות בפלשתינה, ומסתפקים ברזולוציות קלושות. משום פך חורץ הקומאינטרן את משפטנו, לא רק בתור אוטופיסטים, פי אם גם בתור אימפריאליסטיים אוֹבְנְקטיביים; כלומר, פשוט קונטר־רבולוציונרים... זוהי הטרגדיה שלנו, טרגדיה של ציבור־פועלים יהודי

בלתי־מוכר, אבל אין לנו להתרעם אלא על עצמנו: חייבים אנו בפסיביות שלנו, בפּּולִיסטיקה הקומוניסטית, בחקירותינו הנבובות העושות אותנו חסרי־אונים ועֶקְרִים”.

איזו ביקורת עצמית, איזה אומץ הניתוח. איזה „דרך־נג” ל„מעשים”, ל„מעשים אשר יוכיחו”. מה הם איפוא המעשים, הצרכים להציל את „ציבור־הפועלים היהודי הבלתי־מוכר” מן הטרגדיה שלו? התשובה הגלויה טרם ניתנה. אולם רמו לתשובה כבר ישנו גם במאמר זה:

„כיצד, למשל, ענינו על הטרגדיה הידועה, אשר הציונים שיחקו ב„מעדושין”? הלא זהו פשע ענקי, מעשה־אונס גלוי: לאור השמש גרשו אלפי פלחים ממקומות ישובם. לקחו מהם את כל אדמתם, חרשו את האדמה עד לפני חלונות בתיהם, ויצרו שם „מִיִּשְׁב עובדים”. וכל זה נעשה לא בקצה העולם, כי אם בעמק יזרעאל, ולא על ידי פּרָמְרִים פּרִטִיִּים, בלתי־אחראים, כי אם על ידי הנהלת הַנְּצִיּוֹנִל־פּוֹנֵד!

וכיצד ענינו אנו על זאת? כלום ערכנו חזית נגד הכובשים? כלום הגינונו על הפלחים השדודים? כלום הסברנו את מעשי־האלמות לפני העולם הרחב?”

ככה הולך וניגר הפתוס הנבואי של ז. אוסטרובסקי, אשר נכמרו רחמיו על ה„פלחים השדודים”. וזהו, כנראה, פירושה של ה„פּלִשְׁתִּינִיּוֹת האַקְטִיבִּית”, הנישאת עכשיו על שפת כל האודים המוצלים.

אכן, לא לשוא, כנראה, התחבט זה כמה מִוְחוּ המסכן של הַנְּקוּפִיסֵט. נמצאה סוף סוף אותה ה„פּלִשְׁתִּינִיּוֹת האַקְטִיבִּית”, אשר דרפה אפשר גם להגיע עד פּדִי לזכות להכרה מאת הקומאינטרן. מפאן סוף סוף תצמח אולי הישועה.

אם „דרך־תשובה” זו של ז. אוסטרובסקי תכבוש את לב הקומאינטרן — מסופקני, אחרי הכל. הַנְּפִתוּלִים ודרכי המחשבה העקלקלות, והזיגזגים האטיים האלה אל תוך זרועות הקומאינטרן — זָרוּ שם. הלא סוף סוף בַּבְּסִקְצִיָה גופא מי שם אשר לא טעם מעודו טעם של „שקל”, אלא שהאנשים היושבים שם, לְפָנַי וּלְפָנֵיהֶם, השפילו לעבור את כל אֵתֶן הדרגות

באופן מהיר וחרוץ. בעצם הענין, הלא כל ההבדל בין המפלגות השונות בתקופתנו הוא הבדל בגיל: מי שקפץ קפיצה אחת מהירה ומוצלחת, ומי שנגרר עד היום בצעדי צב, באותה המגמה, ואלה הנמצאים לפני ולפנים, ויודעים את הסוד של הליכה מהירה, הם דורשים עכשיו דברים הרבה יותר ברורים מאשר הגנה רגשנית על הפלחים השדודים, עלייתם לארץ של ה"מגינים" גופא לקונטרר בולוציה תיחשב שם.

הנה מזדיעה ה"רוטטא" ל"פרבדה" המוסקבאית ישר מ"אנגורה" (?):
 „23 במאי. ביפו (פלשתינה) נמשכות השביתות והמהומות בין הפועלים. בשעת ההתנגשות נפצעו 9 ג'נדרמים. הפועלים דורשים לאסור את הפניסה של מהגרים חדשים ופליטים ליפו, מפני שהם מורידים את שכר העבודה".
 מלב מי הוצאו הדברים? ומי היא הזכאית בין כל הפרקציות, שעל ידה נתגלה הזכות להביא ה"אמת" הזאת אל ה"פרבדה"?

אולם „הפלשתיניות האקטיבית" אינה מסתפקת רק בהגנה על ה"פלחים השדודים". אותה ה"פראלעטארישע שטימע", היודעת בדברי כתביה מארץ-ישראל לציין את הקואופרטיבים בארץ בתור „חנויות פרטיות", יודעת גם לספר על ששים וחמישה פונטים שנשלחו מיוהניסבורג שבדרום אפריקה לקפא"י (איזו קפא"י?), „לשם יסוד קואופרטיב של תפירה". „בקואופרטיב הזה הם מבטיחים להוסיף לתמך".

הוסיפו, הוסיפו לתמך, יהודים יקרים מיוהניסבורג! קואופרציה בארץ-ישראל הנה אמנם בחזקת ריאקציה, וה"פוליטיקה האנטי-קולוניאליזטית של שלטון המועצות" מתנגדת לה בהחלט, את זאת כבר בירר למדי החבר ז. אוסטרובסקי, אולם מה לעשות ליהודי יוהניסבורג, אשר דוקא „קואופרטיב של תפירה" פותח את פיו? כלום לא נשתמש בו לשם „מעשים אשר יוכיחו", „כי אנו איננו שוביניסטים סובנקטיביים ואימפריאליסטים אובנקטיביים"?

תמוז תרפ"ג

לשאלת הסוכנות היהודית

(מתוך נאום בקונגרס הי"ג. קרלסבד, אוגוסט 1923)

מיום פתיחת הקונגרס ועד היום, ועוד חצי שנה לפני זה, עומד ענין „הסוכנות היהודית” ומטריד את העולם הציוני. איני רואה את הענין הזה כדבר הנובע מתוך צרכיה של התנועה הציונית, מתוך חיי הרעיון או מתוך חיי העבודה בארץ. אולם, אם נניח שטעות היא בידי, שענין זה הוא באמת רציני וחיוני לגבי התנועה הציונית, הריני שואל, מדוע זה הוא מוגש לנו לא בצורת הצעה ברורה ומפורשת, סעיפים סעיפים, כי אם בצורה של אפספרימנט. זה חצי שנה, שכל נאום וכל ראיון מביאים לנו אימפרוביזציה חדשה. ובמקום דברים, אשר יאמרו לנו ברור, מה נדרש מאתנו ומה צפוי לנו, מגישים לנו נוסחה סתומה המליטה את התוכן. ועד כמה יש לסמוך על נוסחאות כלליות, ומה התוכן אשר אפשר להכניס לתוך נוסחאות כלליות, כבר למדנו מתוך הנוסחה של „הבית הלאומי”. ינחמונו בזה, כי בויכוחים של הימים האחרונים ניטשטשו התחומים בין המחייבים והמבקרים, כי בין דברי וייצמן וסלובייצ'יק אין המרחק ניכר — אולם איזו נחמה היא זו? אם דברים שהיו רחוקים אתמול נראים קרובים היום, כי אז מי יאמר איזו אימפרוביזציה חדשה יביא לנו יום מחר?

הויכוח בשאלה זו נמצא בתנאים מיוחדים. אפשר, שהויכוח רק למותר, שההחלטה כבר נגזרה. כלום חפשית התנועה הציונית להחליט פרצונה? הלא התנועה הציונית זקוקה תמיד לחסד אותם המנהיגים, אשר בכוחם להבטיח לה נצחון מדיני או כספי, אם ממשי ואם מדומה. לא היא בוחרת לה מנהיגיה ולא היא המביעה להם אמון, כי אם להיפך. המנהיגים הם הבוחרים בתנועה, מכירים בערכה או מזלזלים בה. מעל במה זו יכול היה נשיא ההסתדרות להודיע, כי פוחה המדיני של התנועה הוא „ניכטס”, אפס. ובויכוח זה עומד הקונגרס בפני אולטימטום של מנהיגיו ושל הסתדרויות ארציות שונות, המודיעות, כי באם תנאים אלה ואלה לא יקובלו הרי הם מסתלקים מאוסף כסף. מתנצלים ואומרים, כי אין זה איום, לא מסתלקים, אלא אין בכוחם בתנאים אלה. אכן, האיום הוא לא בדברים הנאמרים, כי אם בזה, שזוהי המציאות הציונית.

ואם גם אין בידינו כיום, על ידי ויכוחים ועל ידי הצבעה חפשית, לשנות את המציאות הזאת, הרי אין אנו פטורים לעשות את חשבונה של הרפואה החדשה, המוצעת כיום, כל עוד הקונגרס חפשי להתנכח עליה. דרך חדשה — היש בה משום חידוש? לא ולא. כבר היתה לנו „סוכנות יהודית“. פזה היה נעדה הצירים הראשון, המפורסם. האם לא הכיל זה את באי-פוח ה„אליאנס“, אנשי-שם מאמריקה, יהודי רצוי לממשלה האיטלקית? האם לא נוכחנו פולנו, על גפו של הישוב הארץ-ישראלי, מה יפה פוחו של חבר-התיירים להגן על זכויותינו, לבצר את האוטונומיה שלנו, לבנות את משקינו, להבריא את הפיננסים שלנו? הן עד היום פורעים אנו תחת סבל הירושה שהנחילו לנו — ירושת חובות כספיים, משפורות גבוהות, דמורליזציה. מנעדה הצירים הזה למדנו היטב מהו שלטון-זרים ומשק-זרים. עתה רוצים להעלות לנו ארוכה על ידי אותו הדבר גופא. אולם גם מאז בטל ועדה הצירים לא חדלו אצלנו לחזור מפעם לפעם אל שלטון הגדולים. מה היו הצעותיו של פנדייס, אשר נתקבלו בוועידת לונדון? מסירת העבודה הציונית למומחים ולאלי-הפסף. באותה ועידה הודיעו לנו גם על יסוד ה„איקונומיק בורד“. מוסד מעולף רזים, אשר על זכויותיו וסמכותו גם לא הואילו עד היום לאמור לנו דברים ברורים. והוא הוא שצריך היה להביא אלינו את המגנטים ואת היכולת הגדולה. מהו ה„איקונומיק בורד“ פיום? דל-פחות ורבה-פטרטוניות. ואחר כל אלה נכונים אצלנו שוב להיגרר אחרי מדוחי-שוא.

המלחמה שהתלקחה אחרי ועידת לונדון לא היתה דבר שבמקרה, פי אם התפרצות טבעית של פוח התנועה, והאנשים אשר ניהלו את המלחמה עשו בזה את רצונה של התנועה. אילו לא באה אותה המלחמה הרי לא היה לנו פיום מה לעשות פה. כל אשר בא במשך השנתיים צריך היה לכאורה רק לחזק את עמדת ההסתדרות הציונית. התנועה הוכיחה פי פוחות גדולים אצורים בה. למרות קשי התנאים, המדיניים וההסתדרותיים, יצרנו קרן, אשר על פוחה לא חלמנו קודם. כל הבנקים והמוסדות השונים שנבראו מיסודם של הפנדייסאים וה„איקונומיק בורד“, הלא פאין וכאפס הם לעומת מה שנעשה על ידי קרן-היסוד. ואחרי כל העבודה המסורה והגדולות שנעשו, באים אלינו אותם האנשים אשר ניהלו את המלחמה הציונית ואשר בנו את

קרוֹן־היסוד והם אִמְרִים לָנוּ לַכֹּסֶת בַּחֹל אֶת הַצְמָה, אֲשֶׁר יִדְהֵם נִטְעוּ. זֹהִי הַטְרָגִיּוֹת שֶׁבִּמְצַב. „מִשׁוּם כֶּךָ — אֹמְרִים הֵם — חַיִּיבִים אַתָּם לְהֵאֱמִין לָנוּ“. לֹא. זֶה רַק מְלִיכָה פִּי עֵיפֵי הָאֲנָשִׁים בַּעֲצֵם הַמַּלְחָמָה. אֶל יִרְאוּ בִּיחֻסְנוּ צְרוּת־לֵב וּפְחַד מִפְנֵי אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים. מִי עוֹד כְּמוֹנוּ מִצְפֵּה לְכֹחֹת חֲדָשִׁים? אִלֵּם הַתְנוּעָה הַצִּיּוֹנִית נִבְנְתָה עַל מַלְחָמָה בְּאַתָּם הַרְעִיּוֹנִית וְהַמוֹשְׁגִים שֶׁהֵנָּה נִחַלְתָּ הָאֱלִיאָנָס וְהַגִּ'יֵּנֵט וְהַפִּילֵנְטְרֹפִיָּה הַיְהוּדִית. כֹּל מֵהוּתָה שֶׁל הַצִּיּוֹנִית הִיא שַׁחְרוּר מִן הַהֶתְבֹּלְלוֹת — וְעַתָּה בָּאִים לְהַסְגִיר אֶת הַתְנוּעָה בִּיד אֱלֹהִים, אֲשֶׁר זֹהִי כָל תּוֹרָתָם. רִשְׁאִים אַתָּם לְחַלּוֹק לָהֶם כִּיבוּדִים, אֲבָל אֶל תִּשְׁעַבְדוּ לָהֶם אֶת הַתְנוּעָה. אֵין אַתָּם יְכוּלִים לְמַסּוֹר לִידֵיהֶם אֶת הַמַּלְחָמָה הַצִּיּוֹנִית הַמְדִינִית.

יֵשׁ לִי הַרוֹשֵׁם הַמֵּר, פִּי פִּיִּים הַזֶּה כִּכֵּר אֲסוּרוֹת יִדְיָה שֶׁל הַהֶסְתַּדְרוֹת הַצִּיּוֹנִית בְּמוֹבֵן הַמְדִינִי. אֵין לָהּ הַתּוֹקֶף הַמוֹסְרִי לְתַבּוֹעַ אֶת עֲלֻבָּנָה, אֶת עֲלֻבּוֹן הַיִּשׁוּב הַיְהוּדִי, מֵאֵת מַמְשַׁלַּת אַרְץ־יִשְׂרָאֵל. הַבַּעַת אָמוֹן שֶׁל הוֹעִידָה הַצִּיּוֹנִית בְּאִמְרִיקָה לְמַמְשַׁלַּת אַרְץ־יִשְׂרָאֵל אֹמְרַת בְּרוּר הֵיכֵן אֲנִי עוֹמְדִים. אַתָּם בָּאִים לְהִצִּיא מִיִּדֵי הַצִּיּוֹנִית אֶת הַנֶּשֶׁק הַיְחִידִי שִׁישׁ לָהּ — קִיִּים תְנוּעָה מְדִינִית, עוֹמְדַת בְּרִשׁוֹת עֲצֵמָה.

מְבַטְיִחִים לָנוּ, פִּי „הַכּוֹחֹת הַחֲדָשִׁים“ יִבִּיאוּ לָנוּ אֲמֻצְעִים חֲדָשִׁים לְעֹבֹדָה. אַמֵּת, נְכוֹנִים אֲנִי לְקִרְבָּנוֹת גְּדוּלִים וּבִלְבַד שִׁינְתָנוּ לָנוּ הָאֲמֻצְעִים לְבִנְיַן הָאָרֶץ. אֵךְ בִּידֵי אִישׁ מִן הַנְּיָאֲמִים לֹא עִלָּה לְעוֹרֵר בְּנוֹ אֶת הָאָמוֹן, פִּי מֵאַחֲרֵי כֹל זֶה יִשְׁנוּ אִיזָה מִמֶּשׁ, פִּי יִשְׁנֵם כּוֹחֹת הַמַּתְפַּרְצִים אֶל הַעֲבֹדָה וְדוֹרְשִׁים בְּשִׁכְרָה אֶת זְכוֹת־הַכְּנִיסָה לְסוֹכְנוֹת הַיְהוּדִית, פִּי הֵם נְכוֹנִים לְשֵׁאת בְּעוֹל וּלְקַבֵּל עַל עֲצֵמָם הַתְּחִיבִיּוֹת כֹּל־שֶׁהֵן.

לָנוּ, לְפוֹעֲלֵי אַרְץ־יִשְׂרָאֵל, לֹא יְכוּל לְהִיֹּת הָאָמוֹן בְּהַצְעָה הַסְתוּמָה שֶׁהוֹבֵאָה לְפָנֵינוּ. מְלוֹמְדֵי־נְסִיּוֹן אֲנַחְנוּ, יוֹדְעִים אֲנִי, פִּי כֹל עוֹד הַתְנוּעָה הַצִּיּוֹנִית עוֹשָׂה אֶת עֲבֹדָתָהּ בְּאַרְץ בְּתוֹר תְנוּעָה יְהוּדִית־עַמִּית, הִרִי הִיא מוֹכְרָחָה לְהִבִּיא בְּחֻשְׁבוֹן אֶת אַרְץ־יִשְׂרָאֵל הַקִּיִּמָּה, וּלְנַהֵל אֶת עֲבֹדָתָהּ הַיִּשׁוּבִית בְּאֲמֻצְעוֹת הַמַּעֲמַד הַעוֹבֵד וּבְהַתְאָם לוֹ, פִּי בּוֹנֵה אַחַר לְאַרְץ אֵין; וַיְהִיָּה מִי שִׁיְהִיָּה בֵּינֵיכֶם תּוֹפֵס הַשְּׁלֹטוֹן, אִם בְּעַל־הַבַּיִת, וְאִפְּיִלּוּ „הַמְזוֹרְחִי“ — אִם תְּרַצּוּ בְּהַגְשַׁמַּת הַצִּיּוֹנִית לֹא תִמְצְאוּ אֶת הַדְרֵךְ מִבְּלַעֲדֵי הַפוֹעֵל הָעִבְרִי. אֵךְ אִם הַהִשְׁפָּעָה עַל גּוֹרֵל הַתְנוּעָה וְהַפְּעוּלָה הַיִּשׁוּבִית תִּעֲבֹר

לידי אנשים, אשר את חיי העם לא חיו ואת שפת הפועל היהודי לא יבינו — לא תיעשה העבודה.

גם אנו מ'דים בצורך לשתף בסוכנות היהודית את כל אלה הרוצים לתת יד לעבודתנו; אולם ההסתדרות הציונית, הישוב המאורגן, קרן היסוד — שלושה אלה יכולים ליצור את הסוכנות היהודית, מבלי לערער את בנין הציונות העממית.

בוועידת „פועלי-ציון“ בווינה

(26 ביולי 1923)

בוֹיִכּוּחַ הַכֹּלְלִי

לועידה יש, פנראה, ענין חיוני אחד — „אחדות-העבודה“. תוהה אני מה היה מעסיק את הוועידה לולא היתה „אחדות-העבודה“. במציאות נוצרת האילוניה, פי הברית מאוחדת ורק „אחדות-העבודה“ היא המפריעה והמפירה. אולם אחדות זו של מות וקפאון, של שביעת-רצון וחוסר מעשה, אחדות זו אין „אחדות-העבודה“ רוצה בה. אם „אחדות-העבודה“, בהעירה אתכם לביקורת נגדה, מרדימה את הקריאה למעשים, שהיתה אולי מתעוררת לולא ענין זה שניתן לכם לענות בו, או צר לנו על השפעה כזו שלנו עליכם. פנראה, שהבימה לא נשתנתה מהוועידה החמישית עד הששית. רק אחדים מן המשחקים נתחלפו. אני ובן-צבי לא נשתנינו, אלא שבמקום חשין עומד פנת מלפין. הידיעה שידע מלפין למפרע, פי הניאופיטים גרועים מבעלי המסורת אינה משנה את עצם העובדה. מענינת היתה הסברת מלפין על החלוציות, הבונו שלו לתנועת בני ה„בעלי-בתים“, אחרי שהוא כבר מרגיש את עצמו כבא-פיו הפרולטריון ומבטיח לנו את הישועה משורת ה„בונד“. זוהי הדרך של הרודפים אחרי רחוב הפועלים היהודי ואשר הרחוב הזה בורח מהם. יש אשר אניה עומדת להיטבע בלב ים וצריך להקל את המשא מעליה בכדי להצילה, ויש יהודים מבולבלים הזורקים באותה שעה קודם כל את הטלית ותפילין שלהם. זה לא יועיל, בזרקכם את משא הציונות לא תכבשו

עדיין את הרחוב היהודי. מוטב שתתבוננו בנעשה בארץ־ישראל — המקום היחיד שבו כבשה המפלגה הסוציאליסטית את רחוב הפועלים. אין אני מכחיש את החטאים האורגני־ציוניים של „אחדות־העבודה“, אולם מקור החטא הוא במשרד הברית עצמו. אשמתכם הראשונה היתה, כי קיבלתם אותנו לברית „פועלי־ציון“, אחרי ש„אחדות־העבודה“ הודיעה בגלוי בתכנית־היסוד שלה, שהיא שואפת לאחד את כל הפוחות הציונים־סוציאליים. אחרי התכנית הזאת באו גם מעשים. באה הודעת „צעירי־ציון“ הנכנסים ל„אחדות־העבודה“, כי אינם מפסיקים את קשריהם עם הברית שלהם, וחברנו שניגר הוא חבר משרד־הברית של „צעירי־ציון“ עד היום. אחרי כן באה קבלת מנדטים על ידי חברי „אחדות־העבודה“ מ„צעירי־ציון“, וחבר אחד מ„אחדות־העבודה“ אשר קיבל מנדט מ„אחדות־העבודה“ ישב בפרקציה של „צעירי־ציון“. אך לעומת מעשי הפרת המשמעת מצד „אחדות־העבודה“ אציג את המעשים שנעשו מצד משרד־הברית שלא פדין.

המשא־ומתן שניהל משרד־הברית בדבר האיחוד עם „צעירי־ציון“ עבר את גבול הסמכות שהותנה לו במועצה בברלין. במועצה זו הטילו על משרד־הברית לא לצוד נפשות לברית „פועלי־ציון“, אלא לאחד את שתי הבריתות. רוב־שוב אמר אז, כי הפועלי־ציונות נמצאת בשתי אכסניות וצריך לאחדן. כננת ההחלטה שנתקבלה היתה להביא לידי איחוד. גמור את שתי הבריתות. משרד־הברית לא ניהל את המשא־ומתן ברוח זו; ועוד רעה מזו, הוא התיר לעצמו לנסח פרוגרמה לברית העולמית ועשה זאת גם בלי דעת חברי משרד־הברית אשר בארץ־ישראל. משרד־הברית צריך היה לדעת, כי בפרוגרמה שלו הוא פוגע בקדוש לאחת ממפלגותיו העיקריות ומזיק לתנועת הברית העולמית. אחרי זה באה הצעה של הקואורדינציה עם הריבונצקאים בעבודה הארץ־ישראלית והצעה זו של איחוד עם מוסד הסוחר בקופסאות הקפא“י לא מסרו תחילה לחברים בארץ־ישראל, כי אם נכנסו למשא־ומתן, ועשו בזה לא רק את השגיאה, כי אם גם את השטות הגדולה ביותר. דורשים מאתנו שלימות התנועה, שפה אחת ודברים אחדים. יאמרו נא הדורשים זאת, איה התכנית המאחדת, איה שפתנו האחת. אני חושב שבריתנו נתפלגה בשאלות הקונגרס. ברית זו, שאחד ממנהיגיה, קפלנסקי, יושב במוסדות הפלכליים של הציונות יחד עם הבורגנים ועם זה יש בה מפלגות הרואות

בזה את הנגע ומקום התורפה שבתנועתנו, היש שחר לברית כזו? וכשאני שומע את הדרישות לאחדות ולמשמעת — אני חושב: האין יושב איזה איש שלישי מן הצד ולועג לנו?

על ההסתדרות ומסדותיה

אני מרגיש את עצמי אך כממלא מקום של מרצה. הרצאה זו צריכה היתה להיקרא על ידי זה, הנשא בעול ובאחריות ההסתדרות בכל פוחותיו ובכשרון רב, על ידי בן-גוריון. אסתפק בהרצאתי בסקירה קצרה על הסכימה שבה התנהלה עד עתה העבודה הפספית והישוּבית של ההסתדרות. לא אגע בשאלה הכללית — מקום הקואופרציה בארץ-ישראל — זו המציינת באופן מיוחד את עבודתנו בארץ ואשר אין דומה לה בכל תנועת פועלים אחרת. אדבר רק על המכשירים הפספיים והישוּביים אשר בידי ההסתדרות. אלה הם בנק הפועלים ו„המשביר”, אם לא להתעכב על מסודות קטנים כקופת-מלווה וקרן למחוסרי-עבודה, הממלאים גם הם תפקידים די חשובים להקלת מצבנו. בנק הפועלים פיוס הוא בן שנה וחצי. יסדנו אותו מבלי להכניס בו פרוטה מצדנו. פיוס מכר כבר הבנק את הסריה הראשונה של המניות — 30,000 פונט, ו־7,000 פונט כבר שולמו על השבון הסריה השנייה. מלבד זה יש בידי הבנק 30,000 פונט מכספי ההסתדרות הציונית ו־10,000 פונט פקדונות שונים. הפעולות העיקריות של הבנק אינן הלואות ליחידים, כי אם עזרה בהקמתם ובהחזקתם של מפעלי העובדים ומסדותיהם. הנהלת בנק הפועלים מתאספת פעמים בשבוע ויש שבישיבה אחת של ההנהלה נעשית עבודה ישובית כזו, אשר לשמה היו מתכנסות פעם מכל תפוצות ישראל ישיבות גדולות של הועד הפועל הציוני הגדול. בנק הפועלים עשה מחזור של 750,000 פונט. חשיבות הלואות הבנק היתה לאין ערוך גדולה יותר עתה מאשר בשנים פתיקונן. אם לא התחולל השנה משבר אשר הרס את כל עבודתנו — הרי חייבים אנו בעד זה תודה למוסד צעיר זה. גם בעבודה הציונית בכלל היה בחדשי השנה הראשונים מצב קשה לבלתי נשוא. אילו צריכים היינו לחפות בוריעה ובעוד כמה עבודות התלויות בעונה עד שיבואו כספים מן החוץ, מי יודע היכן היינו פיוס. בנק הפועלים הוא שהעבירנו את

המשבר. איני מוטר את היקף העבודה. אני מציין אך את אפיה, אין זה רק מוסד התומך ומחזק בקיים, כי אם גם היוצר ומזין כל מפעל חדש. למרות זה שהבנק יכול להלוות כספים אך בהתאם לאמצעים שפניסתם למוסדות הפועלים בטוחה, ברור להנהלה כי כספי הבנק לא יספיקו כדי האופרציות הבטוחות העומדות לפניו. באי-כוח ההסתדרות הציונית בהנהלת הבנק, אשר לא נוסד על טהרת הפרוליטריות, בלוחנו בשביל יסודו כסף מההסתדרות הציונית, הסתגלו לרוח המוסד, והוא התפתח בדרך עצמית בלי כל לחץ מבחוץ. עתה מתחיל להתפתח בו קרדיט לא רק על יסוד התקציבים מן החוץ, אלא גם על יסוד ההכנסות הפנימיות הבטוחות של משקי הפועלים.

„המשביר“ הרי הוא לכאורה אגודה צרכנית פשוטה, אך אצלנו מילא קונסומפריין פשוט זה תפקיד מיוחד במינו. „המשביר“ אינו שומר על הפרינציפ של אגודה צרכנית, שלא למכור בהקפה. הוא שימש דוקא כמוסד לאשראי. אי אפשר היה להוציא לפועל את העבודות הקבלניות לולא המציא „המשביר“ בהקפה צרכי אוכל, חמרי בנין וכלי-עבודה. בהתחשבו עם עקת הצרכים שבארץ מילא „המשביר“ תפקיד של מוסד ישובי ממדרגה ראשונה. המחזור שלו השנה היה 110,000 פונט. אם להביא בחשבון את ירידת מחירי הסחורות בארץ-ישראל, הרי זה כמעט הכפלת הכמות מאשקתד. כמובן, יש ב„המשביר“ חסרונות. הוא אינו עושה את כל העבודה, אינו מפתח במידה מספקת את הקואופרציה היצרנית, והרבה כספים יוצאים על ידי כך לחוץ. נבנים בארץ כבישים ובתים ושכר העבודה יוצא ברובו החוצה, אבל „המשביר“ החל לארגן גם את מכירת התוצרת של הקבוצות והקואופרטיבים.

משק-החלב המתפתח בארץ, אשר יכול פולו להיזקף לזכות התישבות העובדים, התבסס רק הודות ל„המשביר“. אילו צריך היה כל משק לבזבז את כוחותיו למכירת החלב ולקשירת הקשרים בעיר, לא היו יכולים לעמוד בפני ההתחרות של הגרמנים והערבים. בנימינה, מושבה של יק"א, אסרה בגבולותיה מסחר פרטי ומסרה מונופולין ל„המשביר“, בכדי שזה יקבל עליו את ממכר החלב שלה. „המשביר“ מוכר עתה 30,000 ליטר חלב בחודש. בזמן האחרון התחזקה הנטייה להרחיב את פעולת „המשביר“. הקבוצות דורשות את עזרתו בפיתוח משקי ירקות ועופות. כמו שנעזרו על ידו בביסוס

המחלבות. יש רצון לסדר על ידי „המשביר” את הזמנות כל המכוונות והחמרים. „המשביר” מתחיל לארגן מטבחים ומאפיות ולהשתמש בהם בתנובת הקואופרטיבים. עלה בידו לארגן השנה שני מטבחים מופתיים, שהמאכלים בהם הם מתוצרת המקום והנם טובים הרבה מאלה שבמסעדות הרגילות.

ל„המשביר” ישנו מרכז ביפו וסניפים בכל הערים והמושבות הגדולות. הוא בנה בית יצוק מברזל־בטון — אחד הבנינים הכי־גדולים בארץ מסוג זה. ובאותה שעה ההון היסודי של „המשביר” קטן הוא מאד. הון המניות מגיע בסך־הכל ל־3500 לי"מ, הרנח כ־4000 לי"מ. בהון כזה קשה מאד לנהל מסחר של 110,000 לי"מ לשנה, לבנות בית ולהמציא אֶשְׂרָאִי. עד היום לא נעשה דבר בחוץ־לארץ להפצת מניות „המשביר”, וזהו הצורך הכי־עיקרי שלו עתה. „המשביר” בא אמנם בקשרים לשם השגת אֶשְׂרָאִי עם הקואופרטיבים במנשסטרו, — הקשרים אמנם נקשרו, אולם לידי אֶשְׂרָאִי עוד לא בא הדבר.

עם כל הערך הרב הזה שיש לבנק ול„המשביר” אל נתברך עוד, כי ישנם כבר בידניו המוסדות הבונים את ארץ־ישראל. אלה הנם אך מוסדות־עזר, הם אינם יכולים להקים לבדם את התישבות העובדים. הם מסייעים אך בידי אותה התישבות העובדים המתנהלת על ידי המרכז החקלאי והמשרד לעבודות ציבוריות.

שני מוסדות אלה אין להם הון משלהם. הם אך מעבירים דרכם את הכספים של ההסתדרות הציונית. באמצעותם מטה תנועת העבודה את ההתישבות הלאומית לדרכה ומכוונת אותה לפי רוחה. גם להגברת כוח האיניציאטיבה וגם להרחבת האפשרויות הכלכליות של מוסדות אלה הוכרחנו להקים פגופים העובדים ברשות עצמם. במובן זה נתקבלו בוועידה האחרונה של ההסתדרות החלטות חשובות. ההסתדרות החקלאית וההסתדרות לעבודות ציבוריות ובנין מתפוננות פשתי חברות. ניתנת להן האפשרות לצבור הון פועלים, לגבש את מרץ העובדים בדבר של קימא, המעשיר את הדורות הבאים. ההון יצטרף משלושה יסודות: מניות חברים, מניות־בכורה ומניות־יסוד. האחרונות, אשר ברשות בעליהן מחצית ממספר הדעות — נמסרות לווד הפועל של ההסתדרות. בזה מתבטאת הנטיה לאיחוד כל הפעולה

הישובית שלנו ולהתאמתה. אין כאן שאיפה להנהלה מרפזית אחת פי אם לאיחוד כל פעולותינו וכיוונן לעניני ציבור העובדים כולו. אמנם, משקיני וקבוצותינו לא היו מעולם בנין יחידים ושימשו תמיד את צרכי הציבור. בזמן השביתה בסגירה ניתנה עבודה לשובחים בקבוצות למרות האינטרסים הצרים של הקבוצה והמשק. הקבוצות השתתפו בסידור העבודה הרגרבית למחוסרי-העבודה בזמן המלחמה. כל עבודתנו הציבורית לא יכלה להיעשות בלי עזרת הקבוצות. הרעיון שהקבוצות הנן ברשות ציבור הפועלים כולו היה תמיד נחלת הכלל והתבטא לפעמים גם במעשים. עתה, עם התרחבות העבודה ועם התרבות מספר העובדים בא הצורך לקבוע רעיון זה למעשה ולתת לו מסגרת משפטית, זוהי „חברת העובדים“. היא הנה הפנים המשפטיים של ההסתדרות, היא תהיה בעלת כל המשקים והמוסדות של התישבות העובדים והפלי המשפטי לעבודתנו הפספית והישובית. היא תכלול בתוכה את כל עבודות ההסתדרות, חוץ מעבודות האיגוד המקצועי, שבו איננו זקוקים לסמך משפטי. התכנית עוד לא הותוותה במלואה. יש עוד ענפי עבודה שההסתדרות עדיין לא נגעה בהם. גם העבודה התעשייתית וההתישבות העירונית עתידות להיכנס בגבול המסגרת של „חברת העובדים“.

פשהחליטה ההסתדרות על המפעלים האלה סמכה, כמובן, על פוחות כל אלה הרוצים לסייע לבנין חברת עבודה בארץ ולשם זה החליטה ההסתדרות לגייס את הפוחות בכנסיה לארץ-ישראל העובדת. זוהי לא במה פוליטית לאיחודי מפלגות, אף לא לצירופי פוחות לקונגרס הציוני. זוהי התפנסות לשם ארגון פוחות העזרה לעבודתנו המעשית. ולא עלה גם על דעתנו החשש, פי מוסד כפרית העולמית שלנו, העומד כל הזמן בקשרי חברים עם ההסתדרות, יטיל ספיקות ופקוקים בדבר. ההחלטה של משרד הברית בשאלה זו הפתיעה אותנו קשה. למוסד העומד בקשרים תמידיים עם ארץ-ישראל ועם מפלגתו שבארץ צריכה היתה להיות תכלית הפנסיה ברורה וחובתו היתה לסייע בזה.

כנגד זה מדברים כאן על קואורדינציה עם א. ק. ; פשיש גופים שונים העוסקים באותה העבודה מן הצורך הוא להינעד ולסדר את העבודה אך באופן משותף. אבל פיצד אפשר לעשות קואורדינציה בין שני פוחות סותרים וצוררים, בין גוף חי ומת? שני מתים יכולים לצאת במחול, אך על מחול של

מת וחי יחד עוד לא שמענו. עתה נעשתה פופולרית הסיסמה של פלשתינאות אַקטיבית. הייתי באמריקה וראיתי את עבודת „פועלי־ציון“ השמאליים. בעבודת הבנק לא השתתפו. ניסו רק להפריע, אָסרו על חבריהם להשתתף בוועדות. ועתה החלו פתאום מכרזים על חשיבות הבנק. המפלגה הרוסית יש לה אמנם שם טוב. בעצם קיומה ובנשאה במרץ ובלי התכחשות את שמה ואת דגל ארץ־ישראל — הרי היא עושה דבר גדול וראויה מהצד הפוליטי להכרה. פשם שנכיר בנדון זה ערכם של „פועלי־ציון“ השמאליים בפולין. אך אם נביט עליהם מבחינת המעשה בעד הארץ הרי נראה אחרת. מרוסיה ישנה עתה עליה לארץ, עליה בלי אמצעים ומחשק מסירות־נפש. באה קבוצה — גדוד על שם יוסף חיים בר־נר, בחורים שנתחֶסנו בעבודה קשה ושהשתפרו להוצאות הדרך על ידי נסירת עצים ביער. „פועלי־ציון“ בעליה זו מרוסיה לא ראיתי. מקואורדינציה כזו עם מעלילי עלילות ומוציאי דיבות בחלקם הגרוע, עם חֶסרי פעולה בחלקם הטוב, לא ניבנה. הקואורדינציה היחידה היכולה לשאת פרי היא אותה הפנסיה לארץ־ישראל העובדת המוצעת על ידי ההסתדרות.

ואשר לקפא"י.

במועצה של השנה שעברה ניבאתי על מצב הקפא"י, ואין אני שמח שדברי נתקיימו. בקפא"י היו גלומים שני רעיונות: א) רעיון עבודה ישובית עצמית; ב) העמדת עבודה ישובית עצמית זו ברשות הפועלים היהודים המתרפזים בדבר בנין ארץ־ישראל עובדת. הרעיון הראשון נתגשם עתה במוסדות רבים של ההסתדרות. השני מחכה עדיין להתגשמותו. עתה עלינו להתחשב בעובדה, שעברו הזמנים, אשר הקפא"י ריפזה את עבודת הפועלים בתוכה. בזמן שאפשר בארץ־ישראל ביום אחד לאסוף 2000 פונט לקופת חוסר העבודה, איזה ערך יש לכספים שאנו אוֹספים במשך שנה לקפא"י. עלינו להבין, פי ההסתדרות ותפקידיה גדלים מיום ליום ועלינו לבחור באחת משתיים: או לרתום את הקפא"י בעבודת ההסתדרות או להשאירה במצבה הנוכחי. הקפא"י בתור קופת העזרה לכל מפעלינו שעוד אינם יכולים להיעזר על בסיס מסחרי, בתור קרן האיניציאטיבה, בתור מאַספת מכשירים וכלי־עבודה, תמצא את מקומה בהסתדרות ויש לפניה פרספקטיבה של גידול והתרחבות. אך אם הקשר בין הברית והקפא"י הוא

כזה שאינו יכול לשתף בו אחרים, הרי צריכה הקפא"י להישאר כאשר היא, ואין מקום להצעות מפשרות על שותפות בין הברית וההסתדרות.

„קופת פועלי ארץ־ישראל“ (קפא"י)

ישנם חברים השמחים בחלקם ועוד יותר שמחים הם על שאחרים עשו פחות מהם, אבל זה לא יוכל לשמש נחמה לפועלי ארץ־ישראל. אם ה„התאחדות“ לא עשתה עבודה עצמית הרי היא עשתה בשביל קרן־היסוד ואין היא מפלגה המחויבת לפי האידיאולוגיה שלה לעשות דוקא עבודה עצמית. את ענין הקפא"י מודד החבר ריס מנקודת־מבט של פשרות פוליטית. לזה רוצה אני לאמור לחבר ריס, כי הוא יושב כבר בכל אופן בחברה רעה. אנו משתתפים בקרן־היסוד, הולכים לקונגרס, מטפחים את תנועת „החלוץ“. הפסול של הקואורדינציה בחברה זו אין לו טעם. מזה עוד אין ראייה שצריך להתאחד, אבל על השאלה צריך לדון מנקודת־מבט התכלית המעשית ולא מזו של הכשרות הפוליטית.

את עבודת קרן־היסוד עשו רק ציונים ובכל זאת הם מצאו לנחוצו להרחיב את גבולותיה של הקרן הזאת, מפני שהיהודים נותנים לקרן מורחבה זו יותר מאשר היו נותנים למוסד ציוני מפלגתי.

החברים באמריקה, העושים העיקריים לטובת הקפא"י, מצאו לנחוצו להודיע כבר (לעת עתה בלי יסוד רשמי), כי הקפא"י עומדת, זחת השגחת כל הפועלים בארץ־ישראל, וכך בכל עבודה ש„פועלי־ציון“ באמריקה עושים. למרות שהמעמסה נופלת בעיקר עליהם, הרי לשם הצלחת העבודה הם משתדלים לשתף אחרים ולהרחיב את גבולות העבודה. כך היה גם בעבודת הבנק.

את הקפא"י הייתי רוצה לראות כחלק ממערכת המוסדות העומדים להינצר סביב ל„חברת העובדים“. כל קבוצה בין הברית של „פועלי־ציון“ וההסתדרות לא תעמיד את הקפא"י במקום הראוי לה בעבודה, מכיון שמחר תופענה בריתות אחרות עם קפא"יים שלהם, אשר ההסתדרות תצטרך לבוא גם אתם בהסכם. אם אפשר לעשות כך שכל הקיבוץ הגדול שבהסתדרות יתחיל לחשוב את הקפא"י לשלו וכי כל הפוזות המרוכזים סביב ההסתדרות

והמתקרבים אליה שנה שנה יעבדו בשבילה, או תהיה הקפא"י למוסד גדול ואז יהיה זה לגמול בעד כל השנים הקשות של הקפא"י ובעד היסורים שסבלו החברים שעמדו בראשה, אבל אם באים הנה ומתברכים בשביעת־רצון על העבודה שנעשתה, אחרי שלא היה בידי הקפא"י להיענות לצרכים הכי־דרושים ואחרי ששלוש השנים המלאות סבל ועבודה כפירה לא הביאו את „פועלי־ציון“ לידי פעולה פוריה ומתאימה למצב, אז אין אני יכול לרחוש רגשות חמים לאנשים אלה. אולם אם יש פאן חושבים שבירת „פועלי־ציון“ אינה יכולה להתקיים בלי מוסד כספי שלה — איני מבין למה באים בהצעת שותפות עם ההסתדרות. אם אפילו אניח כי חוץ מן החברות שמיסדת ההסתדרות תגש עתה גם ליצירת קרן קואופרטיבית, עוד ישאר מקום לקפא"י, בתור נושא עבודה פוליטית, תרבותית וספרותית. ואני מתאר לעצמי, כי לשם החזקת מפלגה סוציאליסטית בארץ תוכלנה מפלגותינו בחוץ־לארץ לעשות התאמצות כשם שעושה זאת „אחדות־העבודה“ בארץ. את הפשרה של רובשוב אפשר לקבל, אולם היא חסרת יסוד הגיוני. ממה נפשך, אם פשרים הם המשתתפים בפנסיה העובדת הרי נעשה אתם את השותפות על ידי הפנסיה עצמה ותהיה זו עם ההסתדרות בעלת הקפא"י, ואם אינם פשרים הרי לא תכשירם גם הפנסיה העובדת, אשר אתה ניבנס בשותפות לפי הצעת רובשוב. על כל פנים ענין הקפא"י בפנסיה העובדת תלוי אך ורק בהחלטתנו. הפנסיה נקראה בשביל ליצור את המכון אשר יבנה את „חברת העובדים“. תכנית פיצד לעשות את זה לא הבאנו אתנו. אנו קוראים בפנסיה למועצה, אשר תחפש יחד אתנו את הדרכים. מצב העבודה קשה, אנו סובלים מבידודות וחוסר עזרה ואת כל הרוצים לבוא לעזרתנו הזמנו. לא נכון הוא שרצינו לעשות קואורדינציה אך לצד ימין. אנו רוצים למשוך את כל הפוחות הרוצים להשתתף בעבודה. הזמנו את המפלגות השמאליות של רוסיה ופולין. את הא.ק. לא הזמנו כמו שלא הזמנו את ה„דרור“, ואין זאת אומרת שלא נזמין אותם לאחר שנינעץ.

ברור הוא לכל הדעות, כי עבודתנו בארץ תיעשה על ידי ההסתדרות, כי לעבודה זו יש אהדה בחוגים שונים וכי אין עדיין אותו המכשיר שינצל אהדה זו. הקואורדינציה צריכה ליצור את המכשיר הזה. ואם תנועת „פועלי־ציון“ רוצה לחיות לא רק על זכות אבות, כי אם להתקדם ולכבוש פוחות

חדשים, הרי היא צריכה להושיט בשמחה את ידה לאיחוד אשר יביא את הרחבת הפעולה — זהו הבסיס היחידי להתרחבות התנועה.

לשאלת השפות

בויכוח אמיתי על שאלת השפות היה צריך להוציא את האנשים אשר בחייהם הפרטיים אינם משתמשים באף אחת משתי השפות ואת אלה שאינם יודעים ואינם חיים באף אחת משתי השפות.

ואשר לעצם הענין, הויכוח פה בוועידת הברית אינו יכול להיות לויכוח תרבותי טהור. אנו מוכרחים לבחון את השאלה גם מהבחינה הלאומית הפוליטית. תנועת „פועלי-ציון“, למרות שהביאה אתה מומנטים חדשים, הרי שאפה להסתגל למושגי רחוב הפועלים היהודי. גם רעיון האוטונומיה הלאומית נפסל בחוגים רבים של „פועלי-ציון“ מפאת הסתגלות זו והיא המקשה את יחסה של תנועת „פועלי-ציון“ לארץ-ישראל.

האתמוספירה הפוליטית ברחוב הפועלים היהודי היתה אויבת לכל ענין יהודי לאומי, והיה זמן שגם הגנה עצמית יהודית נחשבה לדבר פסול. היש פלא אם בתנאים כאלה שזררת איבה גלויה לעברית? במקום שהערכת קניני העם נקבעת בהתחשבות עם דעות המעמד העובד של הגויים דוקא, שם אין מקום לעברית בתנועת הפועלים. פשטות ושלימות פזו אסורות ל„פועלי-ציון“. ל„פועלי-ציון“ היה האומץ לשנות ערכין רבים מקובלים ברחוב הפועלים היהודי. ואף מהבחינה העיונית, מתוך הבנת ההיסטוריה העברית אינה אפשרית אצל „פועלי-ציון“ אותה שלילת העברית השולטת אצל מפלגות היהודים המושבעות. את העמדה בשאלת השפה אי אפשר לקשור עם „מלחמת המעמדות“ כאשר ניסה לזקר לעשות, אי אפשר להכניס את הכל למסגרת של אידיאולוגיה ידועה. עצם הדבר, פי בשאלה זו סוערות הרוחות יותר מבכל שאלה אחרת וכי לפחות אצלי היא מעוררת התרגשות פנימית עצומה, מוכיח פי יש לשאלה שרשים עמוקים יותר מאלה הנתונים למשפט ההגיון.

גם מהבחינה הגיאוגרפית מוכרחה עמדתנו להיות אחרת מאשר זו של המפלגות הותיקות ברוסיה, פולין וליטא, אשר לא הפירו בהמונים יהודים

חוץ מאלה שחסו בצלו של בית רומנוב. אנו הבאים במגע עם ארצות הבלקן והמזרח איננו יכולים להתיחס בפשטות כזו לשאלת השפות. בעינינו באות בחשבון גם ארצות אחרות. אם זינגר דיבר על זה, כי אדם שיבוא בעתיד מארץ-ישראל יהיה תלוש מן האומה מפני שלא יבין את שפתה, הנה אני רואה לפני ארצות רבות שבהן גדל דור, ודור של פועלים, אשר השפה היהודית זרה להם לגמרי. ואדם מארץ-ישראל — גם המדבר יהודית — אינו מוצא מסילות אליהם. אם נקשור את חדירתנו לתנועת הפועלים היהודית הרחבה אפילו באמריקה אך עם החוגים הקשורים ביהודית יצר ויצומצם ההיקף מאד מאד.

בבואנו לקבוע את עמדתנו בשאלת השפות — צריך כל אחד מאתנו לנסח לעצמו את הפרוגנוזה שלו לעתיד העם. אני חושב כי אין פרוגנוזה מאוחדת וברורה בתנועת „פועלי-ציון“. לקשור את עתידות העם העברי ביהודית — זהו ענין לליגה תרבותית זיטלובסקאית ולא לתנועה מקיפה כשלנו.

לכן אין תנועת „פועלי-ציון“ יכולה לקבוע עמדה מאוחדת וברורה בשאלת השפות.

אשר לארץ-ישראל, עומדת השאלה כך:

אין זו עובדה בלבד כי ארץ-ישראל היא עברית (וכל החוברות והכרוזים שאתם מקבלים אינם משנים את המצב כחוט השערה), ואין זו שאלת סטטיסטיקה בלבד, כי 96% מיהודי ארץ-ישראל רשמו את העברית כשפתם — כל כיבושי התרבות, כל גילויי החיים הציבוריים, המדיניים והאמנותיים הנם בעברית. המלחמה על השפה נכנסה לחלבם ודמם של אנשי ישראל, נעשתה לקנין קדוש, אשר אליו מתיחסים כמו שאין המון יהודי מתיחס בשום מקום לשפה. אין אצלנו מקום לחילוקי-דעות בנוגע לשפה. תנועה חברתית ריאלית כתנועתנו אי אפשר לה שלא תהיה קבועה השפה שבה היא מנהלת את מלחמתה ועבודתה. אילו היינו מחולקים בענין השפות בארץ-ישראל, לא היתה יכולה להתקיים ההסתדרות המקיפה את כל הפועלים, לרבות גם השמאליים. אילו היתה אפשרית למעשה השאלה מה טוב בעינינו, אם ישוב יהודי גדול דובר יהודית או ישוב קטן דובר עברית, הייתי בלי ספק בוחר בראשון. כזאת אמר גם ברנר, אבל אותו ברנר שאמר זאת ושהיו לו

שרשים פה עמוקים בהמון היהודי הלך ללונדון ובתוך בדידות גמורה. בלי תקוה להיקף, יסד את „המעורר“, אשר היה, לדעתי, הנס לכל תנועת הפועלים הציונית ולמפעלם התרבותי בארץ.

ואילו עבדנו בארץ בלי קשר עם הגולה, אילו חשבנו שאנו הננו אומה מיוחדת, או לו גם זרם מיוחד בחיי היהודים, לא היה איכפת לנו מה שתחשבו עלינו; אולם לא כן הוא הדבר, ולכן חשוב לנו יחסכם בשאלה זו. כל זמן שלא תבינו פי השפה העברית היא מציאות בארץ-ישראל שאי אפשר להילחם בה ולנצחה הרי תבואו אלינו כזרים ובקרקע ארץ-ישראל לא תיקלטו. וככל אשר תקדימו להפיר בזה, תקדם לבוא ההעמקה וההפראה בעבודתנו המשותפת.

ואשר לגולה. עצם העובדה של ארץ-ישראל עברית מוכרחה להשפיע על הגולה ולפלוס בה נתיבות חדשות לעתיד. פשטות הפרוגנוזה האידישסטית מופרכת. אין אני מכיר את בית-הספר בפולין ובלויטא. המעט הידוע לי מוכיח כי האידישיזם שבהן קשור עם אנטי-ציונות, ועובדה היא כי חינוך אחר הוא אשר הכשיר אנשים לארץ-ישראל. ל„פועלי-ציון“ אינם מתאימים בתי-הספר של ה„צנטרל שול-פריין“ כמו שאינם מתאימים להם גם בתי-הספר של „תרבות“.

על כל פנים, ברית זו של „פועלי-ציון“, אשר יש בה חלקים הרואים בהשלטת העברית בחיי היהודים את עתיד האומה וחלקים אשר הם אידישיסטים בהחלט, יחד עם חלקים שאינם פועלים אף באחד משני הפיוונים, ברית זו אינה יכולה לקבל עמדה חיובית אחת בשאלת השפות. אין משרד-הברית יכול להטיל פוליטיקה שפתית אחת על כל הארצות. מי שיש לו מוח בקדקדו יבין כי העמדת שאלת לימוד האידיש בבתי-הספר בארץ-ישראל היא מיותרת, פי לא נבוא בה לידי כל הספמה. משרד-הברית יכול אך לתמוך במלחמה הלאומית-תרבותית שמפלגותינו מנהלות כל אחת לפי דרכה והשקפתה. הברית צריכה להפיר ולהכריז על העובדה כי שפת הפועל העברי בארץ-ישראל היא עברית ובגולה פתוחה השאלה לכל ארץ להחליט בה.

במועצת ההסתדרות

(י"ג בטבת תרפ"ד)

שכונת-העובדים

זה כשנה שהוכרו אצלנו על שכונת-עובדים, אולם מן ההכרזה ועד היום התקדמו הדברים אך במעט. הענין יצא לאויר העולם בשעה קשה וגם במזל לא קל. הרעיון גם לא זכה ללבוש צורה בהירה, אשר תהא מחוורת לגמרי לחברים המדברים והרוצים בזה, ואי-הבהירות הזאת עומדת לשטן, נוסף על אי-היכולת הכללית, על חוסר-האמצעים וגם על חוסר הרצון מצד הפחות החיצוניים.

לקונגרס הלכנו מבלי שתהיה לנו תכנית מסוימת, גיאוגרפית, משקית וכספית. את המקום להקמת השכונה טרם קבענו, והמקום הוא הקובע את האופי היסודי של השכונה, כלכלתה ודרכי בנינה. לא ביררנו לנו גם מהו התקציב האפשרי, שיוכל להיכנס לתוך המסגרת ההתישבותית, הריאלית והמצומצמת, של הזמן הקרוב. לא יפלא משום כך, שהקונגרס ונעדותיו, הישובית והתקציבית, אשר הביעו יחס חיובי בהחלט לרעיון של התישבות עובדים עירונית, הסתפקו ברזולוציה כללית ובתקציב סתמי של 20,000 לירות לשכונת-העובדים, ואף זו במדרגה השניה של התקציב, מבלי לתת למסודות ההתישבות, לקרן הקימת ולהנהלה הציונית בארץ הוראות מסוימות לפעולה מזוהרת. האשמה היא במידה מרובה בנו. הקסימו אותנו חזיונות שהם למעלה מכוחנו, למעלה מהאפשרויות הכספיות והישוביות שיש לצפות להן בשנים הקרובות. משך את חברינו מקום אחד מרהיב, יפה-נוף, רחב-ידיים בקרבת הים, מבטיח עתידות של דיג ושיט וכדו. מקום זה, אחרי שישקיעו בו אמצעים חשובים לזבוש, לסילול, לסידור-מים, טרנספורט וכדו, אפשר שתהא לו חשיבות רבה בתור מרכז חדש להתישבות עומדת ברשות עצמה, בתור עיר פועלים. מובן, שהתישבות זו, אם חרשתית ואם חקלאית-למחצה, טעונה אמצעים מרובים, ככל התישבות שלמה. ואם האמצעים האלה גם ימצאו לנו ביום מן הימים — לפי שעה הלא ענין כזה הוא עדיין פרובלמטי — הרי עדיין לא יחדל מן הארץ הפועל

העירוני, זה הגר בעיר, מתפרנס על העיר, על העבודה בבנין ובבתי-מלאכה של אחרים או בקואופרטיבים ובמוסדות של ההסתדרות. ושכונת-העובדים הריאלית, זו האפשרית כיום, היא המבקשת הקלה והרחבה לחיי הפועל הזה המסתפק בה. אם אין אנו יכולים לתת לו לברוא התישבות מלאה ומשק מסודר וחרושת חדשה, נתן לו בקרבת העיר את המגרש המאפשר לו להקים את סוכתו או את צריפו ואת משקו הביתי הדל. נתן לו את פרנר הפועלים. יהיו האמצעים — גרחיב את המשק הביתי, ונקים בתוך השכונה את מפעלי החרושת אשר נוכל. ועד שיהיו — הרי יש גם בבית ובמגרש בלבד משום הרחבת החיים. מתוך השקפה זו עברה עכשיו תשומת הלב מן המקום החשוב, המבטיח אפשרות גדולה ורחוקה, אל שטח אחר, פחות חשוב בכמותו ובערכו וקרוב יותר אל העיר. לאחר כך התחילה הנעדה, הממונה מטעם הוועד הפועל, במשאומתן עם הלשכה הראשית של הקרן הקימת.

כאן נתקלנו שוב באותו חזיון אשר עדיין אינו ידוע ברבים, אבל מאתנו, חברי המרכז החקלאי, הוא גוזל את המנוחה זה כמה: חוסר-אמצעים וחוסר-קרקע בידי הקרן הקימת. יותר מחוסר-העבודה ויותר מן המצב הכלכלי הקשה בארץ מפחידה הפרספקטיבה הקרובה: חוסר אפשרות להתישבות חדשה לשנה הבאה. ומי יודע אם רק לשנה הבאה. ואין דבר העלול לזרוע דכאון וליאש את הלב במחננו, כמו מצב זה. אין לתנות את כל עומק האסון הצפון לנו בזה, ואשר תוצאותיו תהיינה מורגשות בארץ ובציונות. הפועל בארץ רעב לקרקע. מועצת ההסתדרות הזאת צריכה לשים קץ לפזמונים המרדימים של הציונות השבועה, זו שהיא גם שבַעַת־קרקע.

בקרן הקימת אמרו לנו כי אין אמצעים ושאלו אותנו את השאלה האכזרית: עמק או שכונת-עובדים, אדמה חקלאית זולה או אדמה יקרה בקרבת עיר, מאי עדיף? אמרנו — שניהם עדיפים. לנו, לעובדים בארץ-ישראל, אין כאן אפשרות של בחירה חפשית. לנו נחוצים דוקא השניים. אין הארץ נבנית על פי תכנית מוקדמת, של מוקדם ומאוחר, של זול ויקר, אין אנו יכולים לפטור את עצמנו מענף אחד של החיים בארץ בגלל חשיבותו היתירה של השני, ואין אנו עוסקים רק בקיום של מצנה מופשטת: גאולת הארץ, כי אם שואפים לספק את צרכי ההתישבות ההכרחית של העובדים.

לא רק חשבון האדמה לפנינו, כי אם גם חשבון המתישב. מה טעם לחיי הפועל החקלאי מבלי שיראה לפניו את מפעל ההתישבות, ואין להניח אפשרות של קיום כל-שהוא לישוב בארץ מבלי שגאחו הפועל העירוני בקרקע. ובמצב הנוכחי של חוסר קרקע יש לה להתישבות מאות משפחות עובדים על שטח מצומצם, ואם גם יקר, ערך מיוחד.

במצב הפספי הנוכחי של הקרן הקימת לא יכולנו להסתפק רק בדרישה לבד. אמנם ידענו, כי אין כל אפשרות להטיל על הפועל המתישב את הדאגה הפספית לרכישת קרקע, ידענו עד כמה נחוץ הדבר שפל פרוטה חסוכה תושקע במשקו ובצריפו, ואף על פי כן הרשינו לעצמנו להציע לקרן הקימת פי נכונים אנו לקבל על עצמנו התחייבות גדולה: 500—600 משפחות המתישבים ימסרו מצדם לקרן הקימת 3000 ל"מ על חשבון דמי-החכירה של השנים הבאות. בעלי נכסי דלא ניידי אשר קיבלו בזמנם את אדמתם ה"פרטית" בהלנאה מן הקרן הקימת, לא רק הם קיבלו תנאים יותר נוחים מאשר אלה המוצעים לנו, אלא שמסופקני בכלל אם בכל השכונות השונות והמגרשים השונים של הקרן הקימת הוטלו על המתישבים, האמידים פחות או יותר, תנאים פה קשים כאלה הנדרשים מאת הפועל המתישב. הודענו פמו כן, כי מועצת פועלי יפו (בעזרתה ותמיכתה של לשכת הקרן הקימת היפואית) עומדת לארגן מפעל מיוחד לשם שכונת-העובדים, העלול להכניס פאלף ל"מ. ניסינו להביא לידי דיסקונטו גם את התקוות הטובות הצפויות לקרן הקימת ממפעלים לשם שכונת-העובדים בגולה. אולם גם זה לא הספיק. ואז לא נשאר לנו אלא להטיל על כף המאזנים את ההצעה, פי מן הסכום 20,000 ל"ש שפסק הקונגרס להקמת שכונת-העובדים, תמסור קרן-היסוד — על חשבון חובה — עשרת אלפים פונטים לקרן הקימת בשביל רכישת קרקע לשכונת-העובדים. בלשכה הראשית אמרו לנו, פי אם יעלה בידינו לפעול בקרן-היסוד פי יספימו להקצבה זו, פי אז יש תקוה פי ההנהלה הראשית של הקרן הקימת תסכים לכך ותאשר את הצעתנו. באותו מעמד הודיעו לנו פי לא יתכן שתינתן אדמה לשכונת-העובדים, מבלי שתיבנה באותה שעה גם שכונה חדשה למרכז בעלי-מלאכה... אם תוצגנה גם שם דרישות כאלה פאשר הוצגו לנו, אם ישלחו גם אותם לקרן-היסוד לדרוש פספ לקניית-אדמה — ללשכה הראשית של הקרן הקימת פתרונים.

בינתים — ומבלי כל קשר עם המשא־ומתן הזה שבין הועד הפועל של ההסתדרות ובין הלשכה הראשית של הקרן הקימת — והדרישה לשכונת־העובדים מצאה לה מהלכים וסימפטיה בין עובדי הקרן הקימת שבארץ, והלשכה הארצית התחילה מצדה במשא־ומתן עם סניפיה המקומיים ועם מועצות הפועלים העירוניות ובפרסום ידיעות על המפעלים המיוחדים העומדים להסתדר ביפו, חיפה וטבריה לשם גאולת הקרקע לשכונת־עובדים. ביפו כבר הוחלט מטעם הלשכה המקומית של הקרן הקימת ומועצת פועלי יפו על „שבוע“ של שכונת־עובדים, ועל שורה של מפעלים, וב„עדן“ נתאספה אסיפה רבת־עם לפתוח במגבית. ועד היכן הגיעו יחסי ההכרה של הקהל הרחב העומד מחוץ לנו, יש לראות מן העובדה שהרבנים הראשיים שביפו נענו ברצון לבקשת הלשכה המקומית והבטיחו להטיף בשבת בכת־הפנסת על חשיבות הדבר. והנה פרעם ביום בהיר נתפרסם ערב התחלת המגבית, „אוקאז“¹ מטעם הלשכה הראשית, כי הכרוז היפואי נכתב לא על אחריותה וכי איסוף הכספים הוא לפני זמנו.

איני יודע, אם בכל שנות קיומה של הקרן הקימת קרה כדבר הזה, שהלשכה הראשית תתערב להפסיק ולהפריע מפעל של אוסף כספים, אשר הוכרו מטעם הלשכה הארצית. מה פעל כאן — אם הרצון ללמד את מועצת פועלי יפו פיצד צריכים לכתוב פרוזים, אשר ייטבו בעיני בעלי־בתים חשובים, אם הלחישה של מאמרי „דואר היום“, או החשש לקירבה היתירה שיש בארץ בין הפועלים ובין עסקני קרן הקימת המקומיים — לא נעמיק חקר. חשוב לנו לציין, מה רב הוא המרחק פיוס בין הלשכה הראשית של הקרן הקימת ובין התביעות הבוערות של הישוב העובד, ואיזו שרירות־לב ואיזה זלזול באינטרסים של הקרן הקימת עצמה ואיזה ביטול לדעת־הקהל מתגלה מצד מוסדות אחרים כשהדבר נוגע לענין של פועלים. המועצה שלנו אינה רשאית לעבור בשתיקה על מעשה מחפיר זה. בסיפוק ידוע יש לנו לציין כי דעת הציבור הגדול, בחוגים שונים ורחבים, ידעה להעריך את המעשה הזה מצד הלשכה הראשית כערב.

המכשול המסופר אינו הראשון ואינו האחרון אשר יפגש לנו על

¹ [הוראה]

דרכנו ויש לחשוב כי גם הגשמת ההצעות האמורות לא תקל לנו ותדרוש מאת ההסתדרות פעולה מאומצת, וגם מזוירות. הפסיביות של המתישבים עצמם, פעולה בלתי־מספיקה מצד ההסתדרות — עלולות במצב הנוכחי לדחות את ענין השכונה לעידן ועידנים. ובפרספקטיבות הדלות להתישבות של תקופה קשה זו אל נא ידחה ענין שכונת־העובדים — האחיה האחת, התקוה האחת לציבור הפועלים שבעיר.

תשובה לדברי חברים

יום תמים הקדשנו לשאלות ההתישבות. נתקיימה בנו, כנראה, המימרה היהודית: „באין י"ש — מסיחים בו". אולם פיצד שזחחנו? במקום לדון ולקור את אשר נתחדש בתוך מציאותנו האחרונה, — הפכנו את השאלות המעשיות לחומר לעיונים מופשטים וליצירת חילוקי־דעות. כלום נחוצה לנו פאן, בינינו, תעמולה על חשיבות העליה, או כלום עלולה תעמולה זו הפעם להוסיף לנו מעט אור לבירור דרכי ההגשמה של שכונת־העובדים?

בענין שכונת־העובדים אין לי להוסיף על מה שאמרתי. בשבילי היא דבר אקטואלי, ענין לפעולה מהירה, ובעיקר פתיחה להתישבות חדשה ואכסניה למפעלים משקיים חדשים. הייתם „פועלים" אצלי שאספים לכל ההצעות של משיגי, אילו הייתי רואה כי יש אתם גם דרך־פעולה להמריץ את ההגשמה.

ושוב על המַפְסִימְלִיּוֹת. בויכוחינו יש כבר אבק־ספנה של גילוי־פנים שלא פהלכה. זמשום כך צריך אני אולי לברר, כי באמרי „מפסיומים של יכולת" אין פננתי לא להסכמה של פקיד פלוני או לנטיה של הנהלה אלמונית, כי אם ליכולת המפסימלית של התנועה כולה פיום הזה, ואפשר זקוק אני למסירת־מודעה, כי איני מזלזל חס ושלום בדיג ובשיט, ועל אחת כמה וכמה שידע אני להחשיב את ההתחלות שנעשו בנידון זה, אולם הם לדידי מן הדברים אשר אמירתם ראשונה — נאה, שניה — אינה מוסיפה, שלישית — גורעת, אם העשיה אינה מלנה את האמירה. ובאין מעשה אתנו למה נדוש בזה?

ואם נוטים אתם לבטל פעולה ריאלי, הנמצאת בגדר האפשרות, מפני התביעות המפסימליות, כי אז — כלום לא יצדק מי שיאמר להסתדרות פועלי הבנין: מה לכם לבטל את טפחותימיכם ואת פשרון-קומביניצייתכם בבנין בתים שאחרים ישובו בהם? מוטב לכם, שתתחילו בונים בתים לעצמכם. האם אין צדק רב, האם אין גם הגיון כלכלי רב בהלך שאלות אלו? כלום, באמת, אין צורך מפעם לפעם לשוב ולעיין בפרספקטיבה רחוקה זו, ואף על פי כן אין אנו פוסקים — ברצוננו — מפעולתנו הנוכחית, בת הפרספקטיבה הקצרה, באשר היא לחם חוקנו.

ועכשיו על עניני ההתישבות החקלאית. כמה קבים של ביקורת נשמעו כאן, ונראה לי כי המידה היתה גדושה במקצת. איני מודה בכריכה זו שפרכו יחד את הנהלת הקרן הקימת, הועד לחקלאות ומחלקת ההתישבות. ביקרתנו יש לה חשיבות רק אם היא צודקת, אם היא שקולה, נלא די לבוא ולשפוך את המרירות שבלב.

המצב בקרן הקימת הולך ורע. הפעם דובר אצלנו הרבה על מיעוט אמצעים, המסכן את ההתישבות. אולם הסכנה צפויה לא רק מצד זה, כי אם גם מצד הרוח המנשבת שם. האינצידנט עם „שכונת-העובדים“ הנהו רק אחד הגילויים, המציינים את הקר-הרוח הזה. מפל עבר צצים כל מיני פרטנדנטים להתישבות, ולהנהלת הקרן הקימת — העומדת מחוץ לדאגות ההתישבות ולחשבונות ההתישבות — אחת היא, אם אלה שבאים בתביעות לקבל אדמה כבר עבדו בארץ, אם מסוגלים הם לעבוד, אם רכשו להם בעמלם, בנסיונם את הזכות להתישב. להנהלה חשוב רק אם יש לו איזה „צד“ חזק — „לנדסמנשפט“ או „מזרחי“. מה שיש פיוס — אלה הם רק פרחים. נקל להבין לאן תוליך את ההתישבות שיטה זו של הקרן הקימת. הנהלה פיוס מודה בעיקר של עבודה עברית, אולם „עבודה עצמית“ בחקלאות מהי — אינה יודעת, ואינה תובעת זאת ממתישביה. אין כל התאמת הפעולה בין הנהלת הקרן הקימת ובין מוסדות ההתישבות. כל אחד — עולם בפני עצמו. היחס לפועל, וביחוד לפועל המסודר, המנהל משק ברשות עצמו — מתגלה מפעם לפעם. במסירת עבודות של הקרן הקימת — טנדנציה מסוימת לדחוק את רגלי המשרד לעבודות ציבוריות. למרות יוקר האדמה בירושלים, רואה הקרן הקימת לה חובה להמציא מגרשים לכל מיני

מוסדות ציבוריים, אולם משתלת-עצים של קבוצת פועלות, או מחצבה, העלולה לרכוש ענף-תעשייה חדש ולפרנס עשרות עובדים, — אלה אינם זוכים לקבל מגרשים מן הקרן הקימת. צרכים אלה בשבילה — שפה זרה. רובה של ההנהלה יושב בחוץ-לארץ וגזור משם על עניני חקלאות חיוניים ביותר, ומעשה טירה יזכה.

אולם עלינו לאמור את האמת גם לעצמנו: האשמה על מצב הענינים בקרן הקימת חלה במידה הגונה גם עלינו בעצמנו. אשמים לא רק אלה. המפחדים מפנינו ודוחים את השתתפותנו בהנהלת הקרן הקימת. להם יאה הדבר. אולם אשמים אנחנו, אשר למרות ההחלטות השונות של ההסתדרות, לא עמדנו פהוגן על חשיבות הדבר, נכנענו לפני המכשולים ולא נלחמנו כראוי על זכותו של הפועל בארץ להשתתף באופן ישר באותו המוסד, אשר בו תלוי גורל ההתישבות, ואשר ליצירת יחס ההערצה אליו בעם — הוסיף גם הפועל הארץ-ישראלי משהו.

ביקרו כאן קשה את ועד החקלאות. ביקרו לא רק את עבודתו ואת דרכיו (כמו דחיקת רגלי הקבוצה), כי אם פסלו בעיקר את עצם קיומו. אני מפריד בין שני הדברים. יש הרבה צדק בדברי לבקוביץ¹, כי „אלה אשר כל ימיהם מתווכים להוציא את פסף העם לידי ערבים“ אין להם כל רשות מוסרית לחתוך את גזר-דינה של ההתישבות הלאומית. יש גם הגיון רב בטענה, כי אין כל טעם בדבר, שעניני ההתישבות יתכוו לא על ידי אלה, שהם אחראים בעד ההתישבות בחייהם ובפעולתם, כי אם על ידי נותני עצות סתם, אשר נתינת-עצה זו אינה מחייבת אותם לשום דבר. משום כך טבעית היא ונחוצה המלחמה הבלתי-פוסקת בעד שחרור הפעולה הישובית החדשה מתלות ב„דעות“ מן החוץ. אולם ועד-החקלאות הנהו רק ביטוי אורגניזציוני של מציאות ידועה, מציאות החוגים והמעמדות בארץ ובציונות. השפעתם של אלו קיימת בדרכים שונות גם באין ועד-חקלאות. הלא מספיקה גם לחישה ב„דואר-היום“ בשביל פקודה של הנהלת הקרן הקימת. גניח שמחר יבוטל ועד זה, כלום תקל על ידי זה עצמתנו ומלחמתנו בהתישבות? לדידי, הריני מבכר מלחמה גלויה, תרבותית, בתוך כתלי מוסד ליגלי,

}

¹ [ש. לביא]

הנותן אפשרות של התנגשות אמיצה וישרה, על הצורך להשיב אחר כך מיני השפעות שבלחישה ובמתחרת.

פחות מפל היתה, לדעתי, צודקת הביקורת הזעומה על ה"מחלקה להתישבות" של ההנהלה הציונית. מקרי ההתנגשויות בפרטים שונים אינם צריכים להאפיל על עצם החזיון החיובי ההכרחי לכל פעולה התישבותית בריאה: קיום פעולה הרמונית בין המוסד המיישב — ההנהלה הציונית — ובין המוסד של המתישב — ההסתדרות החקלאית. ודאי ישנו מי שמעוניין לדון פעולה הרמונית זו לגנאי, אבל לא אנחנו. כשבאים אצלנו ומסיקים מפאן, פי מחלקה זו היא מיותרת, באשר היא עובדת על פי רוב בהתאמה עם המרכז החקלאי — הרי דרישה זו אינה מגלה לא את הפרת פוזנו ואף לא את הפרת זכותנו. הפלגה זו ביכלתנו והפרזה זו בחוסר ערכם של אחרים אינה מוסיפה לנו לא פ"ח ולא זכות. גם בעולם הגדול נלחם הפועל על התאמה בין מחלקות ידועות בממשלה ובין ההסתדרות המקצועית, אבל לא על ביטולן של אותן המחלקות. הלהוטים אחרי דרישות מְפַסְמֵלִיאוֹת נמהרות צריכים בכל זאת לדעת, שהגשמת דרישות פְּאָלוֹ דורשת גם תנאים קידמים ידועים, ותנאי קודם לכל זה: התבגרותנו ההתישבותית והשפעה מכריעה במוסד היחידי המנהל את ההתישבות — בהסתדרות הציונית העולמית. בקפיצות לא יֵעָשֶׂה הדבר הזה.

הביקורת על המשפורות הגבוהות ודאי שהיא צודקת, ולא רק במחלקה זו או אחרת דוקא, פי אם בכל מוסדותינו הלאומיים. הסתדרות הפועלים אָל תחשה בדבר הזה. על ידי מה שאַחַרְנוֹ עד פה לקבוע פומבית את דרגת המשפורת שלנו — זו השוֹרֶרֶת אמנם ברוב מוסדות ההסתדרות, אבל לא בכולם — לא יכולנו גם לפעול בנידון זה בתקיפות הדרושה. מפני הקיסם שבעינינו לא יכולנו לאמור לאחרים: טול קורה. בקונגרס, בועדה התקציבית, הכנסתי הצעה פי תיקבע המשפורת הַמְפַסְמֵלִיאוֹת בכל מוסדות ההסתדרות הציונית שבארץ ל־40 ל"מ. בועדה היו די אנשים מנומסים, אשר חששו להתערב באופן כל כך גם בענינים דקים, והודעתו של הד"ר רופין, פי ישנה בארץ ועדה החִקֶרֶת את אפשרות הַקְטַנַּת המשפורות — עזרה לקבוע את ההצעה. הורדת המשפורות הגבוהות חשובה לנו מפל צד, גם מצד החסכון הפספי וגם מן הצד החברתי. אולם ההסתדרות בקבלה את דרגת-

המשפורת שלה נעשית עוד יותר מעונינת בהזרדת המשפורות הגבוהות. המרחק בין המשפורות במוסדותינו ובין המשפורות אצל אחרים עלול להציג אותנו במצב של „אי בודד“, אשר רק צדיקים נתרנים ישפנו בו, וכל בעל „תעודה“ אי בעל־פשרונות יראה את עצמו פקרבן ולא יחדל לחוש את הלחץ הקמרי המיוחד שבו הוא נתון בהשנאה עם חברו אשר בחר בדרך אחרת. הורדה פללית של משפורות בעלי הפרופסיות המיוחסות וקירובן למצב העובדים הגופניים — תביא לא רק קימוצים פספיים והקלה על המשקים הלאומיים השונים, פי אם גם עליה רבה במובן החברתי.

על המרכז החקלאי. טבנקין אמר, פי המרכז בכל עמלו פועל כאילו אין מאתריו ציבור, וכי כאן הסיבה לרפיון השפעתנו. ציון המצב הוא נכון, אולם טעות היא לחשוב פי המרכז, או רק המרכז, הוא האשם בכך. לא די לתאר את הדברים, שהנה המרכז יקרא והציבור ינעק אחריו. אין הענין פל כך פשוט. אין המרכז יכול להרגיש את עצמו תקיף במלחמתו פלפי חוץ, בשעה שהוא יודע את מכאוביו בפנים. פל עוד אתה רץ ומתרוץ, מסדר תכניות, ממציא תקציבים וכו', ואינך נזע במי שהיא — הרי אתה מוסד הכרחי, בר־סמך ורבי־ערך. אולם רק העזות להתערב חס ושלוש בענינו של פרט, קיבוץ, מושב או פרקציה, הרי אתה בעל פניה, מתכוון להרע, נוקם ונוטר, חסר ידיעה ונסיון. פל אחד מאתנו טעם, מי פחות ומי יותר, מן הקובעת הזאת, מן הזלזול הזה במוסדות ובאנשים, ומפל הבזבוז האיום של הפוחות וקיצור־הימים שיחסים אלה גורמים. אילו היה בא המרכז לגלות אפס קצהו מאשר עובר עליו במקרים אלה של סכסוכים, יחסי־שכנים, עניני גבולות, משפטים וכו', הייתם אולי מבינים מהו הרקב האוכל את כוח האנשים והמוסדות. מפעם לפעם נעשים בקרבנו דברים אשר אינם מעוררים כבוד, ויש גם דברים המערערים את פל אשיותיה המוסריות והחברתיות של הסתדרותנו. והרע בכל זה, הבלתי־מוסרי בכל זה, והמחליש ומרפה את הידים ביותר — זהו היחס „האובנקטיבי“ של קהלה־הסתדרות לכל אלה. הקהל רואה ומחשה. ואם מוסדות ההסתדרות עוד מוצאים און לעמוד על דרישותיהם הרי הם מיד נעשים בעיני הקהל ל„צד“. ומידת הרחמים מתגלגלת על פל „נרדף“. אין תמיכה, אין השתתפות חברים. בא־פוחו של הציבור כורע בבדידותו.

סבורני, כי פאן אחד המקומות הפואבים ביותר של תנועת הפועלים בארץ. בעיני רבים יכולה הדרישה ל"משמעת" להיות ללעג. לסימן קטנות. לאות תאנת-שלטון. אולם תנועת הפועלים — פוחה המוסרי ואפשרות נצחונה הם במשמעתה, בהתלפדותה, באמון ובפבוד שהיא רוחשת לעובדיה. ובמצבנו הנוכחי, כל עוד לא השלטנו את ההסתדרות בפנים, בתוך ההסתדרות, מה בצע בדרישות תקיפות מפסימליות כלפי חוץ?

ועוד להגברת השפעתנו על עיני ההתישבות. אחת הסיבות לרפיון דרישותינו בציונות ובהתישבות היא בעמדה הרשמית של ההסתדרות. תנועת הפועלים בארץ חיה את חיה המיוחדים בפנים, מכנסה לתוכה, שקועה בתוך צרותיה וטרדותיה, ואין לבה פנוי במידה המספיקה והדרושה למלחמת-העבודה בתוך התנועה הציונית. אין בציבור הפועלים בארץ, למרות היות כל מפלגה וכל חוג קשורים עם חוגים מקבילים בחוץ-לארץ, הבנה מספיקה לקשר האורגני והתדירי שבין הענינים כאן ובין הענינים בגולה. ומשום כך הזלזול בכמה פעולות, בהחזקת קשרים. ומכאן גם חוסר-הענין למתהווה בתנועה הציונית. ציבור הפועלים בארץ רחוק אמנם מכל תיאוריה של אנטי-קונגרסיום וכו', אדרבא פשניגשים לאיזה מעשה-שהוא מתגלה מיד עד כמה כל ענינינו החיוניים בארץ קשורים במצבה וביכלתה של התנועה הציונית. ויש גם שאֵלה, אשר על פי תורתם אסור להם להודות בזה, שוכחים בשעת מעשה את כל התורה ותומכים בהצעות ובהחלטות "מסופנות". ואף על פי כן אין ציבור הפועלים ואין ההסתדרות הפועלים אקטיביים בשאלות אלו. ידיה של ההסתדרות קשורות במושגים אורגניזציוניים פוזבים. אולם ענינינו החיוניים יביאונו סוף סוף — לרצוננו או על פרחנו — לידי אקטיביות גם בשדה זה.

ועידת ארץ-ישראל העובדת

במשך דברי אגע בענינים אשר שנים רבות היתה נגיעתם מרגיזה את הרוחות. מאמין אני, כי הימים ההם כבר רחקו מאתנו, וכי השקלא וטריא פיום הזה בינינו בשאלות אלה תוכיח, כי ציבור הפועלים בארץ בגר ועצם מאו ועד היום.

ההסתדרות אָחֵרָה בדין־וחשבון. גם לתוצאות הוועידה לא ניתן הפרסום הנצרך. אפילו הפרוטוקול של הוועידה לא זכה להתפרסם עד הנה. לא אספר עכשיו על פרטי הוועידה, ואסתפק בסקירה קצרה על גופי הדברים.

ועידת ארץ־ישראל העובדת נקראה מבלי כל עֲנֹת תרועה. אפשר לאמור, בחשיבות יתירה, אנשים, שהנם בטוחים למפרע בהצלחה המעשית ובחשיבות ההיסטורית המרובה של כל מה שהם עושים, ביקרו אותנו, את אנשי ההסתדרות, קשה על הכנה חלושה זו. ראו בזה הוכחה נוספת לחוסר הכשרון ולצמצום האופק. האמת היא, כי קראנו את הוועידה, אם לאמור בלשון הפסוק, כ„חוגרים” ולא כ„מפתחים”. קראנו לוועידה זו לא מתוך מצב־רוח חוגג ובטוח. ההחלטה עצמה לקרוא לוועידה זו מוכיחה אמנם על מידה ידועה של הרגשת כוח. לפנים לא היינו מוצאים בקרבנו את האומץ לפנות אל החוגים השונים, הנלחמים זה בזה, בדרישת פעולה משותפת ומותאמת לצרכינו. עוד בוועידת חיפה הכרזנו על הצורך, ואולם את הצעד הראשון להגשמתו הרהבנו לעשות אך הפעם. אולם צעד נועז זה נעשה, כאמור, לא מתוך שמחה אלא מתוך צער וכאב. אפשר יש בארץ חוגים, שהנם מרוצים ביותר מפעולת בני בריתם בחוץ־לארץ, ופיהם מלא רינה על הגדולות הנעשות שם על ידיהם. אולם אלה מאַתְנו, העובדים את עבודת ההסתדרות, לא השלימו ולא יכלו להשלים אף שעה קלה עם טיב הפעולה של חברינו בחוץ־לארץ, ועם תוצאותיה. המועקה שבחיינו בשנים האחרונות, בת־הלנייה של צמיחת מעמד הפועלים, המועקה של חוסר־עבודה, דחקות ויציאה, הבליטה עוד יותר את דלות המעש של חברינו השונים, מפל החוגים כולם. כאב המצב היה נעפר על ידי ההרגשה המרה: הנה זהו אגף העבודה, זהו ערפו וכך הוא נענה למצב. וכך הוא יודע לשאת בעול ענייניו. והיה רצון לנסות פעם, לאזור פְּחֹת, ומבלי דיבורים מפוצצים ומבלי „פֶּרְסֶפֶק” טיבות” — לאחוז בהם ולרתמם, את כולם, כולם, בעגלת ההסתדרות הכבדה. ידענו את קשי הדבר. ידענו את פיזור הנפשות, את היחסים השוררים שם בין חוג וחוג ולא בטחנו בכוחנו, כי יעלה לנו גם בחוץ־לארץ להגביר את תביעותיה וצרכיה של ההסתדרות על יחסי המפלגות המסורתיות (ובמובן זה נשאר, פמובן, עוד למלא הרבה גם אחרי הוועידה). זה היה ההיסוס, ומשום כך קראנו לוועידה בלי חגיגות ובלי פומביות.

מטעם זה גם לא הבאנו לועידה תכנית מסוימת של פעולה וארגון. גם על זאת ריננו אחרינו. אולם אנו לא הגשנו לועידה תכנית־למפרע ביודעים. באשר ידענו, כי אין לפנינו שטח פנוי אשר נוכל להקים עליו מתוך יצירה חפשית בנין פרוחנו, כי אם עלינו להקים את הבנין מתוך החמרים הנתונים. כי בתוך התנגשויות של שבעת הגופים, אשר באו להסב אתנו, עלינו למצוא את הבסיס לפעולה משותפת. ידענו כי עלינו שומה להעביר את סירת ההסתדרות דרך כל סלעי־המגור, העומדים לפוצצה. עבודת הועידה אף היא עברה לא מתוך חגיגות ולא מתוך אַתמוספירה של קרבת חברים שופעת, לא מתוך שלווה. קודם כל נגבה המס, זה הידוע גם לנו מתוך ועידות ההסתדרות בארץ: אמנייה־דקלרציות, המופנות אל מעבר הבמה, הנאמרות לשם הפרוטופול, ההיסטוריה וצאן־המרעית, מילאו את ספקם, כנפשם שְׁבָעָם. אנו, שבאנו אחרי עבודת הקונגרס, אחרי ישיבות מעייפות בועדות התישבות, תקציבים וכו', לא הלך לבנו אחרי ויפוחים עיוניים, עשירי רוח פאלה, ויהיו מה שיהיו העתידות, שְׁחִינֵנו אנחנו לפגישה זו, לא מלאנו לבנו לדבר רמות. דאגנו ל"תכלית", להתחלה הקטנה, לבל תוצא לריק. ידענו כמה קל על בסיס ויפוח רחב והגיוני להרוס כל אפשרות של פעולה משותפת בין חוגים מתנגחים. משום זה הצגנו במרכז האיחוד לא השקפה אידיאולוגית פלונית או אלמונית, לא נקודת־מוצא עיונית ולא פרספקטיבות להלכה, כי אם רצון פעולה ארץ־ישראלית והידאה בתנועת־הפועלים הממשית הקיימת בארץ במרכז הפעולה. במידה שהויפוחים נתקרבו לעצם הענינים נתברר, כי למרות הפל נכונים שבעת הגופים אשר נועדו לקרלסבד — "החלוץ", "פועלי־ציון", ההתאחדות, "צעירי־ציון הסוציאליסטים", "דרור", הא.ק. של "פועלי־ציון השמאליים" וה"קומפרבנד" — להתאחד על פלטפורמה זו ולהקים את הועד לעניני ארץ־ישראל העובדת.

וואת היא הגדרת־ההשתתפות בועד, כפי שנתקבלה בועידה:

"כל ההסתדרויות המביעות את רצונן להשתתף בפעולה עצמית בבנין ארץ־ישראל העובדת ומתרכזות בפעולתן הארץ־ישראלית סביב ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ־ישראל".

סעיף זה הנהו אבן־הפינה של היצירה החדשה. כדאי גם לציין, לשם

הערכת המצב, פי בין אלה שקיבלו עכשיו את הסעיף הזה ישנם חוגים אשר לפני זמן לא רב היו פוסלים בכלל את ההסתדרות, ניבאו לקצה הקרוב, נלחמו בה. אִכְפָּה עליהם, פנראה, משהו לענות אמן בפה מלא, שחור על גבי לבן, ול"הפיר" בהסתדרות. נאמין פי התחייבות זו מחייבת למשהו.

סלעי המחלוקת בויפוחים האלה היו שלושה:

א. הסמכות של הועד לארץ-ישראל העובדת. נשמעה הדרישה, פי הועד לארץ-ישראל העובדת חלילה לו מהסתפק בתפקיד של מסייע להסתדרות בעבודתו, פי אם עליו להבטיח לעצמו, בכוח סעיפי התקנות, השפעה מפורשת על ההסתדרות. בתביעה זו, בדרגות שונות, אחוז: הא. ק., ה"קומפרבנד" ו"דרור" (אגב, פדאי אולי לציין, פי אותן המפלגות והבריתות, אשר קשריהן את הארץ מתבטאים על ידי המוני חבריהן והשפעתן אינה זקוקה לערובות משפטיות, לא ראו צורך לדרוש סעיפים מבטיחים). היתה גם הצעה, פי ינצר מין ועד משותף של ארץ-ישראל וחוף-לארץ והוא ינהל את עניני ההסתדרות. שליחי ההסתדרות לא הסכימו לשום פרויקטורה ממין זה או אחר. לא פחות מן ה"תובעים" מכירים אנו בזה, פי ענינינו, ענין פועלי ארץ-ישראל, ענין העבודה, העליה וההתישבות, אינם ענינים של איזוה חוג סגור, של הסתדרות בעלת "אינטרסים שלה", פי אם של כל אלה הרוצים בהקמת הישוב העברי העובד בארץ ופועלים לשמו. אנו רוצים ומאמינים בהשפעה הדדית חוזרת של הארץ והגולה, אולם איננו מודים בשום פנים, פי השפעה זו צריכה להתבטא במתן פריורגטיבות ותפקידי השגחה והנהלה לאיזוה גופים שהם בחוף-לארץ, וכי השפעה זו צריכה לנגוע באיזו צורה שהיא בסוברניות של הסתדרות הפועלים בארץ, וכי הנהלתם של מוסדות כלכליים של פועלים בארץ צריכה להיות ממונה מחוף-לארץ. הדרך הראשונה של השפעה ישרה על מהלך הענינים בארץ היא על ידי עליה ועבודה והשתתפות אישית. ואחר כך עוד פתוחה הדרך להשפעת רעיונות ודעות על ידי קשרי חברים אידיאולוגיים ופוליטיים, על ידי מפלגות ובריתות ופעולה ספרותית חוזרת. במקרים מסוימים, ביחס למפעלים קונקרטיים, אשר ינצרו באיניציאטיבה של חוף-לארץ, אפשר יהיה להסכים להמציא זכויות מיוחדות לשותפים ביצירה, אולם בשום אופן ופנים לא נסכים, פי עצם הפעולה המעשית לטובת מפעלי הפועלים בארץ יהא פרוך

במתן זכויות פורמליות והבטחת השפעה יורידית על פעולת המוסדות, שהארץ מקימה ומנהלת לפי הפרתה והצטרכויותיה. לא על מנת כך שלחנו שולחינו. על ענין זה עמדנו בכל תוקף. אזי הוכנסה הצעה מפשרת, הדוחה את שאלת הסמכות לוועידה הבאה. לכך הסכמנו.

(למרות דחיית שאלה זו לוועידה הבאה נעשה אחרי־כן בישיבת הוועד נסיון חדש להכניס בעקיפין את שאלת־הסמכות, על ידי ההצעה למסור חלק ממניות־היסוד של בנק־הפועלים לוועד של ארץ־ישראל העובדת, כתגמול על העבודה העתידה להיעשות. המציעים, אלה שניסו לזרוק את ההצעה הזאת מארץ־ישראל לאמריקה, בזמן שמשלחנו עבדה שם, טוענים, כי אחרת אינם יכולים לקבל עליהם את האחריות על הצלחת הפעולה...) ב. חוג הפעולה. גם בסעיף זה נתגלה הבדל. אנו לתומנו חשבנו, כי פעולת הוועד צריכה להקיף את כל מלוא היקף עניני ההסדרות. אולם אלה שבין המשתתפים אשר אינם יכולים לסמוך את ידיהם על הפעולה התרבותית והציבורית של ההסדרות, אלה מצאו פאן הזדמנות לגלות את כל עומק פרולטריותם ודרשו להוציא ענפי פעולה אלה מתפקיד הוועד. בשל השפה העברית לקו איפוא אפילו הספריות! אנו ידענו, כמה הגבילה זו מדלדלת את תכנון של הוועד החדש, ידענו כמה יהא משונה הדבר, פשההסדרות בפעולתה התרבותית תצטרך לארגן לחוד אותם החלקים בוועד לארץ־ישראל העובדת אשר לבם שלם את ההסדרות. אולם הסכמנו לצמצום הפעולה משום דרכי שלום. סעיף ג' על התפקידים נוסח איפוא כך: „סידור והנהלת הפעולות השונות בחוץ־לארץ לטובת המוסדות הפלפליים של ציבור הפועלים בארץ־ישראל, העומדים ברשות ההסדרות הכללית (בנק הפועלים, „המשביר“, „סולל־בונה“, חברת־ההתישבות וכו'). השתתפות בהנהלת המוסדות המשותפים להסדרות הכללית ולוועד לעניני ארץ־ישראל העובדת“. יצירת מוסדות חדשים והנהלתם. הערה: מוסדות חדשים נוסדים רק בהסכמת ההסדרות“.

ג. הקפא“. זה היה סלע המחלוקת החמור ביותר, חמור עד פדי

סכנת התפוצצות הוועידה.

אם בנקודות הקדמות היו חילוקי דעות פרינציפיוניים (תביעות־ההשפעה, השפה), הרי הניגודים בסעיף זה היו בעלי אופי היסטורי ואורגני

ניציוני. הצורך במוסד כספי מרכזי, העומד פולן לרשות עבודת ההסתדרות, היה מוסכם אליבא דכל. גם בשאלה, אם מותר הדבר, שמוסד זה ימצא ברשות משותפת — לא התעוררו ויכוחים. השאלה החמורה היתה כיצד צריך סעיף זה להתגשם. לפני הוועידה עמדה הצעת הקפא"י, אשר עד פה היתה המוסד הכספי של „ברית פועלי-ציון“, אולם מילאה תפקידים לא רק מפלגתיים, כי אם גם הסתדרותיים-פלכליים-תרבותיים. ועידת „פועלי-ציון“ בברלין החליטה, אחרי ויכוחים רבים, למסור את הקפא"י לרשות משותפת של „ברית פועלי-ציון“ וההסתדרות ולהבטיח לשני הגופים השפעה במידה שווה. ההצעה מביעה הסכמה לשיתוף פוחות אחרים, הנכונים להשתתף בפעולה. הצעה זו של „פועלי-ציון“ פגשה בוועידת ארץ-ישראל העובדת התנגדות רבה מכל הצדדים. בתוכם גם אלה, אשר באותם הימים שידם היתה תקיפה בקפא"י היו מן השומרים על טהרת שלטון המפלגה בקפא"י. מחלוקת זו בוועידה הביאה את „פועלי-ציון“ לידי ויתורים רבים, ובנידון זה הגיעו כמעט לידי הבנה. נתעוררה השאלה על גורל הקפא"י אחרי עבור השנה הראשונה. הוועידה ברובה תבעה, כי אחרי שנה תעבור הקפא"י כולה לרשות ההסתדרות וועידת ארץ-ישראל העובדת (בהפקעת זכויותיהם של „פועלי-ציון“). „פועלי-ציון“ מצדם רצו להבטיח את זכותם על הקפא"י והציעו, כי בעוד שנה רשאי כל צד לבחון את החוזה מחדש, לאשרו או לבטלו. הם טענו, כי אי אפשר להם למסור למפרע את הקפא"י לרשות הועד החדש, מבלי לבחון את כשרון פעולתו, ומבלי יפוי פוח של ועידת „פועלי-ציון“. צירי ההסתדרות דנו מלכתחילה על הצעת „פועלי-ציון“ והחליטו ברוב של 6 (בלוך, בן-צבי, הרצפלד, וילקנסקי, פצנלסון, פרלסון) נגד 2 (ברץ, שפרינצק). שנים נמנעו מהצבעה. קיבלנו את ההצעה, לא משום שחשבנו אותה להצעה האידיאלית, אלא משום שחשבנו, כי צריך לשים קץ למצב המביש של קיום כל מיני קופות-סרק מפלגתיות, הדוגלות בשם הפעולה הארץ-ישראלית, ומשום שידענו את כל הקושי הכרוך ביצירת פונד חדש, הסתדרותי, העומד מוקף מכל מיני קופות מפלגתיות. לא יכולנו לבלי להתחשב בזה, כי „פועלי-ציון“ מציעים לנו את המכסימום האפשרי להם לפי החלטת ועידתם, וכי אל לנו לדחות את סידור הענין עד לאחר ועידה שניה. ועל כולם — היינו בטוחים, כי לאחר פעולה

משותפת ונאמנה של כל החוגים במשך שנה, לא ימצא שום פֶּחַח אשר יהיה ביכלתו להוציא את הקפא"י הריאלי לית מידי ההסתדרות. ואם „פועלי-ציון" ישתטו וירצו להוציא — יעלו בידיהם אך שלט ריק. הפעולה החיה והמוסד בעל-היכולת והאמצעים יתרכזו בידי ההסתדרות והנאמנים לה. אגב, אנו גם לא מצאנו לרצוי לקשור את עצמנו בהחלטה מפורשת על זכות-הקנין והשיתוף להבא, והיינו מעוניינים להשאיר להסתדרות — וממילא גם לאחרים — זכות הרביזיה.

נברא בוועידה מצב כזה, שאנו שליחי ההסתדרות, היינו הנתרנים הניתנים לפשרות, ולעומתנו עמדו כל מגיני ההסתדרות, וטענו: או הכל או גזרו. וביניהם, כאמור, גם אדירי הקפא"י מלפנים.

הויכוח הזה גרם להרבה קושי. הוא נגע מאד מאד ביחסים ובחשבונות ובמסורת, ולא אָכַנס כלל בהערכת הצדדים, התנהגותם ונימוקיהם. היו רגעים שנדמה היה, כי הוועידה מתפוררת וכל עמלנו לשוא. סוף סוף, אחרי קרבנות וזיתורים מצדדים שונים, הגענו אל „עמק השוה". הסעיף ד, על מוסד כפסי מרכזי, אומר:

„הוועידה רואה צורך בהקמת מוסד כפסי מרכזי לבנין משק הפועלים בארץ, אשר יעמוד ברשות ההסתדרות הפללית וברשות „ועידת ארץ-ישראל העובדת", ויבוא במקום הקרנות המיוחדות הקיימות למטרה זו על יד המפלגות. הוועידה מגלה את דעתה, ש„קופת פועלי ארץ-ישראל" (קפא"י) צריכה להיעשות למוסד כפסי מרכזי זה.

כל הקרנות האחרות, אשר מטרותן דומה למטרת הקרן הנ"ל, מתמזגות לתוך הקופה המרכזית.

הוועידה מקבלת ביסודה את הצעת משרד-הברית של „פועלי-ציון" ומחליטה, כי הקפא"י תהיה לפי שעה מוסדם המשותף של „ברית פועלי ציון" וההסתדרות הפללית ובהנהלתה משתתפות במידה שוה שתיהן — מצד אחד, ו„ועידת ארץ-ישראל העובדת" מצד שני.

הנהלת הקפא"י מורכבת לשנה הבאה באופן דלקמן: רבע הדעות להסתדרות הפללית, רבע הדעות למשרד-הברית „פועלי-ציון" וחצי דעות ל„ועידת ארץ-ישראל העובדת".

פְּתוּם השנה עוברת הקפא"י לרשותם היחידה של „הועד לעניני

ארץ-ישראל העובדת" ושל ההסתדרות הפלילית אם אחד משלושת המשתתפים לא יערער על כך.

אם — במקרה של ערעור — לא יבואו הצדדים לידי הסכם, יעבור כל הרכוש הנאסף במשך השנה (כסף, חמרים וכלים), בניכוי הוצאות השנה, לרשות ההסתדרות, ושלושת הצדדים חפשים בפעולתם להבא.

אוסף חמרים ומכשירים במשך השנה מסתדר על ידי ההנהלה המאוחדת של הקפא"י בשם „אוצר כלים וחמרים“, בתור מחלקה של „קופת פועלי ארץ-ישראל“.

חוץ מאוסף חמרים וכלים נערך באופן מקביל אוסף כספים ומסים רגילים לטובת הקפא"י, המתנהל על ידי אותה הנהלה מרכזית.

אם יבוטל ההסכם על דבר הקפא"י, ישאר הרכוש הנאסף ברשות „האוצר“ כמוסד ההסתדרות והועד לעניני ארץ-ישראל העובדת.

אחרי שעברנו גם את הסלע הזה, האחרון, והכרזנו גם על הצורך לכנס קונפרנציה עולמית לעניני ארץ-ישראל העובדת, נתקלנו בקשי השאלה של הרפכת הועד. קשה היה למצוא את קנה-המידה הנכון, אשר על פיו תקבל כל ההסתדרות את ביאת-כוחה. הוסכם לקבוע לפי שעה זכות שוה לכל גוף: לועד שתי דעות, ולהסתדרות — שלוש. לועד הזכות לספח עוד הסתדרויות. סידור המזפירות הזמנית נמסר לועד הפועל של ההסתדרות. קראנו אז לשם כך את חברינו ד. הוז ומ. בוגדנובסקי, שנמצאו באותה שעה בברלין, ואת החבר י. אפטר שעמד לבוא.

בתור ועידת-יסוד עסקנו בעיקר ביצירת המסגרת לפעולה. מחמת עייפות רבה ותנאי-העבודה הקשים לא נודרנו גם אחרי הועידה לתת לה ולתוצאותיה את הפרסום הדרוש. למרות כל זה היא כבר פעלה, מכמה בחינות, פעולה רבה. עצם דבר האיחוד של כוחות פה שונים ומפורדים, אויבים ומתנפרים, על בסיס אחד סביב למרכז אחד, ובשעה פה עמומה לציונות ולפועל בארץ — מה חשוב הוא. התאחדות זו יצאה לאויר העולם לא בשנת גאות, פשגלי התנועה עולים מעלה מעלה, כשהשמש מאירה עליהם והעינים נמשכות אחריהם, אלא בשעת שפל: כשהתנועה כולה הולכת קדֹרנית, כשאצלנו בארץ עצם הפאב, ובחוץ-לארץ — רפיון וכצורת. וזוהי תעודת טובה לועידה, לנאמנות הגלומה בה.

חוגים שניאצו אותנו, עכשיו הם בקרבנו, ואנו רוצים להאמין בהם. כניסתם לוועידה מחייבת אותם להפיץ את ידיעת ההסתדרות ומעשיה בחוגים שלהם. הפצת הכרה וידיעות קודמות לכל עזרה מעשית. שִׁמְע הוועידה מגיע גם לארצות רחוקות, אמריקה, ארגנטינה ועושה את שליחותו. ועוד יש לעשות פְּהֵנָה וכהנה.

בוועידת חיפה, לפני שלוש שנים, החלטנו כי „ההסתדרות פונה אל כל הסתדרויות העובדים העברים בארצות הגולה המפירות בארץ-ישראל עובדת, בדבר הצורך המוחלט ליצור מוסד כללי בין-מפלגתי לשם עבודה מעשית לבנין חברת העבודה העברית בארץ-ישראל“. מה שעשינו בנידון זה עד ועידת קרלסבד, עשינו עֲרִטִילֵאית. עכשיו קיימנו החלטה זו. יש לי ההכרה כי הצעדנו בזה את תנועתנו קדימה. יצא לאויר העולם יצור חי, אם כי חלש עודנו וזקוק לטיפוח ולהגנה. יש להאמין, כי הועד החלש הזה יעזור ליצירת קשרים אמיצים בין חוגי-לארץ וההסתדרות, וכי בעבודתו המעשית נחנך את חברינו בגולה לפעולה ולהתמכרות.

תשובה

הויכוח בשאלת „ארץ-ישראל העובדת“ עזר, למרות הנימין ההיסטוריות, שאלות עמוקות. בעצם, יושבת פאן משלחת ההסתדרות על ספסל הנאשמים. תובעים ממנה את עלבונה של ההסתדרות. מחזוין זה כשהוא לעצמו יש לי הנאה מרובה.

מספרים על פינחס רוטנברג, שהיה אומר, כי מתאווה הוא להיאסר על ידי גִּנְדָרִם ארץ-ישראלי. תאנה זו — להיאסר על ידי גִּנְדָרִם ארץ-ישראלי — ניתנת עכשיו על נְקֵלָה לחבר ההסתדרות, אבל להיות נידון על חוסר הגנה מספיקה של עניינה וכבודה של ההסתדרות, לזאת זכינו אך הפעם. ושמחתי היתה באמת שלמה, אילו היתה לי גם ההכרה כי מגיני ההסתדרות ותובעי זכויותיה הפעם מידינו, הנם זפאים לכך. בזה אני, לצערי, מרשה לעצמי לפקפק עדיין.

מאשימים אותנו בויתורים, בהִרְכָּנַת הראש לפני חוגי-לארץ. אֵל יהיה ענין הקשרים עם חוגי-לארץ קל בעיניכם! ואל נא תדברו על זה מתוך

עמדה יפה של סלסול עצמי של התאונות על „חוסר שכינה” ו„מכניזות” ועל אחת כמה וכמה מתוך היחס של עדה פישמן, כי „לא איכפת לי אם גם לא יהיה שלום־בית”. לי איכפת מאד! על שלום־הבית בתוך תנועת הפועלים אנו בונים את תקוותינו.

בהליכתנו, בהליכת פולנו לחוץ־לארץ, יש דבר־מה חשוב הרבה יותר מאשר הנראה לעין. יש כאן השאיפה לשלטון, לכיבוש במובן המעולה. לכבוש את הנוער, לכבוש את הפועל היהודי, לכבוש את העם. לזה דרוש פזח עצום, פזח פמות ואיכות רב יתר מאשר יש אֶתנו פיוֹם. ובמצב פזחנו אנו פיוֹם מה פלא. פי אין אנו זוכים לנצחונות שלמים, וכי רפיונותינו וכשלונותינו נראים לנו כפפלות. מלחמה לנו בחוץ־לארץ, מלחמת־קרובים, מלחמת פזחות הנמשכים ונדחפים. אֶל נבוֹש ונודה, פי כל אחד מאֶתנו אם לב לו, יוכל לראות את חברו — אם אינו רואה את עצמו — כשהוא נפתל את חבריו בני בריתו בחוץ־לארץ, ואֶל יציין המסתכל את הפשלונות כשמח לאֶיד. יש רצינות רבה בדבר. לדידי, אין ברית קלה. אלה שעלתה בגורלם ברית קלה — ישמחו במתנת חלקם. אנו, המבוקרים פאן, בחרנו לנו עמדה לא קלה ואין אנו מתרעמים על גורלנו.

שפרינצק ביסס פאן את עמדתו ההסתדרותית. ועידת חיפה החליטה, פי „ההסתדרות הכללית היא היחידה העוסקת בכל הענינים הנכנסים בחוג פעולתה”. שמע מיניה, אין זכות קיום למוסד מפלגתי בתחומי הפעולה ההסתדרותית. והנה נשאלת השאלה: מדוע סבל שפרינצק את המצב הבלתי־נורמלי הזה כל השנים, מחיפה ועד היום? הלא אלה שהיו הפעם הרוב במשלחת ההסתדרות, הם הם שקבעו בחיפה את הסעיף האמור, והם הם שחפצו להציג בוועידת חיפה את שאלת־הקפא”י בכל מלואה. הספמנו להסיר את הסעיף הזה רק מתוך הדרישה ל„שלום־בית”. וככה נדחתה השאלה מועידה אחת לשניה, מהועידה למועצה, מהמועצה לוועד הפועל, מועד הפועל למשלחת. למה באה ההשתמטות השיטתית הזאת? אילמלא היו בינינו, בתוך ההסתדרות, משתמטים מפירור השאלה, היתה ההסתדרות כבר מזמן קובעת עמדה ברורה, ו„פועלי־ציון” היו רואים לפניהם עובדה קיימת, עובדת ברזל, רצון ההסתדרות, והיו מוכרחים להתחשב בו.

לשפרינצק ישנה עמדה ליברלית. הוא נכון להשאיר את הקפא”י

בידי „פועלי-ציון“, אולם ההגיון האומר להשאיר בידי „פועלי-ציון“ מוסד כספיי־שובי, מסופקני, אם זהו הגיון הסתדרותי. נשק כלכלי לבנין חברת העובדים בארץ אין אנו יכולים להשאיר בידי איוז ברית שהיא. זהו ההגיון של הסעיף החיפאי: ביטול הקרנות המפלגתיות הקיימות לשם פעולה ישוּבית־מעמדית. אנו, חברי „אחדות־העבודה“, נלחמנו בתוך ברית „פועלי-ציון“ על העברת הקפא“י, הבאנו לידי החלטה שאינה מניחה פיוּם את דעת „מגיני“ ההסתדרות. ואם באמת גברה כל כך ההפרה ההסתדרותית בעולם, הרי נשאלת השאלה: לחברינו „צעירי-ציון“ יש קרן־עבודה. היא אינה רבת שנים, מסורת וסנטימנטים. מדוע לא בא מוסד זה הראשון לאמור להסתדרות: אנו מוסרים אותן לידיכם? ה„התאחדות“ באמריקה יש לה איוז „קרן החלוץ“, ולא ראינו שתפנה מאליה ותעמיד אותה ברשות „החלוץ“ העולמי או ברשות ההסתדרות. האומנם צריכה להתבטא ההפרה בהגמוניה של ההסתדרות בתביעה מאת אחרים? אנחנו בחרנו לנו את המלחמה על ההגמוניה של ההסתדרות לא אצל אחרים, כי אם דוקא בקרב חברינו שבגולה, בקשר עם מוסד בעל עבר ומסורת מפלגתית חזקה וגרמנו לנצחון ההסתדרות, לא מבלי סבל וויתורים.

המשלחת היתה אופרטונית ונתרנית. ככה אמרו לנו. מי שיבחנו את הסעיפים בשים לב, יראה כי הם מבצרים להסתדרות עמדות אחרי עמדות. פי הויתור גופו היה בענין דק מאד, בזכות פורמלית. אנו רגילים לחזים קשים. קשה היה גם החוזה את ההסתדרות הציונית על בנק הפועלים. הלכנו בדרך זו ויצרנו את המוסד, המוסיף כוח למעמד־הפועלים. הסעיף המשאיר במשך שנה את הקפא“י במצב משפטי־פרוביזורי הוא הויתור האחרון, והמאמין בכוח ההסתדרות לא יפקפק, כי השאלה על ההמשך נפתרת מאליה. בחרנו בדרך ויתורים. אותה בחרנו עוד, כדברי ט ב נ ק ין, בארץ —

ביצירת ההסתדרות גופה. גם אז היו פאלה שניבאו להסתדרות אי־הצלחה מתוך „מיכניות“ שלה. גם אז היו בעלי עמדות פרינציפיוניות נעלות, אשר הביטו מעל ל„שלוֹם־בית“. וגם אז חתמנו על חוזה קשה של „וגם“ ועוד. אחד הביטויים של ש פ ר י נ צ ק פגע בי מאד. הוא אמר: „הועידה היתה חסרת־תוכן“: אני זוכר את היחס וההערכה של רבים מאתנו לוועידת חיפה. „אילו שאלות התישבות, למשל, נפתרו שם?“ היו שואלים. גם ועידת

חיפה לא היתה „מענינת“, כאותן הועידות שאפשר לסדר בין עשרות אחדות של אנשים בכל יום. היא היתה ועידה מיסדת. פזו היתה גם ועידת ארץ־ישראל העובדת, בקרלסבד תרפ"ג.

אפשר לבאר בהאָרָה פוליטית את הליכתן של כל אחת ואחת מהמפלגות מתוך חשבונות שונים. לזו לא היה מה להפסיד וזו ביקשה להרויח, אך הרי מתחת לכל אלה טמון „השכל הגדול“. באיחוד גופו של הפוזות האלה, שמהם רבים עמדו בדרך ההתפכחות למחצה ולשליש להסתדרות, יש פזח גדול. ואל נבטל פזח זה בשם גנאי „מיכניות“. כבר הורה וילקנסקי: יש זרע דליל וקוצר צפוף. יש שתנועה נוצרת כאילו באופן מיכני והיא הולכת ומתלפדת ומתגבשת ומגלה את נשמתה הפבירה. ויש גם להיפך. פלום לא ראו „חובבי־ציון“ את הרצל כבעל תנועה מיכנית?

אל תבוזו לפעולות הנעשות מתוך ויתורים. בתוכם מפרפר הרצון ליצירה, הרצון להשלטת פזחה של ארץ־ישראל. ארץ־ישראל הגיעה כאן לנצחון, שעדיין מוקדם להעריכו במלים. הרזאה יראה.

וכבר יש מפעלים. הליכתו של אַרלוזורוב ללטיביה היא פעולה. הוכרו שלושה חדשים — מי"ז בדצמבר עד י"ז במרס — לפעולה לשם בנק הפועלים והקפא"י. בתוך השורות של שבע ההסתדרויות הוכרו יום תל־חי, יום עבודה לארץ־ישראל. יש בזה חשיבות ממדרגה ראשונה. יש נפש בדבר הזה, ואם גם הדברים נוצרים באבקי־התנגדות ויחסים לא טובים. מתקבלים חוזרים על בנק הפועלים, „המשפיר“ והקפא"י ועליהם חתומים דוב הזו וי. אַפטר. לחתימת אפטר על פרוזים לשם הקפא"י יש בעיני חשיבות חינוכית רבה.

הויכוח הזה על הקפא"י צריך להיות האחרון. מעכשיו יהיו לנו ויכוחים בתוך הקפא"י. זוהי תעודתה של מועצה זו: לחתום את הויכוח. ואל נשהה את הענין, אין כאן רק ענין של ריאורגניזציה גרידא. המוסד זקוק לחידוש פזח ולהגברת־פעולה. החלטתה של המועצה עלולה לתת את הדחיפה לפעולה מחודשת בחוץ־לארץ ובארץ.

בצדק העיר ט בנקין, שהרפב ההנהלה הנוכחית כפי שנקבע בישיבת הועד בברלין, אינו רצוי משום צד. ואמנם הויתור האמיתי היה אולי דוקא בדבר הזה. בעצם זכאית ההסתדרות ליותר מאשר רבע הדעות. פי גם בתוך 50 האחוזים של „ועידת ארץ־ישראל העובדת“ יש להסתדרות

חלקה. משלחת ההסתדרות לא הודיעה מעולם כי היא מותרת על חלקה. אף לא „החלוץ“ ולא „דרור“ לא קיבלו את ביאת־פוחם הצודקת. יצא פי זכותה של „ועידת ארץ־ישראל העובדת“ בהנהלת הקפא”י נפלה בחלקן של ארבע מפלגות מדיניות. עלינו לבחור כאן את באי־פוחנו להנהלה ולהודיע שאין אנו מסכימים לסידור זה.

להבנת הועידה. היה בה מומנט אחד, שהזכיר לנו את ארץ־ישראל. היתה השעה הקשה, בסוף ישיבת־הלילה האחרונה, פשלאחר כל דקדוקי־הסעיפים עמדה הועידה להתפוצץ. אמרתי לעצמי: לשם מה אנו יושבים כאן ומוציאים את פוחנו לבטלה ומקצרים את חיינו? שם בארץ, אנו יודעים לפחית למה אנו עמלים. שם עומדים החיים מאחורי גבנו. והם הם המצוים עלינו: פה תעשו. ופה, בקרלסבד הזרה, כל הענין חסר שרשים עמוקים, ולא צורך החיים של הארץ הוא הקובע את ההתנהגות וההחלטה. וכשהחלטנו להפסיק לפי שעה את הישיבה כדי לחזור בעוד חצי יום לברר מהו המינימום שיש עוד להציל, אמרתי לעצמי: בזאת ניבחן! אם יש דבר־מה רציני, לא נוכל להיפרד בלא כלום. והנה באה הפעם ה„הצלחה“ מחוגי הא. ק. והקומפרבנד, ואחרי שהקימונו שוב, לאחר יאוש ודכאון, את הבנין ההרוס ונדע, כי „אכן יש אלוהים בקרבנו“. מלה ישנה, אך נאמנה.

בוועידת «אחדות־העבודה» בעין־חרוד

(ב' באייר תרפ"ד)

פ ת י ח ה

לא זו הפעם הראשונה, אשר קול קריאתה של „אחדות־העבודה“ מזעיק, מכנס, מפה גלים עמוקים בלבבות. בימי הכרעה, בימי פורענויות ובימי חג לפועל, בשעת סכנה לאומית ובימי נסיון ההסתדרות, בבחירות ובהגנה, בכל פעם שהיה צורך לעמוד בפרץ, ידעה „אחדות־העבודה“ לקרוא ולרכז סביבה את ציבור הפועלים בארץ, לעורר בקרבם את הכוחות הספונים, הנתבעים למעשה. וגם הפעם. אולם אם הפינוסים הקודמים, לשם הארץ, לשם

ההסתדרות. לשם המעמד, באו לא רק מתוך הויקה העמוקה שבין „אחדות־העבודה“ ובין ציבור הפועלים בארץ, פי אם גם פתוצאה של עבודה צרה, זריזה וחרוצה, של כוח מאחד ומארגן, הרי הפעם לא זוהי הזכות אשר גרמה לכינוס נהדר זה של הערב. ארשה לעצמי ואומר, פי לא הועד הפועל של „אחדות־העבודה“ הוא שפינס לנו ועידה זו, פי הועידה נתפנסה מאליה. וזה גדלה. הועד הפועל של „אחדות־העבודה“ היה רק שליח להובלה, המיפ'ו אשר מסר את המכתב על פי הפתובת, זכותו היחידה בנידון זה היא, שאחרי כל הדחיות, מחוסר פנאי ומעבודה קשה, מצא סוף סוף את היכולת להיפנות לשבוע מעול עבודת המשק והמוסדות לקרוא אותנו להתרכז בשאלות „שאין השעה דוחקתן“. הוא רק קרא — וכולנו באנו. ויגדל הפלא לראות את ההתעוררות מסביב לשאלות אשר רגילים לראותן כ„שאלות של מפלגה“. איננו יודעים עדיין את מספר הצירים והבוחרים. מענין יהיה גם לדעת, כמה מן הצירים הנאספים כאן היו אתנו בועידות הקודמות, וכמה לנו „בני־זקונים“. אולם ראינו כאן פועלים, חברים מפל קצוי הארץ, החיים את חיי העבודה, בכל צורותיה ותנאיה. פגשתי פה גם חברים אשר זה עתה ירדו מן האניה, והם באו אלינו לשמוע מה ידובר כאן. מה מביא אותם אלינו? כלום רק ימי הזוהר של „אחדות־העבודה“. בעברה הקרוב?

לא. לא בזכות־העבר באים חלוצי העליה החדשה אלינו, ולא על זכות־עבר נבנה את זכות־קיומנו.

אין לי כל רצון להפוך את דברי לשירת תשבחות ל„אחדות־העבודה“. והזכרת ימי הזוהר עלולה רק לעורר נימות נוגות. ימי הזוהר של „אחדות־העבודה“ נעוצים בציפיה לעליה הגדולה אשר תזינו לפנינו, אשר לשמה תרכנו עוז, ואשר בה שאבנו את הכוח לאיחודנו, להתחדשותנו. אולם הימים ההם חלפו, באו ימים אשר הגדולות התכסו בערפל. הכנפים קוצצו, והידים, העובדות בלי ליאות, הושפלו. ימי־השפל במדיניות של הארץ, בציונות, במדיניות העולמית, במצב הכלכלי של הישוב עשו את שלהם. ו„אחדות־העבודה“, אם פי לא השלימה עם מציאות זו, אם פי לא

¹ [ראשי־תיבות : המוסר כתב זה]

חדלה ליצור יום יום את ההסתדרות ולהילחם את מלחמת המעמד העובד בארץ, לא עצרה כוח לעמוד בכל שיעור קומתה בפני ימי השפל. הצורך בחידוש, בהחייאת הפעולות והתכונות של „אחדות-העבודה“ הוא שהביאנו היום הנה.

ואם עכשיו, אחרי שנים של דכדוך הכוחות, של צמצום העליה וחוסר-העבודה, באים אלינו חברים חדשים, ובערות זו ובהקשבה זו, אם כוחות הפועלים מתעוררים ומתאזרים כמו שמראה לנו פגישתנו זו, סימן טוב הוא לנו, הרי זו עדות נאמנה על הצורך החי שישנו בארץ במפלגת פועלים סוציאליסטית, בעלת מזג רבולוציוני, הנאמנה למעמד, לעניניו החיוניים ולתעודתו ההיסטורית. צורך זה בפעולה חיה להבא, אי-הסתפקות במה שיש היום, — אלה הם שמפנים את תשומת-הלב לועידתנו.

ועידתנו הפעם הנה חמורה ורבת-אחריות. אולם השאלה הנצחית בוועידות מפלגתיות בארץ, שאלת זכות-הקיום, להיות או להדול, השאלה שהעסיקה עוד במידה מרובה את ועידתנו בחיפה, שאלה זו אינה עומדת לפנינו הפעם. נראה לי, כי שאלה זו נפתרה מאליה; כי בציבור הפועלים בארץ חיה עכשיו הכרה רבה של הצורך בתנועה ציונית-סוציאליסטית מאורגנת בתוך ההסתדרות; חי הצורך בפעולה מדינית-מעמדית, בפעולה לקליטת העליה וחינוכה, בהתנית הדרכים של הקיבוץ, בהתישבות ובעבודה, בשיתוף הפועל העירוני ליצירה הישובית, בחינוך הכוחות בגולה, — אלה ענפי הפעולה אשר „אחדות-העבודה“ חיתה בהם מראשית יצירתה.

שאלותיה של הועידה הן לא שאלת זכות הקיום, אלא שאלות הקיום והפעולה, וראשונה בהן — שאלת חידוש החיים המדיניים בארץ. קודם כל ישנו הצורך לשוב אל המקור, לחדש ולהגביר את החושים המדיניים בתנועת הפועלים בארץ. קולו של הפועל חדל להישמע. החושים המדיניים נתרופפו. הישוב חדל ממלחמתו על זכויותיו. עזובה ורפיון בהגנה על האוטונומיה הלאומית; חוסר כל מלחמה על זכויותינו בשלטון המוניציפלי; הכנעה בפני הגבלת העליה וצמצומה המוחלט. המלחמה ברפיון זה, בתנאים הבלתי-נוחים שאנו נתונים בהם, היא קשה, אולם זוהי חובתה של „אחדות-העבודה“.

בארצנו ובאותם התנאים אשר בהם נתונה כל עבודתנו, כשכל כוחותינו מושקעים ביצירת המשק, ביצירת תנאי קיום לעובד ולעולה, מבלי

ש„כל הכוחות“ הללו יספיקו לנו, כשלפעולה הכלכלית וְשנו ערך מכריע גם כגורם מדיני, פשהתעודה המשקית־ישובית הנה למעלה מכוחותינו המאומצים, במצב זה אין קל ו„טבעי“ יותר מדרך הזלוזל בפעולה המדינית ובמחשבה המדינית, וביחוד בשעה של אי־הצלחה, של נקישה בחלמיש. אולם בזלוזל זה צפונה שגיאה עצומה, שגיאה מסוכנה, העלולה לטמטם ולהרדים את חוש הקוממיות הלאומית והמעמדית. לעם כַּעֲמֵנו, הנמצא עדיין בראשית דרכו לשחרור לאומי, לתנועה כתנועתנו, הצפויה עוד לחזית קשה מאד — הרפנת ראש זו בפני המציאות המדינית השלטת, אינה מסוגלה לחנך את הכוחות הדרושים למלחמת השחרור והקוממיות.

ועידתנו זו אין בכוחה להמציא פתרון שלם, מספיק לשאלות הפואבות שלנו. אולם אם גם אין בידינו פיוס להמציא את הפתרונות הנכספים לשאלותינו המדיניות, אסור לנו להסיח מהן את הדעת. עלינו להעמיק את ההבנה, לטפח את ההרגשה, להניע את המחשבה, להגביר את הפעולה, העתידה להוציאנו למרחב.

לפנינו גם שאלת התישבות. ודאי, שאין אנו זכאים פיוס לומר לאחת הצורות הישוביות המת־צורות בקרבנו, שהיא היחידה. טרם כבשנו לנו זכות זו. אולם חייבים אנו לשוב ולחפש בדרכים, ולהמציא את כל סיוענו ותמיכתנו לאותן הצורות הישוביות אשר אנו רואים אותן כנאמנות יותר לדרך היצירה הקולקטיביסטית, לצורך העליה וחינוך המוני העולים לעבודה ולקליטה במשק, לא הוצאת פסק־דין, לא גזירה על הקיים והמפרפר והמחפש את דרכו, כי אם טיפוח של דרך ומגמה רצויה. עלינו מוטלת גם חובת המלחמה וההגנה על צורות המשק הקיבוציות, הנתונות לחרם בידי הכוחות השליטים בציונות. חברינו העובדים במוסדות המרפויים ידעו לספר לכם באיזו אַתְמוֹספִירָה של חשדים ויחסים רעים עלינו להעביר את הגנת ענינה של הקבוצה, פקטנה כגדולה, בפני הַטְנָדְנִיצִיה המתמידה והגוברת להַצֵּר את צעדי הקבוצה. על „אחדות־העבודה“, שפילסה נתיב להתישבות הקיבוצית בעמק, לאזור את כוחה בהסתדרות ובציונות.

בועידתנו זו נִקְדִישׁ תְּשׁוּמַת־לֵב גם למצב הענינים בהסתדרות ולביקורת עבודתנו בקרב. דוקא משום שאנו הננו „מפלגת הרוב“, משום שאנו נושאים באחריות ההסתדרות, דוקא משום שאנו

רוצים להגשים את שאיפותינו בהסתדרות, עלינו לבקר את מעשינו בגלוי ובלי מורך. אל נשאר את עבודת הביקורת לאחריים.

נמצא לנו גם שעה לברר את שאלות פעולתנו הספרותית והתרבותית. היו ימים שפעולתנו זו תפסה מקום חשוב בחיינו של הפועל בארץ. אף פעולה זו נתרופפה לא מתוך הקלת־ראש, כי אם מתוך החוסר האיום באנשים. עבודתנו היא — בנין משק, ארץ, עם. והפוחות אינם מספיקים. פשאתה ניגש לאיזו עבודה נחוצה, הרי תמיד משסע אותך דבר־מה הדוחק עוד יותר. והרי אנו נשארים בסעיפים חיוניים בעמידה דעה. העבודה החינוכית היא חלק אורגני בתכניתנו. היא המסייעת לגשר שכבות שונות, דורות שונים, ארצות שונות.

ובקשר אמיץ עם הפעולה החינוכית עומדת העבודה הארגונית. חזק בנו הבטחון, כי „אחדות־העבודה” חיה את חייה של תנועת־הפועלים בארץ, כי לקול קריאתה מתכנסים, כי היא יודעת לעורר רגש האחריות בהמונים. אולם אל ישלה אותנו בטחון זה, ואל יחליש הכרת הצורך בעבודה מארגנת. לא לעולם חוסן. בארץ של אמיגרציה, של התנספות שכבות חברתיות על גבי שכבות, בארץ של „קיבוץ גלויות”, במקום שניצבת השאלה החמורה: פיצד להוות מכל אבק־האדם הזה מעמד יוצר, שם שאלת ארגון המחנה וגיבושו היא שאלת חיים, לא למפלגה כי אם לתנועה כולה, והמוניח אותה עתיד לתת את הדין.

אלה הן השאלות העומדות בוועידתנו זו בצורתן הרגילה. והן נדאי תעמודנה גם בוועידות הבאות. אין בידינו להמציא להן הפתרון השלם, די לנו הפעם אם נלבין את הלבנים לבנין. אולם שאלה אחת עומדת לפנינו הפעם בחריפות יוצאת מן הרגיל — תנועתנו בגולה.

איני סובר ששאלה זו היא המרכזית בוועידה זו. כזאת היא יכולה להיות רק בשביל אלה הרואים את הוועידה מתוך שפופרת־חוץ. עלינו קודם כל לרכו ולגבש את ציבורנו ולחזק את עמדתנו בכל המובנים. שאלת חוץ־לארץ היא, במובן זה, שאלה חלקית.

מתוך הפרתי את „אחדות־העבודה”, הריני רוצה להאמין, כי שאלה זו, עם כל היחסים העמוקים והחריפים אשר היא עלולה מטבעה לעורר, תהא נדונה אצלנו לא מתוך פטריטיזם שבמסורת, לא מתוך יחסי עבר, „גוע”

„מולדת“, של כל אחד מאתנו, כי אם לאור המגמה היסודית של „אחדות־העבודה“: האחריות בפני תנועת הפועלים בארץ ובפני הכוחות העומדים לבוא לארץ. בשאלה זו, הנוגעת ביחסים מסובכים ומורכבים כל כך, נדון לא מתוך הרפנת־ראש בפני מי שהוא, אף לא מתוך יהירות וגודל־לבב. זרה לנו כאחת ההתבדלות מן הגולה ואף ההתבטלות בפניה.

אנו עומדים על כל קשי המצב של תנועתנו בגולה. אין אנו יכולים לשקוט ולהרגיע את עצמנו על מצב הענינים שם, אפילו ב„החלוץ“.

התנועה הציונית־הסוציאלית בגולה חדלה — עם התחלתו של הישוב העובד בארץ — להיות תנועה של פרופגנדה אידיאולוגית, ליופוחים עיוניים בלבד. במרפזה של תנועה ציונית־סוציאלית חיה פיום אין להעמיד את ירושלים של מעלה, של מחשבה מופשטת, כי אם את ארץ־ישראל של מטה, של הפעולה המגשימה ומקיימת. ותנועה כזאת לא תיתכן מבלי ההגמוניה של ארץ־ישראל הריאלית בקרבה. נאמר בגילוי־לב: אדירת־שאיפתנו היא לרפוש את ההגמוניה בתוך התנועה הציונית־הסוציאלית לכל אנפיה. אין אנו דורשים לנו שום זכויות יתירות ושום הגמוניה פורמלית, אלא הגמוניה מוסרית בזכות המפעל והמקום. אין פאן שום זכות של מונופוליו, באשר המקום פתוח ומחפה לבאים. המקום מלמד, גזור, מטיל חובות, וגירת המקום צריכה להיות לקרה־דרכה לכל תנועת־העבודה בגולה. דרישה זו תקשה ודאי לגבי חברינו, שאנו אוהבים אותם וקרובים אליהם, ואף על פי כן רב בינינו המרחק. הם דורשים את קרבתנו. אולם כל כמה שקרבת־חברים זו רצויה ודרושה לנו, הרי לא נוכל משום כך להיעצר בדרפנו. וכשאומרים לנו: אל תרחקו מאתנו, אנו משיבים, מתוך הליכה, מבלי לעמוד: הדביקו אותנו! הקנינים שאנו רוכשים לנו פאן בדמנו, במפעלינו, בעבודתנו ובחינו, אין אנו יכולים לנתר עליהם. ואנו רוצים בכל לבנו, פי אלה יהיו לקניניה של התנועה פולה בגולה. ואנו מאמינים, פי היה יהיו.

פאויב פאָוהב, המתבונן בעין פקוחה למתרחש בגולה, יודה פי ארץ־ישראל הולכת וכבישת את הגולה. היו שנים שתנועת הפועלים בארץ־ישראל היתה עדיין מביאה את רופי תורתיה מן הגולה. ועכשיו — בכל האגפים נקלטים, ביודעים ובלא יודעים, מושגי הארץ. ובגולה הולך ומתחנך דור

הקולט לתוכו את חיי הפועל ותרבותו. דרך הגמוניה זו היא הדרך ההיסטורית הריאלית של תנועת הפועלים בארץ.

לא מקרה הוא הדבר שהפעם מסיבים אֶתנו לשולחן חברינו הטובים העומדים זה שנים רבות על משמרתם בגולה. לפנים לא הורגש צורך בזה. עכשיו ברור: אין אפשרות לנהל תנועה בגולה מבלי יניקה מן הארץ. אין אפשרות לפתור שאלות מבלי לבוא לידי הבנה מאוחדת עם הארץ. אנו מקדמים את בואם בברכה, פי ביקור זה יהא למקור-לימוד להם ולנו.

עצם הביקור מראה, פי המחיצות השונות הקיימות בתנועתנו בגולה אין בכוחן לחצוץ בפני השפעת-הארץ. פי כוחה של ארץ-ישראל הוא מעבר למחיצות של „פועלי-ציון“ ו„צעירי-ציון“. ועוד יותר: ארץ-ישראל היתה לגורל התנועה כולה.

הפעולה באמריקה מראה לנו, פי גם בחוגים אשר עמדו עד הנה מנגד לעבודתנו הולך ומתהווה קשר נפשי וחיוני עם ארץ-ישראל, ואנו תקוה פי לא רחוק היום שבו נראה את ההתקשרות הריאלית עם כל תנועת הפועלים בגולה.

ולבסוף דברים מועטים בשבח האַכסניה. ולא רק בשבחה של עֵינ־חרוד, אשר קיבלה עליה באהבה את כל הטורח הגדול של סידור הועידה, פי אם בשבחו של ה„עמק“. מִזל מיוחד יש לו לעמק בישובו. עשרות שנים חלמנו על גאולתו של העמק, ועוד בשנת תרנ"ב נעשו נסיונות והתחלות אשר לא זכו להיות בני־קִימא. אולם תחת אשר גאולתו אַחרה, הרי זכה פי גאולה זו היתה אחרת מאשר גאולת האדמה במחוזות אשר קָדמו לו. מיום הראשון שדרכו רגלי עברים על אדמתו קודש הוא לעבודה עברית, הגואלת את עצמה, ולצורות חיים אשר העובד יוצר לו כרוחו. ואני תפילה, פי רוח-העבודה השוררת בעמק, הרוח העשויה לבלי חַת, שהרהיבה להכניס מאות עובדים, להרחיב את קנה-המידה של העבודה וההתישבות וידעה להתגבר על מכשולים, שרוח זו תשלוט גם בועידתנו, ושועידתנו תביא ברכה גם לעמק.

בויכוח בשאלות המדיניות

הויכוח התפשט לצדדין. אשמור על עצמי לבלי היכנס בענינים צדדיים ואגע רק בשתי השאלות המרכזיות: האוטונומיה הלאומית בארץ

הצעת החוקה הפרלמנטרית. בשאלת האוטונומיה זכות היא לבן-גוריון שהציג את השאלות על חודן, ומפיון שאני מסכים לעיקר מסקנותיו בדבר הגשמת האוטונומיה בארץ, רואה אני צורך לתחם את עצמי באותם הדברים שאיני מסכים לו כלל, ושאנים נובעים לדידי מן ההשקפה היסודית. יהא מה שיהיה ערפה של תורת האוטונומיה הלאומית בעמים, הרי אצלנו בישראל אין מתחיל דבר האוטונומיה לא משפרינגר, ולא מדובנוב ולא מזיטלובסקי ואף לא מן ה„בונד“. יש לו שרשים עמוקים הרבה יותר: מימי בבל והלאה, דרך „ועד ארבע ארצות“ וה„קהל“ שהוצג למפלצת. המבטא של בן-גוריון על „יצירה של מוח חולני“ אינו רק מתמיה מבחינת האמת ההיסטורית, אלא גם מבחינת יחסנו למלחמת הקיום הלאומית שבמציאות הנוכחית. מי זה מאתנו יקבל עליו את האחריות לרפות את הידים בכל מקום שמתנהלת מלחמה על זכויותיה של האוטונומיה הלאומית הפרסונלית? אמנם לא בכל יש ללמוד מן האוטונומיה היהודית בדורות הקדומים על המצב בהווה. בדורותינו באו שינויים עצומים בתוכן ובתנאים. התוכן הדתי של האוטונומיה, שפעולתו היתה עצומה, נתרסק, לאמיתו של דבר, למרות שרידי משטר רבני בתוכה כיום. ההתפוררות המעמדית, המקבלת אצלנו צורה לא רק של ניגודים חברתיים ריאליים, כי אם של התבדלות פיתית, גורמת לכך כי עצם היחס לאוטונומיה מצד חוגים שונים ישקל מפעם לפעם מתוך השקפה אוטיליטריסטית, מתוך ניצול חיי השעה. ונוסף לכל זה בא העיקר — שאלת הכוח: האוטונומיה היהודית תלויה בכל מקום בכוחות השלטון הציבוריים, אשר בעצם אין להם כל ענין בה, וה„הודאתם“ ו„אישורם“ נתונים רק להנאתם, בשעה שיש להם צורך, ואותה ההודאה נלקחת, חזרה, אם כדיון ואם שלא כדיון, בשעה שהצורך חלף. חוסר תוקף ממשלתי, בשעה שמבפנים אין רצון שלם ומטיל את מרותו על הפלד — אלה הם התנאים אשר בהם מפרפרת בימינו האוטונומיה הלאומית, אחרי אשר במשך שתי עשרות שנים היתה היא לסיסמה נישאת בפי כל. נדמה שכאן מתגלה חזיון טרגי ביותר של דבריימינו. ואופן הדיבור בשאלה זו של בן-גוריון אינו הולם את השאלה עצמה ואינו הולם גם את מציאותנו בארץ, באשר כל אותם המומנטים המורידים את האוטונומיה עד דכא, ועושים את המלחמה בעדה למלחמה לא בעד ענינים חיוניים, בעלי ממשות.

כי אם בעד שלט לאומי פורמלי, ומשנים עליה עקרות חברתית — כל אלה המומנטים ישנם גם אצלנו, גם פאן אין חייה של האוטונומיה הלאומית חיים. גם פאן אין פוחות השלטון רוצים להפיר בתוקף החוקי שלה, בזכותה להטיל מסים. וגם פאן מתחת לויכוחים הדתיים פביכול על האשה וכדומה מתגלה ההתפוררות המעמדית, והאינטרסים הפועלים מאחורי הקלעים. הפועלים, אשר אפקם ההיסטוריה-המעמדי עולה בד בבד עם הקמת חיי עם, במובן הלאומי והמדיני, תומכים באוטונומיה הלאומית, למרות מיעוט ערכה הממשי בהוזה. ואלה החוששים לצל שלטונו של הפועל לעתיד לבוא, אלה חותרים תחת בנינה הרפוי של האוטונומיה הלאומית. אילו היתה ההסתדרות הציזנית בשעתה מבינה שמקדבר בערכה הממשי של האוטונומיה הלאומית ומגינה עליה בימים ההם בפני השלטון, כי אז היה אולי מצב הענינים עכשיו אחר, ומסביב לכוח ריאלי היו נקהלים כל הפוחות המתנגדים, למען הגן על עמדתם. אולם עכשיו טבעי הדבר, כי הועד הלאומי צריך להגן על עצמו ועל קיומו, והלעג שלנו לרפיונו ולנימושיותו של הועד הלאומי הוא לא „לעג לרש“, באשר הדלות היא דלותנו. זהו צחוק מר פלענה.

פלום יש משום כך להפקיר את המלחמה על האוטונומיה הלאומית ולהינאש ממנה? מנין לנו קוצר-רוח כזה? פלום לא למדנו כי במלחמה פואת רק ההתמדה והעמידה עד הסוף היא אשר תביא לידי תוצאות? הנה פחוקה החדשה, אשר הוצעה עכשיו מטעם הממשלה, יש כמה שינויים עיקריים לטובה, יש גם מומנטים חדשים חשובים לנו, חשובים גם, לגבי הדרישות המובעות על ידי בן-גוריון. פלום היתה הצעה זו יורדת אלינו מאליה, מבלי עבודתו, ואם מטושטשת ועלובה, של הועד הלאומי?

מובנה לי כל אי-שביעת-הרצון מן הועד הלאומי הקיים, אולם מוצא זה המוצע פאן — הסתלקות מהשתתפות בועד הפועל שבו — אינו מובן לי. ההצעה אומרת לצאת מן הועד הפועל. אילו היתה פאן פפירה בכל הדרך הזאת לסידור השלטון הלאומי העצמי, היה צריך לדרוש הסתלקות מן הכל, מן הועד הלאומי, מאסיפת הנבחרים. אולם הסתלקות מן הועד הפועל לבד — מה פירושה? הכרת מצבו המדולדל פיום, אפילו ההכרה כי בהשתתפותנו בו עד היום לא הצלנוהו מכמה גשיאות ולא הפחנו בו את רוחנו — הכרה זו אינה פוטרת אותנו מאחריות ומדאגה. הצעה זו אינה באה

משום שיש בידינו צורת ארגון טובה הימנה, או מִנוֹף ציבורי אחר להקמת האוטונומיה הלאומית, אלא מתוך קוצר־רוח לראות בעלבוננו של הועד הלאומי. כלום זהו המוצא?

ועכשיו ל„הצעת החוקה“.

בהצעה זו רואה אני דוגמה בולטת לאן יכולים אנו להגיע בשעה שאנו מתכוונים להכניס את הפרובלימות שלנו לתוך דפוסים מוכנים. חברנו הד״ר סירקין נוהג לאמור, פי „מסגלים את התיאוריה אל הדיסקוסיה“, גם הצעה זו נובעת מתוך „מה שתשיב“. מבין אני את קשי העבודה של חברינו הבאים תדיר בדברים עם העולם החיצוני ועליהם להסביר שם את ענייננו, אשר אינם כל כך פשוטים, אולם כלום יכולים אנו משום כך לשנות את מציאותנו? מה זאת אומרת להתאים את עבודתנו למשטר פרלמנטרי? הערבים מבינים בזאת, והצדק הגמור אִתם, שלטון לאומי. נְפִישֵׁט את השאלה מלבושי נוסחאות, ונראה מה יכול להיות פירושה הממשי. כבר דיברו פה על העלייה. זה מספיק. אולם האם רק זאת? הנספים מחר פי רוב התושבים בארץ יחוק חוקים בשאלות המשק, המשפט, המשפחה, זכויות הפועל? האם לא ברור לנו מה יכול להיות פיוֹם אֶפֶיִם של החוקים האלה? הנמסור את גורל חיינו, שפתנו, בתי־ספרנו, קבוצותינו ומשפחותינו לידי „הרוב“, בעל כל הזכויות של הדמוקרטיה הפורמלית? האם לא יהיה בזה, במובן הכי־אנשי, עיוות־הצדק המחריד ביותר?

כלום יש מקום, במקום שישנן ציביליזציות כל כך שונות אשה מרעותה, לשלטון פרלמנטרי סתם? כלום אין פירוש פרלמנטריזם כזה: הסגרת המיעוט לידי הרוב?

מאיימים עלינו, פי באופן כזה נצטרך להודות כי אנו רוצים בסטטוס־קבו. אני מקבל את הברירה הזאת. אֵל נבוֹש בזה. סטטוס־קבו אין פירושו דוקא שיטת סמואל ושלטון סטורס. אבל ההנחה היסודית היא, כי הארץ צריכה להיות פתוחה לַעֲיִנֵינו לעליה ולהתישבות. היחס השלילי לחוזה וְרִסִיל אינו צריך לַעוֹר את עינינו, ולכפֹר במעט הטוב אשר יש בו. ואישור זכותנו על ארץ־ישראל הוא הטוב הזה.

ההצעה הפרלמנטרית מכניסה קורקטיב של סִינֵט, המורכב שוה בשוה. ומי יערוב לנו כי מחר לא ימצאו שלושה או ארבעה פְּרָטְנָנְטִים ואנו נהיה

לא החצי, אלא שליש או רבע? הצעה זו צריכה להיפנס לארכיון. איני רואה
הבדל יסודי בינה ובין ההצעה שהתהלכה בחוגי הציונות הרשמית —
להשלטתו של עבדאלה. הצורה הדמוקרטית הפורמלית אינה חשובה. התוכן
הוא אחד: הסגרת גורלנו לחסד או לשבט בידי אחרים.

אומרים לנו, כי אין דרך טובה יותר. אנו מודים, כי דרך פזאת, רחבה
ופתרת, אין לנו פיוס, אבל דרך המתאימה לנו, לצרכינו, לעליה, לחברת-
עובדים סוציאליסטית בארץ, דרך זו תמצא רק מתוך עבודתנו. פיוס אנו
יכולים להישען רק על אותם השינויים הפוליטיים העלולים להבטיח את
סיועם לדרכנו. ופעולה פוליטית פזאת, המתאימה לצרכינו בכל, המתאימה
גם למצב ההתפתחות של הארץ, רואה אני בשלטון העצמי
המוניציפלי. פעולה זו הונחנה כליל, אולם ממנה תיבנה הפוליטיקה
הארצית שלנו. ישנו הבדל עצום בין תפיסת-החיים הציונית והבלתי-ציונית.
שיטת הסוחר היהודי הרוצה בשיווי-זכויות ומבקש פרנסה מחוץ לתחום
נתגלתה גם בארץ-ישראל. תזכרו את דבר דיזנגוף בימי המהפכה התורנית
ואת הדיבורים בארץ על ה„הינטרלנד“ של מזרח-הירדן ואת הוכחותיו של
איזמוז'יק, כמה מעלות טובות יש לעיריית יפו מול יצירת עיריה שלנו בתל-
אביב, ותבינו את תפיסת עולמו של הסוחר היהודי. בארץ היתה לפנים
קיימת חברה „למען ציון“, אשר תפקידה היה לפזר אומנים יהודים אל בין
הישובים הערביים. ככה תפסו את ישוב הארץ. אולם הישוב החקלאי החלוצי
מימי פתחת-קוה הבין את סוד הריכוז הקרקעי. בישוב קרקעי מרוכז מונח
כל כוחה של הציונות. די להעיף עין על תל-אביב וחיפה ועל התפתחות
הישוב העברי בשני המקומות האלה כדי להבין את הענין. וכאן מתגלה
חשיבותה של האוטונומיה המוניציפלית בשבילנו גם במובן הלאומי.
האוטונומיה המוניציפלית הנה תא יסודי של משק-לאומי, של ישוב, של
מדינה. בצירוף אתה צריכה לבוא גם האוטונומיה הפרסונלית. ואז יהיה
דבר האוטונומיה שלם. מבלי הזכויות הלאומיות יש סכנה כי העיריה שלנו
תהיה לעיריה ערבית, והקהילה הלאומית — לרבנות. בכל מקום שיש עיריה
עברית צריכה גם הקהילה להיות מרוכזת בתוכה. התישבותנו חייבת ללכת
כולה בדרך של התרופות טריטוריאלי, ולא רחוק היום אשר רצועת הים
מיפו ועד חיפה תהיה לשטח אחד מאוחד, וכן גם רצועת הרפכת מחיפה

לצמח. בתנאים אלה פותח לפנינו השלטון העצמי המוניציפלי פרספקטיבות רבות-תוכן.

אנו צריכים לנהל בכל עוז את המלחמה בעד הארגון המוניציפלי. אנו מעונינים שסמכותן של העיריות תגדל. אפילו חלוקת מסי-החינוך תיעשה בתוך המוניציפליסטים העממיים ביתר צדק מאשר על ידי הממשלה.

עמדתנו ב„ברית פועלי-ציון“

מפל פקעת-השאלות של תנועתנו בגולה אגע הפעם רק באחת. כפואבת ביותר: מצבה של „אחדות-העבודה“ בתוך „ברית פועלי-ציון“. שאלה זו פוללת ממילא גם את שאלת האיחוד של שתי הבריתות; ולא רק שאלת האיחוד של שתי הבריתות, אשר אינן כיום הזה אלא שברים של תנועתנו בגולה. ממצבה של „אחדות-העבודה“ בתוך „ברית פועלי-ציון“ תלויה האפשרות של התהוות הברית האחת, אשר תשמש נקודת-תבעירה לכל התנועה הציונית-הסוציאליטית המפוררת והמפוזרת, בית-קליטה לכל מחנות הנוער, הנוהר אל מעמד הפועלים בארץ.

קצת חברים סוברים, כי שאלת עמדתנו בברית היא השאלה המרכזית ל„אחדות-העבודה“. אני כופר בדעה זו. לדידי, מגיע לשאלה זו בחיינו מקום צנוע ביותר לגבי שאלות התישבותנו או מדיניותנו. ואילו היה בכוחנו למצוא את התשובה המספיקה לשאלותינו אלה, כי אז היינו יכולים לדון בהרחבה אחרת לגמרי בשאלות חוץ-לארץ. אולם מצבנו הנוכחי, המאפשר את הצגת השאלות הפנימיות רק קמעה-קמעה משפיע ממילא גם על יכלתנו להציג את שאלות הגולה במלוא-ההיקף.

הצגת השאלה בוועידה דורשת מאתנו גילוי-לב גמור, מבלי מורך. הימצאם הפעם כאן אתנו של חברינו מחוץ-לארץ מאפשר ומחייב עוד יותר לגלות את הפצעים, לפרש את הדברים פהניתם, מבלי חוס, מבלי רפך. ואל יתרעמו עלינו חברינו האורחים אם דברינו יראו להם פאכזריים. פזאת היא המציאות, ואל להתעלם ממנה.

שאלת עמדתנו בברית מהי? אין זו שאלה על עצם הצורך של הפועל הארץ-ישראלי בברית עם חבריו בעולם. חמש שנות פעולתה של „אחדות-

העבודה" הטביעו את רישומן על הלך-מחשבתו של הפועל בארץ. כשם שבמשך הזמן הזה חל שינוי ניכר ביחס להפרת-הצורך בקיום אירגוני-ציוני מסוים, כך נשתנתה גם שאלת הקשרים עם הגולה. שאלת הקיום המפלגתי, קיום פֹּחַ מאורגן, מִלְכָּד, מדריך ומציעד את תנועת הפועלים בארץ, חדלה להיות בגדר שאלה. ואותו דבר — בשאלת חוץ-לארץ, בשעתה היה בעמדתנו בפתח-תקוה (החלטת ההשתתפות ב„ברית פועלי-ציון“, עם הבעת המגמה לאיחוד ציוני-סוציאלי פללי) משום פסיעה נמרצה לגבי המושגים והצרכים שלפני המלחמה. מאת החברים הנכנסים ל„אחדות-העבודה“ (גם ה„בלתי-מפלגתיים“ וגם „פועלי-ציון“) נדרש לגבור על מושגיהם ועל יחסיהם המסורתיים, פדי לקבל החלטה אשר כזאת. אחרים ראו בהחלטה זו את המניעה העיקרית להצטרפות ל„אחדות-העבודה“. אולם במשך הימים חדלה אף שאלה זו, אם נחוצים לנו קשרי-ברית עם הגולה, להיות בגדר שאלה. השאלה הריאלית, אשר קמה אצלנו מתוך עבודתנו וקשרינו, היא: מה טיבם של הקשרים הדרושים לנו?

הצורך שיש לנו, ל„אחדות-העבודה“, בקשרי-ברית עם חוץ-לארץ הוא חזק יותר ומקיף יותר מאשר הדבר נראה לכאורה, מתוך שיקול-דעת שטחי. אפשר שרעיון זה יראה אפיקורסי בעיני חברינו בחוץ-לארץ: צריכותנו אנו לתנועה עולמית מקיפה ומאורגנת שונה היא במהותה מצריכותן של שאר מפלגות. כלומר, היא פוללת גם את שיעור-הצורך שלהן ומסיפה עליו רבות ועיקריות. בעצם הדבר, זקוקה בימינו כל מפלגת פועלים יהודית לברית עולמית, המקיפה את כל חלקי-המעמד שבעם המפוזר. אילמלא היה ה„בונד“ נעדר אומץ מחשבה לאומית היה אף הוא מגיע בהכרה, גם מבלעדי המומנט הארץ-ישראלי, לידי הבעת הצורך החיוני בברית פללית ובביאת-פֹּחַ פללית של מעמד הפועלים היהודי בעולם (למעשה, אין הוא נמנע מלפנות, בכל שעת פושר וצורך, לא רק לחברות הפועלים היהודים בעולם, כי אם גם לחברות של „כל ישראל“, כמובן מבלי שהדבר יגיע עד סף האידיאולוגיה, ומבלי שהדבר יפגע חס ושלום אף כל-שהוא בכשרות ההפרה המעמדית המצווה ועומדת להיות תלושה מחיי האומה. אגב, מחברות זו של פללי-ישראל אינה מדירה הנאה אפילו היבסקציה, במידה שהיא רואה לה הזדמנות להגביר את פֹּחַ שלטונה ברחוב היהודי על ידי הכספים הפיקנטרופיים של

הבורגני-אזויה היהודית, ואז אינה נמנעת משליחת צירים ליהודי אמריקה, מדפיקה על דלתות ה„ג'וינט“ (וכו'). זכותה ההיסטורית של תנועת „פועלי-ציון“ — פרי חינוכה בבית-מדרשו של הרצל והשתתפותה בקונגרסים הציוניים — שהיא היתה הראשונה להכריז על הצורך הזה ועל האפשרות הזאת של איחוד מעמד-הפועלים היהודי בעולם, מעל לגבולות הטריטורי-ריאליים, והעמיקה את הצורך הזה בתוספת המומנט הארץ-ישראלי. אולם ב„אחדות-העבודה“ חי הצורך הזה, בצירוף תוכן מהותי עיקרי.

אנו, פועלי ארץ-ישראל, איננו יכולים בשום אופן להסתפק באותם קשרי-ברית וחיי-ברית, פושרים ורופפים, אשר יש להם רק דמות-הגוף ולא גוף חי ממש, לא בשר-ודם. אין אנו פאחת המפלגות החיה לה את חייה המובדלים ומקבלת מפעם לפעם מאיזה משרד-ברית הודעות והוראות, אשר על פי רוב אינן מעלות ואינן מורידות בעצם חיה. אנו יכולים להבין את אותן המפלגות, השמחות לקבל מפעם לפעם מעט אינפורמציה על חיי בני-בריתן בשאר ארצות, לתת מעט עזרה או לקבל אותה, והן נהנות מזיקתן הרשמית והרוחנית לברית עולמית, לביאת-כוח מאוחדת, המשמשת סמל כל-שהוא לסולידריות מעמדית-לאומית. להן אפשר תמיד להסתפק ב„נש“ הדל. להן אפשר גם לא לשלוח צירים לוועידות הברית, למסור מנדטים לחברים אנשי-שם מבלי לדעת את עמדתם ומבלי למסור להם כל הוראות. הלא סוף סוף כל ענין-הברית הוא בשבילן סורוגנט של חיים מעמדיים-לאומיים במסשטב עולמי. אולם מצבנו אינו דומה למצבן. בתוך ההגשמה הארץ-ישראלית מקבלת גם סולידריות זו את מוחשיותה וממשיותה. לנו לא סג'י בסולידריות אידיאלוגית סתם, דרוש לנו השיטוף במפעל. נדרשת עזרת חברים ממש בעבודה זו קיבלנו עלינו. עזרה מעשית: כלכלית, פוליטית ואישית. שיתוף בכל יצירותינו, בכל חיותותינו, במוסדות הלאומיים, בתנועת הפועלים, בעליה, בהתישבות. עדיין גדלה תנועת הפועלים בארץ לא מתוך ריבוי טבעי, כי אם מקיבוץ גלויות, ועוד שנים רבות תהא זקוקה לעליה, לעליה אשר ממנה תיבנה. דרושה איפוא עזרה לתנועת הפועלים בארץ עוד בדרך לארץ-ישראל, בין בדרך ממש ובין בהשאלה: חינוך ההמונים, גידול הנוער, הכשרת החלוץ, הפצת מושגי הבנין של הפועל הארץ-ישראלי, סידור-העליה. אם רצוננו לקיים

פה תנועה רבולוציונית יוצרת, חלוצית, לא סגִי לנו בעליה סתם, בעליה ה„סטיכית“, כביכול, החודרת לארץ. אֶפְסוֹף יהודי, בין אם הוא בעל אמצעים בין אם הוא מחוסר־אמצעים, לא יקים את משק־העבודה הלאומי, ולא יפתור את השאלות החמורות של קליטת העליה וההתישבות. אל יראו בדברים אלה זלזול פל־שהוא בערך העליה ה„המונית“ פשהיא לעצמה (כמה אנו עוד רחוקים מעליית־ההמונים ממש, לזו אנו עדיין מצפים; כאן מדובר רק על ה„המונית“ החברתית אשר לקראתה ששים בעלי נכסי דָּלָא ניידי וה„שמאל“), כי אם את ההפכה שתנועה כפירה של העברת המונים לארץ, לעבודה, להתישבות וליצירת צורות משק וחיים מתאימות, לא תיתכן מבלי זרם חלוצי כובש, יוצר ובר רצון ברור. תפקידנו אנו, פפי שתופסת אותו המחשבה הסוציאליסטית בארץ וכפי שנתגלה בכל עבודתנו, הנהו יותר מאשר ללכת לעבודה שכירה בתל־אביב או בפתח־תקה, ונדרשת לנו תנועה בגולה, אשר תטפח שם את האַתְמוֹספִירָה הנאותה ותגדל לנו את הכוחות ליצירה הסוציאליסטית בארץ. צורך זה הוא שאימץ אותנו לפני חמש שנים, בטרם היפתח העליה, להצטרף ל„ברית פועלי־ציון“ — היחידה בשעתה לאיחוד הפועל היהודי בעולם ולציונות סוציאלית — וצורך זה הוא גם הקובע את דרישותינו בתוך הברית.

עכשיו, אחרי חמש שנים של מציאותנו בתוך הברית, הגיעה השעה לבקר מקדש את הדרך אשר עברנו. אמסור את הדברים באופן סובֶנְקטיבי, כאשר ראיתם אני בפגישותי עם המציאות של הברית.

פגישתנו הראשונה עם „פועלי־ציון“ שמחוץ־לארץ היתה עוד בראשית האיחוד, על סף הארץ, בחנותנו במצרים. הגדודים האמריקאיים נתנו לנו את החלוצים הראשונים של העליה החדשה. אנו פה יודעים כולנו להעריך את חלוצי־אמריקה שנוספו עלינו, שהכו פה שרשים ושהיו בבוניה של „אחדות־העבודה“. מקומם לא נעדר בכל ענפי הפעולה, ועל כל המשמרות. אולם אותה הפגישה, באותו הלבוש, באותה המפלגה, הביאה לנו גם אחרים, אשר היו הראשונים להוציא את דיבת הארץ, לכסות בקלון את שם הפועל, להרביץ שטנה ולנעוץ את הקנה של מ.פ.ס. וגלגוליו.

חזיון תמוה ביותר היתה פגישתנו הראשונה עם הברית הרשמית — בשטוקהולם. מצאנו שם חברים. לא סתם „חברים לדעה“, כי אם חברים

לחינו ולמפעלנו. חברים אשר האזינו לכל קשב מתנועתנו, אשר הבינו לנו, גם ברמיזה, ואשר חיו אִתנו מרחוק בכל: בעבודת־ההתישבות, במדיניות, בתרבות, בציפיה לעליה החלוצה וליצירת צורות חיים קיבוציים. מצאנו שם את האנשים המועטים, אשר אין כמותם בכל תפוצות הגולה לקרבת־נפש אל הפועל הארץ־ישראלי ואל תנועת „אחדות־העבודה“. ושם אָתם, בצדם, באותה מסיבה, ישבו אנשים אשר כל זה זר להם.. זר בהחלט. חוסר כל ידיעה בעניננו, ביטול לפרובינציה הנמושה הזאת שבאסיה, מנודראש לעבודה הזאת אשר לא פכתוב, הכנעה לפני „המלה האחרונה“, ובקשת צידוק־הקיום מלפני בית־דינה, ודאגה להתאים את שרידי הקשרים האידיאולוגיים, הרודימנטריים לארץ — אשר נשאר אִי־מזה למורשה — עם הרוחות המהלכות בארצות אשר משם באו. אלה היו המסובים. צריך לאמור, פי במושב זה חסרו משום מה חברי־נוֹמְדִינּוּ, אנשי ה„א.ב.“¹ המפורסם בוניה, אשר כל הענין שימש להם מְעַבֵּר למחנה הִיבְסִקְצִיָה והקומוניזם האַסִימִילַטוֹרִי. הם חסרו, אולם רוחם היתה מורגשת אף בהיעדרם; דעותיהם אם לא נמנו, הרי נשקלו במשא־ומתן.

במצב זה מצאנו את תנועת „פועלי־ציון“ ה„עולמית“. התנועה התפוררה בהחלט לארצות ולהשפעותיהן. לא היה רעיון מאִחד, לא היה מפעל מאִחד. אנו, אשר יצאנו לעולם עם לֵהט הארץ, עם יצֶר־המפעל, עם הבטחון בכוחה של הארץ, עם האמונה הציונית־הסוציאלית, היינו נאלצים לעמוד על האַלפ־אַבִּיתָא. לפתוח בתעמולה ארץ־ישראלית, לנהל ויכוחים אם החלוץ מותר או אסור, אם הקרן הקימת אינה חתיכה דַאסֹורָא, אם הקבוצה אינה אוֹטוֹפִיָה. ועל העברית! היו שעות שדמעות שמו מִחֶנֶק, שחשנו פי לשוא אנו משחיתים את פִּוְחֵנו על אוֹזְזוֹרִים, פי ישיבה זו בכפיפה אחת אינה יכולה להביא כל פרי.

הפגישה נגמרה ב„שלום“. לא נִדַּח ממנה נִדְּחָ. נתקבלו נוסחאות והחלטות, פשרות פחות או יותר — לכל הצדדים. ניתנה האפשרות לרודפ־י השלום ולמִחֻזִיקי שלימות התנועה להמשיך את המְכְשֵׁלָה תחת ידם עד ועידת־וינה. מה היה הפועל־היצא של השנה ה„מוצלה“? מה היתה הפעולה

¹ [אורגניזציונס ביור]

שנעשתה בשנה זו, בעוד הברית בשלימותה הראשונה? שנה שלמה אבדה לחיים ולתנועה. ואיזו שנה! הראשונה לפתיחת הארץ ולעליה החדשה, שנה של התלהבות חלוצית, שנה שאיפשרה פעולות כפירות, שליחת שרשים עמוקים, והמשכת השרשרת ההיסטורית של „פועלי־ציון“ בעליה השניה — שנה זו אבדה בשל שלימות השלט. המפעל היחידי של השנה היא בתנועת „פועלי־ציון“ — המשלחת לארץ־ישראל, אף בה היו חברים משני הסוגים. אף בה נלחמו על כל קוץ ותג. אולם הארץ גברה, טובי הפוחות שבתנועה גברו, וניתן ספר, אולי הספר הראשון החשוב בספרות „פועלי־ציון“. המשלחת אשר באה לחקור את הארץ, שבה לחוץ־לארץ ועליה היה, לכאורה, להרים שם תנועה. אולם דבר זה לא נעשה. לא יכול היה להיעשות. בין הספר הארץ־ישראלי ובין המציאות המפלגתית לא היה שום גשר. אפשר שהספר נקרא ונלמד בחוגים של חלוצים ו„צעירי־ציון“. בברית עצמה לא מצא הד, לא עורר פעולה. הברית לא היתה כלל בת־פעולה כל־שהיא.

המאמצים הדיפלומטיים, אשר בהם השקיעו את כל כשרונם ראשי משרד־הברית, להצלת הטרדיציה האורגניזציונית, במחיר התוהו נבוהו הפנימי, לא הועילו. בוועדת וינה נתגלתה עוד בנתר שגת התהום שבין קרובים שנעשו רחוקים, שבין שני העולמות: עולם היצירה ועולם האַנדרלמוסיה, הנקלע בכף־הקלע ונאחו באשר יטלהו הרוח. ההשפעות בשם הנאמנות והשלימות של הברית, אשר נתרקנה מתכנה — היו לשוא. אף ה„בינוניים“ התלויים באמצע, שהוסיפו להיקלע מצד אל צד, לא יכלו לגשר את התהום. הפירוד ההכרחי, המשחרר, מחייב־האמת — בא. ומאז מתחילה ההיסטוריה של הברית המחודשת.

הפירוד היה אכזרי, אבל צודק. הדבקים אשר נפרדו הוציאו מסד רגליהם. המחנה, אשר מחוץ לנו, המשיך בדרכו: לחלקים שלמים בו ולכמה מ„מנהיגיו“ היה הפירוד רק תחנת־מעבר — מי ברכב ומי ברגל — מן המיצר אל המרחב, מן ה„שְׂמָא“ היהודי המקולל אל ה„ברי“ העולמי המבורך. ושאריתם — הרגיעה במלים את מצפונה הציוני והפרולטרי גם יחד, ומוסיפה עד היום להיקלע — לפי הקורס — בין מוסקבה ובין ירושלים, חסרת כל פעולה של ממש, ושמחה בחלקה לעצם קיומה.

ואצלנו — הציל הפירוד בשעה האחרונה את השם „פועלי־ציון“

מדראון, ואת שרידי התנועה מהרָקב המשחית אשר אָכל בבשרה. נשארנו במְתי מעט. אָתנו יחד היו רק שתי ארצות: אמריקה ואנגליה (שאף מהן נתפלגו חלקים ניפירים) וקבוצת צירים בודדים מפולין. אבל היתה לנו האפשרות הגמורה להקמת תנועה מחודשת, כפירה. לא בכוח המסורת האורגניזציונית וחסידים חנוטים, כי אם בכוח הרעיון השלם והאמיץ ובכוח המפעל הבלתי-נכנע, היתה לנו האפשרות לכבוש לבבות, להיות למרכז הנוער היהודי ההולך לעבודה, להתקיף את כל הרעוע בתוך המפלגות הקיימות שסביבנו.

כל מה שהברית המחודשת היתה יותר שלמה עם המפעל ועם הרעיון של הפועל בארץ, כל מה שהיתה יותר אמיצת-רוח והולכת בדרפה שלה — היו לה יותר תקוות להקים את התנועה מקרבותיה, לכבוש עמדות בתנועת הפועלים היהודית, לקלוט לתוכה את הנוער השועה לצינונות הסוציאליט ולהיות לתנועה רבת-ערך בחיי העם. הֶהֱלכה הברית בדרך זו?

לכאורה כן. בתוכן-פעולתם של שליחי הברית חלו שינויים עצומים. שורה של ענינים חיוניים אשר היו לפני הפירוד אסורים עליה, אם לא על פי דין הרי על פי הנימוס, הלכו ונתאזרחו בתוכה: „החלוץ“, ארגון העליה והפעולה במוסדות ההסתדרות הציונית. נתגלו עובדים חרוצים ונאמנים, בין משליחי הארץ בין מחברינו בגולה. במשך השנים יש לציין כמה פעולות חשובות, שנעשו על ידי חברינו השונים: באינטרנציונל, בתנועת הפועלים האנגלית, במוסדות ההתישבות, במשרדים הארץ-ישראליים, ב„החלוץ“, בועד לארץ-ישראל העובדת. ואפשר באמת, שלפי היקף הפעולה הנעשית בפמליות של מעלה, במרכזים הגבוהים, הננו באמת מפלגה חשובה. והמוסיף יוסיף: ׀דאי איננו נופלים מאחרים. האם אין עלינו לשמוח בחלקנו?

ואף על פי כן, אין כלל לשמוח. אין „אחדות-העבודה“ יכולה למצוא סיפוק בנעשה, ואין הדרך של הברית יכולה להניח את דעתה. צריכים אנשים להיות חנוטים לגמרי, כדי שבשעה זו, למראה כל המתהווה בארץ ובעם, יהיו שבעי-רצון מ„יחוסם“, מחשיבותם בעולם הגדול, משיבתם איתן על כל הפסאות הנישאים. תנועה, שהוטל עליה לעורר ולגשם את היצירה המעמדית בארץ, חייבת קודם כל להתבונן ולבקש, היכן הם

פוחות-היצירה הללו, ולהפנות את לבו אליהם, לריפוזם, לגידולם, לחינוכם. וכל הניגש בעינים פקוחות ובאמת-מידה - של יצירה רבולוציונית, ולא במצנת סוציאליסטים מלומדה של מפלגותינו המקובלות, היה רואה ברור: תנועת הנוער הרוצי - זהו המשען, יצירתנו הסוציאליסטית בארץ, לכל עומק מגמותיה החברתיות, הקמת חברת העובדים וקליטת ההמונים הבאים, כלום יתכן כל זה מבלי אתמוספירה מקיפה של תנועת-נוער חלוצית, עם הלך-נפש והתמכרות וחינוך סוציאליסטי עמיק, אשר ישכיר את החברים לנאמנות עד הקצה, ליחסי אמונים וכבוד, לשלימות המעשה? ופירווי נוער זה התפלשו בכל עבר, נמצאו בכל המחנות, וחיפו ליד הגואלת אשר תקום, תאחד ותנוער משפלותה צת התנועה הציונית-הסוציאליטית. אולם הברית שלנו, נאמנה למסורת, שמרה על „הושענות“ חבוטות.

אמנם. הפעולה הארץ-ישראלית המעשית נקלטה בברית, יותר נכון בעליותיה, חברינו השתתפו בקונגרסים, ו„ישבו“ בקרן היסוד, עבדו במשרדי העליה, ב„החלוץ“ וכו', אולם בפנים הברית לא חדלה השיטה הישנה, הממשיכה את התזהו ובזהו שלפני הפירוד. אפשר לאמור בהחלט, פי מלבד גידולה של „אחדות-העבודה“ בארץ-ישראל, ובמקומות אחדים בהשפעת ארץ-ישראל — לא נעשה כלום בשביל הקמת התנועה.

המאמצים העיקריים של משרד-הברית הוקדשו „להשיב נידחים“, להחזיר אל תחת כנפיה את כל אלה, אשר מאיזו סיבה שהיא לא מלאם לבם להיפנס לברית ה„שמאלית“. חזרו אלינו ארגנטינה, בוקובינה, גרמניה (אחרי פילוגים בקרבן). חזרה אלינו גם גליציה המזרחית. זו האחרונה, פנראה, עם „זכויות“ מיוחדות. איני יודע מה רב פוחה בין הפועלים בגליציה, אולם אצלנו בברית אינה מפלגה פשוטה, יש לה יחוס „פרולטרית“. ובתור כזאת רואה היא את עצמה ממונה על שמירת טהרת ה„פועל-ציונות“ לבל תחולל על ידי „אחדות-העבודה“ ה„בלתי-פרולטרית“. מפלגה זו אינה משתתפת בקונגרס, ודבר אין לה לקרן הקימת. גאולת הקרקע ומסירתה לרשות העובדים אינה, פידוע, ענין לפרולטרטים. בנידון זה הם דואגים לא רק לנפשם — באשר זכות זו של אי-השתתפות בקונגרס ניתנה להם בשעת פניסתם — פי אם גם לכשרותה של הברית פולה: נמנו וגמרו להעמיד את שאלת ההשתתפות בקונגרס הציוני על סדר היום של הועידה העולמית

לרביזיה. הם גם החליטו לנקות את „אחדות־העבודה“ מ„אַלמנטים“ בלתי „פועלי־ציונים“. קבלנות לא רעה כלל. מפלגה פרוליטרית זו אין מצפונה מרשה לה להשתתף ב„החלוץ“, ואף לא במשרדי־העליה, ואחרון אחרון, אף לא בנעד לארץ־ישראל העובדת, שה„שמאל“ התיר ומזרח־גליציה אוסרת. ומפלגה זו — נקראת „פועלי־ציון“. ומפלגה זו — איתן מושבה בברית.

כניסתה של מפלגה זו לברית, מפלגה אשר מסופקני אם שלחה עד הנה חמישה חברים לארץ (ואם בא מי שהוא מחבריה הנה — מסופקני אם מקומו יכירו ב„אחדות־העבודה“) לא נשארה בלי תוצאות. פיוס היא הקובעת במידה מרובה את פרצופה של הברית. אמריקה וארגנטינה רחוקות ואינן משפיעות מחוץ לתחומיהן. „אחדות־העבודה“ בברית היא הבת השוכבה, שיש צורך לרסן אותה. ומזרח־גליציה אף אין לה צורך לבוא דוקא להשתתף במועצת הברית. עמדתה — שקולה, ותמיד יש טוענים לה, אם מפני נטיה אליה, או מפני הדאגה התמידית לשיווי־המשקל, ומפחד „פן ירבו“ של „אחדות־העבודה“. עם כניסתה והתבצרותה בברית נתגלתה שוב דרך פרצופיותה של הברית, הדנה אותה לעקרונות ולהתפוררות. נשתנה יחסו של משרד־הברית ל„אחדות־העבודה“. התחילה פרשה של אולטימטומים. „מזרח־גליציה מזדיעה, כי יצרך לה המקום בברית“, אם יצא חס ושלום ענין האיחוד עם „צעירי־ציון“.

והנה ענין האיחוד. כאן אבן־הבוחן לברית: היש בה פוח צמיחה וקליטה ואם אין. „אחדות־העבודה“ הכריזה על מגמת האיחוד הציוני־הסוציאלי מיום הינצרה. הפירוד שבוינה עשה את האיחוד לאפשרי וגם להכרחי. אולם בברית היו הדברים האלה — דברי מינות. לא גורו על הדיבור. אבל נעשה הכל לדחות, לעכב, להשהות. „אחדות־העבודה“ לא רצתה, לא יכלה לעכב. זהו פנראה, אחד החטאים האזיגניים של „אחדות־העבודה“. עצם קיומה הוא נגד ההתפוררות המפלגתית, השולטת בתנועותינו בגולה ושוללת מהן גם את כוחן הריאלי, גם את ערפן המוסרי. את מלחמתנו זו לאיחוד הציוני־הסוציאלי בארץ ובחוץ־לארץ לא חדלנו לנהל, למרות הכל, על דעת עצמנו, ובתוצאות של ממש. למרות קיומן של כל המחיצות האורגניזציוניות. למרות האינפורמציה אודותינו, אשר בה היו ניזונים „צעירי־ציון“ במשך כמה זמן. ואחד הנצחונות המוסריים הגדולים של

„אחדות-העבודה“ היה בליל הנעילה של ועידת ההסתדרות הראשונה בחיפה. אז נצטרפו אלינו חלוצי „צעירי-ציון“, בפומבי וברוב קהל, בהודעה מפורשת שאינם מנתקים את קשריהם עם „צעירי-ציון“ בגולה. קיבלנו את ההודעה ברצון, מבלי היסוס פל-שהוא. לא עלה על דעתנו לשאול „היתר“ מן הברית על הכיבוש החדש. אולם בעיני חברינו בחוץ-לארץ נפגש הדבר כעוון חמור. לדידם, המהדרים מן המהדרים בעניני דת ודין, מוטב היה שהתנועה הסוציאליסטית בארץ תפורר לכמה מפלגות צוררות ומתקרות, ובלבד שפשרותנו לא תיפגם בסירכה אורגניזציונית פזאת. ואנו — אין אנו מתחרטים על שידוך זה שנעשה בשעת-רצון. ומסופקני, אם ימצא בינינו מי שהוא, אשר היה בוחר להישאר במסגרת הישנה, מבלי הצטרפות הפוחות החדשים.

איני רואה כל צורך ללמד כאן זכות על „חטא“ נושן זה. אולם הויכוח בענין זה מאיר את המצב. ודאי יצדק הטוען, כי קשרים הסתדרותיים של חברי מפלגה עם ברית שניה, הם „מעשים אשר לא יעשו“, אבסורד אורגניזציוני. אולם האם בנו האבסורד? אדרבא, מדוע זה יבוא אלינו החלוץ העולה לא מתוך בריתנו שלנו? מדוע לא דאגו לכך שומרי הקנקן? ואם הוטל, בתוקף המצב, ובעטיו של משרד-הברית, אשר לא הבין למצב החדש, לבחור באחד משני האבסורדים: אם להסתלק מקליטת פוחות החברים ליצירה, או לבחור בצורה ארגונית מזוהה ונלעגת — הרינו בוחרים באבסורד שבצורת הארגון ולא באבסורד שבתוכן-התנועה.

כמה ש„אחדות-העבודה“ עמלה להציל את ה„ברית“ מ„אבסורד אורגניזציוני“ זה על ידי החשת האיחוד — לא עלה בידה. תשובה אחת היתה: „אחדות-העבודה“ מסתכלה בכל רק מתוך השפופרת שלה, מתוך עניני הארץ. השאלה „הבלתי-אקטואלית“ טיילה ממועצה למועצה. בכל פעם אפשר היה אמנם לציין התקדמות רזולוציונית, אבל למעשה היה הדבר נשאר תלוי ועומד. סוף סוף חדל הענין גם בעיני מנהיגי הברית להיות „בלתי-אקטואלי“. מאז מתחילה פרשת המשא-ומתן. אם לספר את כל פרשת המשא-ומתן והעמידה על המקח לא יוסיפו הדברים כבוד למנהיגי שתי הבריות גם יחד. וכשרצון האיחוד נתגבר יותר בשני ה„מחנות“, והדברים נתקרבו למעשה, ראה משרד-הברית צורך להתפנס לשיבה ולקבוע את

עמדתו. לחברים שאינם בקיאים כל כך בסתרי התורה האורגניזציונית יש לבאר, פי משרד־הברית הנהו בן עשרה חברים, מחציתם בארץ (בשם משרד־העבודה) ומחציתם בחוץ־לארץ. והנה נתאספו חמשת החברים היושבים בחוץ־לארץ, אשר זכותם להתוות את דרכי הברית היא, כמובן, עדיפה, והם שקבעו את עמדת האיחוד, מבלי הימלך בחברים שבארץ־ישראל. בטוח אני, פי ממשרד־הברית ודאי לא יבצר להוכיח, בכל מיני ראיות פורמליות, פי הוא מצדו עשה הכל לפי שורת הדין. האם משרד עולמי יחטא? ובעמדה זו נקבעה אידיש בתור שפת־הלימודים של חובה לכל בתי־הספר של ארצות־הברית שבגולה. ברוב חסדם הואילו חברי משרד־הברית להתיר לחברים בודדים לנהל עבודה תרבותית עברית, במידה „שלא תסתור“ את הפוליטיקה של הברית.

כזה היה תנאי האיחוד, אשר הציגה הברית, זו שמכילה בקרבה את

„אחדות־העבודה“!

„אחדות־העבודה“ מיחתה בקול רם, ויצא הקצף על בת המרדות.

ובמקום הפעולה הישרה והנאמנה לבצע את האיחוד השלם והמקיף של שתי הבריתות בא האיחוד החלקי בפולין, אשר חצה את מפלגת „צעירי־ציון“ המקומית לשנים. איני בקי בענין, עד פדי לדון ולהוציא משפט: מה גרם לאיחוד־פירוד זה, אם טכסיסיהם של „פועלי־ציון“ או של „צעירי־ציון“. אולם ברור לי, פי אם מבחינה פורמלית נעשה פה ודאי הכל על טהרת־הברית, אף על פי כן לא זו הדרך אם חפצנו הוא בהתלכדות של שתי הבריתות.

על סדר־יומה של ועידת־ברלין עמדה שוב שאלת האיחוד. בשביל גליציה המזרחית היתה השאלה גם הפעם, כמובן, בלתי אקטואלית. נתקבלה, כאילו, החלטה חיובית. במקום הסעיף הלשוני, שניסח משרד־הברית בישיבתו, נכנסה הפעם לתוך עמדת האיחוד החלטת הוועידה בשאלה זו. החלטת הוועידה בשאלת הלשונות עוררה ביקורת חריפה והתמרמרות בין חברינו בארץ. אמסור בקיצור את תכנה.

פסקה א. אין מן החובה לקבוע פרוגנוזה אחת בשאלת הלשונות לארץ־ישראל ולחוץ־לארץ. תמכנו בה, בהפרה מלאה. מי שרצה לאחד לא חוגים צרים על בסיס הלשון בלבד, פי אם תנועה עממית לפעולה חברתית

מקיפה אינו רשאי לכלול לתוך העמדה פרוגנוזה אחת מקיפה לשאלת הלשון בארץ ובחוף־לארץ. כמו כן ברור, כי אם סעיף זה מתיר לאחת המפלגות פרוגנוזה אידיש־סטיית ביחס לארץ־ישראל, הריהו מתיר כמו כן למפלגה אחרת פרוגנוזה עברית לגולה.

פסקה ב. מכריזה על הקשרים ההיסטוריים שבין תנועת הפועלים היהודית בגולה ופעולתה התרבותית ובין שפת אידיש (הנוסחה הגורסת קשר „אורגני“ נדחתה אחרי מערכה כבדה, על פי דרישתנו). אישור הפרקטיקה של המפלגות בבית־הספר עם אידיש בתור שפת־הלימודים.

פסקה ג. על חשיבות לימוד העברית בגולה, בגלל ערכה הלאומי ובגלל מקומה בחיי הפועל בארץ.

פסקה ד. על העברית בארץ־ישראל. כאן חסרה הכרזה מעין זו ששנה בפסקה ב' ביחס לאידיש, אולם ישנה התחייבות הסיוע לעבודתנו ולמלחמתנו התרבותית.

פסקה ה. קובעת מצדנו יחס של כבוד לקניני התרבות של המונינו בגולה והתנגדות זלזול ולרדיפת האידיש בארץ. סעיף זה בא לא מתוך לחץ חיצוני, כי אם מתוך רצוננו אנו להכריז כי עבודתנו ומלחמתנו התרבותית מתנהלת וצריכה להתנהל בדרכי תרבות.

אלה הם הסעיפים, אשר נתקבלו אחרי מלחמות כבדות. אילו הייתי בא לספר על מה שנידון, הוצע ולא נתקבל, לא הייתי מספיק. אולם בזה טרם נגמר הענין. כמילואים לפסקה ב' דרשנו אנו את חופש הפעולה התרבותית למיעוטים שבמפלגות. והמשא־ומתן הממושך נגמר בהודעת היושב־ראש, שאנו הארץ־ישראלים סמכנו עליה, כי המסורת של „פועלי־ציון“ בארצות שונות שומרת למעשה על חופש הפעולה התרבותית של המיעוטים. במסירת מודעה זו ראינו את הבסיס לקליטת פוחות חדשים, אשר בשאלות השפה אינם משתוים עם הרוב הקיים במפלגת מזרח־גליציה. בתמימותנו חשבנו, כי הועידה, הקשה מאד, נגמרה בכל זאת בחיוב:

הופך הצורך של האיחוד. נברא בסיס המאפשר את האיחוד.

נבחרה ועדה לנהל את המשא־ומתן עם „צעירי־ציון“. דרשנו, כי הועדה תחיש את עבודתה בימי הקונגרס, כדי שנדע תשובה ברורה, טרם נחזור הביתה. לועדה נכנסו: לוקר, קפלנסקי, רמו.

הועדה הספיקה לעסוק רק בשאלה אחת, בקשר עם מפלגת „צעירי ציון“ בליטא: מפלגה שיש לה רשת בתי-ספר עברים מותרת או אסורה ב„ברית פועלי-ציון“? רמו טען, כי אי אפשר לתת חופש הפעולה התרבותית למיעוטים שבמפלגות ולגזול באותה שעה את החופש הזה מאת מפלגה שלמה. לוקר וקפלנסקי הודיעו, כי מפלגה עם בתי-ספר עברים אינה יכולה, לפי החלטת ברלין, לבוא בקהל.

הנעדה, שהגיעה עד מִשְׁבֵּר, קראה לישיבה את חברי משרד-הברית שנמצאו אותה שעה בקרלסבד. השתתפו: בלוך, בן-צבי, כצנלסון, רובינשטיין, לוקר וקפלנסקי. ארבעת הראשונים היו בעד עמדת רמו, השניים האחרונים — נגדה. לא עשינו משאלה זו רוב ומיעוט (אילו גם נתאספו כל עשרת חברי משרד-הברית היתה עמדתנו מקבלת את הרוב — שש דעות). לא עמדנו על הרוב הפורמלי. ידענו, כי האיחוד לא יצא לפועל כל עוד הלך-רוח זה שורר בחלק חשוב של מנהיגי הברית. ידענו כמו כן, כי פירוש זה הניתן להחלטת ברלין עִשָּׂה לֹאֵל גם את ההחלטה בדבר הלשונות, גם את החלטת האיחוד. החברים הארץ-ישראלים הודיעו באותה ישיבה, כי הם ידרשו מ„צעירי-ציון“ לבלתי התאחד על בסיס זה, השולל את קיומו של בית-הספר העברי בגולה. אנו נכונים לדרוש מכל מפלגה קרבנות גדולים למען האיחוד — הסתלקות מאמביציות מפלגתיות, מזכויות היסטוריות וכי' — אבל בשום אופן לא ויתור על חופש הפעולה התרבותית, פשם של „אחדות-העבודה“ אין מקום בברית, אשר העברית אצלה בגדר קונטרבַּנְדָה.

שלושת חברי הנעדה התפטרו באותו מעמד. החברים לוקר וקפלנסקי נטלו לעצמם רשות להכריז על יציאתם מן הנעדה בקולי-קולות במאמר פולמוסי נגד רמו ונגד „אחדות-העבודה“, וב„סַנְטְסְקִיָּה רְזִיסְנִינְיָה“¹, כי מפלגה עברית סוציאליסטית לא יכירנה מקומה ב„ברית פועלי-ציון“.

הכרזה זו שמה לֹאֵל את כל ההספם הברליני גם בענין הלשונות, גם בענין האיחוד, גם בענין המשמעת.

לשם מה בא הדוקומנט הזה? ודאי היה בו צורך. הוא הופיע בדיק לועידת גליציה המזרחית. הוא צריך היה לשפך את ההתקוממות נגד

¹ [„הסברה מאת הסינט“, פלומר — הסברה מגבוה]

ההחלטות ה"עבריות" של ברלין (גליציה המזרחית פירשה את ההחלטות כפירושה של "אחדות־העבודה"). אולם פאן החטיא את המטרה. גליציה נשארה בשלה. ודוקא סמוך לוועידה פיורו שם בעתונותם פנינים, אשר אף לשונאי ארץ־ישראל לא היה להתבייש בהם.

במצב זה עברה על "אחדות־העבודה" חצי שנה. בצער, בעלבון, במר־נפש. סבלה העבודה, רפו הידים, ואם פוּחה של "אחדות־העבודה" גם פִּיֹם אָתָה, הרי זה לא הודות לברלין, הודות לסיוע לתנועה מצד משרד־הברית, פי אם למרות הכל.

קיצור הדברים: יש ענין שהוא קודם לשאלת האיחוד. שאלתנו היא: אם זוהי הברית. ובכדי שהברית תהיה בריתנו דרוש קודם כל: טיהור הברית. עם כל רצוננו להרחבת החוג, למציאת דרכים אל הפועל היהודי בגולה — ואגב, מצאנו סוף סוף דרכים גם מחוץ למסורת־הברית, ומבלי שנצטרך לנתר על לשוננו ועל עמדתנו — לא נספּים למחיר זה, שהברית פִּיֹם משלמת בעד "שלימותה". בזמן שאנו נלחמים מלחמת חיים, נמצאים בקרבנו חברים שפל עצמותם מתקלסת בנו. פלֹים צריך אני לבאר לקפלנסקי, מהי לנו השתתפותנו בקונגרס הציוני ובמוסדותיו? מדוע זה אפוא סיעתנו שם הנה הזעירה ביותר, בשעה שהרוב הגדול של פועלי ארץ־ישראל אָתנו? וענינינו נחשלים ונפסדים ונזפלים מחוסר הגנה, מחוסר ביאת־פֹח במוסדות. האם זהו ענין של "פוליטיקה", של חילוקי־דעות אידיאולוגיים בין חברים? הלא זוהי היצירה הישובית, הלא זהו ביצור המעמד, הלא זוהי קליטת העליה! ואנו צריכים את כל המלחמה הזאת לנהל לא בעזרת חברינו ותמיכתם, פי אם בלחץ שלנו, הבודדים, בעמל אנשינו, בכוח הוכחתנו לאחרים? ורק בזה בלבד? פלֹים מצב זה הנו גורמלי לגבי תנועה בת 18 שנה, אם לא נס ליחה? אנו נילחם על זכות־העליה, נקרא לעליית־עובדים, ו"חברינו" שם יטריפו את משרדי־העליה, וישאירו דאגה זו לאחרים? אנו נשלח את חברינו לגולה לעבוד ב"החלוץ", במשרדי ארץ־ישראל, בועד לארץ־ישראל העובדת, בקרן הקימת, למען יתקלסו בהם אלה הקרויים חברינו? והברית העולמית, הדורשת אחדות ומשמעת, תוסיף לסבול את

המצב המחפיר הזה? לא, לקלון זה יבוא הפעם קץ. זכות זו כבר כבשנו לנו גם בברית. סוף סוף אין תנועת „פועלי־ציון“ רק ענין של מסורת ושל החזקת המושכות במשך כמה שנים. צר לי שבחלקי אני, מחוסר המסורת, עלה לתבוע זאת. חברי משרד־הברית, שומרי שלשלת־היוחסין, הם היו צריכים להיות הראשונים לדרוש את הבראת הברית מפל הרקב הזה, הם היו צריכים לשמור על כבוד התנועה ההולך ומתחלל. הם, אשר השלטון בידיהם, הרשאים הם לעצום עינים מלראות את הנוער היהודי העולה? לאן ילך? לתנועה מחוללת ומנוונת, לתנועה של אִדְבֹקָטִים וקְרִירִיסְטִים?

זהו התנאי הראשון. טיהור הברית. תהא ברית קטנה, אבל שלנו. אין לנו צורך בכיבושים אשר אינם מגיעים לנו. ריבוצקי וגליציה המזרחית מתנים אֶהְבִּים זה כמה — מדוע תִּצַר בהם עיננו? יהי להם אשר להם. וְאֵל יבואו אלינו אנשי־שלום בפשרות אַרְגוֹנוֹת: איחוד פולין עם גליציה. שום טובה לא תצא מזה, מלבד קלקול המפלגה הפולנית. התירו את ידינו אנו, ותהא לנו מפלגה בגליציה הראויה לתנועתנו.

ואשר לשפה: אנו דורשים לנו אפשרות של פעולה חפשית בגולה. אין לנו מקום בברית, אשר תחשוב את העברית בגולה לדבר ריאקציוני ואַנְטִי־סוֹציאַליסְטִי. אין אנו רוצים לקצץ את עצמנו מן הגולה. בעבדנו פה בעברית, ביצרנו פה את תרבותנו, בשקדנו פה להכניס פה עולה לתוך חיי השפה — הנתן לאסור בחוץ־לארץ עבודה עברית? אין אנו רוצים להטיל על אחרים בברית את שלטון שפִתְנו. לא שעת הכרעה עכשיו. עוד מלחמת־תרבות ארוכה לפנינו. ומעונינים אנו במלחמת־תרבות שתהא ראויה לשמה, שאמצעיה יהיו אמצעי־תרבות. אין לנו כל פחד בעד עתיד. העברית. פלי־זינה עליה. אבל על חִפְשׁ העבודה לִי יִלְסוּבְרִים כּמוֹתנו, אם הם ישנם, או אם הם יבואו — לא ננתר.

אלה הם שני הדברים הדרושים לנו כיום. כְּשֶׁאֵל יסודרו, אז לא תקשה שאלת האיחוד, אז תהא „אחדות־העבודה“ בת פשרה בברית, והברית תהא הברית, בה־א הידיעה, היחידה המרכזת בתוכה את כל החי והיוצר בסור ציאליות הציונית. אז תבוא ההרמוניה המבוקשת בינינו ובין הברית. כל כמה שימשך המצב האנומלי הנוכחי, יחלש כוחה של „אחדות־העבודה“, תפחת השפעתה בעולם, ועם החלש „אחדות־העבודה“ תשולל

הברית כל כוח צמיחה וגידול. אַל תשכח הברית, כי כוחה הוא ב„אחדות־העבודה“ ולא מחוץ לה.

שתי דרכים לפנינו: או תנועה ציונית־סוציאלית אחת מאוחדת, רבת־עם ורב־תפעלים, מקיפה את כל הכוחות, בהרמוניה נפשית עם הפועל בארץ. זוהי דרך הצמיחה; או דרך השמירה על קנקן ריק, הפטריוטיזם ה„בריתי“ הצר, האוטם את אזניו מרחש החיים העצמיים, והמרכין את ראשו לפני הגלים החיצוניים, דרך הדלדול.

והיז נא בטוחים: בשעה המכריעה נדע לבחור.

משה שָׁבַח (שחיב)

נפל בידי מרצחים בח' באלול לפנות ערב בשוכו מעבודתו בתל־אביב
לביתו ברמת־גן בדרך בין פרדס־מונטסיפורי ושכונת־ברוכוב.

נקצצו חייו אף הוא. אף הוא, המוצק, המאושש, הארצי, השליו ברוחו, השמח בחלקו, הצועד בניחותא דרך תלאות־החיים, אף הוא לא פמות כל האדם נאסף אל עמיו. אם תאנף־שוד של משחרים לטרף היא שארבה לאדם זה, מחוסר־רכוש, אם זדון־רשע של איבת־עמים מחץ את ראשו של זה איש־השלום ואזהב־כל־אדם — אין יודע. לעצם הענין גם אין נפקא מיניה. ולו גם מקרה־שוד, גורל־הפרט העיור, האם אין בזה יד גורלנו, גורל האומה, אשר שומה עליה לבנות את חייה בתוך כל זה?

נהר קהל עצום אחרי המיטה. מכל העדות. פועלים, תימנים, אשכנזים חרדים, אנשי־המזרח, עולים חדשים. מתחת למנהגי עדת־תימן, מתחת לדרושי־ההספד האשכנזיים על צידוק הדין, על הזכות ליהרג בחדש אלול, מתחת לבקשות פי היה יהיה לנו למליץ יושר ב„ימים הנוראים“ הבאים עלינו, מתחת לכל אלה אחדת הכאב הגדול, הנאמן, המבריח את פולנו, הכאב של — כברה מיוחדת זו בבית־הקברות, של קבר־האחים. פן ידבק ויצמד עדר כבשים בהתחלחלו מפני השואה המתחוללת.

ומעבר להתרסה כלפי כל צידוק־דין שהוא, מעבר לכל תרועה וקובלנה,

כלפי מרום וכלפי חוץ, מעבר לכל אלה — האומנם יש לשלוח, כאשר אני שוקטים כיום? האין אנו מרבים לסמוך יום על הנס, בשגם הוא נמשך? המוכנים אנו, בנפשנו ובאוננו, לשעת-נסיון האורבת לנו? הונח לנו, בהפסקות-קטנות, לפני חצי שנה, ביום הפורים האחרון, גולה שמחת-תגנו התמה ממי שהוא את המנוחה. ושנים מאנשינו הועלו עולה, ועכשיו — עם ריבוי העליה לשעה קלה — באתנו זאת. היש לנו שמחה, אשר לא תיפכת?

לקהל הגדול, אשר נהר אחרי המיטה, היה זה קרבן-ציבור, נפש אחת מישראל אשר יצאה בטהרה תחת ידי מעניה. לנו, לאלה אשר ידעו את משה האיש, אין זה קרבן עלום-שם. הלא זה משה, משה שחיב, „משה שלנו“. משה מבן-שמון, משה מהקפא"י, משה מהמשרד לעבודות ציבוריות. אנחנו, בני העליה השניה, נודמנו אתו בבן-שמון, שם נגלה הוא בינינו. אולם הוא הקדים אותנו. הוא היה פועל מהתקופה הקודמת, מ„ימי הברון“. בעודו ילד עלו הוריו מתימן. עליית תימן של השנים ההן (לפני יותר משלושים שנה) היתה פונה אל ירושלים. הנער גדל, ניבחר במושבות. עם גמר תקופת פועלי-הברון נשארו בעבודה רק בודדים ספורים. הוא, התימני, דבק בנו, בפועלי העליה השניה, ויהי לאחד מאתנו. לאמור, פי היה חביב עלינו בבן-שמון — זה מעט. מעולם לא נודמן לי לראותו בקטטה עם מי שהוא. פועל טוב, חבר טוב, נאמן לציבור, להסתדרות, למפלגת „פועלי-ציון“, אשר עליה נמנה בטרם היות „אחדות-העבודה“. את הדחקות והתלאות ידע לשאת מאין כמוהו. סבר-פניו ונועם-הליכותיו לא עזבוהו.

המרכז החקלאי ביהודה בחר בו, עוד בשנים שלפני המלחמה, להתישב בעין-חי. משום מה הסתלק הוא אז מן הענין. אחרי כן נטרד עם משפחתו, רבת-הטף, אל העיר. שימש במוסדות הפועלים. בכל אשר היה השרה קורת-רוח, בטחון, חמימות. השיחות החטופות אתו היו מפיקות אמונים, רעות, אהבת-חיים ואהבת-אדם. דבריו על עניני משפחתו היו שופעים זוך וצדנה. גם תלונה על המצב, כשהיתה עוברת על דל שפתיו, היתה ניטלת ממנה מרירותה, פרטיותה.

הוא דבק בתנועת הפועלים, ביחסיה, במושגיה. דבק בנאמנות ובטוב-שכל. קלט את העיקר, התפל לא דבק בו. מתוך רצון להרחיק את הילדים מחיי הפרך, החליט להתישב ברמת-גן. מכר את הנחלה שהיתה לו בירושה בירושלים, רכש לו מגרש והקים צריף, אחד הראשונים בגבעות החול של רמת-גן. בשמחת אדם, הבונה קו לקו, המצרף גרגר לגרגר, היה מספר לי על הפרה הערבית שעלה לו לרפוש בהלנאה, על הילדים המסתגלים לעבודה, על העבודה המשותפת של המשפחה כולה, והרוח הטובה, הבלתי-נעפרת, שהיתה עולה מתוך הדיבורים האלה, היתה נוסכת רוח אחרת גם על השומע. „מיטב האדם“. ככה, או בקירוב, נאמר פעם אצלנו. אכן, מיטב האדם.

אלול תרפ"ד.

במועצת «אחדות-העבודה» בנחלת-יהודה

(י' בטבת תרפ"ה)

אזכרה לחברים אשר נפטרו בשמונת החדשים שחלפו מימי ועידת עין-חרוד

החבר לויצקי — מראשוני הפועלים, מהמשתתפים ביצירת הקבוצה מראשיתה, מכובשי הגליל, מהשומרים הראשונים, עולם מלא של צרות ומסירות אשר נפסק עתה בנפלו חלל באגלת-השחר.

החבר יואל ברגמן — חברה של קבוצת „אחוה“, אשר הניחה את היסוד לכיבוש הקיבוצי של העבודה במושבות, חבר נאמן לקבוצה עד ימיו האחרונים. בכיבוש אדמת יעזר¹ להתישבות החקלאית על ידי הקבוצה חלה ומת.

החברה שרה ליִשנסקי, אשר לא אחד מאתנו זוכר את רגעי ההקלה אשר הסבה לו. השתתפה בפיתוח הענף של עזרה מדיציניית בתוכנו מתחילתו,

¹ [משק יגור, ליד חיפה]

מועצת „אחדות העבודה“ בנחלת יהודה, סבת תרפ"ה

לקחה חלק בכיבוש תל-עדשים והיתה חברה נאמנה לכל מה שהתרחש בתנועתנו עד ימיה האחרונים.

החבר משה שבת, הובא לארץ על ידי הזריו עם עליית תימן לפני עשרות שנים. עזב את ירושלים והלך לחיי עבודה, עבד ביקב ובמושבות, אחרי כן עבר לשמש במוסדות שונים של הפועלים. היה צר, חי, שילב את חייו בתנועתנו וקלט אותה בנאמנות ובמסירות. הוא נבחר בתור חבר למושב עין-חי, אולם נשאר בעבודה עירונית ושימש במשרד לעבודות ציבוריות עד אשר נרצח בדרך בין יפו לעיר-גנים¹.

ארבעת השמות האלה אומרים מה רב העושר הצפון בתנועתנו. ואילו ידענו להעריך את החברים בחייהם כאשר בהיעדרם מאתנו היו בנדאי הרבה משתפרים יחסינו. כאשר אמר המלך הפילוסוף מרק אורליוס: אילו היינו מתיחסים לכל פעולה שלנו כאל אחרון מפעלינו היו כל מעשינו מתעלים.

במשך הזמן הזה לוקח מהתנועה הציונית הסוציאלית גם מורה הגדול נחמן סירקין².

עד עתה נעשה מעט מאד כדי להקים לו יד ושם בקרבנו. ואם בחוץ-לארץ, בתוך הקהות הגדולה של המחשבה, כבש נחמן סירקין אך מתי מספר של אזהבים ומעריצים, הנה ערכו בתור מורה וצופה לתנועתנו גדול לאין ערוך. ישיבות רבות צריך היה להקדיש להערכתו ולבירור אישיותו. לא נוכל לעשות זאת פאן במועצה שנתכנסה לפתור את סבכי השאלות המעשיות של תנועתנו כיום, אולם „אחדות-העבודה” לא תנוח ולא תשקוט עד שתקים מצבת-רוח לסירקין בלבנו, במחשבתנו ובמושגינו. אין אנו זקוקים לפיתוח הקולטוס האישי, להערצה אלילית, להפיכת האדם לאיקונון, אולם את רוחו צריכים אנו לספוג. בה תוכל תנועתנו למצוא משען רב-אונים. במובן ידוע היה גורלו של סירקין בתנועה כגורלה של „אחדות-העבודה”, גורל של סולל דרך, אשר העיקר בשבילו לא המסגרת, כי אם הרעיון, המוכן לקפיצות-דרך, לשינויים ולזיתורים מתוך האינטואיציה של

¹ [היא רמת-גן]

² [נפטר בח' באלול תרפ"ד]

הרגשת ה"מחר". אישיותו היתה הרבה יותר עשירה מאלה אשר תנועתנו הציבורית רגילה לינוק מהם. הוא לא יכול היה להגביל את עצמו בתחום של מנהיג. אישיותו היתה פולה מקוריות. פולה אגדה.

הוא הכריז על הציזנות הסוציאליטית, פשהציזנות היתה כל כך רחוקה מכל רעיון של עבודה ומכל חוג של עובדים, וכשִׁסְוִיצִיאִלִיּוֹם היה כל כך זר כל רעיון של לאומיות. בו חיתה האינטואיציה ההיסטורית, הרואה דברים בטרם התגלו.

מספרים, כי בנוסף אחד חילק סירקין, בדרך החידוד העמוק הרגיל אצלו, את כל העולם היהודי, בינו ובין זייטלובסקי. את כל המציאות, את כל הקיים בעם היהודי, את הגולה, את האידיש וכדומה חילק לזייטלובסקי, ואת כל הצפון בעתיד, את כל מה שעוד אינו קיים במציאות — את ארץ־ישראל, תחיית השפה העברית וכו' — נטל לעצמו. בחידוד זה מצאה לה ביטוי נכון הניתו האמיתית של סירקין. עלינו לעשות את זכרו לנחלת התנועה פולה.

התכונות לוועידות ההסדרות

הסמכתי בכונה את דברי על הועידות הקרובות בהסדרות (הפללית והחקלאית) להרצאות ולויכוחים על המצב בהסדרות ובמוסדותיה. זוהי פיוס שאלתנו העיקרית. מכל אשר נאמר פאן נשמעה שועת המצב. ואף את הועידות הבאות אין להכין מבלי רביזיה יסודית של מצבנו.

ועידה פללית של פועלי ארץ־ישראל — לאו מלתא זוטרתא היא. בוועידות אלה אנו משקיעים כל כך הרבה כוחות־הנפש, שאין להוציאן לריק. ואמנם אי אפשר לו לכינוס אשר כזה מבלי אשר יחדש משהו מבלי אשר יציעד את המחשבה, מבלי אשר יממש את הרצון ואת הפעולה. כל ועידה אצלנו פרוכה בהתנערות חברתית רבה, בהתעררות מחנכת, מצמידה, מגבירה. פזאת היתה ועידת פתח־תקוה: "סוד", "אחדות־העבודה". פזאת היתה ועידת חיפה: "סוד ההסדרות". פזאת היתה גם הועידה השניה של ההסדרות, לפני שנתים. נזכיר רק בקצרה את תוכן החלטותיה: עיבוד חוקת ההסדרות, רעיון חברת העובדים להיקפו וליסודותיו, ההצטרפות לאינטרנציונל המקצועי,

ההכרזה על שכונת־עובדים, עתון ההסתדרות. בבת־אחת הצעידה הועידה את ההסתדרות כמה פסיעות קדימה.

ואילו היו הענינים בהסתדרות הולכים כשורה, לא היינו מתקשים כלל כיום בשאלה: מה יהא תכנה של הועידה השלישית? הגשמתם של המעשים אשר החלטנו עליהם בוועידה הקודמת היתה מעוררת ממילא צרכים חדשים, גורמת למאמצים ולמפעלים, ומפלטת את דרכה של תנועת הפועלים. אילו היתה התקדמותנו במשך השנתיים בתור תנועה יוצרת ומגשמת עולה בד בבד עם הבעת רצוננו והחלטותינו — כי או היינו ודאי עומדים כיום בתוך ההתחלה של שכונת־עובדים, והתחלה זו היתה קובעת את אפקיו המשקיים והחברתיים של הפועל העירוני, היינו באים לוועידה עם עתון, בעל־דמות, אשר היה נותן ביטוי לחיים הפנימיים של הציבור ומסייע להתגבשותו ולחינוכו ההסתדרותי, והתביעות הנובעות מאלה ההתחלות היו באות מאליהן, ותוכן הועידה היה מותנה על ידי המעשים אשר נעשו.

אך על התנועה עברו שנתיים קשות מאד, קשות בכלל, וקשות עוד יותר מבחינה זו של הגשמה. שנתיים ללא יצירה? שובית חשובה. ומצב זה של עמידה פנימית הוא הקובע את הלך־הרוח של ציבורנו, את הרמה המוסרית ואת התוקף הסידורי. אפשר שתנועות אחרות יכולות להתקיים על טייית השלשלת האידיאולוגית בלבד, על תעמולה והסברה, מבלי פיבוישים בפועל ממש. אולם תנועתנו שונה היא ביסודה. במרפזה עומד המפעל המגשם, ההתישבות, יצירת משק־העבודה. ואם עברה עלינו שנה ללא אדמה חדשה, לפירורי התישבות, ולשנה זו קדמה שנה של חוסר־עבודה ויציאה, הרי מן ההכרח שלכל זה תהיינה תוצאות. פאן יש לבקש את המפתח לכמה וכמה חזיונות שליילים במחננו כיום.

אמרתי, במרכז תנועתנו עומדת ההתישבות. אם להבין את דבר ההתישבות במובנה הרחב והפולל: הכנסת המונים לארץ, חדירה לעבודה, קליטה בכל ענפי המשק בעיר ובפפר, פיבוש נקודות, קיום פרודוקטיבי — הרי התישבות זו מתגשמת אצלנו יום יום, אפילו בשעה שאנו משתתפים בעבודת הקבלן הפרטי או עובדים בטבק אצל האפר. אולם התישבות במובנה המיוחד אצלנו, במובן של יצירת משק־העבודה — ראשית מאניינו ותכליתם — היא הניתנת לנו בצמצום, גם בזמנים שאין „חוסר־עבודה“

ושיש „טבק“ ובנין. להתישבות זו עומד כל אחד מאתנו ב„תור“ ארוך. והתגשמותה תלויה לא רק בנא בכוח יצירתנו הפנימי, כאן, כי אם בכוח גורמים רבים מחוץ לנו: בכוח תנועתנו כולה, בכוח ההתעוררות הלאומית, במידת ההצטברות של הון לאומי וקרקע לאומי, במידת האמצעים של „ארץ־ישראל העובדת“. ונחוץ לתנועה כוח גדול לא רק למען קיים את המפסיון של הפעולה ההתישבותית, כי אם גם כדי לקיים וללכד עם התנועה את כל אלפי הפועלים, אשר דרפס למשק־העבודה, בכפר או בעיר או בשכונת־העובדים, היא ארופה וממושכה. לעינינו באים אנשים עם אידיאלולוגיה התישבותית, עם מאננים התישבותיים, מבלי אשר יהיה בכוחם ובכוחנו להגשימם בשבילם דוקא. חוסר זה של הכנה נפשית למצב הצפוי לחלוץ בארץ, מיעוט פעולה עצמית ישובית, ציפיה ממושכה להתישבות אשר אינה באה — כל זה מחלחל בנשמת הציבור ומוליד מבוכה. והמפעלים המועטים הנעשים במשך הזמן, והחוגים המועטים המתגבשים במשך הזמן, הנם יותר מדי בודדים לעצמם, ואין ההתלכדות הדרושה והניכרת בינם ובין כל שאר הציבור. ומשום כך אינם מאירים.

איני גורס את הנוסח הנשמע אצלנו לפרקים: חלוקת הציבור לחוגים „הסדרותיים“ ו„אנטי־הסדרותיים“. חלוקה זו, אן גרו, בסיטונות, לא תצדק. גם פושעי ההסדרות מלאים מצוות פרימון. וגם הנאמנים ביותר לא תמיד יעמדו במבחן הקשה. לא הסדרותיים ו„אנטי־הסדרותיים“, א לא הסדרות כולה לקויה, רפויה.

אל נא יגלו בדברי פנים שלא כפננה. פשאנו קובלים על מצב תנועתנו, אין אנו מתכוונים בזה להפחית בערפה. אילו היינו מודדים את כוח המעשה של הסדרותנו במידת תנועות אחרות, לא היה לנו להתבייש. אחד מרבי המדינה בבנגליה אמר פעם לוייצמן, שאילו היתה אנגליה זקוקה לכספי־התנדבות לא היתה מגיעה למה שהגיעה קרן־היסוד. אולם אין אנו מודדים את עצמנו עם אחרים, כי אם עם צרכינו. אילו היתה ההסדרות מכילה בקרבה כוחות של יצירה ודביקות פנימית לא יותר מאשר תנועות אחרות, לא היינו מרחיקים לכת. הסדרותנו אינה יכולה לפעול בכוח פפיה חיצונית, ותפקידיה לא יוכלו להימלא מבלי התלכדות אמיצה. ומשום כך אנו חשים כל כך במה שקסר לנו.

על ליקויי ההסתדרות סיפר לנו אתמול רמז, היום — הרצפלד. אינני יודע אם יש בינינו מי שיוכל להביע את העֶקָה כמו שהיא. עד מה חסרה הזיקה בין היחיד ובין הכלל, בין הקיבוץ המשקי ובין המוסד ההסתדרותי, עד כמה חסרה ההבנה, קבלת החוב והעול של התנועה.

זהו ליקוי כללי בהפרת הרוב, ביחסיו האוטיליטריסטיים של הציבור אל מוסדותיו, באי־הרצון או באי־היכולת להשיג שה „מוסד” אינו דבר־מה מן החוץ, שפשעי המוסד וליקוייו נובעים ברובם מתוך אי־יכולתו של הציבור, מתוך רפיונו, מתוך התנכרותו. ומשום כך אפשרי אצלנו מפעם לפעם, שבשעה שנעשים מעשים החותרים תחת ההסתדרות, תחת הציבור כולו, אין הכוח בידי באי־כוח הכלל להגן על הכלל, כי אין הכלל מבין את חובתו לעצמו, ובשעה שבאי־כוח הציבור נאלצים להגן בתוקף על עניני ההסתדרות בפנים, על עניני הכלל מפני חלק ממנו, אין העזרה, אין ההד, אין המשען החברתי. ומשום שבמצב זה מתגלה החולשה המוסרית של ההסתדרות, לפיכך נַעֲשִׂית המלחמה עצמה כל כך קשה, ממושכת, חסרת תוקף, ואין לך דבר המגביר את הדמורליזציה הפנימית בציבור כחולשה זו של הציבור. וזהו המצב הנזותן רשות לאמור, כאשר אמר היום טבנקין, כי אין דין בהסתדרות. לאמור: אין כוח בהסתדרות להעמיד את הדברים על שורת הצדק, וכל זה מפני שהציבור הפלגל בהסתדרות אינו נזותן מפוחו לשליחיו. מצב זה של חוסר קשרים אמיתיים בין הציבור ובין שליחיו, של פסיביות חברתית בציבורים גדולים — מצב זה הוא המביא להתמוטטות פנימית בהסתדרות. ומצב זה הוא המַקְל כל כך תחיבת יתדות בגלגלי ההסתדרות, הוא המאֲפֵשֵׁר למי שרוצה לתלות את תקותיו בכל ספינה חדשה, שתביא ל „שינוי הכוחות” והיחסים בהסתדרות. נמצא לאפשר לפסול החלטות ומעשים על יסוד מצב־רוח של תקוות לשינויים אשר יבואו. האם לא היה בזה אחד הגורמים העיקריים למלחמת הבחירות, הנבונה והנאווה, למועצות העירוניות בקיץ הזה? מלחמה חסרת כל תוכן מוסרי ועיוני, מלבד ההתנגדות למציאותו של „רוב” פעיל בתוך ההסתדרות.

העבודה בהסתדרות חדלה להיות פוריה. אפשר שיש מוסדות אשר ניצלו עוד מן המצב הזה. מוסדות הממשיכים את פעולתם מבלי הפרעות יתירות. אולם מסופקני, אם גם בתוכם יש מקום לפעולות שיש בהן מן

החידוש, מגילוי האינצ'יפטיבה. באשר לזה דרוש איר אחר. והאור הזה חסר לגמרי באותם המוסדות, אשר על פי מהותם צריכים הם להיות המְדְרִיכִים, המְכֻוֹנִים, המְחֻדְשִׁים. שם מורגשת האינְרִצִיה שבאונס. פחות ממי שהוא אזול אני בדאגה השוררת אצלנו לשמירת שלום־הבית בתוך ההסתדרות. את השלום הפנימי חושב אני לתנאי חשוב לשלימותו ולעצמתו ולכוח פעולתו של כלל־הפועלים. אולם אם שלום זה משמש לא לקידום הפעולה, להגברה ולאינטנסיפיקציה של התנועה, כי אם להזנחה, לפסיביות ולדחיה — הרי זה מחיר יקר, אשר אינו מוביל כלל למטרה.

יש אומרים לנו: משום שרדפתם תמיד שלום, משום שהלכתם בדרך של ויתורים — משום כך לא השגתם את המטרה והחלשתם את ההסתדרות. והנה ראינו השנה נסיון אחר, ואף הוא לא הביא מְרַפָּא בכנפיו. אם במוסדות המרפזיים שורה תמיד הדאגה לשלום־בית, הרי במועצות הפועלים העירוניות נטושה המלחמה בין האגפים. מה נתנה היא? איזה אור־עבודה נוצר שם, ומהי העזרה של הציבור העירוני, העומד כל כך קרוב למועצות, מהי הגנתו על מוסד־נבחריו?

לפני ימים מועטים נודמנתי לנשף של חברי „אחדות־העבודה“ בירושלים. פרק מיוחד הקריאו שם מתוך העתון ההיתולי: פרוטופול של ישיבת־המועצה. הנה תעודה. עדות למצבנו, לרמת חיינו החברתיים. איך אפשר היה שציבור חי (וציבור של פועלים!) יגיע לידי התקלסות פזאת בעצמו? האומנם אבד לפועלי ירושלים רגש־הפלימה? איני מאמין. אבל חסר ודאי חושי־ההתקוממות, רגש־האחריות ההדדית על הקלון הציבורי. ומשום כך הוא הולך ונעשה ל„מנהג־העולם“, לאחת מצורות קיומנו. לפנינו בינינו, כשהיה משתרר אור כזה, מחניק ומבייש, היה צומח מתוכנו הכוח המתקומם והגואל. פיוס אין מתקומם, אין מציל מן הפעיסות האפסית הזאת, המרוששת אג חיינו ומסרסת את תכנם. ופעיסות מְבֵאִישָה זו עולה בלולה יחד עם מפעלינו ויצירותינו. ואפשר שההתקוממות האישית שפוחה היה גדול בעוד היינו ציבור קטן, אין פוחה יפה פיוס. הפסיביות החברתית גורמת לאי־הבחנה: כל תביעה וכל מלחמה יכולה להתפרש פענין של „צד“, „פניה“, כדבר „מפלגה“. מי חייב להאזין לתוכן הדברים, כדי לדעת על מה אתה נלחם, גם כשאתה מדבר מעל במת־מפלגה, בשליחות

של חברים למפלגה? קהות חברתית זו היא היא בעוכריה של ההסתדרות. ומצב זה בציבור הוא שגרם לכך, שחלק גדול מהחלטות הועידה השניה לא הוצאו לפועל, לא הוחל להוציאן לפועל, עד היום. לא מחוסר-רצון מצד חבריינו במוסדות, כי אם מפני התנאים האכזריים של עבודתנו. נתגשמו ההחלטות, הדורשות פעולות פורמליות: ההצטרפות לאמשטרדם, עיבוד התקנות, אישור החברות וכו'. אולם המפעלים הדורשים מאמצים מרובים, הענינים הפוגעים ב„ספירות-ההשפעה”, אלה נמצאים במצב של עמידה. ואסור גם להתאונן. אם תקבול על הטמפו אשר בו מתנהל אצלנו ענין שכונת-העובדים, או ענין העתון, טמפו אשר יש בו פדי הכשלת הענין פולו, יאמרו לך, פי ל„אחדות-העבודה” יש ענין מיוחד להציג את האחרים פשוללים וכמעכבים.

בתוך תנאי עבודתנו כל מי שבא לעכב אינו נזקק לעמדה שוללת, גלויה ואמיצה. במכונתנו הכבדה, ברצוננו התדיר לגשם את הדברים מתוך הסכמה, מבלי פגיעה ב„אינטרסים”, מספיק קצת אירצון, קצת זלזול, פדי לעכב. אין קל אצלנו מלעכב את המעשה.

באיזה תנאים עובדים אצלנו: שאלת משלחת לחוץ-לארץ נדונה מדי פעם בעשרות ישיבות, והענין אינו זו. והחלטה, פשהיא מתקבלת, פלוס היא מקייבת? יש תמיד אפשרות לעכב החלטה, גם מבלי לבטלה באופן רשמי.

אצלנו אפשרי הדבר, שסניף של מפלגה הנמצא בתוך ההסתדרות יודיע במועצה, פי הוא טרם החליט אם שביתה נגד „סולל-בונה” מותרת או אסורה. שמא חושבים אתם, שפכה סוברת מפלגה „אופוזיציונית”? לא, פכה נוהגים אנשים, שחבריהם נושאים באחריות ההסתדרות ובהנהלת „סולל-בונה”. תעיד על זאת, תגע בזאת, והרי אתה נוגע ב„מפלגה”, אתה הורס את המינימום הזה של שלום, אשר בלעדיו אין לך כלל אפשרות של פעולה בתוך כתלי המוסד.

היש להסביר, עד מה כל זה ממוטט את האמון הפנימי, עד מה זה עושה את עבודתנו בכלל דלה וזעומה, עד מה זה פובל את גילוי המחשבה היוצרת בהסתדרות?

שינוי המצב בהסתדרות לא יבוא אלא מתוך שינוי בהפרת הציבור,

מתוך שינוי נמרץ במידת ערותו החברתית. המציאות הנוכחית, של מספר גופים ציבוריים, אשר באי-כוחם נושאים באחריות ההסתדרות, מי למחצה, מי לשליש ומי לרביע, ומסביב להם ציבור גדול, המסתפק פעם בשנה בהשתתפות בבחירות, מבלי לעמוד בקשרים ישרים ואקטיביים עם שליחיו, מבלי להביע מפעם לפעם ברמה את עמדתו — מציאות זו לא תקיים הסתדרות פועלת ויוצרת. פוחה של ההסתדרות הוא במידה שהיא חיה בהפרת חבריה, במידה שהיא מרפזת סביבה את האמון ואת האהבה ואת התקוות של חבריה; ומבלי הגברת יחסים אלה וחיים פעילים בהסתדרות, אין לקוות לשום תוצאות טובות מהועידה הבאה. שאלות חצי ההסתדרות צריכות להיות מוצאות מתוך כפלי המוסדות אל קהל החברים, ואז תיברא ממילא ההכרה, שההסתדרות אינה לא קנוניה, לא פדרציה ולא קואליציה של מפלגות, אלא הסתדרות העובדים הכללית של ארץ-ישראל.

בזה אני רואה את מרכז הענינים של הועידה הבאה ושל ההכנות לועידה: חידוש היחסים בין הציבור והסתדרותו, הכנסת אלפי חברים לתוך האחריות הממשית על גורל ההסתדרות.

על הועידה לבצע את מבנה של „חברת העובדים“. עד עתה הגענו לאישור רשמיי-חוקי, מעתה צריך לגשת לארגון משקי-חברתי. כל שאלות החוקה של חברת העובדים ובנותיה, כל הערעורים והתיקונים, תקנות תאיה היסודיים (הקבוצה, המושב) וזיקתם לחברה, החוזים עם המוסדות המישיבים — כל אלה צריכים להיבחן ולהיבדק בוועידה ולקבל ממנה את אישורם המוחלט והאוטוריטטי. מובן, שאם תעודה זו תוטל על הועידה הרי תחייב היא עבודת-בירור יסודית מוקדמת, בחוגים מצומצמים ובציבור הרחב. והבירורים האלה עם גמר האישורים בוועידה צריכים להסתיים בהגשמת מפעלנו ההתישבותי-ההסתדרותי: יצירת ההון של חברת „ניר“, אשר יעשה אותה לכוח ריאלי מישוב.

אין לי מלים להביע את החשיבות שאני מיחס לענין זה. מרבים אצלנו לדבר על „תכנית“ ולתבוע „תכנית“ ומחליפים תכניות פרטיות-טכניות בשאלות התכנית הכללית של ההתישבות המעמדית. והתכנית הכללית היא הנתונה ברעיון של חברת-העובדים. אולם מה פוחה של התכנית החברתית, אם לא ניצור למענה את המנוף, את הפלים?

את רוב מוסדותינו שיצרנו בעמלנו ובעֲנֵינו ובתקוותינו הגדולות אנו משאירים במצב של דלות ודלדול. במצב זה תצדק נגדם כל ביקורת. הלא אנחנו איננו מאפשרים להם למלא את תעודתם. ואף איננו מבינים זאת.

אנו מלאים תביעות ל„משביר“, ל„סולל־בונה“, מבלי שנתן להם אפילו את התוכן. וסימן רע יהא לנו אם בדרישה להגברה כספית של מוסדותינו לא יראו „תכנית“. אם־דרישה זו לא תדבר אל לב הציבור.

אנו נמצאים עכשיו בצינורת, בישוב במצב של נתקפים. לא אדבר עכשיו על צרפה המוסרי והישובי של התקפה זו, אולם נגדה אין די במלחמת־מלים וג'סטים. כֹּחֵנו במלחמה זו הוא ביצירתנו המשקית והחברתית. אנחנו, אנשים מחוסרי־אמצעים, בעלי שאיפות „אוטופיסטיות“, אשר כל המעלות המנויות באנשי ה„איניציאטיבה“ הפרטית אינן בנו, אנו יכולים לחייב רק בכוח יצירתנו המשקית.

ומשום כך רואה אני שזוהי השעה האחרונה ליצירת חברת ההתישבות שלנו. אין לנו להשהות יותר.

בגמר ארגונה של „חברת העובדים“ ובנותיה וברכיזו ההכרה והמאמצים לבנין רואה אני את תכנה העיקרי של הועידה.

ונוסף לזה: הבראת האפרט ההסתדרותי. יש לעשות את המכונה ההסתדרותית לבת־פעולה. אנשים למוסדות־הפעולה צריכים להיבחר לא על פי „גזעים“, ולא על פי משקל פרופורציונלי, כי אם על פי מקומם וערפם בעבודה. ואנשים צריכים להיבחר ברוב ולא בהסכמים, הנובעים לא מטיב העבודה, כי אם מתוך „יחסים“. ההסתדרות צריכה להתנהל על ידי רוב אחראי, בין אם הרוב הזה הוא שלנו או של אחרים. המסורת של אנגליה והרצון החזק השורר בה לשלטון יציב, בר־פעולה, נשען על רוב קבוע, יכול, כמדומה, ללמד גם אותנו.

רוב כזה צריך להינצר בתוך ציבור הפועלים אם בדרך של הצטרפות מאות חברים אקטיביים חדשים ל„אחדות־העבודה“, אם בדרך של הקמת מפלגה ציונית־סוציאלית מאוחדת מכל הכוחות הראויים לכך. זאת יגידו לנו הימים הבאים והמעשים הבאים. אולם ברור, שרק רוב אשר כזה יגאל את ההסתדרות מחולשתה.

אני דן פה על פרטי שאלות הועידה של ההסתדרות. עוד יהיה פנאי לכך. ודאי נקדיש תשומת-לב מרובה בוועידתנו לשאלות הפועל במשק הפרטי, לשאלת ברית פועלים עברים-ערבים בארץ, להתינת הדרכים לעבודתנו התרבותית, אולם את נקודת הכובד יש לראות בהגשמת הסוברניות של ההסתדרות והבאת חוגים רחבים בציבור לידי חיים הסתדרותיים אקטיביים.

דברים בויכוח

אי אפשר שלא לעמוד על חזיון אחד שנתגלה אצלנו הפעם בויכוחים. השאלות הנדונות במועצת „אחדות-העבודה“ נוגעות לא רק לצירים או לחברים. הדברים נוגעים לחייהם ממש של אלפים בפועל ישראל. ומשום כך אין להעלים ניגודים, להסתירם בקפלי-התנועה, ואין כלל להצטער על שדעות מתנגדות מובעות אצלנו בגילוי גמור ובחריפות. יש ויש להצטער על פליטות-הפה, שאינן מוסיפות לא לויכוח ולא למביעים. אולם יותר מאשר דיבורים בלתי-נאותים פוגעים בי דברים, אשר אין בהם משום פגיעה אישית, אבל הטון הפנימי שלהם מקים תיץ. עומד אתה על הבמה עם חברים, העובדים, כמדומה לך, יחד אתך באותה החזית ממש, והם רואים משום מה צורך לדבר אליך כאל אויב, כאל זר.

מאין טון זה בבירורינו? מה מחייב אותו? האומנם מתחבא מתחתיו באמת הבדל יסודי בתפיסת עניני החיים? או זהו רק מטוד, אמצעי של הסברה?

רואה אני גם את הנטיה לזלזל בהערכת קנינים יסודיים לשם הדגשת הרצוי להדגיש. מה הן, למשל, הטענות על חוסר-תכנית וחוסר-דרך? ודאי חסר לנו הרבה מאד לדעת, במובן המשקי והטכני. וכל עבודתנו הישובית הנה חיפוש בלתי-פוסק. ונדאי עוד נעמוד רבות לפני כל מיני שאלות של תכניות פרטיות: מהלכות בינינו תכניות של א. יפה של לבקוביץ, של סוסקין וכו', אולם היש לערבב תכניות אלו, המשתנות מפעם לפעם עם השתנות תנאי העבודה הישובית, ואשר צמיחתן ושינוייהן תלויים יותר מהכל בהתקדמותנו המשקית, — היש להחליף אותן במושג של תכנית ישובית-סוציאלית, של דרך התנועה? אנחנו פולנו מאזינים בהקשבה לכל

המבקר את דרכנו ומגלה את ליקוייה. אולם מה ערכה של האשמה זו בחוסר־דרך? האם צמיחה זו של מושגים חברתיים בתוך תנועת־הפועלים בארץ, מושגי העבודה וההסתדרות, היחסים למשק הלאומי ולמשק הפרטי, לכפר ולעיר, להון הלאומי ולקרקע לאומית, לעליה ולהתישבות — אינה מהווה דרך? האם תנועה אשר ביקשה את הדרך להוציא את הקבוצה מבדידותה ומיחידותה ולעשות את משק־העבודה הבודד לנחלתו של כלל־המעמד, התנועה המאחדת את הפועל במשק הלאומי ובמשק הפרטי, העמלה להקים את חברת־העובדים כרשות אחת, מאוחדת, שליטה ברכושה, מתרחבת וכובשת ענפי פעולה והשפעה — האם תנועה זו „מסתפקת במה שיש לה“, הנה „מחוסרת־דרך“? האם למבנה המקיף, המשקי־המעמדי, של ההסתדרות, עם מוסדותיה ועם פיוזנם, עם האפקים החבויים בתוכם, העתידים להיגלות עם כל גידול ועם כל התבצרות — האם לזה לא נקרא דרך? מהי איפוא הדרך? הדאגה לביצור המוסדות, לפיתוחם, להרחבתם, — הגברת יכלתם הפספית, למשל, כל אלה הם „קטנות“, והדרישה היא: מדוע אין בנק הפועלים נותן לנו פרספקטיבה של הפעולה הפספית הגדולה לתנועה? בכוח מה תינתן הפרספקטיבה הזאת, האם בשם המפורש של סכימה הגיונית חטובה? מה קל מאשר להציג פרספקטיבות לבנק־הפועלים, ל„המשביר“ ול„סולל־בונה“, ומה קשה לרתום את עצמנו ואת הציבור פולו בעול קיומם. מה קשה לחנך כל ציבור, ואפילו ציבור של פועלים, ליחסי קרבה והתנדבות מתמידה למפעלי־הפלל, לשם הפרספקטיבות, לשם העתיד לבוא — זאת יכולנו, כמדומה, ללמוד עד הנה. אבל יותר מזאת למדנו: מה קשה לעורר אפילו בקרב החברים הצרים, האקטיביים בקיבוציהם, את פשרון הפעולה למען המפעלים הכלליים של הציבור הקרויים „מוסדות“. אילו היינו מצליחים להגביר את הכרת עניני הפלל ומפעליו בקרב הציבור, אילו היינו מצליחים לעשות את היחסים ההדדיים שבין הציבור למוסדותיו יותר עמוקים, יותר חמים, יותר אנושיים — כי אז היו הפרספקטיבות האמיתיות מתגלות מאליהן, ולמעשה, ולא רק בתור סכימה של תכנית.

ומהי הנטייה הזאת להוציא יתד אחת מתוך כל תנועתנו, ולו גם היתד החשובה ביותר — את ההתישבות הקיבוצית, ולתלות עליה את כל משא התנועה, צרכיה וחובותיה? פלום ינתנו הדברים להיתלות? פלום

בידינו פיוס לעשות את הקיבוץ הישועי לדרך האחת של ציבור הפועלים פולו?

אפשר פי יצדק כל מי שיבחר לו את פינת־עבודתו, אם גדולה ואם קטנה, ויראה בה את תזות־הפל. הגשמת הסוציאליזם מציגה לפנינו שאלות עמוקות, שאלות מוסריות נוקבות בחיי האדם, המשפחה, החברה, החינוך, שאלות טכניות יסודיות בחיי המשק, ויש מקום לאינו־ניר, לאגרונום, למורה, לחבר־הקבוצה להתרכז בעבודתו ולהתעמק בה. אולם אם ההתרכזות וההתעמקות בכל פעולה חלקית — לגבי היקף התנועה פולה — מחייבת להוריד את כל השאר למדרגה של טפל — מה תביא לנו אזי העמקה זו, אם לא פירור התנועה לחלקיה? להעמקה זו, הרודפת אחרי ה„עיקר“, המבקשת ונאחות רק ב„תמצית“, מבלי להעריך את ערך האויר אשר בו נעשית פעולתנו, את ערכם של המכשירים וכלי־העבודה, אשר באמצעותם אנו פועלים, יש לאמור מה שאמר המדינאי להוגה־הדעות: „הרשה לי להיות שטחי קצת. סידור החיים הציבוריים — הנהו ענין של צורות, של מסגרות־פעולה, של „מוסדות“. הרוצה להאציל מתכנו על דפוסי־חיים אלה, אל יולול בהם, ואל יבקש להציג את התוכן פניגוד לצורה.

אפשר להבין את חבר־הקבוצה, אשר לו צורך נפשי לראות בקבוצה, ולפעמים בקבוצתו דוקא, את הכל. לא רק לעצמו ולחיייו ולפעולתו, פי אם לראות בזה גם את כל התוכן והעיקר של תנועתנו, של מפעלנו הישועי. רשאי גם אדם משלנו, הנמצא בתוך מוסדות התנועה וההתישבות, לראות בקבוצה את הגרעין המצמיח של חברתנו העתידה. אך כלום רשאים אנו, הציבור פולו, לשפוח את הסובב אותנו, להתעלם מן העליה ומחיי הפועל, להגזים על כוח הקליטה של משקיניו הקיבוציים ועל מידת יצירתנו הישועית. ולהסתלק מלשלב יום יום את תנועתנו הקיבוצית בחיי הפועל באשר הוא? כלום אפשר לנו להביא פיוס את רעיון הקבוצה לכל פועל, כפתרון תכונה לכל שאלותינו, כפתרון הניתן להתגשם מיד, ועל יסוד זה להסתלק מכל השאר? כשאני לעצמי הנני נוטה לחשוב שדרך החיפוש הקבוצוני עלולה להכניס דבר־מה חשוב גם לחיינו של הפועל במשק הפרטי. מבחינה זו הנני מעריך ביותר את הנסיון של גדוד־העבודה לחדור לתוך המשק הפרטי. אולם אני מעריך באופן שונה לגמרי את הפיבושים המעשיים של

המפעל הקיבוצי, מאשר את סערת-המלחמה של האידיאולוגיה הקיבוצית. אני פופר בהחלט, פי הקבוצה זקוקה למען הצלחתה לאתמוספירה אשר פזאת. אנו עומדים זאת השנה השש-עשרה בתנועה הקבוצתית. התחילה בששה חברים, ביצירה פיתית ואינדיבידואליסטית. פיום היא חובקת זרועות הארץ. גם הרעיון של איחוד ארצי של כל המשקים הקיבוציים נישא באורנו ומבקש את האפשרות לקרום עור ובשר. וכל זה הושג לא בדרך של „מלחמה“ קבוצתית ולא בדרך של התבדלות הקבוצה מתנועת הפועלים פולה. בימיה הראשונים היתה אמנם הקבוצה הופעה בלתי מובנת לרוב הציבור, אולם היא לא פגשה מעולם התנגדות, ואף היא לא טיפחה בקרבה יחסי-התבדלות ופולחן של חוד. ובמידה שבתוך הקבוצה גופה היו מתגלים חזיונות של התיחדות והתנשאות, של סלסול עצמי ושביעת-רצון פיליסטרית היינו אנחנו, הניצבים פה היום, בין המרגישים ביותר את הליקויים האלה, העומדים על ההפסד המעשי והמוסרי הפרוך בהם לקבוצה ולציבור, מתוך הכרת הזיקה העמוקה של המפעל הקבוצתי לתנועת-הפועלים פולה. מה קרה אפוא בהלך-העבודה אשר חייב לשנות מעכשיו את יחסנו זה? מהו הצורך ביחוד הקבוצה, הצגתה לעומת השאר, לעומת ה„מוסדות“, לעומת תנועת הפועלים בכללותה? לא עניני התנועה הפכלית ואף לא עניני הקבוצה אינם דורשים זאת פלל. אפשר שמבחינה פסיכולוגית יש בזה נוחות ידועה להכריז על „מפלגה קבוצתית“. זעיר פה זעיר שם פבר נישאים הדברים באויר, אם פי לא תמיד מובעים הם בפירוש. יש חושבים, פנראה, פי בזה תינתן לנו ה„תכנית“ המבוקשה. אולם לי נראה, פי דוקא עמדה זו, הנוחה כל כך מבחינה פסיכולוגית ואולי גם אידאולוגית, היא הנושאת בקרבה סכנה עצומה גם למפעל הקבוצתי וגם לתנועה פולה. הרעיון של יצירת מפלות פלכליות, על התבדלות בתוך ההסתדרות לפי ההבדלים בתכניות הישוביות, לפי טיפוסים המשק, יוביל בהכרח להסתדרויות נפרדות. החובה על החברים ההוגים במגמה זו לראות לאן הדברים מובילים. על פי הסדק הנה אפשר יהיה לבקוע את ההסתדרות לשנים ואולי לשלושה: הסתדרות של קבוצות, של מושבים ושל שכירים. יחשבו נא החברים השואפים ליחוד הקבוצה, מה יהיה גורל מפעלנו הישובי בתנאים אלה. אל תתחילו בנפשנו.

חברינו במוסדות ההסתדרות שמעו כאן ביקורת רבה על רדיפתם שלום. ואמנם הגענו בהסתדרות לידי משבר. ואפשר שויתורינו התמידיים לא הביאו את הפרי הרצוי. אפשר שצדקו אלה האומרים כי צריך להרים יד במצב זה, הפובל את פעולת ההסתדרות, ועם כל זה חייב אני להגיד, כי מחובתה של תנועת-פועלים לשמור על שלום בית. ואל נתבייש בזה. השקפתו של בית-הלל היא היא היכולה לקיים את התנועה ולשמור על שלימותה ועל כוח יצירתה. אין קל והגיזני מאשר להביא את המגמות והבדלי הפיוונים לידי בהירות מוחלטת ולידי חידוד, ולהכות את בית ההסתדרות בקיעים בקיעים. ואודה על האמת, אם פי אינני מאוהבי הטשטוש העיוני, הריני נכון לבחור גם בזה, אם אראה בו הכרח למען שלימותה של תנועתנו ושל יצירתנו הישובית. ודוקא בשעה זו של התחדדות היחסים ושל פשלון כוח הסבל ושל ההתמרמרות התזקפת את חברינו, רואה אנ צורך להדגיש את יחסי אלה.

ולשאלת האיחוד בארץ. איני לוקח עלי לנבא, אם הנסיון המאומץ הזה, אשר עליו מכריז בן-גוריון, יצלח. אולם אין חלקי גם בין מנבאי-השחור. האיחוד — זוהי מצוה שכשהיא באה לידך אל תחמיצנה. החבר קפלנסקי שאל, אם יש לנו אינסטרקציות על כך מאת ועידת עין-חרוד. יש לנו אינסטרקציות עוד יותר מחייבות. אנו מצוים על האיחוד מאת האסיפה המיסדת של „אחדות-העבודה“ בפתח-תקוה. איני מעלים מעצמי, כי בכל איחוד אשר כזה יש גם קושי וגם ליקויים. מבין אני את נפשם של אנשי-מפלגה ותיקים, אשר אינם יכולים להשלים עם התסיסה והוריימה התמידית של „אחדות-העבודה“, זו שאינה נותנת מרגוע לא לעצמה ולא לאחרים: הנה לפני שש שנים קמה מפלגת „פועלי-ציון“ בארץ-ישראל וויתרה על קיומה לשם יצירת „אחדות-העבודה“, בימי ועידת חיפה קמה „אחדות-העבודה“ ועשתה ניתוח גדול בבשרה למען הקמת ההסתדרות הכללית, באותם הימים גם יצא לפועל האיחוד של חלוצי „צעירי-ציון“ בארץ עם „אחדות-העבודה“. והנה — שוב תסיסת איחוד. איני מקטין כלל את ערכה של המסורת הארגונית של תנועה, את ערך הגיבוש הפנימי של הציבור, את הכוח המדיני של גוף מתמיד בצורת קיומו ושומר על מסרתו. אולם — מה נעשה וכל אלה לא נפלו בגורלנו. לא פעם אמרנו ועוד נצטרך

לחזור, כי תנועתנו הנה תנועה של קיבוץ גלויות, כי ארצנו היא ארץ של עליה בלתי פוסקת. ויש לראות מראש, כי אם גם נארגן כיום ונאחד את הציבור יהיה צורך לשוב בעוד שלוש שנים ולאחד אתנו את אלה אשר יתנספו עלינו, או את אלה אשר ישארו כיום מחוץ לאיחוד ורק במשך הימים יקלטו ויפיו שורש בחיינו. ומוטב שהזמן יביא לתנועת הפועלים בארץ איחוד נוסף, מאשר פירוד חדש. אם אין אנו רוצים להיהפך לאבקר אדם, להידרס ברגלי הבעל־ביתיות, המתנשאת ומתימרת להיות ה„ציונות הכללית“ — פי אז עלינו לבקש את דרך האיחוד המעמדי האמיץ, ומה לי דיוקים אלה או אחרים, חשובים כשהם לעצמם, לעומת ארגון כלל הפועלים. וחברינו החדשים בינינו צריכים להבין, כי עם כל רצוננו שלא לגרום צער לחברינו בחוץ־לארץ, לעשות את מפעלינו מובנים להם, ולא להפריע את מנוחתם הנפשית, הרי יש דבר־מה שהוא למעלה מזה. אין אנו יכולים לשם כך להביא קרבן את תנועתנו בארץ. אפשר שאילו היתה חוץ־לארץ יותר צרה, יותר חרוצה ויותר פועלת, ואולי אילו היינו גם אנחנו יותר חרוצים, יותר מסבירים, יותר מטפחים קשרים, פי אז היה הפל יכול לבוא בצורה יותר נוחה, יותר מובנה גם שם. אולם אם לא זכינו לכך, אין משום כך לעפב את עליית חיינו. קפלנסקי מיעץ לנו להקים מפלגה פדרטיבית כ„ליבור פּרטי“ באנגליה. וכבר ניתח בן־גוריון את המושג הזה בתנאינו בהצלחה רבה. לנו נחוצה מפלגה שלמה ומאוחדת, מבלי סדקים ומחיצות, דוגמת המפלגה האוסטרית. אולם מצבה הנוח של הס.ד. באוסטריה לא נפל לנו למנה. ואם אנו צריכים להגיע למצב זה על ידי שורת איחודים שלמים וחלקיים ועל ידי חזרות מפעם לפעם — נלך בדרך זו ולא ניקרע. אם האיחוד יתגשם ככל מלואו האפשרי תהיה חשיבותו גדולה מאד. הוא יעלה את התנועה, את מחשבתה, את מוסרה, כמה מעלות. לאור איחוד זה אפשר יהיה לעזור ולהחיות את יחס הציבור למשק, להסתדרות, לשאלותיו הגדולות אשר עכשיו אין דורש להן. הוא יפנה את הלבבות ואת המקום למפעלים חדשים. מובן שהמדובר מתכוון לאיחוד ממש ולא לקנוניה בין איזה „צדדים“. משא־ומתן חלקי זה פשהוא לעצמו יכול אולי להביא קצת תועלת, להקל על היחסים בין האנשים העובדים במוסדות, אבל ערכו האינטלקטואלי והחברתי יהיה דל מאד. ומסופקני אם יהיה לו קיום. איחוד דורש תנועה.

התעוררות, תסיסה פנימית בתוך הציבור. והאיחוד צריך למצוא את ביטוי
לא במשאומתן בלבד, כי אם בועידת-איחוד, אשר אליה יבואו כל אותם
ציבורי הפועלים בארץ, אשר יתעוררו לדבר.

אמרתי בראשית דברי כי איני מקבל עלי לדון על אפשרות
ההצלחה המעשית. אפשר שהתנאים אינם נוחים כלל, למרות הצורך הגדול.
אולם אם גם התנאים פיוס אינם רצויים, אין להיבהל. קולומבוס לא מצא
את הודו, אולם גילה את יבשת-אמריקה. אם תקום בציבור הפועלים תסיסת-
איחוד באמת, יהא פוחה בה לגבור על חשדים ועל פנגות זרות, והיא
תפלוס לה את הדרך. ואנו יכולים לבטוח, כי אם בהרבה ואם במעט, אולם
היא תקדם את דרך הסוציאליזם העברי בארץ-ישראל.

באין כתובת

אל תשא שם האיחוד לשוא.

בדרכים, ברחובות-עיר, במושבה, פוגש בי חבר, אם „מפלגתי” ואם
„בלתי-מפלגתי”, ושואל: נו, מה, אתם מתאחדים באמת? מתי? האומנם
קרוב הדבר? היקום באמת האיחוד?

החבר שואל אותי בכל תום-לב, כאילו בי באמת תלוי הדבר.
בפי אין מענה. אני רואה אותו: נבוך, חרד לאיחוד, מצפה וחושש,
מפקפק ומאמין פאחד. האומר לו, כי איני יודע, כי לא בי תלוי הדבר, על
כל פנים בי לא יותר מאשר בו? פלוס יאמין לי? הן יראה בזה התחמקות
מתשובה, „השתמטות דיפלומטית” פיאות. האטיל עליו אחריות? והלא
הוא רגיל זה כמה לראות את עצמו חפשי מכל אחריות פזאת. הוא, החבר
הטוב, יודע ודאי את אחריותו הפרטית, המשקית או גם הקיבוצית. אולם
ל„שאר” — הלא יש „מוסדות”, יש „באי-פוח” הפלל, ה„עסוקים”,
ה„מטפלים”, „המשתדלים”.

ופוגש בי חבר אחר, מצפה לאיחוד ודאי פקודם לו, וחפשי מאחריות
ודאי פמוהו, ופטור ממצנת-עשה — מחוץ לקרן-זויתו — ודאי פמוהו. אולם

חפשי הוא זה כמה גם מחובת־טירונים זו של הראשון. הוא היודע נְעַד פי יצר לב, "העסקנים", של כל המין האנושי הזה האוחז ברוסן, רע הוא. אותו אני שואל: האומנם חי הדבר, יקום באמת איחוד? והוא משיב לי בשמינית שבקלסה: נו, כמובן, לא. כלום אתם תתנו?
 "אתם". אתם ולא אני.

וזהי המלה קשת־הגורל, הטובעת את דמות חיינו החברתיים וחזתכת את גורדינם. מובן, גם את גורדינו של האיחוד.

וכדי שלא לטעות: לא על הניגון המלזה את ה"אתם" אני דן הפעם. לגבי העיקר הרי זה היינו הך. טוב־לבו של החבר המאמין בתומתו ביצרי הטוב, ורוע־עינו של החבר המציץ בכבשונה של העסקנות ומאמין בתומתו ביצרי הרע — בד בבד ישקלו. אף אני — למוד נסיון. אין הלב רָחַב ופועם עוד לקראת הראשון, ואין השני מכעיסו עוד תמרורים. האם בר־קיימא הוא האָמון, האם נאמנה היא הקלסה? האין זו שלשלת ה"יחסים", אשר בתוכה נקלע ציבורנו? הנה אך אתמול היו אלה ואלה לנו האנשים הדגולים, העומדים בפרץ, המחשישים ישע, הסופגים למעננו כל תלאה, ישרי־פננה, אַמְיִצִי־מחשבה, נאמני־מפעל. והיום, היום — כלום אין אנו מונים בהם את כל הפסלות שבעולם וכלום אין אנו באים אליהם לְאֶלְתֵר — עוד בטרם פילינו לנקום בהם את נקמת פשלונוֹתֵינו ורפיוֹנוֹנו — דהטיל עליהם חובות ושליוֹתֵינו, כדי לשוב אחר־כך ולעשות בהם "משפט־צדק"?

לא על זה אני דן. יחסי־הלנאי ל"אתם" אף הם ראויים להערכה. אף הם משמשים תעודה למידותֵינו, לנו, לכולנו. אולם לא הבדלי הטונים השולטים בנו חשובים לי כרגע, לשאלת האיחוד, כי אם הצד השוה בהם: "אתם". בין אם זה אמור ליחידים, בין אם למפלגות. "אתם" זה פירוש, קודם כל: לא אני. שטר־שחרור לי. שחרור מן החזית. הזכות להימצא בעורף.

זכות מיוחדת של פריקת־עול ושל הטלת אחריות על אחרים, על "מנהיגים", על מפלגות, על "מוסדות". זכות של "שב ואל תעשה", המלווה בהפרה עצמית מוסרית של אדם נקי־דעת, המסתכל בתעלולי־החיים מן הצד, מבלי ללכלך את ידיו. הזכות למחוא כף בשעת־רצון, לגנות ולשרוק לכשלוֹן, לראות כל כשלוֹן כמעשה ידי אחרים, ולרחוץ בנקיון כפיו.

באור זה של „אתם“ חולפים חיינו החברתיים זה פמה. משום זה עופרת נסוכה בכל מעשינו, משום זה אין אנו זוכים לשום חידוש בר־ערך בעבודתנו.

משום זה אין הברכה, ברפתי־הרוח החיה, שורה במעשי ידינו. כל ההתחלות הציבוריות שלנו בזמן האחרון נעשות באור זה והן גוועות ללא־אונים. פסיביות מחרידה של רוב הציבור, שפלות־ידיים, ובדידות האנשים המנסים לפלח את דממת־המבוכה. עוד לא היו, כמדומה, לציבור הפועלים בארץ ימים ללא ידיעת־דרך כימים האלה. אי־ידיעת דרך המגיעה כמעט עד כדי אבדן־דרך. לא היו, כמדומה, לציבור הפועלים ימים שהיה מוקף כל כך הרבה סכנות, מכשולים ואיבה — איבת זדון ואיבת שגגה — כימים האלה. עוד לא היתה צפויה לנו כבשעה זו הסכנה של שמיטת עמדות דוקא בשעה שהכל: מצב העם, מצב הארץ, מצב תנועתנו, מפקד עלינו: פיבוש עמדות חדשות, והכנסת המונים חדשים לתוך העמדות אשר החילונו ליצור.

האם לא טבעי והכרחי היה הדבר, כי בשעה זו תפרוץ בקרבנו גבורת־הרוח הספונה בנו, יתגלו כוחות מעודדים, מחשבה מחודשה, התגברות על הרוח הנמוכה השוכנת בנו?

משהו מזה היה אצור בקריאת־האיחוד אשר פילחה את מחננו. אולם האויר אשר אנו חיים בו מאיים לשתק ולמותת גם את מעט ההתעוררות הזאת.

אין אנו עדים לסערת־איחוד אשר תאחו בכל קצות המחנה. אין לפנינו תנועת־איחוד. אין קול ענות גבורה, אשר בלעדיו — מבלי התגברות והתעוררות מוסרית ומחשבתית — לא יתכן איחוד. יש רק משא־ומתן צנום. ומהלכים חברים טובים בינינו, מפלגתיים ובלתי־מפלגתיים, ומחפיים למוצא פי המפלגות.

ואיה אתם, אתם עצמכם, כל אלפי הפועלים בארץ, החיים, רוחשים והוגים? האין האיחוד מתכוון אליכם, או אפשר נזח לכם למסור את גורל תנועתכם (באשר זוהי תנועתכם, באשר גם מעשי המפלגות בארץ אינם לא לשם ולא בשם פנופיות קטנות, כי אם לשמו ובשמו של ציבור הפועלים) לידים, אשר תוכלו מדי פעם לכפור בזכותם, אשר

תוכלו לאמור להם: „אתם“? או אין אתם — הקובלים תמיד על הפירושים, המקוננים עליהם ומלגלים עליהם, המבארים על פי רוב את עמידתכם מן הצד לא ברפיון-רוח, לא בחוסר-יחס, כי אם בפירושים האלה — אין אתם רואים הפעם חשיבות מיוחדת בנסיון זה של איחוד?

נראה לי, כי אם באמת ובהמים דואגים אנו לאיחוד, אם חסים אנו על האנרגיה המוסרית והמתפרצת לבל תצא לריק, אם חוששים אנו כי דבר-תאיחוד לא ייפך ללהג ריקני השגור על כל לשון, מבלי שיחייב למשהו — כי אז עלינו להטיל את אחריות-האיחוד ואת הדאגה לגורל האיחוד לא רק על הצדדים המפלגתיים המובאים תמיד בחשבון, כי אם על כל אלפי הפועלים אשר אליהם מכוון האיחוד, אשר מבלעדי השתתפותם החיה לא ישיג האיחוד את מטרתו.

טעות עיקרית היא לראות את האיחוד כענין של הסכם בין שתי מפלגות בארץ, ואת שאלת האיחוד כנפתרת על ידי הרצון הטוב של שתיהן. לי נראה, כי הרצון הטוב הזה ישנו, על כל פנים אני אינני מפקפק בו, ואינני חושד במי שהוא, כי הוא טומן פחים לרגלינו, — אמת-מידה רגילה של כל מיני אנשים פיכחים וזהירים במקרים כאלה. אולם אם אין הפעם העיבור במפלגות הרי גם אין בהן הפוח לבצע את האיחוד, אשר יהיה בר-ערך לתנועת הפועלים כולה. גם תנועת האיחוד הגדולה לפני שש שנים, בימי פתח-תקוה, הקיפה לא רק את שתי המפלגות, כי אם את ציבור הפועלים כולו בימים ההם. גם בימי יצירת ההסתדרות הכללית הופיע על הבמה, נוסף לכוחות המפלגות ולרצונותיהן, פוח חדש: העליה החדשה בקיבוציה. כלום יש צורך להזכיר כי בשני המועדים הגדולים הללו בתנועת פועלי ארץ-ישראל נתגלה כל שפע הכוחות החברתיים והערים בינינו, אשר עמדו מחוץ למסגרות המפלגות הקיימות. לא כל שכן הפעם פשציבור הפועלים גדל פי כמה וכמה, לא יהיה האיחוד לדבר-חיים ולא ימלא את שליחותו אם יסתפק ביצירת הסכם בין שתי מפלגות קיימות ולא יציג לו למטרה: ללכד ולגבש את כל ציבור הפועלים ההסתדרותי לתנועת-פועלים איתנה, בעלת שאיפה, הכרה, דרך. התכלית הנכספת של האיחוד היא לא רק הכנסת שלום בין שני הכוחות העיקריים הנראים כיום על פני שטח ההסתדרות, כי אם הכנסת רבים, רבים, אלפי פועלים לתוך מעגל החיים החברתיים האקטיביים.

הגברת הריח היוצרת בהסתדרות. וכלום אפשר להגיע למטרה זו אם הדרך אל האיחוד גופו לא תהא דרך של ערות הציבור, של אקטיביות הציבור, של נטילת האחריות על ידי רבים, רבים?

תנועת איחוד פזאת אינה עדיין פיוס. ואם היא לא תקום — צפויה לנו הסכנה של הוצאת רעיון האיחוד לבטלה.

ניסן תרפ"ה.

רצח טיבט «רנ»

אל קוראינו

העתון היומי, אשר גליונו הראשון מוגש בזה לפניכם, הנהו יציר-רוחה ופרי מאמציה של תנועת העבודה בארץ. בן לתנועה, אך למפעל, חבר ורע ליצירה יהי — „דבר”נו. וזה כשהוא לעצמו פוטר אותנו מהרחיב את הדיבור בפתח השער. חדש הוא המפעל הנועז: העתון היומי, אולם לא חדש עמנו עושהו ונושאו: הפועל. לא בנתיב חדש אנו עולים, כי מפעלה של ההסתדרות בשדה העתונות, החדש לגביה, הנהו המשך של אותה העבודה הגופנית, המשקית, התרבותית, האישית ותחברתית אשר הפועל בארץ-ישראל עושה יום יום מבלי הרף, זה עשרים שנה מיום היוותו לפועל בארץ.

עליית עבודה זו, אשר התחילה פורצת לה דרך לארץ באותם הימים, נשאה בקרבה התקוממות מוחלטת, חרישית, אולם בלתי-נכנעת, נגד המציאות היהודית, וגם נגד הרוחות השולטות והמנשבות בעולם היהודי. מנככי חיי האומה, מתוך הרגשה חיה של העלבון והדני שבהנייה היהודית, קלחה עליה בודדת זו, בלתי-מובנה לא לישוב, לא לציונות ולא לחבריה למעמד, בשעה שנדמה היה כי מעינותיהם של בני ביל”ו ושל פועלי תרנ”א דללו וחרבו ללא הירפא. קילוח דק זה לא פסק גם בשעה שעיי-מפולת גדרו דרכו, הוא גבר בעצם החורבן היהודי המתמיד, בעצם היסורים ללא תכלה. ולאור התגרות הסוציאליזם הגדולות של ימינו, לאור האידיאה הרבולוציונית הגדולה של תנועת הפועלים בעולם, נתחשלה התנועה הצעירה בישראל ופילסה לה את דרכה, דרך היצירה החלוצית, הפועלית, דרך ההתלפדות ההסתדרותית, אשר אינה נרתעת גם בשעת תבוסה, ואינה חדלה לעשות גם בקטנות, בשעה שעינה ולבה נתונים לגדולות.

רצון אחד, ברור ומוחלט, פועם בקרב תנועה זו, המתרפנת ב„הסתדרות”: להימלט ולמלט את העם מחיי קלון, פרוזיטיות, תלישות

ושעבוד; לעבור ולהעביר את המוני ישראל לחיי עבודה וחירות; להתערות בקרקע המולדת; לקבץ פזורי ישראל ולהקים בכוח היצירה הקיבוצית החלוצית את העם העובד בארץ ולגשם על ידי כך בפועל ממש את התוכן הסוציאלי והמוסרי של רעיון הגאולה, זה שהולך ומזדייף בפי מרדפי אמרים ומבקשי רנחים למיניהם.

תנועה זו, אשר התחילה במאמצים ראשונים לכיבוש העבודה במושבות והביאה אותנו לפי שעה, עד נהלל ועין-חרוד ועד המפעלים המשקיים של ההסתדרות, אשר נתנה לא רק את המפעלים, כי אם את הפועל בעצמו, ואשר נשאה בקרבה בלבוש קרקעי ומשקי תוכן מוסרי ותרבותי מזרז ומחדש, תנועה זו פללה בתוכה, מראשית ימיה, גם את מאמציו של הפועל להקים את ספרותו ואת עתונותו. מן הגליון הראשון של „הפועל הצעיר“, דרך שבועונים וירחונים, קבצים וקונטרסים, הולך הפועל הארץ-ישראלי ומוסיף לבנות את ספרותו, הספרות העברית הצעירה, המעורה בחייו, בפועל ממש, המיסרת, מחנכת, מדרכת ויוצאת בצבאותיו. ואף הספרות העברית מצאה בפועל הארץ-ישראלי קורא חדש: אדם אשר המלה העברית הנדפסת הנה בשבילו לא קינוח-סעודה, לא יציאת ידי מצוה לאומית, כי אם דבר-חיים. לפועל הארץ-ישראלי היה שבועונו וקונטרסו — לחם חוקי: ניב נפשו, פליונו ובית-ספרו. בהם שיקע את המית לבו, מתוכם קלט את רחשי חיי חבריו, בתוכם פקד אותו האושר, אשר אינו פוקד אותנו אלא פעם ביובלות, להאזין לדברי חבריו הגדולים: י. ח. פרנר וא. ד. גורדון. עכשיו באה ההסתדרות הכללית להקים, בשיתוף כל הכוחות שבמחנה, את עתונו היומי של הפועל.

רבים מאתנו חוששים, ובצדק, לנטל החדש אשר ההסתדרות מעמיסה על עצמה: פכד הוא מדי. רבים חוששים, ובצדק, לדרך-החלקלקות האורבת לעתון יומי, באשר הוא עתון יומי. אולם עם כל משקלם של החששות הללו אינם רשאים לפטור מפעולה את אלה העומדים במערכה הפכה, במערכת חיינו החברתיים, ורואים עין בעין את הגידול ואת האחריות הגדלה בעקבותיו. פכדה מלחמתנו, סגר עלינו האויב: הקהות הבעל-ביתית, הקנאה והאיבה המעמדית, האטביזם של חיי-אוויר ובטלה, העומד להציף אותנו. עצמו צרכינו, רבו שאלותינו, גבר הצורך בהתלפדות

התנועה. לא התלכדות שבארגון לבד, אלא פנימית-מהותית. מי ילך בשליחותנו זו?

מה פשוטה וקלה היתה האפשרות של קשרים בין חבר לחבר, בין חבר ל„מוסד“ בעוד היינו מועטים. מה נקל היה לשליח-הציבור לעשות דרכו ברגל או בחמור ולעבור את כל נקודות העבודה, להביא לידי פירור את השאלות העומדות על הפרק ולהפעיל את הציבור המשפחתי הקטן.

ומה נשתנו מאז פני הדברים! שונו המספרים, המרחקים, השטחים. נשתנה אפי הפעולה הציבורית והמשקית, והפרובלימות עצמן נעשו כל כך מורכבות, ועל הישנות אשר לא פתרנו נוספו פהנה וכהנה. ההסתדרות רבת המשקים והמפעלים חורגת ממסגרותיה להקיף את המוני חבריה, בפפר ובעיר, במשקי העבודה העצמיים ובמשקי העבודה השכירה, ואין הפוחות החינוכיים והציבוריים מספיקים. העליה גוברת, והצורך לעשות את אבקה-האדם, המובא באניות אל חוף-הארץ, למחנה עובד, ברה-הפרה ובררצון, לחטיבה חברתית מלופדת ואיתנה, צורך יסודי זה שבקיבוץ גלויות, מי ימלאנו? מי ידאג לאיקלומה של העליה השלישית, הרביעית או החמישית (כאשר יכוננו פפי מדביקי-התוים), ששמה בעצם העליה המתמידה? מי ישא באחריות חינוך הנוער שבקרבתנו, אחינו ואחיותינו הצעירים הבאים אלינו? והדור הצעיר שינלד לנו בארץ, אל מי נטשהו, לידי מי נמסור את חינוכו, את השפלתו, את השרשתו בחיי עבודה וחברה? אלה הם הדברים המצויים עלינו עכשיו להוסיף משא על משא ולהקים את המכשיר לעבודת המלחמה, הארגון והחינוך כאחד: את העתון היומי.

ועומים הם פוחותינו אם נמוד אותם במידת הצרכים. ולפיכך אין לאמור פיוס מה בכוח „דבר“ לתת, פי אם מה ידרש ממנו. יצוינו הדברים בקוים מועטים: אינפורמציה רחבה, מקיפה ויסודית. המקום אשר בו אנו נמצאים, הזמן אשר בו אנו חיים, העבודה אשר אנו עושים — כל אלה מרתקים את תשומת-לבנו אל העולם הגדול וחיוו. אין אנו במצב הנוח של „עם לבדד ישפון“. ארצנו נתונה בסבך של יחסים אינטרנציונליים, המחייבים אותנו לידיעת הענינים ועמידה על המשמר. עבודתנו יונקת ממקורות המחשבה והתרבות האנושית של דורנו, רב הועזועים והחיפושים.

האדם שלנו, בכל פינה שהוא עובד, צמא לדעת את חיי העולם, חי את חיי תנועת הפועלים בעולם, על סבך שאלותיה ומאמציה. מורגש הצורך להפכיר את העמים השכנים ואת גורלם. יציאתנו מתוך הגולה אינה מרופפת את קשרי חיינו עם פזורי ישראל בכל מקום שהם, וְשֵׁנו הצורך החי לדעת ולהפכיר את כל המתרחש בעולם היהודי פֹּלוֹ, ועל אחת כמה וכמה את החזיונות הקרובים לנו ביותר, את התנועות הפרוכות בארץ־ישראל בכלל, ובארץ־ישראל העובדת בפרט, את החלוץ ואת תנועת הפועלים היהודית.

אולם צמא־הדעת של ציבורנו עדיין אינו ניתן לרוות באינפורמציה בת־יומה. היא עדיין תנועת נוער, משתוקקת ללמוד ודעת. אוצר הידיעות המובא מבית־אבא אינו מספיק כלל בשביל העבודה המחפה לנו. אנו עומדים במדינתנו הקטנה בפני שאלות מדיניות, חברתיות וכלכליות מורכבות וחמורות; יש לנו צורך גם בידיעות שימושיות, להפריח ולשפר את עבודתנו; ויש הצורך להפכיר את ארצנו ואת סביבותיה. המשפחה הגדלה והילד המופיע מציגים לפנינו אף הם תביעות, אשר הספרות מסביבנו אינה נענית להן. ועד כמה שהדבר יהא בכוחו של העתון, עליו — פל עוד אין לנו הספרות הדרושה והמוסדות להשפלה עממית — לרוות את הצמא־זוהו. ידיעת־הספר, העברי והלועזי, סקירת הנעשה בעולם המדע והאמנות, הקשבה לנוצר ולמתחדש — אף אלה תובעים את מקומם ב„דבר“.

יש צורך להציג בגלוי, בשער בת רבים, את שאלותיו של הפועל, את תביעותיו לחברה, למוסדות ולשלטונות. על „דבר“ לגלות, מבלי מורך, את הליקויים והמארות שבחיי חברתנו, לערות את מקורותיהן, להקיע פל עול וכל מעשה־דיכוי וקיפוח־זכויות, לחשוף את נגע הספסרות בתקות העם וההתעשרות על חשבון יצירת העם. בנאמנות ומבלי לחוש למה יאמרו האיסטניסים, עליו לנהל יום יום את מלחמת הפועל והמוני העם על תיקון תנאי החיים ועל דרכו של הפועל בהתישבות, בעליה ובמדיניות של הארץ. אין לו ל„דבר“ להיסגר בתוך ד' אמותיו של הפועל לבד. מתוך אמונה פי עניניו החיוניים של הפועל עולים בד בבד עם עניניהם החיוניים של המוני העולים, עם תקנת עתידנו היחידה, עליו לפנות אל המוני העם, אל העולה,

אל הנוער היהודי באשר הוא. מלחמתו של הפועל אין לה להצטמצם בחוג עניני המקצוע וההתישבות. היא צריכה להקיף גם את המלחמה על זכויותיו באשר הוא פועל, על מתן חוקת הגנה לעובד, לאשה, לילד, מבלי הבדל אומה, לשון דת. ועוד יותר. גם את המלחמה המדינית על זכותנו הלאומית, על זכותנו העיקרית לעלות לארץ בהמונינו, לישב אותה וליצור בה את חברת העובדים האוטונומית ברוחנו. את הדגל של הציונות השלמה, המדינית, הארצית, ירים הפועל ולא יכנוף.

ולא פחות מאשר למלחמה כלפי חוץ יש צורך להקדיש פוחות, ואולי את מיטב הפוחות, לעבודה החינוכית הפנימית. ספרות העבודה בארץ עמלה כל ימיה לברוא גיב לפועל, לחייו, לרחשיו. לציבור וליחיד שבתוכו. לא עתון בשיביל פועלים יהא „דבר“, כי אם עתונם של הפועלים, אשר אלפי חברים מפל פניות העבודה יפנו אליו, וידברו ממנו. כל מכתב וכל רשימה, אשר „פרצוף אדם נשקף ממנו“ (י. ח. ברנר), צריכים למצוא מקומם בתוך טוריו. השתתפות זו של הפלל כולו ביצירת „דבר“ — בה הערובה לדרכו, לעתידו.

„דבר“ נוצר בשליחותה של ההסתדרות. אולם את שליחותו זו יצליח למלא באמונה רק אם יהיה לו האומץ הדרוש לדון בכל שאלות החיים וההסתדרות כבן-חורין, בלתי תלוי באחרים, מבלי משוא-פנים. זוהי זכותו וזוהי חובתו. מבמת-החברים צריכים להיבחן עניני ההסתדרות ומפעליה, בגלוי וברצינות, ביחסי חברות. לכך זקוקה עכשיו ההסתדרות ביותר. מפאן יש לקוות לטיהור האויר ולתיקון המעשים.

זכות זו של הערכה, הסברת-דעות וביקורת-הענינים אינה פריביליגיה מיוחדת של מערכת „דבר“ או של איזה זרם מיוחד בהסתדרות. „דבר“ הנהו עתונה של ההסתדרות. מצב זה אינו עושה את העתון חסר-פרצוף, חסר מגמה מסוימת בחיי הפועל בארץ, אולם הוא עושה את העתון פתוח לדעות ולזרמים השונים אשר ההסתדרות מכילה בקרבה. ודאי יש בזה גם משום חידוש וגם משום קושי, ובעיקר, משום שינוי מן המקובל.

אולם ההסתדרות השואפת להקיף את כל העובדים וגם למגז ולגבש את התנועה לחטיבה שלמה, שומה עליה להקים במה פזאת, אשר תתן את

האפשרות המלאה של ביטוי לנתיבות השונות הרווחות בהסתדרות, וגם למהלכים בצדי דרכים, וגם לדעות יחיד. מי יודע, אם אין לראות בזה את אחד התפקידים החינוכיים העיקריים של העתון. החשובים לסופריו עצמם ולהסתדרות כולה. לא מעטים הם הדברים הדורשים עדיין את בירורם אצלנו בתחום הויכוח החברי. עוד יש לנו ללמוד איש מפי איש, עוד יש מקום לחידושים, ועוד מוסיף כל גל של עליה להכניס אלינו גננים חדשים של מחשבות, תורות ויחסים. וכל זה צריך שיתמזג בקרבנו. בדרך של דיכוי המחשבה לא נצליח. נהיה איפוא נאמנים לציוויו של משה הס, מפני 75 שנה: „חירות־הויכוח ואחדות־הפעולה“.

ט' בסיון תרפ"ה, 1.6.1925.

מחבר לחבר

אין אתה רואה תרופה אחרת לרפיונה של ההסתדרות, מאשר „חציבה בשיש“, כלומר, ביצורו של המיעוט המפלגתי שבציבור ואיחודו, כדי להטיל את מרותו על הרוב הרופף. אתה, האויב בלולשביזם, מצפה לכך, כי המיעוט המפלגתי האקטיבי ישפוך את שלטונו בהסתדרות, ויחד עם זה אתה מקרף את מערכות הפקידוֹקְרַטִיָה ההסתדרותית. ואין אתה מעלה על לבך, כי הָא בְּהָא תֵּלִיא. כל עוד לא ידעה ההסתדרות ממחלה זו של „מיעוט אקטיבי“ ו„רוב פסיבי“, כל עוד חי הפועל הארץ־ישראלי, כמפלגתי כבלתי־מפלגתי, את חיי החברה כולה כחיוו שלו — לא היו בינינו פקידים, לא קראו לנו לא פקידים ולא מנהיגים. הפסיביות הציבורית (בלתי־המפלגתיות“ בלשונך) הרונחת בציבור היא היא שיוצרת ומפרנסת את שלטון המיעוט עם כל תוצאותיו, והיא היא המהפכת את טובי חברינו, המתנדבים בעם, ל„פקידים“; והיא היא המעוררת אחר כך מספד על הביורוקרטיה בהסתדרות... ולי נראה כי שאלת השאלות לציבורנו, היא לא שאלת איחוד המיעוט המפלגתי ו„השקטתו“, כי אם כיצד לעורר את המצפון החברתי בלב הציבור, כיצד לעורר את רגש האחרייות על גורל

הענינים? אולי לשם זה לא סגיי במפלגות, ואף לא באיחוד, אלא נצרכים מפעלים חדשים, אשר ישרו אצלנו יום גדולות?

סיון תרפ"ה.

מעשי תקפו של „המזרחי“

שוב תגרה בין פועלים. מהלומות, פצעים, פלימה. ומוכן מאליו, שגם הפעם יד „המזרחי“ באמצע.

הסתדרות זו, הקיימת, פידוע, אך פדי לשמור פי ארץ-ישראל ועם ישראל יבנו על פי „תורת ישראל“, לא מצאה לנגדה עד היום מטרה יותר נשגבה מאשר לשסות פועל בפועל, להפיח מדנים בין אחים, להעטות בכל הדרכים חרפה על הישוב העובד בארץ. ואם לא הצליח הדבר על ידי ארגון פועלים דתיים בעלי הכרה, באשר אלה, במידה שהיו מסתדרים, היו משתחררים מהשפעתו של „המזרחי“ והיו מוצאים להם מקום, מבלי לנתר על דעותיהם ועל מנהגיהם בעניני דת, בהסתדרות העובדים הפללית, הרי עומדים לרשותו גם טיפוסים אחרים, וגם אמצעים אחרים.

לא מקרה הוא הדבר, שמדי הגיע עונת הקונגרס הציוני, מן ההכרח הוא שתפרוץ תגרה בין „המזרחי“ ו„פועליו“ ובין שאר ציבור הפועלים, ומובטחת לו ההודמנות לטלגרף לכל תפוצות ישראל על זדונם ורשעתם של הפועלים ה„פלליים“, על דרך האקמות והכפיה אשר בחרו בה פריצי ישראל אלה, על רדיפתם את „הפועל הדתי“. וכל מפיר שביתה, וכל משפיר את עצמו להפכות ולפצוע, הרי הוא נעשה באותה שעה למגן על רוח התורה והמסורה.

הרי הקונגרס מתקרב, ישנה במה אשר מעליה חובה להופיע ולהוכיח את זכות הקיום. הלא מלבד תקציב החינוך המובטח למפרע, ישנם עוד תקציבים: לבריאות, לעבודה, לישוב, אשר אין לנתר עליהם כלל וכלל, ונדרשים מעשים אשר יוכיחו, אשר ישמשו בסיס איסטרטגי, והמעשים נשמעים ל„מזרחי“ — ובאים.

את פרטי המאורעות יספר בגליון זה סופרנו מחיפה. ראויים, לדעתנו, הדברים פי יבואו לפני בירור ציבורי. אולם גם מחוץ לפרטים אלה ואחרים רשאים אנו לקבוע את דרכו של „המזרחי“ בבנין הארץ: באשר ניצול ושעבוד, באשר הפרת שביתה, באשר חתירת קבלנים תחת העבודה העצמאית של הפועל המאורגן, באשר שטנה והסתה על הפועל והסתדרותו — שם הוא.

סיון תרפ"ה.

מועצת ישובי העמק

בגליון י"א של „דבר“ מסופר על דבר התארגנותו הישובית של העמק: במרחביה נתכנסו באיכפוחם של ששה-עשר משקים וקיבוצים והחליטו להתאחד לשם עזרה הדדית, הגנה משפטית ומדינית, יצירה כלכלית משותפת והרמת החיים התרבותיים. ראוייה היא החלטה זו פי יושם אליה לב.

היטיב אשר אמר אחד החברים האיניציאטורים: אין זה ארגון הסתדרותי של פועלי העמק בלבד, אין זה ארגון כלכלי של משקי העמק בלבד. זהו ארגון ישובי הפולל את כל אלה יחד: 2000 חברי הסתדרות המאכלסים פיוס את העמק — בין בעבודה חקלאית, בין בעבודה ציבורית ובנין — מהיום פיוס את הפינה העברית האיתנה ביותר בכל הארץ. ומרפזו ישובי זה, אם פי הנהו עדיין בראשית גידולו, הריהו השטח העברי המגובש ביותר שבארץ. וסוד בנין הארץ העובדת — בריפוז, ברציפות. הפעולות הראשונות אשר הוחלט עליהן בראשונה הן „מקומיות“ ביותר, „חמירות“ ביותר. לא ברק ולא זוהר: סידור ממפר התוצרת של המשקים לפועלים העובדים בעמק, חלוקת העבודה ה„צדדית“ בין המשקים השכנים, הקמת מחסן משותף לשמירת התבואה, פדי שלא להודקק למכירת היבול בעודו בגרון, פתיחת סניף „המשפיר“ בעמק המערבי. כל ה„קטנות“ הללו בעיני „זר לא יבין“, הן הן גופי-הלכות לביצור הישוב החקלאי. ונאמנים עלינו חברינו בעמק פי יבצעו את אשר החלו. ואף ימשיכו.

אילו היה ארגון זה בא רק לשם מטרות משקיות, גם אז היינו מקדמים אותו בברכה. אולם ברור הדבר שמפעל משקי זה נושא בקרבנו גם הגברת הכוח הציבורי והמדיני, כלפי פנים וכלפי חוץ. בפנים הוא מביא לנו את ההגברה ההסתדרותית בעמק ואת הגברת העמק בהסתדרות. ושניהם דרושים לנו: רב הצורך להגביר את כוחו של הכפר בהסתדרות, ומה שלא היו יכולים לעשות המשקים הבודדים, המפוזרים ומעוטי־האוכלוסין שלנו — יעשה השטח החקלאי, המרוכז והמאורגן. יש גם צורך להחליש את זיקתו של הכפר אל העיר, להגביר את כוח עמידתו ברשות עצמו, למעט בטלטול החברים מדי פעם בפעם העירה. התארגנות זו ודאי תביא לידי פתיחת שורת סניפים של מוסדותינו המרכזיים בעמק („המשביר“, קופת־חולים, בנק־הפועלים, ועדת־התרבות), והם גם על חיי העמק יקלו, וגם יגבירו בו את כוח ההסתדרות המאוחדת.

המועצה המעיטה לדבר על תפקידיה כלפי חוץ. אולם כל אשר יגדל כוחה הישיר הפנימי, כן יצמח משקלה המדיני. והענינים המדיניים האלה מה רבים: הגנת עניני החקלאות, הקמת התאים האוטונומיים של השלטון המקומי, הלחץ הבלתי־פוסק על הממשלה בעניני העליה, זכות הלשון, הברָאה, חינוך ואדמיניסטרציה מקומית. צריך להתחיל בדרישת אישור חוקי של המועצות המקומיות. ולא רחוק היום אשר העמק, המיושב, המאוכלס והמאוחד מבפנים, יופיע גם כחטיבה משפטית־אדמיניסטרטיבית בת־משקל כלפי חוץ.

סיון תרפ"ה.

הכרזתו של אורמסבי־גור

אורמסבי־גור הכחיש בבית־הנבחרים את הידיעה כי נוצרה ברית העיריות העבריות: תל־אביב, ראשון־לציון, פתח־תקה, רחובות וחדרה. כזאת מטלגרף לנו סופרנו המיוחד מלונדון מט"ו ביוני. היתכן הדבר? והלא כולנו היינו עדים החורף הזה למאמצי העיריות והמושבות להתאחד לשם פעולות כלכליות משותפות? והלא קראנו בעתונים

את הדין־וחשבון של האסיפה המיסדת שיצרה את ההתאחדות הזאת? שמענו, כמובן, פי הממשלה המקומית מביטה עליה בעין יפה, וכי ברנרד רוזנבלט, מחולל הרעיון, נסע ללונדון כדי לקבל את האישור הרשמי מאת משרד המושבות. והנה — להד"ם! הממשלה האנגלית מודיעה, פי כל זה לא היה ולא נברא. לא ההתאחדות ולא העיריות והמושבות הנכנסות בתוכה לא יפו את פוחו של אורמסבי־גור למסור הודעה פי הן חזרו בהן, פי הסתלקו משאיפתן להתאחד ולהגביר את פוחן המשקי והישובי, ולהרים את מצב אוכלוסייהן. אין זאת פי הממשלה הבריטית היא היא שהחליטה לבלתי אשר את ההתאחדות הזאת, לראותה כאילו איננה.

הכרוז זה, אשר ניתנה מפיו של אורמסבי־גור, ידיד הציונות המפורסם, הנה מפה חדשה לכוחות היצירה של הישוב העברי בארץ־ישראל, מופת חדש למאמציה של ממשלת המנדט לסייע לבנינה של הארץ ולהגשמת „הבית הלאומי“.

התאחדות של מספר עיריות לשם תכנית פעולה משקית וישובית בכוחות משותפים אינה דבר חדש בעולם. זהו אחד התחזיונות הפרוגרסיביים ביותר בחיים המוניציפליים של אירופה ואמריקה. בארץ־ישראל אין חיים מוניציפליים. יש רק שלט ריק, מעשה־תרמית. במקום נבחרו ציפור הטילה עלינו ממשלת המנדט את ממוניה שלה לראשי עיריות. והישוב העברי, זה שמתחילת בריאתו התחיל יוצר לעצמו את מוסדות השלטון המקומיים, עממיים ונבחרים, ישוב זה המחפה בכליון־עינים עד אשר תקיים הממשלה את הבטחתה ותוציא את ההלנאה הארץ־ישראלית לפיתוח הארץ, קצר פוחו בתחלת הממושכה והחליט להשתמש בכוח העזרה ההדדית, בכוח הארגון העצמי, ולהקים מפעל כלכלי רבי־ערך, המבשר תקופה חדשה לארץ, פי עלול הוא לעשות את ארץ־ישראל, ארץ החלוקה והנדבות, לארץ של השקעות כלכליות. ואחרי הנסיון המוצלח של עיריית תל־אביב למצוא שוק לאובליגציות שלה באמריקה, נוצרה ההתאחדות המרחיבה את פעולתה גם על המושבות החקלאיות.

¹ [ראשי־תיבות: לא היו דברים מעולם]

והנה באה לעינינו ממשלת המנדט, אשר תפקידה, פידוע, וכו' והיא גוזרת על המפעל הזה, הבריא, המחדש, המעשיר את הארץ. על אינטרסים של מי מגינה הממשלה בגזירה זו? אולם, אַל יִרְתַּע הישוב מפני גזירות ומפני הרזחות החדשות המנשבות במשרד המושבות. על המושבות, ועל תל־אביב בפרט, לא להרפין את הראש בפני הגזירה החדשה. צריך לאסור מלחמה נמרצה בגזירה זו, המתנקשת באוטונומיה המקומית אשר רכשנו לנו במשך שנות יצירה וקרבות. אַל נשקוט וְאַל נִיִּכְנַע.

סיון תרפ"ה.

חמש שנות נציבות

נציב בריטניה בארץ־ישראל, היהודי הרברט סמואל, פירסם לפני לכתו דין־חשבון על „חמש שנות הנהלה“. תעודה רבת־ענין. גם מבחינת ההרצאה הספרותית וגם מבחינת המחשבה המדינית המעולפת בתוכה יש לראות את החיבור הזה כחזיון בלתי־שכיח בספרות־הרפורטים של מושלים וממשלות. ובספרות הרשמית על ארץ־ישראל, גם של הממשלה הבריטית וגם של ההנהלה הציונית (עיינן התזכיר לחבר הלאומים) מתנשא דין־חשבון זה לאין ערוך על כל מה שקדם לו. הצירוף של המעשה והמדרש: הגנת עניני בריטניה הגדולה בארץ־המנדט למעשה וה„הבטה בעין יפה“ על שאיפות הציונות להלכה, מצא בנציב היהודי לא רק מגשים חרוץ, פי אם גם מסביר יפה וסניגור נאמן. נוסף לחומר האוביקטיבי והרשמי השפיל המחבר לשוֹת לחיבורו גם רוחב־השקפה הומנית־ליברלית, גם לִיְת־חממות של ידיד, ואפילו נימה אישית, המזכירה במקצת את דברי אותו דין־חשבון עתיק, אשר מסר לדורות נציבי־יהודה הקדמון, זה אשר היה בו התוקף לדאוג לעניני יהודה יותר מאשר לעניני פֶּרַס המנדטורית, זה שגם לא ראה צורך לקחת תחת חסותו את „החורים והסגנים“.

אין לקפח את שכרו של הדין־חשבון. זכתה המציאות העברית החדשה בארץ־ישראל (זו שהיתה מחוקה ומטושטשת בספרות הרשמית של ממשלת

ארץ-ישראל, גם בשעה שהנציב העליון היהודי היה סומך את ידו עליה), שתהא מוצגת לפני העולם בידי מרצה שליט, בן-תרבות ושחר טוב. האין זה סופר אולטרא-ציוני, המספר בשבחם של היהודים התימנים ושל המהנדס „הרוסי“ רוטנברג, של בעלי-התעשיה מרוסיה ומפולין ושל הסתדרות העובדים ומפעליה, הניבא ליפו ולחיפה כי „תהיינה בן דור אחד למרפזי התעשיה העיקריים של ארצות המזרח התיכוני“ ומרחיב את הדיבור על גידולה של תל-אביב, „העיר היחידה בעולם שפולה יהודית“? הרבים הם בין המומחים והתיירים הציונים אנשים היודעים להעריך את „הטיפוס החדש-ההולך ונוצר בפפרים“ שלנו ולהבין — כי „למרות אכזבותיהם וסבלותיהם, למרות עבודתם הקשה תמיד“ הנם „חדורי אושר לאין שיעור“, „כי יודעים הם יפה שהם חלק שלם ובלתי נפרד מן התנועה לגאולת פלשתינה (א״י); שלמרות מספרם המועט הם באי-כוח ובמובן ידוע גם שליחים של כל היהדות פולה, שעבודתם היוס-יולמית עומדת בקשרים ישירים עם חזיונות ימי קדם ועם תפילותיהם של מיליונים מאחיהם בימינו“, „כי הפעולה האִינטלקטואלית שבתוכם מקילה את העבודה וממתקתה“, ומהו משקלה של התנועה, אשר 20,000 צעירים וצעירות, המתפשרים לחקלאות עומדים מאחוריה?

אולם רחשי סימפטיה אלה ליצירה העברית בארץ, המתגלים בתיאורי הנציב — זהו, כנראה, המס היחידי אשר הממשלה המנדטורית משלמת לשוב העברי על חשבון התחייבויותיה. „חיבה“ — לחוד, והמדיניות המעשית — לחוד. ויש צורך פי הקורא העברי לא יתן לשחד את עצמו בדברי הניחומים הרפים, כי אם יעמוד על השיטה המדינית של ממשלת המנדט ושל בא-כוחה, כדי שיכיר את המציאות, אשר בה אנו נתונים ובתוכה עלינו לפעול.

לספר פולו יש אופי של סניגוריה. סניגוריה פפולה: הגנה על הציונות (ה„מתונה“, כמובן. כאילו יש באמת איזה הבדל במטרה בין ציונות זו או אחרת. את עיני מי חושבים האנשים הטובים לסמא בזה?), על המתישב היהודי, על העליה. הגנה זו היא בפני הערבים, בפני משלם המסים הבריטי, גם בפני „האציל“ מישראל, המורם מעמו. וסניגוריה שניה: על הממשלה המנדטורית, על שיטתה, על האַפְרָט הפקידותי (כלומר, על

סטורס, ריטשמונד, ברמליי וחבריהם), על המשטרה, על הרוטינה הקולור־ניאלית של השלטון המקומי.

התעוזר למפעלנו הסניגוריה הממשלתית על הציונות? מסופקני. איני בקי בהלך־רוחם של הערבים. אולם איני יכול לתאר לי, כי הדברים הנאמרים על מנת להרגיע עלולים באמת להרגיע. כלום ערבי זה שחושש למטרה הסופית של הציונות יִרְגַע, אם יתברר לו כי במקום שיטת הכיבוש המדיני המתקף אֶחֱזונו בשיטת האינפילטרציה המדינית, פי החלפנו את שיטת הקוממיות בשיטת המחותרת? כלום אין סיפור־מעשה זה של הדין־וחשבון האומר, פי למרות חוסר כל סיוע מצד הממשלה, ולמרות הגבלות העליה, ולמרות ההצהרות המדלדלות את תכנה של הצהרת בלפור, ולמרות הכרעתה התמידית לטובת זולתנו — הוֹכֵפֵל מספרנו במשך חמש שנים, כלום אין זה מעיד על ה"סכנה הציונית" יותר מאשר כל תרגילי הִדְקֵלְמִצִּיהַ המִפְסִימִלִיסִית והפִּזוּזָה המדינית־הקִיצוֹנִית? במובן זה הלא עוד הכביד סמואל על הפחד המיסטי שֶׁל הפטרוֹט הערבי. אילו עוד נשאר לו איזה ספק, שמא קיפחה הממשלה את זכותו הוא, שמא הכריעה היא את הכף לטובתנו, פי אז יכול היה עוד לצפות לנצחון בדרך של מלחמה לויאלית נגד הממשלה, אולם אחרי כל הראיות החותכות מצד הממשלה, פי ידיה נקיות, פי היא מצדה עשתה הכל למנוע מאתנו כל עזרה, האין לבקש דרכים יותר נמרצות נגד ה"פן ירבה", דרכי אֶלְמוֹת והפחדה?

אולם אם אין לנו כל תקוה, פי הסניגוריה הממשלתית על הציונות תצליח "לרפך" את לב מתנגדינו מבין שכנינו, הרי יש ויש יסוד לחשוש פי הסניגוריה על דרכי הממשלה בארץ־ישראל והמסקנות של המדיניות המעשית המוסקות בדין־וחשבון תמצאנה להן מהלכים גם בתוך פוחות השלטון הבריטי, גם בחבר־הלאומים, ומה שעוד יותר מסופן, גם בתוך הקהל הציוני. זו תהא התוצאה המסוכנת ביותר של הדין־וחשבון של הנציב היהודי: לִמַד אותנו להשלים עם קיפוח זכויותינו, עם הנמכת קומתנו, לקבל את עיוות דיננו באהבה.

פיצד מסביר סמואל את שיטתו, את שיטת הממשלה בארץ־ישראל? הכרות בלפור ניתנה ונתאשרה. אולם פירושה לא היה מחונך. אנשים נלהבים מישראל קיוו לעליה המונית. שכחו את מציאותם של חצי מיליון

ערבים. ולא הכירו בחשיבותה של דעת־הקהל הבריטית. ראו בתזון יצירת מדינה בן שנים מועטות וקיום מהיר של היעודים הנביאיים. ההסתדרות הציונית לא תמכה בהשקפות דמיוניות אלה. אולם הערבים נבהלו מפניהן. נראה היה להם, כאילו המצב החדש מאיים על קיומם. התוצאות — פרעות רציניות „בין גזע לגזע“ (אמנם „נמצאו גם פוחות מחוץ־לארץ שהיו מעוניינים בסכסוכים ובבלבולים“). כמו כן „החלו יהודים רבים, אורחים נאמנים ומסורים לארצות שבהן חיו — מביטים על ההכרזה ואף גם על כל התנועה הציונית במבוכה ולפעמים אף באיבה גלויה“.

היה איפוא „הכרח“ לבטל את כל החששות הללו. ואת התפקיד הזה: לבטל את החששות הללו, עד כדי שלא להשאיר ספק־ספיקא אצל הערבים ואצל היהודים „הנאמנים“ לארצותיהם, ואף אצל ההסתדרות הציונית — מילא הנציב היהודי במשך שנים אלה.

„אחרי שתי שנות נסיון בפלשתינה (א״י) — מספר הדין־וחשבון, והפעם בגוף מדבר בעדו ובנוסח של „זְכֵרְה־לִי אֱלֹהֵי לְטוֹבָה“ — שְׁבַתִּי לְלוֹנְדוֹן בִּח' מאי 1922 בכדי להסביר לזוֹרָה את הנחיצות שבהודעה פזאת. ההצעה נתקבלה“.

„הודעה“ זו אשר סמואל רואה צורך מיוחד לגלות לפני ההיסטוריה כי הוא הוא, ולא אחר, הנהו מחברה, אינה אלא „ספר הלבן“ המפורסם, אשר הוריד את הציונות המדינית עד דָפָא והחליף את זכויותינו הממשיות בפסוקים אֶחָד־הָעִמִּיִּים. הגדרה חדשה זו השאירה, לפי דברי סמואל, „רושם פביר על דעת־הקהל הערבי“ (האומנם רושם יותר פביר מאשר הפסקת העליה ביוני 1921?) ומאז „בא שלום מהיר בארץ“.

זוהי התורה כולה. ואידך — פירושים:

עליה. סעיף ו' של טופס הממונות מחייב את הנהלת ארץ־ישראל כי „תִּקַּל על ההגירה היהודית ותיצור לה תנאים נאותים“. למעשה היו התנאים הנאותים: הגבלות יוני אשר חוקקו בפקודת הועד הפועל הערבי ואשר הפסיקו את התפתחות הארץ לשנתים. סמואל אינו מסתפק בעובדת־ההגבלות בלבד. הוא עושה אותן קָבַע וּמַעֲלֵן למדרגת פרינציפ. „אילמלא סודר (זרם העליה) היה שוטף מבחינה כלכלית את הארץ הקטנה“. „מכונה זו — מבשרים לנו — עודנה ממשיכה בלי שינויים“. והעיקר: „אין היא מטילה שום משא

הוצאות על משלם המסים בארץ־ישראל, מאחר שהתשלומים המתקבלים מן העולים והנוסעים מכסים את ההוצאות ועוד מעדיפים עליהן".

ההקלות על ההגירה, שבמנדט, פירושו איפוא: תקנות הגורמות לכל ולה בזבוז זמן, כוחות ואמצעים, משלוח מאות אנשים חזרה, ויצירת עודפים לממשלה הארץ־ישראלית מפרוטות העולים. פדי „להרגיע" את מי־ שהוא יכול נציב ליברלי להתהלל גם ב„רנח" זה.

הקרקע. אותו סעיף ו' בטופס הממונות מחייב את הממשלה „לעזור יחד עם ביאת־כוח היהודים להתישבות צפופה על אדמת הארץ, לרבות קרקעות הממשלה וקרקעות הפקר". כיצד קיימה הממשלה את הסעיף הזה, היחיד שיש בו הבטחה ממשית? „לא היתה אפשרות לעשות הרבה (!) לשם מילוי הוראה זו. ברוב אדמות הממשלה יושבים פלחים ערבים, ואי אפשר להעביר לאחרים את הקרקע — רוב האדמה הנותרת היא אדמת טרשים וכל המנסה לישב עליה אנשים מובטח לו כי אסון הוא מביא על ראשם (?). שמירת העניינים של הפלחים בארץ הגיעה לידי כך, שהממשלה הדואגת כל כך להרמת החקלאות, ואינה מקמצת בדברי תשבחות לתחנת־הנסיון העברית, לא יכלה בשום אופן להמציא חלקת־אדמה קטנה למוסד מדעי זה, ואנוסה היתה להתחרט על הבטחתה, פשם שלא יכלה לעמוד בדיבורה גם לגבי החיילים היהודים המשוחררים. האומנם מאוכלסת הארץ כבר במידה כזאת, שאי אפשר לממשלה להשתמש בחלקת־אדמה מבלי לגרום נזק לאוכלוסייה־הכפר? והלא במקום אחר מעיד אותו דין־וחשבון כי „אין המחוזות החקלאיים מיושבים מדי, וברובם מעובדים באופן גרוע" וכי „אין אפשרות להתישבות החקלאית מוגבלת מחמת שהארץ מיושבת מדי". לשם „הרגעה" באיפוא לא רק קיפוח זכותנו המפורשה במנדט כהוראת שעה, פשם שגם מסירת כל אדמות הגייפטיק בבית־שאן לבדוים המועטים לקנין פרטי באה לשם הרגעה, ולא לשם הצדק (מהם עוסקים עכשיו במכירתו. אבל העיקר: „פתרון זה — רישומו ניכר בדעת־הקהל !"), ולשם הרגעה פוליטית קובעים את כל הסעיף ו' במנדט, גם להבא ל„הלכה ואין מורין כן".

להתיישבות החקלאית העברית, הקרובה כל כך ללבה של הממשלה, נשאר רק מקור קרקעי אחד: קניה מידי בעלים. מהי איפוא העזרה הניתנת בזה מצד הממשלה לעם הקונה קרקע? במה שומרת הממשלה על

העולה המתישב שלא יכרע תחת כובד הספקולציה הקרקעית, המנצלת את „הגאון וההתלהבות” של העם היהודי כדי למלאות זהב את חורי בעלי הלטיפונדיות? היכן הן הרפורמות האגרריות אשר תהיינה לטובת הפלחים והפועלים היהודים גם יחד? מה עושה הממשלה כנגד העיפוב הגדול ביותר על דרך החקלאות, הבניה, התעשייה — הגידול המלאכותי של מחירי הקרקע? „אין הממשלה מתערבת במשהו מלבד בהגנת האינטרסים של האריסים הערבים” — מדגיש הדין־וחשבון. שהגנה זו על עניני האריסים נעשית לא על חשבון מנצליהם מדורות, כי אם על חשבון המתישב העובד, שאי־התערבות זו היא היא ההגנה הטובה ביותר על האינטרסים של בעלי הלטיפונדיות הסורים, המצרים והפלשתינאים — הרבה יותר מאשר כל הגנה על עניני האריסים הערבים — על זאת עובר הדין־וחשבון בשתיקה. „המחיר משלמים בשביל קניות אלה הוא בדרך כלל פי שנים או שלושה מהמחיר שלפני המלחמה”. מה שהיה נחשב בארץ אחרת לפורענות ציבורית, שהמדינה נלחמת בה, נחשב אצלנו לזכות לממשלה, והיא מתמירת בה. פי העיקר הלא הוא להוכיח, שהציונות היא „עו חלבת” שאין צורך גם לממשלה הקולוניאלית, גם למשלם המסים להאכיל אותה, והיא פדאית גם לחבר הועד הפועל הערבי המוכר את קרקעותיו.

כל ה„הלכה” על סיוע לבית הלאומי וכל פרוגרסיביות־שהיא מתנדפת כעשן, בשעה שנדרשת נגיעה פל־שהיא בסדרי המשטר הקיים¹, או באינטרסים, בדררות ובפניות של אחרים. „לא מצאתי לרצוי להנהיג שינוי מהיר בשיטת השלטון שהעם הספין אליה”.

ושיטה זו שולטת בכל: למרות כל השבחים המפורזים כאן לפועלים החלוצים, לא עשתה הממשלה התחלה פל־שהיא של קביעת חוקי הגנה לעובד (לכאורה, היכן ניתנה לה הזדמנות להיטיב בבת אחת לכל חלקי הארץ, כאשר בזה!) מפני „מציאותן של קבוצות עובדים זו בצד זו השייכים לסוגי תרבות שונים”.

¹ אגב, מן החובה לציון שליברליזתו של הנציב העליון לא מנעה את שלטונו מכמות הגונה של מיתות בית־דין, מחינוך פושעים צעירים על ידי מקלות, מהראות עצמתיי בכל מקרה שנפגע פקיד בריטי, וזהירות, עד כדי עיוות־דין שיטתי, בשעה שנפגעו חייהם של המוני ישראל ושל גדולי ישראל.

ולפיכך אי אפשר היה עד הנה לקבוע בחירות לעיריות, מפני שהדבר יגע במסורת השלטון של ראשי העיריות המהוללים בארץ־ישראל, אשר גם להם מפזר הדין־וחשבון תשבחות ביד נדיבה.

ולפיכך מקבל הנציב תחת חסותו את פקידי הקולוניאליים, אשר חתרו בגלוי ובסתר תחת הישוב היהודי ומעיד עליהם, „כי שום מושל לא היה יכול לשאוף לחברים יותר נאמנים ויותר מוכשרים“, וכי המשטרה הנה „כוח פעיל ומוכשר“, וכי „הרקבון המסורתי והקדום ששרר בקרב הפקידים“ אף הוא חלף מן הארץ. ולפיכך הוא מספר כי „רבים היהודים המוכשרים שהציעו עצמם לשירות הממשלה, אך מפל אלה אפשר היה להעסיק אלא מספר מועט מבלי לענות דינם של האחרים“ (להעסיק פקידים נוצרים בכפלים, בשעה שמספרם בארץ הוא רק שני שלישים ממספר היהודים — בזה אין, כמובן, עיוות־דין).

המושג „עיוות־דין“ יש לו, כנראה, הוראה מיוחדת בפי הנציב. מסירת אדמה להתישבות עובדים יהודים — יש בה משום עיוות־דין, קבלת יהודים לפקידים בממשלה — עיוות־דין. אולם הגזירה, פי השפה העברית אין משתמשים בה במחוזות שמספר היהודים שם פחות מחמישית האוכלוסין — בזה אין כל עיוות דין. בלשון רפה מסביר הדין־וחשבון, כי אם ישתמשו שם בעברית, הרי „כל תועלת לא תצמח מזה ואף יעלה בדמים מרובים“. אף זוהי עזרה להתישבות.

בזה שיהודים משלמים מסים ואינם מקבלים את המגיע להם תמורת חלקם — בזה דוקא אין הנציב מרגיש עיוות־דין, כנראה. הנה הוא מספר לשבחנו, כי „הדרישה לחינוך אצל יהודים הנה ברום פסגתה, וכמעט כל ילדי היהודים ובנותיהם מבקרים בבית־הספר“, אלא ש„בתי־הספר היהודים שייכים פולם לסוג האחרון“, קרי: הבלתי־ממשלתיים. במקום אחר מודה אמנם הנציב בדבר שלא שמענו ממנו כל שנות נציבותו, „כי כל פוֹבד העול של חינוך ילדי היהודים“ גופל „על שכם היהודים עצמם גוסף לפספיים שהם נותנים בצורת מסים ממשלתיים להחזקת מוסדות החינוך הממשלתיים — בתי־ספר לערבים“. אבל עיוות־הדין סמי מפאן.

אדרבא, הרי כל קיפוח זכותנו עלול לשמש נימוק ל„טובת“ הבית הלאומי.

אין סמואל רואה לעצמו ולנציבותו זכות גדולה יותר מאשר האפשרות של מסירת-מודעה לפני לכתו, כי „אם יש איזו אמת בדברי הביקורת“ על השלטון, הרי תלונת היהודים „יש בה ממש“ ולא תלונת הערבים. אולם אם את תלונותיהם של הערבים השתדל למסור בהרחבת-הדיבור ובהדגשת העמדות והדרישות, הרי לגבי עמדת היהודים לא ראה צורך לציין שום דבר מלבד הפיקחות של ההסתדרות הציונית אשר חתמה על ה„ספר הלבן“. פי גם אנו לא השלמנו עם המצב הקיים, פי אנו התמרמרו על הגזירות המדכאות את העליה, פי אנו דרשנו את זכויותינו האלמנטריות בתקציב הארץ, פי דרשנו שלטון עירוני נבחר ולא פקידות ממונה, פי דרשנו את אישור האוטונומיה הלאומית, פי דרשנו קביעת חוקי הגנה על העובד, פי דרשנו הרחקת הפקידים הצוררים לישוב העברי ומסכסכים את אוכלוסי הארץ — כל זה לא נזכר ולא נפקד בדין-וחשבון.

מתקבלת תמונה לא נכונה בהחלט, כאילו קיבל הישוב היהודי את קיפוח-זכויותיו ואת עיוות-דינו ברצון ובהכנעה. לשם מה ניטשטש במידה כזאת פרצופו המדיני של הישוב בארץ-ישראל, ובזכות מה התיר לעצמו הנציב לסלק אל הסל את תביעות הישוב גם בשעת פרידה, בשעה שהוא עצמו מודה כי תלונותיו של הישוב יש בהן ממש?

מסקנה אחת כללית נובעת מתוך כל הדין-וחשבון, פי כל מה שהוקם ונבנה וצמח בארץ במשך השנים הללו — היה למרות שיטת הממשלה הממונה על קיום המנדט. מסקנה זו ודאי לטובת הציונות היא, ומעידה כי הכוח הפנימי המחיה את הציונות הולך וגובר על המכשולים, אפילו על המכשול הגדול: שלטון העושה את חובותיו והתחייבויותיו פלסטר. אולם סמואל מתחכם להציג אף מסקנה זו לזכותו של השלטון. בחריפות מוח יהודית הוא מסכם: „תוצאות המצב היו שהיהודי סמך על פוחות עצמו“ וכי „למצער גורם יחיד זה מדבר לזכותו של המפעל — בנין הבית הלאומי אינו מעשה ידיה של איזו ממשלה שהיא“. אפשר להעלות על הדעת כי אילמלא הנהיגה הממשלה גזירות על העליה — היינו זקוקים לעזרת ממשלת המנדט פי תמציא לנו חלוצים, וכי אילמלא קיפחו את זכותנו על חלקנו במסים — היינו מכניסים פחות לקרן-היסוד. איזה לעג לרש!

מודים אנו לשלטון על ההודאה החשובה, פי אנו עמדנו בנסיכון,

כאילו התפקיד שנטלה על עצמה ממשלת המנדט היה לא לסייע לנו למעשה, כי אם להעמיד אותנו למבחן.

אולי הגיעה השעה, כי הציבור היהודי, בארץ ובעולם, יעמיד למבחן את בוחניו, ואפילו לא מבחינת הסיוע המיוחד דוקא, כי אם מבחינת מילוי החובות האלמנטריות של שלטון לנתיניו? האם לא יתברר לעיני העמים כי שלטון זה, המתלבש בתגא של מנדט, הקרוי לגשם מטרות מסוימות, הנהו בעצם לא יותר מאשר שלטון קולוניאלי?

תמוז תרפ"ה.

אל הרצל

.. ביום זה יזכירו בכל תפוצות ישראל את שמו, בכל מקום אשר פועם לב יהודי חי, וטוב שיום זה, אשר רבים מאתנו זוכרים את אימתו, את יתמותו המחרידה, היה ליום עם. יש צורך לבוא מקדש, מפעם לפעם, במגע אישי אתו, להידבק בו. קלסתר פניו משה לנו כנפים, דמותו — טהרה. אולם יש צורך לא רק במגע נפשי עם אישיותו, עם קסמיו, בפתוח הלב לקראת הגאון וההוד הקורנים מאישיותו. יש צורך להזכיר ולשוב ולהזכיר את יעודיו, את היעודים הנמצאים מפעם לפעם בסכנת ההיטשטשות. יש צורך להזכיר שוב ולהרים על נס את הציונות המדינית, המדינית בתכנה — לאו דוקא דיפלומטית בקליפתה, בגילויה ובתכסיסה — את הציונות אשר כוחה בקוממיותה, בהתגלותה במלואה, אשר אינה מסתלקת מן הקטנות אבל אינה מסתפקת בהן, את הציונות, אשר אינה זונחת רגע את מטרתה: להעביר את המוני ישראל לארצם ולחדש עלינו מעשי יציאת מצרים.

בניגוד לציונות המתמרת להיות „מדינית“ בימינו, זו המדיניות הדקורטיבית, הרואה את עולמה בתנופת־יד מדינית, בטון, בג'סטים ובמניירות, ומחוסרת כל חוש ליצירה המדינית בחיי יום יום, ליצירה הישגית העממית — יש צורך להחיות את הציונות המדינית של הרצל, אשר התישבות

המונים עובדים ויצירת המכשירים להתישבות זו היתה בלבד למן הרגע הראשון אשר ניצנץ בו המושג של „מדינת היהודים“, וכל מאמציו וחיפושיו על שדה הארגון הלאומי והיחסים הדיפלומטיים היו רק אמצעים להתישבות זו. בניגוד לציזנות הפשרה, ה„לאומית“, העל־ממדיית, פביכול, המזויפת את כל תכניה המוסריים והישוביים של הציזנות וממירה אותם בקיום של בורסה, ביצירת חיי־אוויר, ב„ערים“ חסרות־יסוד ובתלישות ואוריריות המספנות את כל אשר נוצר עד הנה — יש להעמיד לנס את האיש אשר עם הבהוב ראשון של מחשבתו הציזנית, ראה ביציאה מן הגיטו, הישן והחדש, את יצירת הבסיס של עבודה להמוני ישראל, אשר ראה את כוחה ויפיה של „מדינת היהודים“ בזה שתהא מדינת־העבודה.

ובניגוד לציזנות העננה והצנועה, המכניסה את שאיפותינו למיטת סדום ומכוצת אותן כדי שיוכלו להתקבל אליבא של כל הפופרים בזכותנו לחיים ולעבודה, הציזנות הנכונה גם לחתום על זה שאנו לא נהיה לעולם „רוב“ בארץ, כדי להניח בזה את דעתם של פקידים קולוניאליים ושוכרי ניסטים ערביים, ציזנות זו המודה בזכותנו המוסרית רק במידה שהאחרים יודו בה; בניגוד לציזנות זו המאיימת להחליש את רצוננו ולטשטש בקרבנו את הפרת זכותנו המוסרית על מפעלנו, זכותנו לקיבוץ גלויות — יש צורך להגביר את זכר אותו האיש, אשר הקיף את הרעיון במילואא ממש, ובכוח ההיקף הזה והעוז הזה הוביל אותנו שבי אל גאולתנו, והזרים את הדם בעורקינו וציוה עלינו את היצירה החלוצית בכל ענפי חיינו.

לפני חמש שנים, בבוא סמואל לארץ, עוד ראה צורך לפנות במכתב לאסיפת העם בכ' בתמוז בירושלים ולברכה, פי נזפה לראות „בהגשמת רעיונו של הרצל הנערץ“. השנה, בשעת פתיחת האוניברסיטה, לא נמצא לנחוח להזכיר את שמו. כלום אין בזה משום עדות למושגים השולטים בימינו?

אולם צריך כי שמו יזכר, שיפעם אותנו, יתבע ויזכיר את הרעיון אשר קיבצנו הנה, רעיון הגאולה השלמה.

כ' תמוז תרפ"ה.

כ ש ל ו ן

ובכן, לא בכדי היו אסיפותיו ומועצותיו והתארגנותו של ה"מרפז"! לא לחינם ביקשו סופריו וחכמיו עצות ותחבולות מפחד "שלטון השמאל". העצה נמצאה: אסיפת הנבחרים נדחתה.

מרפז זה שבא "להציל" את הארגון הלאומי, הרואה את עצמו פעמוד התוך וכמשען הנאמן היחידי לארגון זה, הוא ששם לאל בהחלטתו עכשיו את מאמציו הגבוריים של הישוב לסידור ענייני ברשות עצמו. מרפז זה, הנכון "לשם השלום והאחדות" לנתר גם על זכות האדם של האשה (אך בחשאי!), שחבריו עמדו והציגו לשמאל דרישות על דבר יצירת קוריות מעמדיות וחלוקת-המקומות באסיפת הנבחרים לפי הספם — עמד בו רוחו להיסחף רק זמן קצר עם זרם הגבורה — וחזר בו. ובשעה שידו האחת היתה מכנסת אסיפת תעמולה וחזמת פרוזים לבחירות, היתה ידו השניה מושטה לאיבי הארגון הלאומי — בהכנעה.

המסוה החיצוני הוא לאומי — דאגה לשלימות אסיפת הנבחרים, פחד מפני התפוררות וכיו. אולם הנימוק האמיתי אינו שונה מנימוקו ה"דתי" של הרב א.: פחד מפני השפעתו של הפועל בישוב. פְּנִיָה מפלגתית זו היא שגרמה ל"מרפז" הלאומי כי ינחיל לישוב מפה וקלון.

ושוב, אחרי כל ההתאמצות היפה של מיטב פוהות הישוב, נמצאנו עומדים על יד השוקת השבורה: נציב חדש יבוא לשלוט בארץ — וישוב מאורגן לא יפגשו בדרישותיו הברורות, קונגרס ציוני יתאסף, ויצטרך לדון, והפעם ברצינות, בזכויותיו של הישוב הארץ-ישראלי — והישוב עצמו ישתוק, אסיפת הנבחרים לא תתפנס.

יזכור זאת הישוב הארץ-ישראלי ויחרות את השיעור המר הזה על לוח לבו. ילמד לדעת על מי נמי יש לו לסמוך במלחמתו על כבודו, רצונו ועניני חייו.

תמוז תרפ"ה.

הסתדרות הנוער העובד

בשכבות התחתונות של חיינו החברתיים מתרקמת יצירה חדשה: הסתדרות הנוער העובד. טרם מלאה לה שנה, אך בחג הסוכות הונח לה היסוד (יזכר לטוב ר' א.ז.ר.ל' אשר עזר בצעדים הראשונים). עוד דלת כוחות היא. אפשר גם עוד לא תואר ולא הדר, אולם — העשרות הראשונות כבר היו למאות, ולא רחוק היום, והמאות יהיו לאלפים, וההסתדרות עצמה, יצירתו העצמית של הנוער העובד, תקום לפנינו במלוא קומתה כאחות צעירה של ההסתדרות הפלילית, וכמוה רבת־התוכן ורבת־המפעל.

חידוש גדול חידשה הסתדרות הנוער העובד בעולמנו הארץ־ישראלי. יצירתנו החלוצית בארץ, מפעלו הכובש והמחדש של הפועל העברי היו נזונים עד הנה אך מן הגולה. תנועת הנוער המופלאה שלנו בגולה היא ששימשה דרך לעבור עולים לחיי עבודה ויצירה חברתית. הדור הצעיר שגדל בארץ, בין אם חונך על ברפי ה"אליאנס" או הישוב הישן ואפילו בבית־הספר הלאומי — היה ברובו הגדול מבהיל בריקניותו, בחוסר קשריו עם הארץ, עם עבודתה, בתלישותו מן המסורת הגבורית של הוריו ומחיי הגבורה של הפועל העולה. החמרנות, הקריריזמוס, הפיקחות הבעל־ביתית קצוצת־הכנפים, הם ששפכו את שלטונם על העולם הרוחני של הנוער בארץ. כל הנסיונות של המורים־החלוצים לשנות את המצב לא הצליחו.

אולם מה שלא עשו מאמצי מחנכים — עשתה העבודה, עשתה העליה, עשתה התרפוזתם של ההמונים בארץ. והנוער העובד, מבני כל העדות, בערים ובכפרים, זה היודע מילדותו את ידו הפכדה של המשטר הקיים, זה המקופח מילדות אפרשות חינוך והשפלה, הנאה מעולם המדע והאמנות, זה העוזב ללא מורים, ללא ידידים, ללא הגנה, הוא אשר ידו הושיעה לו, והוא המקים עכשיו לעינינו תנועת־נוער, מלאת מסירות ותוכן. ברכתינו תלינה את הנוער ליום התפנסו. יהי רצון שהסתדרות הנוער העובד תשמש לחבריה מכשיר למלחמה הצודקת על כבודם ותנאי עבודתם, תחנך אותם להיות אזרחים טובים, עובדים ויצירים, במדינת

---

¹ [אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ]

העבודה בארץ־ישראל שבעתיד ותתן להם חברה טובה, חברת־עלומים, רעות ותרבות בהוזה.

ויישר פֿאָחם של אלה החברים הבוגרים הבאים לעזרת הנוער.

אב תרפ"ה.

«המזרחי» וההתישבות החסידית

בשעה שמועצת פועלי חיפה הזמינה לדין את „המזרחי“ והציעה לבורר את הרבי מיבלונה ו„המזרחי“ דחה, שאל מר יש"א ב„הארץ“ (גליון 1812) שאלה:

„כדאי לדעת אם „המזרחי“ שבפולין תמים־דעה הוא עם „המזרחי“ שבארץ־ישראל בבחירות נשים בלבד, או שהוא מסכים לדעתו גם בבחירת דיין ושופט. פרץ סכסוך בין „המזרחי“ ובין הסתדרות העובדים, והתהפכו המסיבות: „המזרחי“ הנגזל היה לנתבע והסתדרות העובדים — הגולן — היה לתובע שמוכרח ללכת אחרי הנתבע. מועצת פועלי חיפה הזמינה לדין את „המזרחי“, הזמינה אותו לפני הרבי מיבלונה ולא נענה, הזמינה אותו לפני מר נְרוּרִיזֶלְנֶד ונענה. חֲזָקָה על „המזרחי“ שלא עבד דיינא ולא פסיל דיינא בלי דינא. בכל זאת כדאי לנו לדעת, אם „המזרחי“ בפולין תמים־דעות אתו גם בבחירה זו“.

הנהגה בא הגליון 18 של ה„דאס יודישע לעבען“, עתונתו של „המזרחי“ בנרשה ומעיד פי אכן תמימי־דעות הם המזרחים של נרשה ושל ירושלים. במאמר הנקרא „צדיקים — סאציאליסטען“ ושפּוּתְבוּ חוֹתָם „א מזרחיסט“ מתִישַׁבַת התמיהה:

„פידוע מן העתונות היומית נכנסו שתי הקבוצות החסידיות הנז"ל (של יבלונה ושל קוֹזִינִיץ) ל„הסתדרות העובדים הסוציאליסטית הפללית“ שבארץ־ישראל, ומלבד זאת פקד הרבי מיבלונה על חסידיו בפולין, כי יקנו את השקל הציוני הפללי ויחזקו את מספר הצירים בקונגרס הציוני. בשני הצעדים הנז"ל כבר השתמשו נגד „המזרחי“ ויש לנו לחשוב כי בקונגרס

הבא נִפְגַּשׁ בִּ„טענה“ פִּי „המזרחי“ מיותר, מפני שגם רַבֵּיִים הֵנּם חִבְרִים במפלגה הציונית ואפילו בהסתדרות סוציאליסטית. הגיעו כִּמוֹ כֵּן יִדְעוֹת פִּי נֹסְדָה בארץ־ישראל מפלגה חדשה, אורתודוקסית פּבִּיכּוּל, הרוצה ללכת לאסיפת הנבחרים, וּמְפִירָה בְּלִי תִנְאִים בזכות הנשים לבחור ולהיבחר. פֶּל המעשים הללו סותרים את שאיפת האורתודוקסיה — וכדי להעריך אותם כִּעֲרַפְם עֲלֵי לְצִיּוֹן את העובדות דְּלֶקְמָן: (1) הֵן הִרְבִּי מִיבְלוֹנָה והֵן הִרְבִּי מִקּוּזִינִץ אִינֵם פֶּלֶל צִדִיקִים בְּמוֹבֵן הַנְּכוֹן שֶׁל הַמְּלָה. הִרְבִּי מִיבְלוֹנָה הִיָּה סוֹחֵר כִּכֵּל הַסּוֹחֲרִים וְאֶךְ לִפְנֵי זְמַן־מָה נֹזְכֵר פִּי הוּא „בְּנֵן שֶׁל קְדוּשִׁים“ נִיְהִי לִרְבִּי. וְהִרְבִּי מִקּוּזִינִץ אִינּוּ רַבִּי פֶּלֶל עַד הַיּוֹם הַזֶּה. — עוֹבְדָה הִיא פִּי שְׂנִיָּהִם הִיּוּ „נְעִבִיד“ מְחוּסְרֵי פִּרְנֶסָה וְהֵנּם זֻקּוּקִים עֲכָשׁוּ לְכֶסֶף — אִין לִפְיֶכֶךְ כֹּל חִידוּשׁ בְּדַבָּר שֶׁהִרְבִּינוּ מִיבְלוֹנָה עֲלֵתָה פִּתְאֹם בְּקִרְבּוֹ נִשְׁמָה צִיּוֹנִית — וְיִתְחַבֵּר לְשִׂמְאַלִיִּים הַקִּיצוֹנִיִּים שֶׁבְּאַרְץ־יִשְׂרָאֵל — הַחֲשׁוֹן אִינּוּ רַע פֶּלֶל. פֶּשׁזֻקּוּקִים לְכֶסֶף מִקְרֹן־הַיִּסוּד, פֶּדְאֵי לְרִכּוּשׁ אֵת הַפְּרוֹטֶקְצִיָּה שֶׁל פֶּל הַמְּפִלְגוֹת הַבִּלְתִּי־חֲרָדוֹת“.

כִּכֵּה יוֹדֵעַ הַ„מְזַרְחִיסֵט“ הַכָּשֵׁר לְהַעֲרִיךְ וְלְהַסְבִּיר אֵת פֶּל הָעֲנִין הַמוֹפְלָא וְהַנְּהַדֵּר שֶׁל הַהִתִּישׁוּבוֹת הַחִסִּידִית בְּעִמְק וְאֵת הַשְּׁפַעְתָּם הָאִישִׁית־הַחֲלוּצִית שֶׁל רַבֵּיהֶם־מְדִרִיכֵיהֶם. הָאִין זֹאת תְּעוּדָה לְרֹמְמוֹת הַנֶּפֶשׁ וְלִטוֹהַר הָרְאִיָּה?

וְ„מְזַרְחִי“ זֶה, הַעֲמֵל זֶה שְׁנַיִם לְהֻקִּים — בְּאַמְצַעִים שֶׁל תְּקִצִּיבִים, שֶׁל נִרְגְּנוֹת וְשֶׁל חֲרָחוּר — „פֹּעֵל מְזַרְחִי“, „הַסְּתַדְרוֹת עוֹבְדִים מְזַרְחִי“, „עוֹלִים בּוֹנִים“ (וְהַפֶּל לֵאל מוֹל בְּרִכָּה!), וְאִשֵּׁר לְבוּ יוֹצֵא מִמֶּשׁ לְמַחְנָה עוֹבְדִים חֲרָדִי בְּאַרְץ, אִינּוּ רֹאֵה דֶרֶךְ אַחֲרָת, אַחֲרֵי הַקִּינִים וְהַגָּה וְהִי, מֵאַשֵּׁר לְאִיִּים עַל הַקִּרְנוֹת הַצִּיּוֹנוֹת. „פִּי תִמְכִּיָּה בִּ„צִדִיקִים־הַצִּיּוֹנִים“ וּבִ„צִדִיקִים־הַסּוּצִיאִלִּיסְטִים“ תְּמִיט מִפְּתוֹת־מוֹת עַל הַקִּרְנוֹת הַצִּיּוֹנוֹת“.

וּבִירֵאת־הַשֵּׁם אִמִּיתִית הוּא מְסִיִּים: „מְצִדִיקִים פֶּאֵלָה יִשְׁמְרֵנוּ הַשֵּׁם“. אֲכֵן, שִׁמְרָה, כִּנְרָאָה, הַשֵּׁם אֵת „הַמְּזַרְחִי“ מְצִדִיקִים עוֹבְדִים וּמִיבִשִּׁים בִּיצוֹת וּנְפִחִים רוּחַ חַיִּים בְּעֵדַת חִסִּידֵיהֶם. אֵלֵא, מִשׁוּם מָה לֹא שִׁמְרָ אֹתוֹ הַשֵּׁם מִמְּפִירֵי־שְׁבִיתָה וּמִמְסָדְרֵי עֲנִין חִיפָה.

אב תרפ"ה.

באסיפת־מְחָאָה בתל־אביב

(כ"ו באב תרפ"ה)

יש, כנראה, אנשים טובים הדואגים לנו, שברגע רפיון נתנער ונגביר את ארגוננו. חברו עלינו קבלנים ופקידי הממשלה במעשים, שסופם להגביר את הכרתנו ואת התלכדותנו. בחיצוניותה הנאדרה, במספר העצום של משתתפיה, מזכירה לי אסיפה זו את האסיפות החשובות ביותר שהיו לנו בימים הגדולים של תל־חי, של ההגנה. אולם הסיבות שגרמו לקריאת אסיפה זו מזכירות לי אסיפות מסוג אחר לגמרי, שקראתי ושמעתי עליהן, אסיפות הפועלים היהודים באנגליה ובאמריקה. הפועל היהודי היה הֵיךְ עוד גֵר וזר שם, עבד בתנאים של עבדות, „בשיטת הזיעה“ המפורסמת, תחת עול של מנצלים על גבי מנצלים, מתווכים תחת למתווכים, שִׁחְבְּרו פולם על „הירוק“. גם שם לא היו נותני־העבודה מסתפקים במלחמה כלכלית בלבד והיו משתמשים באמצעי מלשינות בפני הממשלה על המהגר היהודי „המסופן“ לשלום המדינה. גם אז נקראו אסיפות פועלים המזויות כאלה לשם הגנה על זכויותיהם האלמנטריות, אסיפות שבארצות־תרבות אין בהן כבר כל צורך. ושם עמד מאחורי המתווכים־המנצלים משק קפיטליסטי אדיר, והפועל היהודי לא הביא אתו שמה את מדרגת התרבות והחינוך הסוציאלי אשר ישנה לפועל שלנו, ואף על פי כן לא עלה בידם למגרו. תנועת הפועלים הלכה מחיל אל חיל ומנצחון לנצחון, למרות כל הרדיפות ולמרות בגידות חברים בידים, אשר הפנו עורף למעמדם והשפירו את עצמם למנצליהם. על אחת כמה וכמה שאין לנו כאן לפחוד מפני שני הפוחות העלובים של הקבלנים ותומכיהם מבין חוגי הממשלה, שאינם פוחות יצירה, פוחות העתיד: פוחות של בין־השמשות הם, הצריכים ומוכרחים להיפנע, מפני שאין להם כל זכות קיום, כל סיכוי במלחמה כלכלית ישרה.

על מה נלחמים הקבלנים, מה הם הפרינציפים הכלכליים שבשמם הם מופיעים? גבורי הלוקאוט שלפני חמישה חדשים, שביטלו בעצמם את ההסכם, המאפשר להם עבודה ישרה ושקטה, מופיעים כנגזלים, מפרסמים

שורה של שטנות וכרוזי-הסתה הנשלחים אל פקידי הממשלה השונים ואל מוסדות הציבור, קוראים להחרים את הקרנות הלאומיות „התומכות במועצת פועלי ירושלים“, מכריזים כי פבדה גלות ארץ-ישראלית מוז של מוסקבה וגרַבסקי. כלום לא ברור שפאן ישנו מחזה-תעמולה המסודר ומוצג לכבוד הקונגרס הי"ד ומכוון לא לצרכים הפלפליים אפילו של הקבלנים, כי אם לצרכיהם של פוחות פוליטיים היושבים בפריס, בניו-יורק ובנרשה, במלחמתם על מקומם באַפסקוטיבה ועל מנתם בתקציב? לא לחינם התחדדו פתאום היחסים בתל-אביב, בחיפה ובירושלים בבת-אחת. לא לחינם הראה „המזרחי“ בחדשים אלה את פוחו. והיהודי התמים בתפוצות הגולה מאמין בתומו כי יש פאן מלחמה בין סוציאליזם ובין משק קפיטליסטי אמיתי, עשיר, חזק, יוצר. פאן הטעות העיקרית: אין פאן מלחמה בין משק פועלים ובין משק רכושני פרודוקטיבי, אין פאן חברות קבלניות עשירות העלולות ליצור ולחדש בכוח הרכוש והטכניקה. פולנו פאן מפירים את ערפם המקצועי והרכושני של הקבלנים הללו. ביום חמישי זה, במפולת האיזמה, נוכחנו עוד הפעם בטיב הטכניקה שלהם. מפירים אנו את גבורי „מרכז“ בעלי-מלאכה, מקימי המשרדים הקיקיוניים, הבורחים מתוך בנקרוטים ומופיעים בועידות בפריס ובניו-יורק לעורר שנאה והתנגדות לפועל. אין אלה פוחות משקיים קפיטליסטיים אלא פוחות פרוזיטיים, מחוסרי כל ערך משקי. הקבלן הנלחם פאן הוא יציר הרבה יותר נמוך מהקבלן בחוץ-לארץ והוא נלחם נגד פועל אולי יותר מפותח ויותר מאורגן מאשר בחוץ-לארץ. ומפני שהוא, הקבלן, עם שיטתו נדונים לפליה אין לו דרך אהרת אלא ההסתה, הפרובוקציה, ניצול פוח השלטונות והמשטרה הקולוניאלית שהחליפה כבר את טעמה עם ריח הרוחות החדשות המנשבות בעולם המדיני. עוד זה לא כבר, בימי ממשלתו הקצרים של מקדונלד, ממשלת הפועלים באנגליה, היה יחס אחר אלינו מצד הממשלה. היה משא-ומתן בדבר חוקת העבודה, משא-ומתן עם פועלי הרפכת. עכשיו, משהלך הפקיד הליברלי הרברט סמואל, ובמקומו עתיד לבוא פקיד צבאי, משתנה מיד יחס הפקידים, שאינם אלא עושים רצון אחרים.

וכאן, בישוב, סגרה עלינו האיבה מכל צד, המלחמה מתנהלת נגדנו דרך הקונגרס, דרך העהונות, באיומים על ביטול תקציב העבודה, על פיזור

עיריית תל-אביב, הכורעת כביכול תחת „שלטון“ הפועלים. מפיצים על הפועל עלילות, מתכוונים להוריד אותנו למדרגת משרתים לעליה הבהולה עם הבנין האבסורדי, שאינו מספק כל צרכי התישבות וכל צרכי תעשיה. רוצים להפוך אותנו לתנועה טרייד-יוניוניסטית, מחוסרת מעוף, לפועלים מסכנים, טעונים רחמים, הנלחמים על הוספה של גרוש ליום. זוהי שאיפתם הכללית של הקבלנים, „המזרחי“, פקידי פיק"א והמרפן התל-אביבי גם יחד. אולם מצד זה אין לנו כל חשש סכנה. העובדה שעשרה מחברינו הלכו כבולרי-שלשלאות לעפו, בזמן שפושעים מתהלכים חפשים בחוצות, אינה מסופנת לתנועת הפועלים. היא אך מורידה את הניבו המוסרי והתרבותי של הארץ. אם שני חברינו, שליחי הסתדרות הבנין, יושבים אסורים ביפו, הרי זה קשה להם ולמשפחותיהם ואנו משתתפים בצערם, אבל אין זה מפחיד את הציבור שלנו הרגיל לתת קרבנות לשם האידיאליים שלו. קרבנותיו רק מגבירים את פוחו. ציבור הפועלים לא יפנע בפני רדיפות המשטרה ושטנות הקבלנים. גדול פוחנו הפכמותי והאיכותי, הכלכלי, הפוליטי והתרבותי. אבל לא עשינו את כל הנחיץ פדי לתת את התשובה המתאימה לפרצנדט מסופן זה, המשתמש לגבי אנודה מקצועית בחוק של מניעת פרעות, בפקודה זמנית בנוגע למסיתים בין דת ודת ובין גזע וגזע. אם חוק זה מכונן להרבות שלום, הנה השימוש בו נגד ארגון חוקי של הפועלים עלול לזרוע מרירות כזו בלב הפועל, שתספן באמת את כל הסדר בארץ. הכרוזים הארסיים הללו של הקבלנים, האתמוספירה נגד הפועל שהם משתדלים ליצור, הם המסכנים את שלום הארץ.

תנועתנו הגדולה הנה רבולוציונית במטרותיה היסודיות, אינה מסתפקת בעבודה ליד בנינים בתל-אביב. שאיפותיה הלאומיות והסוציא-ליות הן גאולה שלמה של העם והמעמד, יצירת עבודה קולקטיבית משוחררת מכל ניצול שהוא — תנועת מהפכנית זו שלנו אחזה מראשיתה ועד היום בדרכים לזיאליות, באמצעים דמוקרטיים וביצירה כלכלית, לא בגלל השפעה קפריסית של מנהיג זה או אחר, אלא בתוקף הפרובלימות המיוחדות שלנו: יצירת משק לאומי על ידי המעמד העובד. ולפיכך השקענו את מיטב פוחותינו ביצירתנו הישובית, הקואופרטיבית והתרבותית. אולם דרכם זו של הקבלנים, של הממשלה, פקידיה ושופטיה

המפריעים ליצירתנו ומגבירים את המרירות בלבבות, עלולה להביא לשוב כולו תוצאות רעות. כך היא דרכם של המעמדות השליטים מחוסרי כל השקפה היסטורית בספרד (וברוסיה, בעבר), המנסים לעכב את נצחונותיו הבשלים של הפועל והם שיוצרים קטקליזמים, מלחמות ללא טעם ההורסות ומחריבות את חיי המדינה. מעשיהם האחרונים של אויבינו פאן מכוננים לערער את האמונה של הפועל בכוחות עצמו, באפשרות של יצירה פובשת ומתקדמת בסדר, להפוך את הארץ לגיחזיון של התגושות מיואשת, לשמחת לבם של האימפריאליסטים האנגלים, של מחנה מוסא פאזם ושל אויבינו מבית.

למען העליה ההמונית, לא זו הספסרית, שהרוח מביאה אותה ורוח מצויה יכולה לשאת אותה — למען מהפכת העבודה והיצירה — אנו מעונינים שמלחמת הפועל והגנת ההסתדרות תיעשינה בדרכים לזיאליות. ופקידי הממשלה הם הראשונים שהפריעו לנו בעבודתנו החוקית. עלינו איפוא למחות בקול שישמע בארץ ובחוץ־לארץ, שיגיע לקונגרס הציוני ולפרלמנט האנגלי. קולנו לא ישוב ריקם, הריאקציה בארץ לא תוכל לעמוד בפני ציבור הפועלים שיתלכד עכשיו סביב הסתדרותו ביתר פזח. עלינו לחזק את ההסתדרות מבפנים לבל ידח ממנו נידח. רק בהיגלות פרצים באניה מתחילים העכברים לברוח. בזמן של גיאות לתנועה מהפכנית אין בגידה ואין בריחה מהמחנה. ואת מחננו עלינו לבצר עכשיו מבפנים, ביתר ארגון ובהגברת העבודה, התרבות וההסברה. עלינו לשים אל לב פי מחננו, המונה עכשיו 20 אלף, הולך ורב. הרבבות מוסיפות לבוא וכל הפונה לעבודה, גם אם הוא מן „המעמד הבינוני“, פונה אל ההסתדרות. ההמונים הרחבים מצריכים טיפול מסודר מתוך הבנה, התמסרות ואהבה. לא רחוק היום, שכחות האמונה בהתישבות עממית במדינה יהודית עובדת יתגברו על הדפאון הזמני הבא בסיבת עליה חסרת־שרשים, בסיבת „בנין“ משקי חסרי־סוד. עוד נכוננו לנו ימים של חלוציות חדשה, של מפעלים ישוביים פבירים, אשר עד היום ראינום אך בחזון. הם הולכים וקרבים ולקראתם עלינו להיפון. ומלחמת הקבלנים והמשטרה בפועל תביא לידי הגברת פוחנו והכשרתנו למפעלים רבולוציוניים שביצירה ישובית־סוציאליית.

בפרוע פרעות בפועלים

ימי בין־הזמנים בשלטון הארץ, ערב בואו של הנציב החדש, הפכו בפקודה נעלמה והיו לימי התנקשות בפועל הארץ־ישראלי. חיפה היתה לגי פרעות. המשטרה הראתה את כוחה. התנפלות על המון שקט, מהלומות, מאסרים. כבלים. גם המשפט המקומי המהולל, אשר לא אחת טעם הישוב היהודי את טעם צדקתו, גילה את ציפרניו: ביפוי הוצאה מבית־גנזיה, „פקודה של מניעת־פשעים“, כפיכול (אשר הוצאה בשעתה פנגד מסיתים לפרעות בין גזעים ודתות) ועל יסודה, מבלי כל חקירה רצינית, מבלי גביית עדות הגונה, נדונים נאמני הפועלים, עסקני האגודה המקצועית, לכלא. בחיפה מתגלה פתאום חוק של „איסור כניסה לבית זר“ וחוק זה משמש שוט נגד פועלים שובתים, בתואנה שמסד לבנין הרי הוא „בית זר“, ונשפחת פקודה מפורשת של הנציב העליון, המתירה בדברים ברורים את עמידת הפועלים על המשמר (פיקט בלע"ז) בימי שבתה ומחייבת את המשטרה לנייטרליות מוחלטת. ונמצא פתאום „חוק ההתקהלות“ המשמש אות למשטרה לפרוע פרעות בפועלים שובתים ועוברים לתומם.

כתומם באו אלה. ואנחנו, מלומדי־נסיון, יודעים כי מעשים מעין אלה אינה נעשים בעל־מא. אינם באים מאליהם. והפרעות אשר נערכו אתמול על ידי המשטרה הערבית ומפקדה האנגלי לא בכדי באו. יש, כנראה, יד נעלמה, המעונינת לקדם את פני הנציב החדש בפוגרום, אם לא על יהודים סתם, הרי לפחות על פועלים יהודים. יש, כנראה, יד מעונינת להוציא את הפועל העברי החוצה ולהציגו כאלמנט מסוכן לשלום הארץ, ונעשים מעשים של פרובוקציה, אשר תכליתם להוציא את תנועת הפועלים מגדרה.

ומלאכתם של הפורעים מוקלת על ידי „טובי“ הציבור. הישוב לא נע ולא זע! אוהבי ה„סדר“, הבלתי־מעמדיים ובלתי־מפלגתיים, למה נחרדו ולמה ירגשו בשעה שפועלים מופים ונאסרים? הלא רק פועלים הם! הקונצפציה הלאומית והדמוקרטית שלהם אינה נפגמת על ידי כך, חס ושלום. ומי שהוא ודאי גם מחפך בחשאי את הידים להנאתו: אדרבא, יוסיפו לקח! מה שאין אנו יכולים להשיג באמצעינו שלנו, ישיג המגלב של האירלנדי־האנגלי. וגם אופיצר המשטרה היהודי והשופט היהודי לא ימנעו את עזרתם.

השריד של הועד הלאומי, כביכול, שותק. העירייה מקברת את השאלה בועד הפועל. העתונות ה"לאומית" חציה במסיתים וחציה בשותקים. עברה בשתיקה פשועדת החקירה גילתה את תעלולי "המזרחי" בחיפה לפני הקונגרס, מחרישה עכשיו פשתעלוליו בימי הקונגרס משמשים אמתלה לפרעות המשטרה. שתקה בשעה שבשרירות הפקידות גורשו הפועלים היהודים מפכרה, שתקה בשעה שסילוף־משפט הושיב בפלא עסקני ציבור, אשר חטאם הוא שאינם ציונים פלליים אלא עסקני פועלים. זוהי האתמוספירה הציבורית בה מנהל הפועל את מלחמתו בארץ.

לא הפעם הראשונה היא לו לפועל בארץ להיות בודד במערכה. ולא רק בענינים "מעמדיים", כי אם גם "לאומיים", לפי ההגדרות המקובלות. לא נשכחו מלבנו ימי תל-חי, המהוללים עכשיו בפי כל. בדידותו זו של הפועל לא תרפה את ידיו. הוא לא יתן את עצמו ליוקשים, לא יכָּשֶׁל בפּרובּוקציות הטמונות לרגלו, והקרבנות אשר תנועת הפועלים מביאה בימים האלה לא יהיו לשוא. הם ישמשו נקודת־אחיזה למלחמה מאוששת על זכות השביתה והארגון, על חוקי הגנה, על תנאי קיום אנשיים לעובדי.

אלול תרפ"ה.

יום הפטירה של נחמן סירקין

היום, ח' באלול, שנה למותו של סירקין, הוא אחד הימים שבהם עומדים חברינו וממשיכים את המלחמה אשר הוא הראשון פתח בה מעל במת הקונגרס, מעל במת הקונגרסים הראשונים. עכשיו, כשצירי הפועלים בארץ־ישראל וחבריהם בגולה, הנפרדים למפלגותיהם אבל מאוחדים באגף עבודה מאוגד, בן 65 חברים, עומדים במערכה הכבדה על כבוד הציונות, על כבוד תנועת התקומה, שספנת הודיפות צפויה לה מידי הרוב הציוני הבעל־ביתי — נזכור אותו, שהיה עומד החל מן הקונגרסים הראשונים יחיד ובודד במערכה, נתון ללעג על חלומותיו ועל דרישותיו, על אומץ־רוחו ותום־אמונתו. עוד בקונגרס השני, כשהגן על רעיון של יצירת קרן

לאומית, זכה הוא לקריאה מפי אחד מטובי הציירים: „צא, הסוציאליסטים!“

נחמן סירקין לא זכה לחיות אתנו, לעבוד אתנו במחיצה אחת, ואף על פי כן שלנו הוא פולו, כולו כמו שהוא. הוא היה אחד הזרעים הראשונים של הניתנו החדשה. מחונן בחוש מיוחד, הניתן אך ליחידי סגולה, בחוש העתיד, נשא הוא בלבו את העולם החדש העתיד לבוא לארץ בידי וברוח של העובד העברי. בשנים הראשונות של הצינות צפה הוא ברוחו את ההתישבות הקיבוצית, את ההון הלאומי המישב ובונה, את העובד העברי המחפש את חיי האומה ומחזיר לה את כבודה ועתידה, את תקומת השפה העברית, כוח רבולוציוני מפרה. ובבוא לימי זקנה לארץ, היה לו האושר המיוחד במינו לראות בראשית הגשמת רעיון חייו, לראות, להפיר ולא להתנכר — אף זו מתת אלוהים. ואף אנו נתעשרנו בבואו. לא רק פאזהב דבק בנו ובמפעלנו. הוד מחשבתו, חירות רוחו, אומץ עמידתו העשירו והעלו את עבודתנו. הוא עוד חלם לחזור אלינו, ראה בעיני רוחו את העתון היומי העברי של פועלי ארץ־ישראל אשר בו יבטא את עצמו כליל, אשר לו יקדיש את כוחותיו השופעים — ובעצם מלחמתו וחלומותיו נסתלק.

עוד נשוב אל המורה, ללמוד מסגולותיו, לשתות ממקורו.

אל השותקים

אודה, מכתבו של החבר בראדון נגע בי עד עומק הלב. פי מאורע כזה, כיום מלאות חמש שנים לקיום גודד העבודה, יעבור על ציבור הפועלים בארץ מהדבר יציון, מבלי שהדבר יגרוור מסירת דברים, סיפורי ענינים, סיפורים והערכות (לאו דוקא דברי תהילות ותשבחות שברשימות, כי אם גם ביקורת חברים) — הרי זה באמת חטא. ועוד יגדל החטא, אם נזכור כי הימים האלה ימים קשים הם ליצירתנו הקיבוצית, והחובה על אלה מאתנו המדברים בשער, לאמץ את הידיים היוצרות ולהפנות את תשומת־הלב למפעל הנרקם, גם אם ה„אפנה“ הפוליטית פונה לו עורף.

אולם פגעה בי לא רק ההזכרה פי עבר עלינו יום י"א אלול ואנחנו לא ידענו. פגעה בי קשה גם נטייתו של החבר בראדון לחשוב, פי האחריות היא על החברים, "המושכים בעט", אשר "מוחזיתים" צריכים "להתעכב על המאורע" — ולא התעכבו. פאן טועה החבר בראדון טעות קשה והרת תוצאות מסופנות.

בחלוקה זו של מחננו לשנים: חברים סתם, אשר זכותם לשתוק, ולחברים "מושכים בעט", אשר חובתם "להתעכב על המאורעות" — אני יכול להודות. אין לנו חברים "פרופסיונליים" לכתיבה. ועוד יותר: אין חיינו המתיצרים על ידינו ניתנים כלל לכתיבה של סופרים פרופסיונליים. כל כתיבה אשר פזאת אינה עלולה להניח כלל את דעתנו ודלות את החיות אשר במפעלנו. כל הערך וכל המשקל שבספרות העבודה פארץ הוא בזה שהדברים מסופרים והענינים מתבררים לא על ידי "מושכים בעט" פי אם על ידי המשתתפים בדברים. לא בכוח הפשוטן הספרותי גברה עתונותנו עד הנה, פי אם בכנות הדברים הבאים מלפני ולפנים. ברגע זה שמסירת עניני העבודה והחיים לקוראים תיהפך אצלנו להיות נחלת יודעי-כתיב, והקלה ספרות העבודה להיות את אשר היתה עד היום. היא תהיה אולי לספרות של הַטְפָה, של הסברה ושל חקירה, אולי גם "תתרומם" ותרכוש חשיבות יתירה בעינינו, זר לא יבין, אולם היא תפסיד את חשיבותה לנו. ואוי לנו אם דברי חיינו ומעשינו יסופרו וידונו אך מתוך אשנב המערכת.

וכאן אני רוצה להחזיר לחבר בראדון את טענת השתיקה: הנה עבר עלינו בח' אלול יום חג נהלל, ונמצאו אנשים טובים אשר הודיעו בטלפון למערכת, פי יום זה יוחג. והדבר נכנס ונחרת במוחזיתיהם של אלפי קוראים. ונמצא חבר במקום אשר ידע לבוא ולספר לקוראים על פרשת החג. הנה באתנו היום ידיעה מעין-חרוד, פי מחר, י"ח אלול, חג הוא להם: יום השנה לעלייתם על הקרקע. איך זה קרה הדבר לבש תנוה? פי על חג הגדוד נודע לנו היום, לאחר המעשה, רק מפי הידיעה שבגליון? הרשאי במקרה זה החבר בראדון להתרעם על עתון ההסתדרות ועל עתוני המפלגות ולא תשוב תרעומתו אל חיקו?

דברים אלה לא באו למען הסיר את האשמה מראש "דבר" והטילה

על ראשי אחרים, — נחמה מועטה היא זו — כי אם מתוך רצון שהדבר יתוקן ב„דבר“ לכל הפחות להבא. המכתבים הרבים שנשלחו מצד המערכת, ההזמנות הפרטיות לחברים לא עזרו. אולי תעזור התוכחה המגולה. השתיקה בין אם היא באה מתוך רשלנות, בין מתוך אדישות, מקפחת גם את המפעל הישבי וגם את עתון ההסתדרות ועוד יותר את התכרה־הפועל־הקורא הרוצה ללמוד ולדעת ואינו נענה.

ואגב ישמעו הדברים לא רק בגדה־העבודה בלבד. עוד רבים אצלנו המפעלים והנקודות, אשר למרות בקשת המערכת, רשמית ובלתי־רשמית, אין עדיין חייהם ועניניהם נפקדים מעל עמודי „דבר“. מכתב זה הזמנה נוספת להם, להזכירם את חובתם למפעלם, לעתונם, לקוראים.

אלול תרפ"ה.

נחלת־יהודה

בגליון זק ניתן מקום לכתב מחריד: לתשובת הועד של נחלת־יהודה. מתגלה תמונה מחרידה של המצב הקרקעי אשר בו מתבוסס מושב אומלל זה במשך כמה שנים, מבלי שהאנשים אשר בידיהם נתון הדבר לתקנו יפנו את לבם לכך. אולם האמת ניתנת להיאמר, לא פחות מחוסר הקרקע מחריד בתעודה זו, ובמאורע שקדם לתעודה, גם חוסר כל תפיסה חברתית הסתדרותית.

אנו קוראים את החלק הראשון ומרגישים בצערם ובצלבונום של האנשים העובדים, אשר הוצגו פאילו במזיד במצב של דלות מנוולת, של עמל סיופי במשך שנים. אנו קוראים את החלק השני ומרגישים כאילו הפו את לחיינו בחרפה. הכותבים עצמם אינם מרגישים, כנראה, מתוך מרירות־המצוקה, את אימת הקלון אשר הנחילו לעצמם, למושבם ולציבור פולו אשר עליו הם נמנים.

לא לנו הרשות לדון על עצם הסכסוך הקרקעי שבנחלת־יהודה. המרכז החקלאי החליט, הועד הפועל אישר. וגם אחרי החלטות אלו יש, כמובן, מקום לערער. סכסוכים כבדים מזה נפתרו אצלנו על ידי משפטי

חברים, על ידי בית־הדין העליון של ההסתדרות. והרשות היתה בידי נחלת־יהודה לאחוז בכל האמצעים ההסתדרותיים להגן על דרישותיה. אולם נחלת־יהודה מצאה לה דרך אחרת לפתור את הסכסוך. לא החלטת המרכז החקלאי, — אשר חבריו היו מכתתים את רגליהם גם בחצות לילה למען הוציא במשהו את נחלת־יהודה ממצוקת חוסר הקרקע, וקא לילה אחד הדידו שנת מעיניהם לישוב בנחלת־יהודה את סכסוכיה הפנימיים — היתה מכריעה בשביל נחלת־יהודה ואף לא מכתביו, אזהרותיו ומשלחותיו של הוועד הפועל. נחלת־יהודה החליטה, כי כוחה ועוצם ידה הם יכריעו. לא פרט זה או אחר של המושב השתמש — בשעה שאין אדם נתפס על צערו — במעשה־אָלְמוֹת, כי אם המושב כולו, באסיפותיו הפלילות, החליט כי בסכסוך פנימי־הסתדרותי אין טוב מאשר להכריע בכוח האלמות. הטרקטור אשר נשלח מטעם ההסתדרות לחרוש את האדמה החדשה, הנועדה לקבוצה — הובטל מעבודה והוחזר ריקם.

האין החזרה זו של הטרקטור, המזכירה את הימים היוזר אפלים של פועלי העמים לפנים, מעידה על האופל השורר במוחם ונפשם של עושי המעשה?

אולם מדברי „התשובה” ניכר, שגם לאחר המעשה לא עמדו, כנראה, חברי נחלת־יהודה על כל הנורא שבדבר, ואינם מרגישים אפילו מוסר־פְלִיזָה על הפרץ אשר פרצו בחומת ההסתדרות. הם „מכחישים ומתקנים” את דברי המרכז החקלאי. אם המרכז החקלאי כותב: „התנפלו על שליחי ההסתדרות בחרפות ובגידופים והודיעו כי לא יפגעו לשום החלטה המתנגדת לדעתם”, „מתקנים” בעלי־התשובה: „אנו מצהירים בפירוש שזה לא היה כך. אמנם נשמעו צעקות וביטויים בלתי מנומסים של חברים נרגזים. אבל חברי ועד המושב הסבירו בשקט ובנימוס לח’ ל. וב. את עמדת המושב. ואחרי זה הם נסעו. הטרקטור נשאר עומד במושב 6 ימים רצופים, למרות הפיצוי של 8 לא”י ליום”. ככה מתקנים חברי נחלת־יהודה את מעשי גבורתם, וככה הם „מתקנים” את דברי המרכז החקלאי: לא „התנפלו בחרפות וגידופים” אלא „נשמעו צעקות וביטויים בלתי מנומסים”, לא „הודיעו כי לא יפגעו”, אלא „הסבירו בשקט ובנימוס”, והטרקטור נשאר עומד.”

וחברי נחלת־יהודה פונים עכשיו דרך העתונות לציבור העובדים ומתארים לפניו את האכזריות של ההסתדרות, ומביעים את תקנתם כי ציבור העובדים „יבין את חבריו המתענים”. ודאי צריך ציבור העובדים להבין לנפש חבריו הנתונים במצוקה, גם לנפש חברים שחטאו, אולם האם צריכה הבנה זו להגיע עד פדי ערעור יסוד קיומו של הציבור הזה? גם חברי נחלת־יהודה צריכים להבין, כי ההסתדרות אינה קיימת לשם כך שיהיו מתקרבים אליה בשעת הנאה ומשתמטים ממנה בשעה שהיא מטילה חובות, ומתנקמים בה באופן מחפיר בשעה שנתונים במצוקה. כל פעולתה של ההסתדרות קיימת על יסוד התאגדות חפשית מתוך הכרה ורצון. ובהתאגדות אשר פזאת אי אפשר שדברים פתרו באופן אחר מאשר על ידי בירורים פנימיים וגם (הוי, מלה מפחידה!) משמעת הסתדרותית. כל המנסה לפתור את שאלות חיינו בתוכנו בדרך של אַלמות גופנית או גם אַלמות ציבורית, בפניה לכוחות העומדים מחוץ לציבור העובדים, הנהו נועץ חרב בבית ההסתדרות, ושולל כל יסוד מוסרי לקיומה. ובשעה שאויבים מן החוץ התחברו יחד להתנפל להסתדרות ולהפילה, התנקשו חברי נחלת־יהודה בנפש־ההסתדרות. היבינו זאת סוף סוף, והיבקשו דרך לתקן את המעונת?

אלול תרפ"ה.

לבואו של אב. כהן

בא אלינו אורח חשוב. אב. כהן, עורך ה„פורברטס” שבניו־יורק, העתון היהודי הנפוץ ביותר. אדם העומד זה 40 שנה נמעלה במערכת החיים של הפועלים היהודים באמריקה, בא להתבונן לעבודתנו. בא, כפי שאנו מאמינים, בכונות כנות, להסתפל בחיינו, להפירם לדעת ולספר לפועלים היהודים ולהמוני העם באמריקה את אשר ראו עיניו בארץ־ישראל.

ידוע ידענו כי אב. כהן אינו נמנה על אותן המפלגות של הפועלים היהודים המרגישים קרבת־רוח להסתדרותנו. לא נעלם מאתנו, כי בינינו

מפרידים חילוקי־דעות עמוקים: על עתידו של העם העברי, על תפקידו של הפועל היהודי באומה, על יעודה של ארץ־ישראל בחיי עמנו. ואת חילוקי־הדעות האלה אין לנו כל רצון לטשטש. כל מהותנו שלנו מצוה עלינו את מלחמתנו על דעותינו בתוך תנועת הפועלים היהודית, עד הנצחון.

ואולם כל הצדדים המפרידים הללו אין בכוחם להעלים את הקוים המקרבים ומאחדים, אין בכוחם למחוק את רגש הכבוד וההערכה לאדם. שהיה מראשית נעוריו אחד החלוצים הראשונים של תנועת הפועלים היהודית. חזקה על פועלי ארץ־ישראל אשר בכל מקצועות חייהם הוטל עליהם להיות חלוצים, — כי ידעו להעריך את חלוצי הסוציאליזם היהודי כערבם האמיתי.

בשנים של דפאון כלכלי ותרבותי, בקרב אנשים אשר הגורל עָקַם וקיבצם למדינה אחת, פליטי פרעות, תלושים מביתם — הדליק קומץ קטן של אידיאליסטים את לפיד הסוציאליזם. ומראשוני הראשונים היה אב. פהן. מהי תמונת הפועל־המהגר היהודי בחשכת הימים ההם? 16—18 שעות עבודה מפרכת ביום. ניצול איום. עבודת „זיעה“. דלות ועוובה, בדידות ותלישות ממשפחתו. דירה מזוהמת. פינת חדר. חיים רוחניים יהודיים טרם היו בארץ. היו רק חוגים קטנים של אינטליגנציה הזוה הזוה, ומדברת באסיפותיה רוסית. מחשבתם הקוסמופוליטית על גאולת הפועל לא ידעה אפילו לדבר לפועל היהודי בלשונו.

אב. פהן היה הראשון בין כל אלה שהתחיל לדבר אל הפועל היהודי בלשונו. אותו הבינו, סביבו התלקטו. הוא מצא את הגשר אל ההמונים, הוא הכניסם אל תחת כנפי ה„יוניון“. עשרות שנים יצא במערכותיהם. לא לחינם שומר לו הדור ההוא אמונים והערצה.

וכשהתנועה נתרחה, והתעמולה בעל־פה לא הספיקה, והתחילה המלחמה רבת המסירות והקרבת ליצירת עתונות הפועלים — הופיע גם כאן אב. פהן כאחד הראשונים, ואולי הראשון.

לא נשים שקר בנפשנו, גם בשעת קבלת פני אורח, לאמור, כי קלסטר־פניה של עתונות זו, אשר בראשה עומד אב. פהן, מניח את דעתנו. לא־יכבוד היה זה גם לנו גם לאורח אילו היינו מסתירים תחת

לשוננו, כי תביעות רבות יש לנו לעתונות הפועלים באמריקה, וכי אין אנו מסתלקים כלל מתביעותינו. אולם אנו יודעים גם את הסביבה ההיסטורית אשר בה התחילו את פעולתם ראשוני הסוציאליסטים היהודים, ויודעים כי מתחת למושגי הסוציאליזם ה"קומופולטי" פעם לב עממי חם, והוא אשר הרים את ההמונים היהודים משפלותם ומדכאונם והוציאם למרחב החיים החברתיים.

אנו, פועלי ארץ-ישראל, רואים את המוני הפועלים היהודים שבכל העולם כאורגניזם אחד. הוא אמנם מפוזר בכל קצוי תבל, מפורר למפלגותיו, חלקים רבים בתוכו מתפחשים למפעלנו, אולם אנו רואים בו את אחינו, את חברנו. עצם מעצמנו ובשר מבשרנו. וכשאנו פוגשים הפעם על אדמת ישראל את אחד החלוצים הראשונים של תנועת הפועלים היהודית, אנו אומרים לו: בוא, התבונן וראה! הכל פתוח לפניך. ואם לבך עודנו צעיר פדי התרשם באמת, ואם מוחך חפשי הנהו ממשפטים קדומים ומיחסים נוסנים — תראה ותלמד ותכיר כי הדבר ההולך ונעשה כאן חשוב הנהו לפועל היהודי באשר הוא שם: כי ענין זה, שהתחיל בקומץ חלוצים, גדול ערפו פיום בשביל המוני העם, וערפו זה הולך וגדל. ואם בימים עברו לא הלך לבך אחרי ה"חלום" הרי חובתך להודות במציאות החיה, במפעל היצירה, אשר עמל רבבות פועלים ומשא-נפש אידיאלי של עם שלם שקועים בתוכה. חובתך לראות כי בעמל חלוצים הוכשרה קרקע זו והיתה בית-קבול ומקלט לא לפים ולרבבות. וברור, כל מה שפזח היצירה הציבורית וגדל — תגלינה האפשרויות, וירחב פזח הקליטה, וארץ קטנה זו תקבל ותשריש המונים המונים. עכשיו כבר אין צורך להיות חולם חלומות, פדי לראות את החזיון הזה המתדפק על דלתנו. אין צורך להיות ציוני דוקא פדי לראות כי בימינו ארץ זו היא היא ארץ העליה והעבודה, ובתגרת המאורעות, שאינם תלויים בנו, — הארץ היחידה לקליטת ההגירה היהודית. פמו כן אין צורך שאדם יודה בכל עיקרי האמונה שלנו, פדי שיראה נכוחה, כי בשנים אלה של דלדול תנועת הפועלים היהודית, של התנוונות כלכלית של המוני העובדים היהודים, של חורבן מקורות המחיה של העם, הולכים ונבראים כאן, דוקא כאן, חיים של עבודה פרודוקטיבית, חיים שיש בהם מאור האידיאה

הגואלת, חיים שיש בהם חירות ותרבות ויצירה סוציאליסטית, חיים המאירים מכאן, כעמוד־אש, לכל הצעיר והאמיץ שביהדות, וקוראים אותו לחיי גבורה ויצירה.

הפירו זה טובי האישים של הסוציאליזם העולמי: מקדונלד, בֶּרנשטיין, בלום ורבים אֲתֵם. עתידים להפיר זאת סוף סוף גם הסוציאליסט־טים היהודים, אם יחסיהם המפלגתיים לא יעוורו את עיניהם. ואם אב. פהן יכיר בזה, תתגלגל על ידו הזכות להרים ולהעשיר את חייו של הפועל היהודי באמריקה ולהגביר את קשרי החברים בינו ובינינו.

אנו בטוחים פי חברינו פארץ, בפפר ובעיר, יפתחו לפני אב. פהן את שערי אגודותיהם ומשקיהם. בכל מקום אשר יד יהודית עובדת, במחרשה ובמְעָר, בכף הסיידים ובאיפסר הגמל, וליד קטר הרפכת, יקבלוהו החברים בסבר הראוי לו, באשר יפגשוהו.

תשרי תרפ"ו.

לאסיפת הנבחרים

יום הבחירות עומד מאחרי כתלנו. לא פעם דחו, לא פעם הכשילו — הפעם, כנראה, יקום הדבר. אין להתעלם מראות פי הדחיות וההכשלות הרבות ריפו לא מעט את הידים, גרמו לא מעט לרופף את האמונה בעצם האפשרות להקים מִבְּנֵי־אֶרֶץ אֶרֶץ־הַיְשׁוּב, כל עוד לא הודו בו הכוחות החיצוניים, כל עוד הוא זקוק למלחמה קשה על זכות קיומו ועל סמכותו. אולם זאת תהא ההכשלה האמיתית, אם בני הישוב ינאשו מרעיון האוטונומיה הישובית, אם מתוך רפיון־רוח ישליכו את יְהֵבֶם על ימים רחוקים, על פוחות חוץ אשר יקימו לנו את כל הדרוש על תלו. כל עובד בארץ השואף באמת לישוב יהודי אוטונומי על אדמה זו אַל יסתלק ממאמצים וְאֵל יִרְתֵּעַ מפני המכשולים. נכון הדבר, בשנים האחרונות היתה בכל פוררי גלותנו המלחמה על האוטונומיה הלאומית קשה ומרה וגם דלת־תוצאות: מחוץ, מצד השלטונות, הֵצְרוּ את צעדיה ודחקו את רגליה;

מבפנים, נתקלה בבגד ובכחש, אם מפני חשבונות ואינטרסים מפלגתיים, אם בשל פניות ריאקציוניות, ואם בגלל רוחות־מנשבות רבולוציוניות. אולם גם בגולה עדיין לא נחתמה פרשת המלחמה על ארגון העם ככוח משפט־ציבורי־תרבותי. עוד עתידה היא להתחדש אף שם. על אחת כמה וכמה אצלנו כאן נוספו לנו כמה כוחות עזר להקמתה ולקיומה של האוטונומיה הלאומית: הישוב היהודי המרוכז בהמוניו במחוזות טריטוריאליים, החי למעשה חיים חברתיים וכלכליים אוטונומיים — הוא הנהו הערובה הכי־טובה לעתידה של האוטונומיה הלאומית, כי תתגבר על אינטרסים של כנופיות, כי תגיע גם לכוח, גם לסמכות רחבה, גם לאישור חוקי ולהכרה מדינית מצד הכוחות החיצוניים.

וציבור הפועלים, אשר בכוחו הוקמה אסיפת הנבחרים הראשונה, הוא ידע למלא את חובתו לעצמו ולמפעלו גם הפעם. הנקל היה לנו לדרוש את דחיית הבחירות, אשר חלו אצלנו „בין המצרים“, בשעה בלתי־נוחה כלל: רק זה השקענו כוחות עצומים בחידוש מועצות הפועלים העירוניות, עתה עלינו להיכון ולהכין את הועידה החקלאית, רבת העיניים החשובים לגורל כל תנועת הפועלים בארץ, ועל כולם — כל מעינינו בשעה זו נתונים לביצור עמדות העבודה בפני התרופפות המצב הכלכלי בארץ. אולם ידוע ידענו כי דחיה אחרי דחיה נדחו הבחירות בשל המרכו ו„המזרחי“, ולא לנו להיות בין הגורמים לדחיה נוספת.

אל־יהיה בינינו כושל ומשתמט.

יזכור כל אחד מבינינו, כי קול נוסף בבחירות מגביר את סמכותה של אסיפת הנבחרים, את הפרסטיגיה של הישוב העברי בארץ בפני משנאיו ורודפיו, כי קול נוסף לאגף העבודה מגביר את כוחו של האגף כולו.

כל פועל וכל פועלת — כאיש אחד לאסיפת הנבחרים, אף אחד מבינינו בל יעדר.

כסליו תרפ"ו.

למען הקרן הקימת

אמש נפתחה הוועידה הארצית של עובדי הקרן הקימת. התאספו עסקנים עממיים, נאמנים, אשר בעבודתם התמה, בטרדתם ובחרדתם, מצטרפת פרוטה ופרוטה, קופסה וקופסה לחשבון גדול, לחשבון של דונמי קרקע הנגאלים משעבודם ונמסרים לרשותו של עם ישראל.

הוועידה מתכנסת בעונה של שפל כלכלי ואולי גם רוחני בארץ. שפל זה אינו צריך להשפיל את ידי העובדים. אדרבא, ה"גאות" העקרה אשר עברה עלינו אך זה והימים הקשים אשר הדביקונו, צריכים לכל הפחות לשמש לנו לקח ולהגביר בנו ולהעמיק בנו את ההכרה הקרקעית, את הפרת ערך הקרקע, והקרקע הלאומי דוקא, פיסוד ראשון של מפעלנו הישועי. ה"עונה" שחלפה היתה עשירה באורות מתעים ובאילוזיות שוא. האורות כבו והאילוזיות נתבדו. אך זה היו רבים ו"טובים" בציונות, אשר היו נכונים להשליך את כל יִהָבָם על ההון הפרטי, זה שהריח באדמת ארץ-ישראל ריח של עסק טוב, ולהטיל עליו את התפקיד של גאולת הארץ. אולם גם אילוזה נפסדה זו הלכה כענן בוקר. ואם הספוקלציה המטרופת והתוצאות הכרוכות בה עדיין לא לימדו אותם בינה, בא המשבר הכספי באירופה, מצד אחד, ובריחת "בעלי-ההון" אשר נכזבו תקוותיהם, מצד שני, להוכיח עד כמה תקוה זו לגאולה "פרטית" הנה, בשביל העם, משענת קנה רצוץ.

הנטיה ל"פרנסות קלות", לזכיה בגורל או ל"רנחים של ימי מלחמה" מצויה לא רק בחיי היחיד הדואג לעורו, כי אם גם בתנועות ציבוריות. רבים ושונים גילויה של נטיה פסיכולוגית זו: יש שהיא מתבטאת באמונה במקל-קסמים הקרוי "מהפכה", המסדרת על צד היותר טוב את כל הענינים ומישבת את כל הפרכות "ממילא" ו"מאליה"; יש שהיא מתבטאת בדיבורים על דונמים הניתנים במיליונים חינם אין פסף פאשר יִדְרָשׁ, מבלי עמל רב, אך בצו מלך או נציב; ואנשים "מעשיים" יותר, אשר חלומות רחוקים זרים להם, משתעשעים בתקוה, כי את כל העמל והטרדה של בנין עם והקמת מדינה אפשר יהיה להעמיס על פתפיו של הרכוש הפרטי. והוא יסדר כבר, "ממילא" את עניני הפלל ברנח לטוב לנו לכולנו.

אולם אמונות-שוא אלה עושות שמות בתנועות ציבוריות לא פחות מאשר הרדיפה אחרי רוחים קלים עושה את פעולתה בחיי הכלכלה של החברה. תנועה רצינית, הדואגת לאחריתה, לא תלך אחריהן שולל. היא יודעת כי לעמל יולדה. כי עבודה חינוכית ומעשית רצינית, קטנה יום יום, היא היא הצוברת חילים ומחוללת את ה"מהפכה" האמיתית. ובתנועה פתנועתנו יש צורך, מבלי הרף ומבלי ליאות, להגביר ולהגביר את ההכרה של הון לאומי וקרקע לאומית פיסוד היסודות של תקומת החברה העברית בארץ. יש צורך לנטוע ולטפח כאחד את ההכרה האידיאולוגית הזאת ואת המפעל הזה, כי שניהם נזונים אחד מרעהו. יש צורך להכניס את המושגים האלה לתוך קומפלקס המושגים החברתיים היסודיים שלנו, להרכיב אותם לתינוקות של בית-רוב, לעשותם פיסוד חינוכי אורגני של בית-הספר, של אגודות הנוער, של חיי הבית והרחוב. הקופסה, הפרוטה, הדונם — מלים אלה יש להקיף חיבה והערצה, ואזי יהיו למכשיר פביר בבנין העם העובד בארץ.

נסליו תרפ"ו.

ביטול שכר-לימוד¹

אחרי משא-ומתן של שלוש ישיבות החליטה אמש מועצת העיריה לבטל את שכר-הלימוד בבתי-הספר העממיים וגני-הילדים המוחזקים על ידה. על ערכה המוסרי והתרבותי של החלטה זו אין צורך להרבות דברים. אולם החלטה זו אינה פרינציפיונית בלבד, היא מצוה שהזמן גרמה: מיעוט ההכנסות המתקבלות מענף-הכנסה זה מעיד יפה על המצב החמרי של המוני האוכלוסין. "משבר" זה, אשר בשמו מסתייעים כל המתנגדים למיניהם, הוא המחייב קודם כל לבקש אמצעים פנימיים להקלת חיי המונים. והצורך להקל מעל המונים המחוסרים קיום בטוח את עול חינוך ילדיהם, להבטיח

¹ [בתל-אביב]

את הישוב מפני סכנת אַנאַלפּאביתיות, המתפשטת בכל תפוצות ישראל, ולהגביר את פּוֹחַן של השפה והתרבות העברית בפני הפּוֹחַת החותרים תחתיהן — כל זה עושה את השאלה אַקטואלית ביותר. אפילו דרישת הציבור העברי מאת ממשלת הארץ, כי תחזיר לנו את הסכומים המגיעים לנו בצדק מהכנסות המסים לשם חינוך ילדינו, אפילו דרישה זו מקבלת תוקף יותר על ידי ביטול שכר הלימוד, המעיד כי אין בכוח המונינו לשלם כפּוֹלִים מאחרים: גם מסים וגם שכר־לימוד.

ההחלטה לא נתקבלה פה אחד, כי אם 19 נגד 10 (פּוֹעֵלִים בצירוף אחד מן החרדים ואחד מן השכונות). בהתנגדות — בין בצורה של הצבעה, בין בצורה של ויכוח — לקחו חלק כאחד גם בעלי הנכסים, גם החרדים, גם המרפז, ואפילו המורים הרדיקלים שבעיריה. הם אמנם טענו לביטול שכר־הלימוד ב„פּרינציפ“, אבל לדחותו למעשה עד אשר „יובטח מילוי התקציב“.

מלחמת התקציב התרכזה לפי שעה בסעיף זה. כל הנשק המוחזק הוצא מנרתיקו. קודם כל נימוקים מוסריים. ביטול שכר־לימוד פירושו: „חלוקה“, קלקול המסורת היהודית היפה. כל אלה אשר, כמדומה, לא נשארה בהם אפילו לחלוּתית פל־שהיא של מסורת יהודית — הוארו פתאום באור הרומנטיקה של שכר־לימוד. אולם אלה אשר טעמו את טעמה של רומנטיקה זו על עצמם ועל בשרם לא ישכחו את פירושה הריאלי: צער ועלבון ודמעות לילד אשר יד הוריו לא השיגה לשלם את המעט הזה, יציאה מן החדר ומלימוד לפני הזמן, ועם זה המצב העלוב של המלמד העברי. ואם לגבי המורה עצמו השתחררנו מאידיליה זו של קבלת „שכר־בטלה“ ועשינוהו לפקיד עממי, ואין המורים שלנו רוצים לשוב כלל לאותם „הימים הטובים“ ש„מלמד“ ו„קבצן“ היו שמות נרדפים, הרי שהגיע הזמן לשחרר גם את הילדים ואת ההורים משכר־לימוד זה. התוכן האמיתי של שכר־לימוד, מחוץ לדאגה הרבה לחינוך הילד היה: עוד מס־עקיפין אחד על הדלות היהודית, נוסף על מכס הבשר ומכס הנרות. ואת מס־העקיפין הזה אנו באים עכשיו לבטל. ואשר לתוכן החיובי שבשכר־לימוד — הדאגה לחינוך הילד, אשר הפכה בעמנו כמעט לאינסטינקט — הרי דאגה זו היא המחייבת אותנו כיום לעשות את חינוך הילד לא לעול חמרי של ההורים, כי אם

לחובה אזרחית של הציבור כולו, מס אזרחי. בארץ, אשר כל תקנתה היא הדור הבא המוכשר לבנין וליצירת תרבות. בארץ המפללת לריבוי אוכלוסין, בארץ כזאת צריך שחרור המשפחה מהדאגה החמרית של החיים להיות לאבן־פינה של החיים הלאומיים.

היושבראש, פמשפטו, שמר את דבריו לרגע האחרון, פתח בהטפה כנגד מעמדיות ובשם הבלתי־מעמדיות הצטרף, כמובן, לבעלי הבתים והמגרשים והילך אִימים בנימוקים של פוליטיקה גבוהה, בספנת משבר חדש אם ההחלטה תקובל. ואך נתקבלה ההחלטה המסוכנת לא עצר פֹּחַ לשבת בשיבה ותפש את הפֹּבֵעַ והמקל. הכל כנהוג מימים ימימה.

אולם גם המלחמה וגם האִימים אינם משנים מעצם ההחלטה הפשוטה הצודקת, העתידה לקדם גם את החיים התרבותיים וגם את החיים הכלכליים של תל־אביב. לא יארכו הימים ועיריית תל־אביב תתגאה על ההחלטה שנתקבלה בשיבתה באזר לח' טבת.

טבת תרפ"ו.

באסיפת הנבחרים

(כ"ו בטבת תרפ"ו)

בויכוח בשאלת הישוב וההסתדרות הציונית

בטרם אעבור לענין הנדון עלי להעיר לקהל הצירים, שאינו בקי אולי למדי בעניני תנועת הפועלים, לבל יטעה לחשוב, שהסיעה הקוראת לעצמה „מעמד הפועלים" דבר לה עם מעמד הפועלים בארץ־ישראל. למעמד הפועלים בלי מרכאות יש כאן באי־פֹּחַ שלו, הנאמנים על עניניו — המפלגות הנמצאות בתוך הסתדרות העובדים. אלה יגנו על הפועלים בעבודתם ובשעת חוסר־עבודה. הנואם הקודם הנהו באמת, כמו שהפליט כאן, בא־פֹּחַ של מפלגה מחוסרת־פועלים. ועתה לעצם ההרצאה.

שאלת היחסים בין ההנהלה הציונית והישוב הנה מיוחדת במינה. שום תנועת שחרור לאומי אינה יודעת סתירה כזו. רק אצלנו מופיעים ה„עם"

וה"ישוב" בארץ פחלקים נפרדים עם באות־פוח מיוחדת לכל אחד, ויש צורך להגדיר את סמכותם. אחת הפרשות הכי־מעציבות בתנועתנו בשנים האחרונות היא אי־ההבנה המוחלטת השוררת בחוגי ההנהלה הציונית לענין האוטונומיה העברית בארץ. אי־הבנה זו גרמה לא רק עלבונות בלי הרף לישוב המתארגן, פי אם גם פשלונות פוליטיים. מצב הקהילות פיוס ומצב ארגוננו הלאומי בכלל, מידת השפעתו של הישוב על הגולה, על הממשלה, על חֶבֶר הלאומים וכי' הנם תוצאה של היחס הזה. אי־הבנה זו נמשכת כבר משנים רבות. הנסיון הראשון לאָרגן את ועד העיר בירושלים נפגש מצד ועד הצירים באותה אי־הבנה שגילתה עתה נַעֲדַת המנדטים שעל יד חבר הלאומים בדברה על חופש העדות.

לפנינו עומדת השאלה, איך לאָרגן את עבודת התנועה הציונית ועבודת הישוב כך, שהן לא תהיינה לענין של שני מחנות. השתתפות באי־פוח הועד הלאומי בהנהלה הציונית אינה פותרת כלל את השאלה. כבר היו לוועד הלאומי באי־פוח כאלה ומה היה ערכם? השתתפות זו אך מקצצת את כוחו של הועד הלאומי. אסור לאָרגן הישוב שיהפך לסרח העודף להסתדרות הציונית. זכותו וכוחו הפוליטי בו בעצמו, והוא צריך לשמור על עצמאותו. שיתוף הפעולה בינו ובין ההסתדרות הציונית צריך להתבטא בזה, שאותם הענינים הנוגעים ישר ליהודי ארץ־ישראל ימָסְרוּ לרשותו.

במקום השתתפות בהנהלה הציונית אנו דורשים שכל עניני החינוך והבריאות יעברו לרשות הישוב, ואם יש פעולות שאי אפשר להעבירן בבת אחת — יתנהלו על ידי ועדים משותפים. אין ספק שבאי־פוח הישוב ידעו לנהל ענינים אלה לא רק מתוך תפיסה קונגרסאית, אלא לפי צרכי המציאות של החיים בארץ. אסיפת הנבחרים צריכה להרים את הדרישה, שהקונגרס האחרון התיחס אליה בזלזול, והיא הדרישה בדבר שיתוף היהדות הארץ־ישראלית בסוכנות היהודית במידה המתאימה לערכה ולכבוד של הארץ המגשמת את הציונות. אני מקוה שכאן תתקבל הדרישה פה אחד, ובתוקף הדרוש.

מלבד הדרישות הקונסטיטוציוניות עלינו לדרוש מאת ההסתדרות הציונית שתשנה לכל הפחות עכשיו את יחסה לאָרגן הישוב. אילו היתה באה מצדה בשעתה העזרה המוסרית והמדינית הדרושה, לא היינו עומדים

כיום לפני המצב הפרוע הזה הנמשך כבר שנים. העזרה צריכה להתבטא לא רק בהסכמה פוליטית, אלא גם בפעולות הממוקדות את הארגון הפנימי שלנו ומרוממות את הפרסטיז'ה של הישוב והועד הלאומי. מסירת עבודת החינוך והבריאות לידי הישוב עצמו לא רק תכניס דם חדש לתוך עצם פעולות אלה, כי אם גם תוסיף פוז ועוז לישוב ולארגונו.

על המצב הכלכלי

בבואי לדבר אחרי ה' סמילנסקי לא אוכל שלא להזכיר את תעודת חוסר הבגרות המדינית, אשר הוא נתן אתמול מעל במה זו לישוב. אכן דבריו היום משמשים ראיה חותכת לחוסר זה של בגרות. האומנם היה צריך להוריד ולנוון ויפוח רציני זה המתנהל בין המעמדות השונים בעניני כלכלה למדרגה של סיפורי-מעשיות על מעשה שנעשה אולי באיוז מושבה על ידי תינוקות, שאין הציבור ושום חלק ממנו יכול להיות אחראי על מעשים כאלה. היש בזה אחריות מדינית כלפי הממשלה וכלפי שכנינו — לעשות את במת אסיפת הנבחרים למקום פרסום של מעשיות כאלה ולהוציא על יסודם משפט על ציבור שלם של פועלי המושבות?

בעצם הענינים שעליהם חל הויפוח אין המתנכחים אתנו נוגעים כלל. הם פותחים בציון למרצה על הרצאתו ה"יפה", ה"מקיפה" וכדומה. ולאחר זה אין הם רואים חובה לעצמם להיכנס לעבי המצב הקשה ולחפש ברצינות מוצא ממנו. הם מסתפקים בחיפוש האשמים, והאשם בכל הוא, כידוע, שלטון הפועלים. וכל השואפים לשלטון ולקרנרזה אין להם. לפי דעת מר דיזנגוף, אלא להיפנס ל"אחדות-העבודה". אכן, הפניסה ל"אחדות-העבודה" קלה מן הפניסה לבעלי נכסיד-לא-ניידי. אנחנו מחלקים את "שלטוננו" עם כל הנכונים לקחת מעדר וללכת לעבוד.

מעל במה זו מטיפים לנו מוסר בשם הלאומיות הצרופה. אנו, כידוע, אנשי מפלגה ומעמד, והם — אנשי הלאומיות הטהורה. ציוניותו של שפרינצק נפסלה בעיני מ. סמילנסקי: הרי הוא בא-פוח של סיעת פועלים. והנה הם מדברים נגדנו, הסומכים על ה"במות", ולא מעריכים פראוי את המשקל האישי. איך נעריכו אם הוא קשור דוקא בגיל, בזקן או בנכסים? מר

דיזנגוף מדבר בתום־לב, פי נחוץ דוקא נשיא ולא נשיאות לאסיפת הנבחרים, אולם לא יעלה על דעתו, פי אפשר שנשיא זה ימצא בקרבנו, וגם דרישתו של גוש הימין, פי ינתן לו 51% בנעד הלאומי אף היא אינה באה אלא מתוך „אחווה ורעות” ועל־מפלגתיות?

דיזנגוף הואיל להודיע ברוב חסדו, פי אינו מציע לפור את הסתדרות הפועלים. אנו מודים לו על זאת. מבין הוא פי קצרה ידו, אולם במקום שנדמה לו פי פוחז יספיק, שם הוא מציע פזאת: הוא מציע במכתבו „הגלוי” לפור את עיריית תל־אביב ולשלול את זכויות רוב התושבים.

ובכדי לבחון לאומיות זו די להפנות את תשומת־הלב לעובדה קטנה זו, שאוסישקין, בא־פוחז הגוש הזה, לא זכה למחיאת פנים מבוחריו, כשגמר את דבריו בקריאה להפיר בערך של הזיעה העברית.

ודיזנגוף מגלה לנו את הסוד, למה זה אין הרצון להעריך את הזיעה העברית. מדוע גדול הפחד מפני הפועל העברי. הפחד הוא פן יהיה הפועל לרוב גם במושבות. דיזנגוף זה, שבא מתל־אביב ואשר אינו יכול שלא לדעת, מה ערך הפועל והעבודה העברית בבנין תל־אביב, ומה היה גזלה של תל־אביב, אילו למדה את חכמת הפלפלה מפי משה סמילנסקי, ידיד הפועלים, דיזנגוף צריך היה לבוא לחבריו במושבות ולספר להם, איך נהפך מדבר חול זה בכוחה של העבודה העברית לישוב העברי הכי־חשוב בארץ, איזה פוח של יצירה כלכלית ומשיכה ישובית צפון בעבודה עברית. ומתל־אביב הבנויה על החולות היו יכולים חבריו של דיזנגוף במושבות ללמוד קל וחומר, לידי מה היתה יכולה לגדול ולהתפתח פתחת־קוה ואיזה מקום היתה יכולה לתפוש בישוב העברי עם משקיה ומטעיה, אילו היתה העבודה העברית שולטת בתוכה. אולם דיזנגוף בא בדברים אחרים לחבריו במושבות. הוא בא ללמד אותם פחד מפני רוב עברי במושבה. לרוב בלתי־יהודי במושבות אין אתם חוששים. רק מפני הרוב היהודי אתם מפחדים. זוהי הלאומיות של מטיפי הלאומיות הצרופה.

גם הכרזה מוגזמת זו של משה סמילנסקי על המשבר המסופן והאיום אין בה משום בגרות פוליטית וגם אינה נכונה בעצם. ואני אומר זאת, אף על פי שהעול של חוסר־עבודה רובץ פולו עלינו ולא על מכריו המשבר. אתמוספירה זו של דפאון שיוצרים בארץ מאפילה את החיים,

מִרְפָּה את הידים ומדכאה את האמונה שבכוחה נוצר כל מה שנוצר בארץ. באַתמוֹספִירָה זו אתם יוצרים משבר.

יש, כנראה, עתה שני משברים בארץ. יש משבר „לאומי“ המתבטא בזה ששכר הדירות חדל לעלות וקטנו הרווחים של הספקולנטים במגרשים, ויש משבר שני המתבטא בחוסר־העבודה. אולם הוא אך „מעמדי“ ועליו אפשר היה לעבור לסדר הנהלת הענינים לולא הצעקות המפריעות של מחוסרי־העבודה.

לפי חכמת־הפלפלה של האדון דינוגוף „נכנס יותר מדי קפיטל לארץ“, וזהו סוד ה„משבר“. זה מציין כיצד מבין עסקן חשוב מן המעמד הבינוני את ענינינו וצרכינו בארץ. מנקודת־המבט של משפיר הדירות בתל־אביב, נכנס קצת יותר מדי קפיטל לארץ, אולם פלום אפשר לדבר על יתרון של קפיטל בארץ מנקודת־מבט לאומית־התישבותית?

יש אולי לדבר על הטרגדיה של השקעה בלתי־רציוֹנלית של אותם הכספים, שנכנסו לארץ, ובמובן זה יש ניגוד בקרב המעמד הבינוני בין העיר והכפר, ניגוד אשר איננו אצל הפועלים. בוטקובסקי מבין כמו הפועלים, כי ההצטופפות בעיר והרדיפה אחרי הרוח הקל גורמים לזה שהקפיטל הנכנס לארץ אינו יוצר את הכוח הפורה שיכול היה ליצור, וזאת אינם מבינים סופרסקי וחבריו. ואגב גילו כאן תגלית חשובה, כי ארלוזורוב שמח לקפיטל הנכנס לארץ. באסיפת נבחרים זו נתגלו תגליות. גילו, למשל, בדברי בן־גוריון תכנית „חדשה“ ההופכת את הקערה על פיה, אולם אילו היו האדונים מן המרכז ומן הימין רוצים להטות אוזן למה שמדובר בחוגי הפועלים, אילו היה לכם הרצון ללמוד דבר־מה מאתנו הייתם יודעים, כי דברים כאלה נידונו לא פעם בציבור הפועלים אצלנו. יחס זה לקפיטל, אשר פה התמיה רבים מן הנאספים, יכלתם לשמוע לא פעם לא רק מפי ארלוזורוב. הפועל מתיחס בשלילה אך לאותו קפיטל המחריב את היסודות הפלפליים בארץ. ההון המספסר, המשמיט את הקרקע ואת העבודה מתחתינו, זה אשר הביא לפי דברי אוסישקין, אשר אינו חשוד על איבה לספרות, לכך שהאדמה הנועדה לשכונת עובדים תישמט מאתנו.

וכך הוא יחסנו גם לעליה. שמחנו גם לקראת העליה המבוהלת, עד כמה שהיא הרבתה יהודים בארץ־ישראל, אולם שללנו את היסודות הלא־

בריאים שבתוכה. שללנו את הפריחה המדומה, את הגידול בלי בסיס, את הדרך שהביאה לכך, פי גם יהודי אשר הביא אתו איזו אלפים פונטים לא ראה צורך להקים איזה משק בארץ, לנטוע או לִסַד איזו תעשייה, פי אם השקיע את הוֹנוֹ בספקולציה קרקעית. שללנו דרך זו אשר הביאה לידי הרמת שכר העבודה מבלי להשביח את תנאי חייו של הפועל ואשר נשאה בקרבה את הפחתת הבניה, פי למרות ששכר העבודה הורם, הרי נתונים הפועלים במצב הרבה יותר גרוע מאשר לפני כמה שנים. פיוס גרים בתל-אביב אלפי משפחות באוהלים וצריפים. ואף זהו גורם למשבר.

המצב הנוכחי אינו מחייב כלל חוסר-עבודה. יש עוד פר נרחב גם לעבודת הבנין בעיר, פי לא רק פועלים, אלא גם מאות בעלי הון קטן עודם יושבים בתל-אביב לא בבתים. הסכנה היא בזה, שכל הישוב, אשר יש בידו כוחות רבים להילחם במשבר, אינו רוצה להניע יד ורגל. זאת מוכיחה אסיפה זו כמו גם כל משאומתן עם העסקנים, פשהענין נוגע לריבוייה וביצורה של העבודה העברית.

מעל במה זו נשמעו שתי השקפות. השקפה אחת אופטימיסטית של דינגוֹף־סופרסקי. לדידם דרוש רק שהפועלים לא יתעקשו — והכל יעלה יפה. צריך רק להרפות מהשאיפה לשכונת-עובדים, ולא לבנות את שכונות הצפון, לא לסדר עבודות ציבוריות ותנאי החיים יוקלו. שמענו גם השקפה פסימיסטית מפי סמילנסקי. לפי חשבונו עוד יש מקום להוציא פועלים מן המושבות. הוא מתאר את המצב הטרגי של בעלי האחוזות (המצב הטרגי ביחוד פיוס!) והנהו פוסק, שארץ-ישראל איננה ארץ של אַמיגרציה, בארץ-ישראל אפשרית אך קולוניזציה — זאת אומרת הושבת יהודים במספר לא גדול על הקרקע. אולם כדאי היה שסמילנסקי יסביר לנו ולעצמו, מהי הציונות שלו, מהו הערך של קולוניזציה זו על יסוד ה„עבודה העונתית“ לעם העברי. סמילנסקי פונה גם למוסר שלנו, וכדאי היה שיחשוב גם הוא מה הם היסודות המוסריים של הקמת משק עברי על יסוד ניצול עבודה ערבית זולה.

סמילנסקי מספר לנו, כי „לפנים“ היו פועלים אידיאליסטים. ואותם הוא זוכר לטובה. אולם עכשיו — ירידה. הוא מתאר לנו את האידיליה הרחובותית. אולם זוכרים אנו כמה היינו לרצון בימים ההם גם בעיר וגם

בכפר, איך קיבלו כאן בירושלים את הארגון הראשון של פועלי הדפוס ואיך היו א. ד. גורדון וחבריו לצנינים ברחובות ובפתח-תקוה. ועל יסוד מה אומרים שהפועל הקודם היה יותר אידיאליסטי? גם לי, כאחד „הישנים“, היה אולי נעים לחשוב כי הימים הראשונים היו טובים מאלה, כי אני שייך לדור נעלה יותר, אולם אני כופר בדבר. עברתי לפני שבועות בפתח-תקוה בין אהלי פועלים, ראיתי את גבעת-השלושה, את קיבוץ „הכובש“, את הקבוצות השונות. ואודה: במצב כזה ותנאי עבודה כאלה לא היינו אנו מחזיקים מעמד בימים ההם. רק האתמוספירה הציבורית, פוח ההסתדרות והאידיאל המחיה את ציבור הפועלים, עתה כמו אז, רק הם יצרו את האפשרות לחיות בתנאים כאלה, אשר שום צבא בעולם אינו יכול לעמוד בהם.

הנה ב„הארץ“ פותב שלום שטרייט דברים מחרידים על מצב העבודה העברית במושבה: „עשרות פועלים עברים מציעים עצמם לשכירים, ממש באותו המחיר שמקבל הפועל הזר. ובכל זאת שוק הפועלים הזר כאילו נלחך, ועשרות הפועלים העברים שבים פלעומת שבאו. והמצב האובקטיבי של אם המושבות ברגע זה אינו ברע. שטח הפרדסים משתרע לאלפים דונמים, ויד המשבר, בכלל, בה לא פגעה ביותר“. כך פותב אכר בפתח-תקוה.

אולם המצב ברחובות המשכילית, אשר גורדון חי בה, הוא גרוע בהרבה. אודה, בושתי לדבר על זאת באסיפת הנבחרים. לזרא היה לנו הויכוח על העבודה העברית שאנו מנהלים זה עשרים שנה. לא עשרות פועלים — כל תנועת הפועלים בארץ עומדת ו„מציעה את עצמה“ לשירות המושבות, ונותנת לבדוק את שריריה. ואילו היינו נוהגים על פי החשבונות הכלכליים של בעלי ה„שכל הפשוט“ היינו כבר מזמן מוציאים מן הלב כל שאיפה לעבודה במושבה. היינו גם אנו יכולים להסתפק במה שיש לנו, להצטמצם בעניני התישבותנו בלבד ולא לעמוד פעני בפתח. אולם אנו יודעים גם את חשבון העליה.

מסופקני בערך המעשי של הדברים. אין לנו אולי כל דרך אחרת מאשר להטיל שוב את כל העבודה על שכמנו. הלא אותם הנערים הבלתי-מבוגרים, העושים לעתים גם מעשה לא טקטי (אשר רק אותו יודעים אתם

להרים על נס), הלא הם שיצרו את העבודה החקלאית העברית העובדת בארץ. עתה חוזרים חברינו למושבות, למרות שהתיאשנו מזה כמה פעמים ולמרות שאין כל תנאים לכך ואין גם העזרה המינימלית לכך. ומסופקני אם הדברים מעל במות משותפות ואם ההתיעצויות יועילו. אנחנו נדרוש עבודה ואתם תצעקו: דיקטורה, כמו שאתם צועקים על הדיקטטורה של הפועל בקרנות הלאומיות.

גם פיוס ישנן אפשרויות גדולות בידי הממשלה, הקהילות, העיריות והמושבות למחוק כל זכר של חוסר-עבודה בארץ, אבל פולם עושים מעשה-מעל בהתישבות העברית. איני יודע אם הממשלה מקשיבה למה שמדברים מעל במה זו. אולם יאמר נא מפאן: בכל חזיונות חיינו, בעניני מסירת העבודות שלה, בענין הגנת הדיירים, בעניני מכס, בדוגמה קטנה זו שאוסישקין סיפר לנו (הצינורות לקרן הקימת), בכל הופעה ובכל מקרה מתעלמת הממשלה מחובתה ותמיד היא מאיימת על העליה החדשה. הממשלה גובה מאתנו מס הגולגולת מכל עולה ועולה — המס על חיבת-ציון הריאלית (חיבת-ציון בלתי-ריאלית עולה בזול) — מסים מהמכונות, הנשלחות לנו מאת חברינו בחוץ-לארץ, מסים מהספרות שאנו מוציאים, האין זה מן הדין שההכנסות שאנו מכניסים לקופת הממשלה תמשנה קרן להעסקת פועלים יהודים בעבודותיה?

אולם לא רק מצד הממשלה ישנה התנכרות גמורה לחובותיה. מוסד פיק"א, אשר יוצרו אדמונד רוטשילד ודאי אין לו ענינים מעמדיים בהתישבות בארץ-ישראל, גם מוסד זה מרשה לעשוק את ההון שנמסר לידו לשם מטרה מסוימת, וכמה פספים משכר העבודה במשקי פיק"א מוצאים לא בדרך המגבירה את ההתישבות העברית, ואין פוצה פה כנגד זה ואין הציבור נוקף אצבע וכותבים על זה רק בעתונות פועלים.

האין דבר זה מוכיח, כמה נוגע ענין ההתישבות העברית ללב הישוב כולו?

והאפ"ק, אשר משום מה מצאו לנחוץ ללמד פאן זכות עליו, כשאני לעצמי מסופקני אם הוא ממלא את התפקיד של בנק לאומי בימים אלה, אולם הרי יש דברים שהספק אינו חל עליהם. המשקים הנמצאים ברשות האפ"ק אינם נעבדים על ידי עבודה עברית. משקים אלה, עיבודם הלא יכול

היה להימָסר להסתדרות הפועלים המעבדת את כל המשקים הלאומיים בארץ. אולם גם אלה הנם, כנראה, רק ענייני מעמד. לאבות הישוב ולא לה החושבים את עצמם למשען של עבודתנו הלאומית אין הדברים נוגעים, כי לו רצו הם ואם תרצה אסיפת-הנבחרים, תהיה העבודה בפרדסי האפ"ק וגם במשקי פיק"א עבודה עברית.

אני רוצה לסיים בהצעות:

קודם כל אני מציע להסיק מסקנה שהיא חשובה במובן הפוליטי. נוציא נא מלב כל חלקי הישוב ומלבה של הממשלה את הדעה, פי חוסר-העבודה עומד באיזה קשר עם העליה. להיפך, זרמי העליה פורצים דרך לפלכלה העברית. במשך חצי השנה האחרונה נרשמו 5300 חברים חדשים בלשכות ההסתדרות והחלק הכי גדול מהם עסוק בעבודה. נוספו לנו כ־1000 איש בחודש מבלי להגדיל את האחוז של מחוסרי-העבודה.

ועוד, למרות כל הצעקות על משבר נעשות עתה הרבה עבודות בארץ. כמה כספים חדשים מושקעים והולכים עתה בחקלאות, במטעים שונים וביחוד בפרדסים. אולם אם היהודי החדש מקבל את הפרדס מידי בעליו הקודמים עם משגיו ועם המסורת שלו ועם פועלי הערבים; ואם הנוטע פרדס חדש נפתח ללקטים מפה לאוזן במושבה נגד עבודה עברית, אז התועלת הלאומית של השקעות אלו היא מסופקת בהחלט. והציבור, אם ירצה, יש בידו להבטיח לכל הפחות כי המשקים החדשים יוקמו על יסוד עבודה עברית. הסתדרות הפועלים תוכל לקבל על עצמה את הנהלת העבודה והמשק, וזה יציל את המשקים האלה מחיפוכים מיותרים, כפי שמראה הנסיון בכל העבודות המתנהלות על אחריות ההסתדרות. יש פיוס מקום במושבות לעוד אלפי פועלים וגם להשבחת תנאי העבודה. יש צורך בקרקע, בדירות, וגם — אומר בפירוש — בזכויות-אזרח לפועלים. אני עומד כאן על זכויות-האזרח, כי ברור לי שחוקה דמוקרטית במושבות היתה מגדילה את האיניציאטיבה הציבורית המשקית והיתה מביאה תועלת לפועלים ולישוב כולו. על יסוד ויתור על הזכויות האנושיות היה אולי יותר קל לפתות את האפרים לעבודה עברית, אולם הסתכלו נא וראו בתלאיבי מה נתן לה הפועל העברי — ותנהיגו את החוקה הדמוקרטית בכל הארץ. אין אני יודע מה חושבים בענין זה התימנים. אולי סומכים הם על גלוסקא וסמילנסקי, אולם להבראת

החיים הכלכליים במושבה, לתיקון המצב בשכונותיהם דרושה החוקה הדמוקרטית לתימנים לא פחות מאשר ליתר הפועלים. אסיפת הנבחרים צריכה לקבוע עמדה למצב במקום חוסר־העבודה הגדול ביותר — בתל־אביב. היא צריכה להשפיע על העברת הרישול ורפיון־הידים הגורמים למשבר המלאכותי. היא צריכה לדחוף לבנין שכונת־הצפון, שהיתה יכולה כבר להתחיל ברצון העירייה, אילמלא הפרעות מצד חוגים אחרים.

אסיפת הנבחרים צריכה גם להטיל על הוועד הלאומי את הדאגה לעזרה הסוציאלית על יסודות קונסטרוקטיביים. בהתאמצות ובאיניציאטיבה הדרושה היה יכול הוועד הלאומי להיעשות המוסד המרכזי בארץ־ישראל את פספי ה„ג'וינט" ויתר החברות, שיש להן מטרות סיוע ופרדוקטיביזציה של ההמונים העבריים.

איני יודע, אם תגלה אסיפת הנבחרים את הרצון למעשים אלה, אולם אם אינה מסוגלה לקבל על עצמה את דאגת חוסר־העבודה הרי עליה לכל הפחות להציל את הישוב מסכנה של מלחמה איומה בתוכו, ולשים קץ להתנקשויות החוזרות בשני עיקרים החשובים לכל חיי הארץ: א) דמוקרטיה במסודות הישוב, ב) הכרת ההסתדרות.

איני רוצה לעמוד עתה על ההגיון הכלכלי של אלה החושבים, או אומרים, כי אך נבטל את ה„לשכה" והכל בארץ יבוא על מקומו בשלום. פועלים העושים לעתים מעשי־נערות יתמלאו בינה כשישישים, הארץ תימלא פולה עבודה, המשקים יפרחו בתוכה והמושבות תמלאנה פועלים עברים. איני רוצה גם להגן על הצורך והערך של ההסתדרות. היא איננה זקוקה לאישור; אולם אם באמת ובתמים דואגים אתם לשלום ואחנה — אל תתקשו ביסודות ארגונו.

הישוב דולג פמעט פולז בשם הדמוקרטיה, אולם יש בקרבנו דמוקרטים, אשר אם הרוב אינו לרצונם הם באים בדרישות צנו, סינט וכדומה. אבל אם מאמינים אתם באמת באסיפת הנבחרים, בארגון הישוב ובדמוקרטיה, הזאילו נא להיכנע גם במקום שהרוב הוא בידינו ואל תערערו שם את יסודות הארגון הציבורי והלאומי.

בשם הדמוקרטיה באים מחוגים שונים להתנקש בזכויותיה של

הסתדרות הפועלים. אולם אֵל תשלו את עצמכם, כי יעלה בידכם לשלול מהפועל את הנשק שבו הוא נלחם נגד רעב ומצוקה ועל ידו הוא עושה את העבודה הישובית והלאומית הגדולה, אשר הביאה גם עד לאסיפת נבחרים זו ואשר הגדילה ותגדיל את פוחנו בכל העולם. ההסתדרות לא הובאה לפועל מן החוץ — היא נשמתו של הפועל. היא אשר תיצור את העם העיבד. בכוחה יצרנו משקים, בתנאים שאין משק נוצר בהם בכל העולם. בכוחה חדרנו ונחדור גם למושבה.

יש בידי אסיפת הנבחרים לעשות הרבה בשעה זו, השאלה היא אם יש לה גם הרצון. אולם לכל הפחות, אֵל תקלקלו. ההתנקשות בהסתדרות היא התנקשות בזכויותיהם של 20 אלף פועל. ועוד יותר: התנקשות באידיאה המחיה את כל מפעלנו בארץ. ואם רוצים העסקנים שנוכח להם חסד-נעוריהם, ולבל נתחשב בהם כבאנשים שעבר זמנם, דעו נא הם להבין ולהעריך את פוחות היצירה של הפועל בארץ.

ב מח ש ך

בגליון זה¹ מתפרסם מכתב מאת אגודת „החקלאי” בחדרה אל „הועד המרכזי של הסתדרות החקלאים במושבות יהודה ושומרון”, אשר נתגלגל והגיע לידי המערכת. פירסמנו אותו, משום שאנו רואים אותו פרוש הציבור. הציבור, אשר אליו פונים מארגני „החקלאים” שלנו, אשר את תמיכתו המוסרית הם מבקשים, אשר בפניו הם דנים ומוכיחים כי המשק היהודי במושבה אינו יכול לשאת את העבודה העברית, ואשר לתשומת-לבו הם זורקים האשמות על הפועל העברי מעל עמודי העתונות, מעל במת אסיפת הנבחרים, מתוך תזפירים למושלים ומעל ספסל-המאשימים במשפט-השלום, — ציבור זה רשאי לדעת מה מתרקם מאחורי כל זה.

¹ [שד, דבר"]

והמתרקם הוא פשוט וברור:

„מהראוי שיהיה מין הסכם בין הועד המרכזי שלנו ובין זה של התימנים בנוגע לכל השאלות שתתעוררנה באסיפת הנבחרים ובוועד הלאומי, מין השפעת-גומלין. אולי כדאי ש נבטיח להם, שאנו מקבלים עלינו להעסיק את התימנים הנמצאים בארץ ואלה שיבואו בעתיד“;

„להיפנס במשאומתן עם „המזרחי“ באופן שיהיה ברור, שהפועלים שישלח לנו לא יתאחדו עם פועלי ההסתדרות“;

„פה אנו משלמים גם 15 ג"מ, אבל לו היה אפשר שפועלי „המזרחי“ יקבלו 12½ ג"מ — —“;

„והיינו, יכולים במשך הזמן להחליף את כל הפועלים של ההסתדרות באלה“;

„וגם נוכל אז להיתמך מ„המזרחי“ במובן הפוליטי“.

לא נרבה בפירושים. התעודה מדברת בעד עצמה ובעד שולחיה. היא יוצקת אור על פרצופו החברתי של חוג „נכבד“, בעל משקל ובעל עבר בישוב, על מאיניו הכמוסים ועל הדרכים שבהם הוא בוחר. היא פותחת אשנב לתוך הלבֹרֶטוריום בו מכינים את אדי-הרעל נגד הפועל והסתדרותו. היא מבעה במשהו את מצפוניהם של אלה „הנושאים ברמה את דגל הלאומיות“, ואשר כל מה שהם עושים אינם עושים אלא לשם הארץ, לשם החקלאות ולשם האידיאל הנשגב של חירות היחיד, אידיאל זה אשר הפועל העברי המבקש עבודה במושבה מעמיד אותו בסכנה, כביכול.

בשעה שאלפי אנשים החיים בארץ מתבוססים בחוסר-עבודה, המאיים על כל מפעלנו הישובי, בשעה שמאמצי ההסתדרות נתונים לבקשת מפלט, להחזרת מעמד ולהקמת עמדת-עבודה — בשעה זו נתונים מעיניהם של מצילי הישוב לאחת: למלחמה בכוח הפועל.

תבוא איפוא תעודה זאת ותפקח עיני עיורים, ותראה גם לפועלים התימנים וגם לפועלים הנתונים בשבי „המזרחי“ — לאן מובילים אותם ומה המסחר אשר עושים בהם.

ניסן תרפ"ו.

שאגה לקרקע

החגיגות העממיות, היפות והעליונות, המסותרות היום, בל"ג בעומר (זכרון אחרון למלחמת חירותנו וגבורתנו המושרשת בקרקע, לצללי בר-פוכבא, רבי עקיבא ותלמידיהם!) בפינות שונות של הארץ על ידי הקרן הקימת, צופנות בקרבן דברמה רציני וכבד-משקל ביותר: שאגה פבדה ומרה של עם בטול-קרקע. צפונה כאן לא רק אנקתם הכבושה של אלפי העובדים, בפפר וגם בעיר, אשר תקנת העם ועתידו היתה להם לנחלת חייהם הפרטיים; לא רק זעקתם המרה של רבבות העולים הסחופים, אשר מקל הנודדים בידיהם — וחוף און; און; כי אם שאגת עם, הנתלש מחיי קרקע והחי חיי עלה נידף מדור לדור, אשר התעורר בו מקץ הימים כוסף לזהט לתקן את עֲוֹת הדורות ולהיִדְבֵק מחדש בקרקע מכורתו בכל רמ"ח אבריו.

ושאגה זו — רק עמל שנים רבות יענה אותה. וגם כאשר נצליח להשיג את המלוה הלאומי, אשר ירחיב בבת אחת את שדה פעולתנו, הרי נתן לשם כך בעבֹט את עמל-הנמלים שלנו במשך הדורות העתידים. הם ישלמו בעד הקרקע, אשר עליהם נכין את מושבינו, את משקינו ושכונותינו. אַל תִּקַּל בעינינו איפוא כל אגורה וכל קופסה, וכל תרומה הבאה להחיש את גאולת הארץ ולפתוח שער להתאחזותנו. וְאַל תִּכְבַּד בעינינו כל התאמצות וכל פעולה הבאה להגביר את כוחה של קרנו, הקרן הקימת לישראל, המוציאה אותנו-משעבוד לגאולה, מתלישות לקרקעיות, והעלולה לנטוע בעם, בנוער ובאנשי-הרוח שלו את חוש הקרקע.

זכות היא לקרן הקימת, שאינה קופאת על אמצעי התעמולה המקובלים והשגורים, שאינה מסתפקת בשכבות התורמים והמתרימים שרכשה עד הנה, והיא חותרת להרחיב בלי הרף את חוגי הנתבעים, ולרפוש מחנות מתנדבים חדשים לעבודתה. יש כאן הדאגה לא רק לקציר של היום, להגברת האמצעים פרגע, כי אם גם לחינוך הדורות, להעמקת שרשים בלבבות.

היום הזה מְזַעֵקָה הקרן הקימת לעבודתה את הנוער ואת האמנים והסופרים. לא יחסרו ודאי גם איסטניסים ופיירווח אשר יראו בכל זה רק „ביטול תורה" ומיעוט הדמות של איש-הרוח, החָדַל את מְתָקוֹ ותנובתו

הטובה והולך לנוע על „הציבוריות“ העלובה. הלא לקחה אנחנו שמץ מן הקובלנות המרות של אנשי־הרוח בישראל, אשר ניתנו בנשף הסופרים העברים בניו־יורק לכבוד ביאליק, על כבוד התרבות פי ירד פלאים, על שדה־הרוח פי נוטש, באשר יצא המשורר העברי לגולה, לשם „קיבוץ כספים“!

אכן, הקרד לגורל תרבות־עם היה ומודד אותה לא רק באמת־מידה של „הוצאת־ספרים“, הוא יראה לדברים, לתוכם של הדברים, באַסֶּפֶּקֶרִיה אחרת. פלום יש לך מפלט ומבטח־עוז לתרבות העברית, מאשר הקרקע הנגאל על ידי העם והמוצג לרשותו של העם? פלום יש לך בדורנו קניני־תרבות חשובים יותר מאשר המושגים החיוניים: ישוב נשמות, השתרשות בקרקע, אדמה לעובדים? פלום יש לך חינוך תרבותי יותר מאשר החינוך להתנדבות עממית, מאשר „עבודת“ הדונם, הפרוטה, הקופסה, עבודת־העם? פלום זוהי ה„תרבות“ אשר לה ניצגן, זו שאינה יודעת בסבלו של עם ואינה מטה שכם לא לסבל ולא לעמל־היצירה?

אייר תרפ"ו.

מְרַשְׁמֵי הַ לַיִּוִּיק בְּרוֹסִיָּה

ה. לַיִּוִּיק, המשורר היהודי בניו־יורק, ביקר במשך־חדשים אחדים את ארץ מולדתו רוסייה, שהה במרפזיה ובעיירותיה והתבונן להני שלה, לחייה, ליצירה היהודית במקומות ההם. לפני צאתו פירסם בקיוב חוברת של רשמים. קטעים אחדים מהתם הגיעו גם אלינו. הנה קטע אחד על דרכה של השירה היהודית הצעירה שם:

„איזי חאריק טוב ויקר, משורר חביב מ„ביצות מינסק“. על

פתפך התמימות והצעירות הולכים ומטילים מעמסה לענפה פזאת:
להיות ראשית לספרות.

פרץ — אין צורך בו.

שלום עליכם — גם פן לא.

אש — נדאי ונדאי לא.
 הנרשאים — מחקנו אותם.
 הנייר-יורקים — זנחנו אותם.
 הספרות היהודית ברוסיה צריכה להתחיל משנת 1923 בערך.
 ספרות משלנו, ספרות חדשה.
 פרוליטרית.
 את כל ה"חלאם"¹ מלשעבר נזניח. ננער את קצוננו ממנו.
 חלודת-מורשה.
 ירח לבן וקר תלוי בשמי השירה היהודית החדשה ברוסיה
 המועצתית.
 שמים קרים, שמי-חורף.
 עומד איזי חאריק החביב מתחת לשמים הלבנים ומתירא
 להביט לאחוריו.
 הוא — הראשון.
 מזועזעות כתפיו. ברפיו פושלות. ועיניו מתחננות: רוצחים,
 מי הטיל עלי את המעמסה הזו?
 רוצה הוא להסתפל לאחוריו ואינו מעיו. אסור. תהום לרגליו.
 שפתותיו פלות ללחוש: אחי הגדולים, המשוררים מנרשה
 ומניו-יורק, הושיעו לי.
 אבל אסור. תהום.
 השירה היהודית ברוסיה החדשה צריכה להתחיל משנת 1923
 בערך. ואולי משנת 1925 דוקא.
 עצמאית.
 פרוליטרית.
 אין צורך ב"חלאם" הישן.
 ננער אותו.
 חלודת-מורשה.
 גורל מחריד של איזי חאריק... של איציק פעפער.

---

¹ [גרוטאות]

גרשם זאת".

היטיב המשורר-המתבונן לציין את הגיחוך האומלל שבשכבה ספרותית זו, „אחרונה שבאחרונות“, הפותחת ב־1923 דוקא, התולשת עצמה מכל שורש, האוסרת על עצמה את נכסי התרבות אף של הדור האחד שקדם לה. דור ספרותי יהודי אשר לא ידע את „קונהו“, את פרץ, את שלום עליכם ואת אש.

אולם האין להרחיב קצת את שדה-ההתבוננות הזה, מעל פני התחום של מינסק ושל קיוב, ולראות אם אין איזו פגימה יסודית בכל אותה התרבות היהודית הצעירה, שהיא פותחת אמנם לא ב־1923, כי אם ב־1905, ואינה פוסלת אמנם את פרץ ואת אש, אולם עוקרת אותם ממקור מחצבתם ורואה את ה„ראשית לספרות“ רק בדור אחד שלפניה, ומסתלקת מכל תרבות הדורות ואוצרות היצירה שקדמו לדור זה?

לייוק היקר, ראה ראית בעניו של איזי חאריק, היטבת לראות כי השפתים של הדור הצעיר פלות ללחוש לאחים הגדולים, „המשוררים מורשה ומנייריורק: הושיעונו נא“. אולם כלום אין הם עצמם, האחים הגדולים, משוררי נרשה ונייריורק, זקוקים אף הם למקור? שעם של „האחים הגדולים“, הגדולים מאז ועד היום, מני משה וירמיהו ועד ביאליק וברנר? „אבל אסור. תהום“.

אדר תרפ"ו.

אליעזר פֶקטורי

נכרת בדמי ימיו חבר נאמן טהר־רוח, שהתמכר, בעצם תחלואיו ומכאוביו הקשים, לעבודה מדעית תמה. בעודו נער בא לארץ — בן להורים יהודים טובים שלא חשכו עמל מנפשם לגדל את ילדיהם בארץ־ישראל. מנעוריו ידע דאגת קיום ועול־פרנסה, ועל הכל — חיים בעולם האצילות. עוד מימי היותו תלמיד בגימנסיה „הרצליה“ השתקע בלימודי מדעים לשמם: מתימטיקה ותכונה, שפות, מדעי החברה ותנועת הפועלים, ולְאחרונה התרכו

כליל במדעי הטבע, ובעיקר — בחקר צמחי ארץ־ישראל. היה בין ראשוני התלמידים שדבקו בתנועת הפועלים ושהתנדבו לגדוד העברי. גם בגדוד נשאר נאמן לצמחוניותו. שם לקה בריאותו ומאז היתה מנת שנותיו אך תחלואים. בשנות החלי האלה לא פסק ממשנתו. בין תקופה לתקופה למד, טייל, סייר, נדד, לקט, חקר והגדיר. מסירות משפחה ורעים האריכה במקצת את מידת ימיו הקצרים. זמן קצר לפני מותו עוד זכה לראות את פרי עמלו בקונטרס לחקר צמחי הארץ של חברו הקרוב א. אייג (יצא לאור על ידי תחנת־הנסיונות).

אדר תרפ"ו.

לחברי ב„אֹהֶל“

משהו מכריח אותי לצאת הפעם מגדרי ולדבר בענינים שאיני רגיל לדבר בהם בשער. אודה: ליל הפתיחה השפירני. לא שתיתי לרניה מן הגביע אשר מסכתם ואשר קידשתם עליו, אך ריח יינו עברני. אין את נפשי להביע „מבינות“. איני יודע לחוות דעה, אם טוב שיחקתם. אף לא קיבלתי עלי למדוד את מידת הפשרון של המשחק הצעיר. אולם אחת ידעתי:

מן הרגע שהוראיתי קרן־זווית בית־מדרשית זו של „המקובלים“ — נלפתה נשימתי בצבת. לא אדע חלקו של מי גדול פאן יותר: אם משק־כנפיו של פרץ, אם הרגיסור שעשה פלאות, אם האמנויות השונות שקברו כאן יחד ועשו בנו בלהטיהם. אולם אדע: כל אלה — גם התוכן וגם המשחק — אך ניסו לתפוס את הבלתי־נתפס, אולם האויר שעל הבמה הוא שתפס, כבש וריתק.

ומבין קטעי החזיונות אשר החיו בי מחדש את דמותו הקשתנית של פרץ ואשר עוררו בי מחדש את המית נעורי ליצירי רוחו, הסתמן לעיני החזיון האחד והחדש, אשר שמו: „אֹהֶל“.

האשכח לכם, רעי באֹהֶל, את חסדכם עמי? ואתם הוספתם לי עוד ערב

אחד של חג על הלילות והימים, אשר מינו לי החיים כאן, על מעט־אדמתנו. עוד חוליה אחת לאותה שרשרת־הפלאות, אשר אך משום שאנו חיים בתוך־תוכה, בעצם ימינו ודורנו, ב"בשר־ודם" שלנו, אין אנו מפירים בה. ואין אנו חשים, כי היא היא המיסטריה הנאדרה מעולם ועד עולם ששמה ארץ־ישראל. וברוך כל רגע המעורר בנו ומגביר בנו את התחושה הזאת.

חוליה וחוליה. ספורות הן. יש שהן ניתנות לרשות־היחיד ויש שהן מתגלות ברשות הרבים. איש איש מאתנו ודאי זכה בשלו, אם ברוב ואם במעט. האקיף את אשר ניתן לי? ימי בכורי העבודה וגמיאת אויר הארץ. מחצלת קנים פרושה עלי אדמה לאחר עבודה. עין־גנים, פנרת, מדבר, הר־המוריה, פרקי־ועידה, שיחת־רעים ייבית, הרת־עתידות. מועדים ליצירה ולתחושת־הפאות. ראיית הציבור בעלייתו.

ותבואו אתם ותוסיפו חוליה בשרשרת היצירה שלנו, ותתנו לנו ערב אשר "העיר, והסעיר והרנין", והעיד, כי שכינתנו לא הסתלקה מאתנו. אם ארצה למצות לעצמי ובלשוני מה לי "אזהל" כיום, כפי שנגלה לי בליל הפתיחה, ואמרתי דבר, אשר יהיה בעיני איסטניסים ואסתטים מופרך מעיקרו. דבר אשר יערה מראש את הטעם לפגם, את החטאת הרובצת לפתח, זו שטוב־יטעם חשים אותה מרחוק בחוש־הריח הדק שלהם:

מפעל הסדרות י.

וידעתי, כי לגבי רבים וכן חשובים אין בצירוף זה אלא מן העדר, מן החולין, מן הרשמיות, רמז לביורוקרטיה חדשה המתנשאת לשלוט ולרדוף ברמש האדם.

ולי זה אומר, כי אח הוא "אזהל" ליצירה אמיתית, בלתי־מונפת, גזעית ושרשית, היוקדת באש טהורה של חלוציות, לכל עומק המושג הזה. ועוד לי שם:

קבוצה.

מיום קיום הקבוצה הראשונה בארץ הולך אני ומונה את מספרן, מוסיף וגורע: החיות והנעדרות, הכושרות והמתגברות. הלילה הזה נוספה לי למיני עוד קבוצה אחת: "אזהל". לא שאלתי, אם יש להם לבני "אזהל" קופה משותפת, אם סועדים הם בצותא. את ריח הקבוצה האמיתית הרגשתי בהם ואת כוח היצירה שבקבוצה, את הדביקות באדם ובחברת האדם, את

אזכור היצירה הקיבוצית, זה ששורר רק בקבוצת-אמת ובקרוב אנשים אשר נשמתם נפתחה לקראת חיי קבוצה.

ובכן, תחת לדבר על אמנות, על פשרונות, על ניצוצות, תחת להעריך את היתרונות ולגלות את הפגימות, באתי לדבר על — הסתדרות וקבוצה. האין אני עושה בזה „שירות של דוב“ ל„תלמידי-אמנים“ הצעירים שלנו? איני חושש לכך. משום שאני רואה ב„אזהל“ לא חבורה של „פרחי-אמנות“, המשתעשעים להנאתם בעיני בימה, אלא חטיבה מיוחדת. ראשית מפעל אמנותי, שהוא עצם מעצמה ורוח מרוחה של תנועת העבודה הארץ-ישראלית. היא מכורתו ונוף מולדתו. ואין לי שבח גדול מזה להתחלה, ואין לי דבר גם מבטיח יותר וגם מחייב יותר מאשר זה. פאן הערובה מפני התלישות המוסרית והבדיליות החברתית, מפני הריקנות הנפשית, מפני ההתרוססות¹ האינדיבידואליסטית המונעת כל פעולה גדולה, הדורשת התלפדות פוחות, מפני טירוף הגדלות ותאנת „ההכרה“ — כל המחלות הללו הנותנות אותותיהן בפרחי הפהונה אצלנו בספרות פבאמנות.

הסתדרותיות וקיבוציות פירושן: ההתלפדות החברתית בפנים, וההתלפדות החברתית עם הציבור היצר. היניקה מן הסערה, ממלחמת הגאולה, מן ההיאבקות האיתנה. ההצטמדות לאוצרות התרבות, ראיית המרחב וציפיית הבאות, הטִיית שכס לעול העם, הנאמנות והרצינות הגדולה בקלות ובחמורות. זהו אזכור הנשימה אשר מבלעדיו כל התחלה אמנותית וספרותית תעשה פרחים ריקים ונבול תבול.

ידעתי, גם בקרבנו יש חוששים ל„אמנות פועלית“. ודאי, יש בעולם מי שהתימר בזה ועשהו למפלצת. אולם, אם נחשוש לשוטים שקילקלו ושנדאי עוד יקלקלו, הרי אסור יהיה עלינו לאחוז בכל הגדרה שהיא, הכל ניתן להינבל ולהיטפף. אין דבר העומד במרוצת החיים בפני השטות, בפני הגרה הנבובה, בפני המודה. אולם אם נרד למהותו של דבר, כלום אין אמנות-אמת יונקת מתוך עצמות הדור ומרוח הקודש של הדור? ודאי, כמטחוי קשת נברח מאותה האמנות הרודפת אחרי מרכבתו של מישהו ויהא היושב בתוכה אדון או עבד, נבון לכל אמנות המוכרת עצמה,

¹ [פלומר, התפוררות לרסיסים]

חנפה ומשתעבדת, ודאי לא נהדר גם את פני אמנות-חצר מתפרלטרות. נבריה אותה מקרבנו. אולם פלום יש בנו מישהו פיום אשר לבו ילך אחרי אמנות פארנאסית, מתפנקת, מסתלסלת, מתגנדרת? פלום הפמיהה לשירת-אנוש אמיתית לא היא שמצוה עלינו את שירת האדם החי עמנו, את שירתנו אנו?

וכלום יודעים אנו פרק חשוב שהוא באמנות, אשר לא נשא בקרבנו את עני הדור ואת בשורתו? ומה היתה שירתם של פייארברג, ביאליק, טשרניחובסקי — אם לא שירתה הפנימית של הציונות, ומה היו כל ההתקלות של אמנות יהודית מלפני חצי יובל שנים, אם לא „אמנות ציונית“? ומה היו לנו ברנר ושמעונוביץ (בתקופתם שבחוץ-לארץ) וגם גנסין ושופמן, האינדיבידואליסטים לכאורה, אם לא שירת הדור אשר נתיב המכאובים שלו התפתל עדי המפעל החלוצי? או פלום כל מה שנוצר בשדה-ספר כאן אצלנו, בקרבנו, אינו כרוך בעולמו הרוחני, במערכות חייו של דור מסוים, של תנועתו ושל הניתו? וכלום אין שירת-היחיד הסהורה, מעולם ועד עולם, בת לדורה, לעמה, ואפילו למעמדה?

וכלום יש להעלות על הדעת, פי כאן בארץ תינלד לנו אמנות, שלא תהא „פועלית“ (לא בשלט, כמובן, פי אם בעצם עצמותה)? פלום יש לה לאמנות כאן בארץ קרקע-יניקה אחר מחוץ לקרקע העבודה, הניתה ותנבותה הנפשית? האומנם יתכן שיקום בינינו אמן-אמת, יחיד או קיבוץ מבלי שיהיו לו שרשים בקרקע זה? הסופרים המקוננים על הספרות הנרתמת במרכבת הפועלים — טחו עיניהם מראות, פי אם היתה בארץ יצירה רוחנית בשנים האלו — הרי על קרקע זה צמחה ורק על קרקע זה צמחה, ואשר מחוץ לה — צחיח סלע. ואילו היו מעמיקים בדבר היו אולי רואים, פי אי אפשר היה שתהיה אחרת.

יש בינינו חוששים ל„שיטה“ ומערערים עליה. ועצתי אמונה: אל נעשה מזה ויפוח. נניח לה ל„שיטה“. נראה במחזה. נפקח את לבנו לרנחה, גם אנו, הקהל, גם המציגים. נתרשם ונביע את התרשמותנו בגלוי. וכשנטעם לקוי, חסר, יתיר, אי-אמת, הפרזה, טעם לפגם — לא נסתיר. אך אל נהפוך את הענין עצמו ואת התרשמותנו לויכוח של אסכולות. המחזיק בנושנות אל יסגור את עצמו מפני החדש, והחדש

אל יתעקש ואל יצדיק כל סלף בתירוץ של „אחרון־אחרון“. מובטחני, כי לא אספולה זו או אחרת תשלוט בנו. כל הבא הנה לארץ מביא הנה את צורך הבגד שלו. ואם פי בגד זה מכיל כמה אנכרוניזמים ואנ־ארציזמים, אף על פי כן אין לזלזל בו, באשר הוא הוא המעשיר את רוחנו, והגורם למויגה התרבותית של ארץ־ישראל רבתי, לעתיד לבוא. ארץ־ישראל היא לבורטוריה חשובה, והיא מלמדת ועוד תלמד את פולנו: את ההוגה, את העסקן הנאמן, את הרגיסור ואת המשחק. וגם המחזיק בנושנות שבקרבו „הלוך ילך“ ל„חדר“, ואם גם על כרחו. ובלבד שתתגלה אמנות־אמת. לפניה נכרע פולנו.

וגם רפרטואר ימצא.

מבחינה זו נתן ליל־הפתיחה הבטחות גדולות. פרץ, אשר כל ימיו חתר אל הבימה בכל פוחותיו, ולא יכול — מצא לו בארץ־ישראל ובעברית את המגלם. ואת המגלם הנאמן, אשר חדר לרוחו של פרץ, אשר הקרים את דמויותיו בשר והפך את חריפותו הרעיונית לנפש חיה. היה כאן באמת „גלגולו של ניגון“. אם לא לדבר על תג פלוני או אלמוני, הרי פכה ראה פרץ את הדברים. ועכשיו נשקפת התקוה, כי פינות חבויות וחשובות של ספרותנו תשובנה לחיות בנפשו של הקהל. האין זאת בשורה לספרותנו? בתוך קהל־רואים עובד ויוצר, בתוך אויר של קיבוציות, של דביקות, של התלהבות אמת וחירוץ־נפש, של אהבת־עם, של משא־נפש חברתי, של כמיהה למקורות תרבות — האין אנו רשאים לקוות — כי יצמח לנו דבר בעל ערך, בעל משקל, אשר יפרה את רוחנו וירנין את לבנו?

חברי ב"אזהל", אל נא תחשבו זאת לשבחים. ואל תחפו לשבחים. אמרתי בליל הפתיחה: אתם עולים לגרדום. ואיני חוזר בי גם לאחר הצלחתכם. הסכנות אורבות והמצודה פרושה והענשים צפויים. ומה שנאמר כאן זהו — לא יותר מאשר. תביעת גידול, חרדה ליציר הנולד וציפיה לעתידו.

יהי רצון שלא תכזיבו את ציפיי־נו.

סיון תרפ"ו.

« נִיד »

בשוליי הקטרוג הגדול

נירו לכס ניר ואלתזרעו אליקוצים (ירמיהו ד, ג')

הגהות ותיקוני טעויות

לעצם הרעיון הגלום ב„ניר“, לעצם המגמה המחיה את כל פעולתה הישובית של ההסתדרות — אין לו לאליעזר יפה כל ענין. הוא גם אינו טורח להזכיר את אי־צדקתה ואת אי־נחיצותה של מגמה זו. „ניר“ הוא בשבילו צירוף של „חברת מניות בערבון מוגבל“ ושל „התורות הסוציאליסטיות הקיצוניות“, מכשיר לניצולו ולנישולו של העובד החקלאי, באחת — „דקון“, אשר רק המנהלה של „חברת העובדים“, „אלה האנשים הטמועים בראשם ורובם ברוח העיר ושאיפותיה להשחרר על הכפר ולנצל כל המובנים (קרי: י. אהרונוביץ, ד. בן־גוריון, י. בן־צבי, א. הרצפלד, ב. צצנלסון, ד. רמו, י. שפרינצק ודומיהם) יכלו ליצור אותו“. את זאת הוא משתדל להזכיר, מחוץ להנחות האקסיומיות מתוך סעיפי התקנות של „ניר“, אשר הוא מצטט בהרחבה.

רואה אני צורך, בטרם כל ויכוח על עצם ענין „ניר“, לצאת בעקבות הראיות המצוטטות על ידי א. יפה, כדי להינכח, אם באמנה מפלצת זו אשר העלה לפנינו א. יפה היא היא דמות תבניתה של „ניר“, או חוץ־בלהות הוא אשר בדה החבר א. יפה מלבדו, כדי להפיל עלינו אימה ופחד ולהבאיש את ריח ההסתדרות ועובדיה בעיני חבריה. אין כל אפשרות לגשת לברור הענין עצמו בטרם תוסר ערימת „טעויות הדפוס“ אשר נערמה כאן בכתב הקטרוג. הנה מספר הנחות של החבר א. יפה:

הנחה א': „ניר“ מחרימה את רכושו של המתישב.

הכל נשאר קנין „ניר“, „ניר“ לא תספיק לכך ש„המשק יקום למתישב“, „קנין עולם הם העובדים החקלאים ובניהם אחריהם לחברת

המניחות בערבון מוגבל „ניר“ (תועבת נפשו של א. י. חברת מניזות!), אחרי סילוק ההלנאה להנהלה הציונית עוד „יצטרכו להמשיך לשלם ל„ניר“ דמי שימוש ודמים אחרים לעולם ועד“, והולך וחוזר: „אמורטינציה“ ל„ניר“, „דמי־שימוש“. וא. יפה, הרואה את המשק החקלאי „מבולק ומנוצל“ לעיניו על ידי „חברת העובדים“, „העירונית“, צועק מנהמת לב: „אכן גם פרעה מלך מצרים וגם הבולשביקים ברוסיה לא הגיעו לתאנת ניצול של עובד האדמה כמנהלת „חברת העובדים“ שלנו“.

החשש שמא אומרת „חברת העובדים“ לבטל את הקנין הפרטי במשק הוא הוא שהעלה את חמתו של א. יפה עד להשחית (אמנם יש אולי להזכיר נשפחות, כי בשעה שא. יפה היה מרצה את דעותיו בעניני התישבות היה מדבר רק על שירת היחיד — בניגוד לשירת המקלה — ועל יצירת היחיד. בימים ההם לא גילה לנו עדיין את הסוד, כי אין שירה ואין יצירה ליחיד אלא פשיש עמם רכוש־יחיד וקנין־יחיד). אולם השאלה נשאלת בכל זאת, היכן מצא זאת א. יפה בתקנות „ניר“? האומנם בנויה „ניר“ על החרמת המשק הפרטי?

הנה לעיני הסעיף אשר ממנו מסיק א. יפה את מסקנותיו המחרידות. בסימן א' המדבר על סמכותה של „ניר“, נאמר, כפי שמצטט א. יפה בעצמו, „להעמיד ברשותם של הקיבוצים שטחי אדמה, בנינים, אינונטר חי ודומם, נגד דמי שימוש או דמי הפחתה או בתנאים אחרים“. כל היודע את פירוש המלות יבין כי לא לשם גיבוב מלים נוספות בתקנות הובאו פאן שני הטרימינים: דמי שימוש או דמי הפחתה, כי לא שמות גרדפים הם. דמי שימוש תקבל „ניר“ באותם המקרים שהיא תישאר בעלת הנכסים, אשר היא תמסור למתישבים, דמי הפחתה (אמורטינציה בלעז) ישלמו אלה שיקבלו את הנכסים מאת „ניר“ לרשותם שלהם. ברור איפוא מכאן, ש„ניר“ הסכימה למפרע לאפשרות של מסירת רכוש למתישבים באחת משתי הצורות הנ"ל. כך הובן הדבר בועידה החקלאית אשר קבעה את הנוסח הזה אחרי ויכוחים רבים, אחרי התנגדות חזקה מצד אלה השוללים בהחלט כל אפשרות של רכוש פרטי בהתישבות עובדים (הקיבוצים) ואחרי תמיכה תקיפה מצד דורשי זכות הקנין הפרטי בהתישבותנו (נהלל). אין איפוא כל יסוד משפטי ומוסרי, כל עוד קיים הסעיף על דמי הפחתה, להכריז

פי תקנותיה של „ניר“ מתנקשות בזכות המתישב על קנינו ומשקו. אולם החבר א. יפה רואה את עצמו פטור מלראות את פירוש המלות כמשמען ואינו חדל לחזור בכל הזדמנות שהיא, ולהלך אימים פי אחרי סילוק ההלנאה בעד הרכוש הלאומי המושקע במשק — פלומר, אחרי תשלום דמי ההפחתה — עוד יצטרך המתישב לשלם ל„ניר“ „דמי-שימוש ועוד דמים אחרים לעולם ועד“. ושוב בבטחון ובנדאות: „דרישת „ניר“ היא שישלמו את כל ההלוואה והריבית ומלבד זה ישלמו גם דמי שימוש“. מה שם לקרוא לקריאה אשר כזאת בספר תקנות?

הנחה ב': „ניר“ זוממת להדיח את העובד ממשקו.

לא רק רכושו של העובד יוחרם לקופת „ניר“, אלא הוא גם צפוי ועומד לסכנת נישול מנחלתו, פראות עיניה של מנהלת „ניר“. והראיה, „על פי סימן י"ג מתקנות „ניר“ צריכה מנהלת „ניר“ להוציא מתוכה, וכמובן — מעיד א. יפה — גם ממשקיה, את כל חבר שהוצא מאיזו סיבה שהיא מ„חברת העובדים“. פלום לא דרקון זה? פלום אין העובד נעשה על ידי כך כדור-משחק בידי מנהלת „חברת העובדים“? ובעוון מה מוצאים אנשים, אדמיניסטרטיבי, על ידי מנהלת „חברת העובדים“? כאן לא טרח החבר א. י. לקרוא את הסעיף האומר: „אם חדל פועל מהיות עובד עבודה גופנית ורוחנית, או אם הוא מתפרנס מעסקי תיווך, רָנְטָה או ריבית, או אם הפיר בכנגה את תקנות החברה, או גרם במזיד בהתנהגותו הפסד ונזק לחברה או לאחד ממוסדותיה“. זאת אין הוא מספר, אולם הוא יודע להביא דוגמאות מענינות: „לא תחתום על „דבר“ וגם בעד זה יוציאוך בקרוב“ (רמו לשיחת יושבי־קרנות נאלחה), „נחלת־יהודה אינה מסכימה באיזה דבר לסידורים שבינה ובין משק הפועלות שם, והריהי מוצאת מ„חברת העובדים“ (א. י. המתעב כל כך מעשי־אלמות, אינו מרגיש, פנראה, שום התמררות נגד מעשי־אלמות, בשעה שהם מופנים כלפי מוסדות ההסתדרות. במקרה זה רָכּוּ אִמְרֵיו משמן, ואף על פי שהוא יודע יפה שגם במקרה נחלת־יהודה, מקרה של נעיצת־חרב בקיומה של ההסתדרות, לא הוצא שום אדם מתוך ההסתדרות באופן אַדמיניסטרטיבי — אין זה מינע אותו מהשתמש בדוגמה המוצלחת). „ובכלל הרי המוסדות של „חברת העובדים“ הולכים ורבים וילכו וירבו“ — קובל מרה א. יפה —

„וכל מוסד הוא חובה, וכל המורד בו יוצא באופן אוטומטי מ„חברת העובדים“.

והשאלה היא, האם באמת השאירו התקנות של „חברת העובדים“ ו„ניר“ את החבר מחוץ לכל הגנה, האם באמת אפשר פי יושלך אדם מן המשק אשר בו הוא עובד — אחת היא אם משק זה הוא קנינו הפרטי כפי דאגתו ושאיפתו של א. י. או שמשק זה הוא כולו קנין „ניר“ — כנצר נתעב, על כל חטא שחטא לפני „חברת העובדים“?

ונזכר אני כי באותה הוועידה החקלאית אשר הטילה על עובד האדמה המבולק והמנוצל את העול האיום של „ניר“ לא נשכח הצורך להבטיח יותר את זכותו של העובד במשק בכל התמורות והחליפות האפשריות וגם נתקבלה החלטה מפורשת, כי „בתקנות יוכנסו סעיפים המגדירים ומבטיחים את זכויות החברים במשקי החברה“, ובאותה הוועידה גם המצאנו את המושג המיוחד של „חבר נלוה“, אשר זכויותיו המשקיות שמורות לו גם במקרה שהוא מעמיד את עצמו מחוץ לחברה. האומנם נשפחה החלטה זו מלב, או רק נתעלמה מעיניו החודרות של החבר אליעזר?

אני מפשפש בתקנות „ניר“ ומוצא שם סימן ד' ושם נאמר: „חבר שיצא מן החברה יכול להישאר חבר נלוה בחברה“. „חבר שהוצא מן החברה יכול להישאר חבר נלוה“, וההגדרה של חברים נלוים היא: „משתתפים ביצירת הון החברה ונענים על יסוד שיתופי משירותי החברה“. הפסול שיש במצבם של החברים הנלוים הוא רק בזה (סימן י"ט) שבועידה הכללית של „ניר“ יש להם זכות דעה מיעצת, ושאינם אחראים על החובות של „ניר“. ל„העברה מנחלתם“ אין שום זכר. אולם לחבר א. יפה לא איכפת, כנראה, מה שנאמר מפורש בתקנות והרי הוא מרשה לעצמו לכתוב בכל תום הלב הדרוש לכך: „וכמוכן גם להוציא ממשקיה“.

הנחה ג': העיר תקבע את חיי הכפר.

לא רק ברכושו של העובד החקלאי מתנקשת „חברת העובדים“, כי אם גם בנפשו. „בלהטי תקנות של מוסדות יַעֲקֹר ויִהְפֹּךְ משרשו“ ו„אנשי העיר הם יקבעו את חיי הכפר“ והראיה — מניוֹת־היסוד. הן נמצאות בידי „חברת העובדים“ ולהם הזכות של מחצית הקולות בוועידה החקלאית. ענין מניוֹת־היסוד, הבאות להבטיח לדורות את שמירת העיקרים היסודיים שעליהם

הישתתה התנועה כולה, אינו קדש עמנו. הרצל הנהיג זאת במוסדות ההסתדרות הציונית („טרסט לניצול צמר־גפן” יקרא לזה א. יפה באפו) ועל פי הפרוטוטיפוס הזה נוצרו אצלנו: בנק הפועלים, „סליל בונה”, ועל פי רצון החברים והחלטתם בוועידת „המשביר” הונהג הדבר גם ב„משביר”. בכל המוסדות הללו שייכות עכשיו מניית־היסוד להסתדרות הכללית והן מסמלות את אחדות התנועה ואת עמידתם של כל מפעלינו ברשותו של כלל הפועלים המאוחד. ועדיין לא קרה מקרה שיהא צורך להשתמש בזכותן של מניית־היסוד, כדי להטיל שררה על המוסדות ועל חבריהם. אולם החבר א. יפה הרוצה להפחיד את הקהל — „צאן קדשים” בלשוננו, — בדיקטטורה זו של בעלי מניית־היסוד, אינו מסתפק רק בזכויותיהן המגיעות להן ובתפקידן האמיתי והרי הוא מוסיף להן גם זכויות מדומות, הוא עומד ומכריז כי ההכרעה בוועידה הכללית של „גיר” ובודאי גם בבחירות היא בידי מנהלת „חברת העובדים”. מאי איכפת לו לחבר א. יפה שיש תקנה מפורשת האומרת:

„באירכוס מניית־היסוד אינם משתתפים בבחירות למנהלה, למועצה ולועדות”. כזאת היא „נדאותו” של א. יפה כי המרכז החקלאי בעתיד לא יהא נבחר על ידי ציבור הפועלים החקלאי, כי אם ימונה — מחציתו ואולי כולו — מטעם מנהלת „חברת העובדים”.

והלאה. כדי להבטיח כי בכל הענינים והשאלות מובטח מראש הרוב הגמור בוועידה החקלאית למנהלת „חברת העובדים” מוגשת לנו גם סברה כזאת:

בתקנות נאמר כי לשלושת חברי המנהלה יש זכות הצבעה בוועידה גם אם לא נבחרו לצירים, ולא נתפרש בתקנה איזו מנהלה, אם זו של „גיר” או זו של „חברת העובדים”, ובכן הרי אפשר כבר להסיק מסקנה, כי אלה הג’ הנם באירכוס „חברת העובדים” אשר התחפמה להבטיח לה לא רק את מחצית הדעות כי אם עוד שלוש, פלומר, רוב מוחלט ומובטח מראש. א. יפה עצמו מציין אמנם, כי לא ברור הדבר לאיזו מנהלה מכוון הסעיף, אף על פי כן אינו נמנע מלמהר ולהוציא את מסקנתו. הרי פדאי להסיק מסקנה כזאת. הרי יש בזה כדי להפחיד. אולם כל מעיין בלתי־משוחד יבין, כי אם בתקנותיה של איזו חברה שהיא מדובר על מנהלה — הפונה למנהלה של

אותה חברה, ובכך — שלוש הדעות המסופנות אשר „חברת העובדים” יחסה לעצמה ברוב ערמתה ו„להטיה” — פרחו להן והרוצה להוסיף דעת, גם ישים אל לבו כי כל עיקרה של תקנה זו אינו אלא ביטוי משפטי למצב הקיים פל השנים בהסתדרות החקלאית, שחברי המרכז החקלאי יש להם זכות הצבעה בוועידה, אלא שתקנה זו צימצמה את הזכות והעמידה אותה על שלושה.

ועוד. כדי שיהא אפשר להכריז כי „בוועידה כללית של „ביר” ההכרעה היא כולה בידי מנהלת „חברת העובדים”, צריך היה גם להתעלם מתקנה מפורשת האומרת, כי „שום סעיף מחוקת החברה לא ישונה ולא יבוטל ולא יחודש אלא בהסכם של שני שישים של קולות הוועידה”.

תחת זאת יש צורך להבהיל את הקהל, כי גם מחוץ לוועידה החקלאית „יכולה המנהלה של „חברת העובדים” (העיר! העיר, העיר!) להחליט ולקבוע את כל אשר יִדְבְּנָה לבה, לתקן נשמת וגוף הפפר במלכות שדי”, והרָאִיָה — „חברת העובדים” רשאית „במקרה שהיא רואה צורך גם להשתתף בקביעת מחירי העבודה והתוצרת במשקים ובעבודות החברה ואז ההחלטה מתקבלת בישיבה משותפת של מועצת „חברת העובדים” ושל מועצת החברה”.

תקנה זו מובאת פראייה חותכת עד היכן מגיעה „דמוקרטייתם” כביכול של המחוקקים הרשעים אשר לא הסתפקו בשלטונה של „חברת העובדים” בשעת ועידות כי אם מסרו פּוֹי־פּוֹחַ למנהלת „חברת העובדים” גם „בשאלות שלא דנו ולא החליטו שם כלל או דנו והחליטו אחרת”.

ומהי משמעותה הנכונה של תקנה זו? מי שלא יעצום את עיניו במזיד מראות נכוחה ינכח, כי כאן מדובר לא על איזו הכרעה שהיא. כי אם על ישיבה משותפת של מועצת (ולא מנהלת) „חברת העובדים” ושל מועצת „ביר”, המתכנסת בשעה שיש צורך מיוחד בכך ומחליטה יחד, מתוך הסכם הדדי, בענינים אלה. והמכוון הוא למקרים שמתגלים ניגודי-ענינים בין חלקים שונים במחנה העובדים (בין משקים שונים, בין הסתדרויות שונות, בין פפר ועיר וכו') בשאלות כלכליות חיוניות ויש צורך לישב את הענינים, להביאם לידי התאמה. בעיני החבר א. יפה אפשר תִּשָּׁב לחטא עצם הרצון להביא לידי התאמה ענינים של „פפר ועיר”, שני המעמדות היחידים אשר

בקיומם הוא מודה ובמלחמתם הנצחית הוא מאמין באמונה שלמה, אולם רק משטמה עיוורת יכולה לגלות בתקנה זו פנים נעוים של הכרעה, של שלטון שיטת הריפוי, של שעבוד הפפר לעיר.

אלה הן התגליות אשר עשה החבר א. יפה בתקנות „גיר“, וזאת הברכה אשר אצל לוועידה החקלאית הבאה.

טבת תרפ"ו.

שלוש תמיהות

והחבר ארלוזורוב — והוא חבר את מנהלת „חברת העובדים“ — מעיד על עצמו כי בעניני תיאוריה חילק הוא אמנם על אליעזר יפה (זהו מה שקורין בלע"ז „ריב הסלאבים ביניהם לבין עצמם“), אולם למעשה, „לעיקר המסקנות“ של א. יפה בענין „גיר“, הוא „נוטה להסכים“. ועיקר המסקנות של א. יפה בענין הנידון הלא ידוע: „את „גיר“ תשיב ההסתדרות החקלאית ליוצריו אנשי העיר“. החבר ארלוזורוב אמנם אינו רואה צורך לשחת אמרים לריק כדי להוכיח את פסילותה של „גיר“, הוא מסתפק לכך באפוריזמים אחדים, העושים בה פְּלֶה, ובמסירת מודעה לזכרון-עולם: „כמו החבר א. יפה הגני חושב שתכנית „גיר“ וההצעה להגשמתה, באותה הצורה שניתנה לה על ידי מפרשיה ומתקניה, היא תכנית-בוֹסֵר. אחת מאותן תכניות-בוֹסֵר המרובות, ההולכות ונולדות בקרב הסתדרותנו, שרובה משודל — במחשבתו ובפעולתו — מה שהרופאים קוראים: מרכזי-עצירה“.

ובכן — דרך־גבני אליעזר יפה, תכנית-בוֹסֵר לגבי חבר ארלוזורוב, ההבדל בין החבר אליעזר יפה ובין החבר ארלוזורוב הוא, פנראה, בעצם, רק הבדל שבין מידת-הדין ומידת-הרחמים. הראשון מקטרג על פועלי ארץ-ישראל כי „מגמת פניהם היא לביצור המעמד עד שיעשה לגוי גדול (הוי, אנה מפניהם נימלט?) ויוכל להתנער מפל קשריו אל שאר מעמדי העם העבריי“, והשני מלמד עליהם זכות, כי אין חשש ודאגה „שהפועלים העברים בארץ-ישראל (בתשעים וחמישה אחוזים) ירגישו את עצמם לא כבנים לעם

העבריי". הראשון מְטָרֵף את העיר והשני מְכַשֶּׁרָה, וגם פֶּאן, בענין „ניר“, גברה אצל החבר ארלזורוב מידת־הרחמים: מה שהוא דרקון לגבי א. יפה, הוא אך „תכנית־בוסר“ לגבי החבר ארלזורוב. והרי אני „מְרַשֶׁה לעצמי“, בלשונו של החבר ארלזורוב, „מבלי להיפנס בוֹיֶכּוּחַ בשאלות המְקִיפּוֹת“ להציע שלוש תמיהות:

תמיהה א'. החבר ארלזורוב, הוא, כידוע, חבר לוֹעַד הפּוֹעֵל של ההסתדרות, אחד „המנהיגים שלנו היושבים ראשונה במנהלת“, „חברת העובדים“ בלשונו של אליעזר יפה (אז, אפשר, האירוניה כלפי ה„מנהיגים“ והאשמות השונות הנטפלות עליהם — כַּנְתָּן רק לעבר האחד?). ובכן נושא הוא, כמדומה, באחריות בעד מעשיו והצעותיו. הלא כן? הלא הוֹעַד הפּוֹעֵל של ההסתדרותנו אינו מוסד מורכב מרוב אחראי ומיעוט בלתי־אחראי, כי אם ועד פּוֹעֵל? והחבר ארלזורוב אינו נמצא שם במצבו הנוח של החבר א. יפה המתבונן מחיבור־עוֹזוֹ „מתוך התאפקות תמהון אל פעמיה של תנועת העבודה בארצנו“. החבר ארלזורוב נשא באחריות של הנעשה ומתהווה במנהלת „חברת העובדים“ שלנו, זו שנמסר לה עוֹד בועידה השניה להגשים ולהוציא לפועל את תכנית „ניר“ ושאר תכניות הבוסר. המותר היה לו לשקוט במכוֹנוֹ ולחפזות עד שא. יפה יצא לדבר את „ניר“ משפטים בשער ואז יאמר הוא: „צדקת, כמוני כמוך, אולם לא בי האשם, הרוב „משולל מרכזי־עצירה“, הוא הוא שגור“?

תמיהה ב'. החבר ארלזורוב כבר התמחה בקלסיפיקציה של פּוֹעֵלֵי ארץ־ישראל. פעם, מיד בבואו לארץ, חילק אותנו, על יסוד של ניתוח מדעי מדויק, ליעקובינים ולפוריטנים, והחתך הסוציאלי־פסיכולוגי הזה חל בדיוק על פי הקו המפלגתי: הרוב והמיעוט. ועכשיו חוציניו שוב: לרוב „המשולל — במחשבתו ובפעולתו — מרכזי־עצירה“ ולמיעוט המחונן במרכזי־עצירה הנ"ל. ומובן מאליו, שאין ביאור אחר להתהוות תכניתה של „ניר“ מאשר הַיָּדָר מרכזי־עצירה אצל מפרשיה ומחוקקה. ובכן, על מחמאה זו הניתנת לרובה של ההסתדרות אין תימה. פי על כן הוא רוב. ההמיהה היא: כיצד זכו בתואר־כבוד זה גם חברי המיעוט, שישבו בועדות ההחלטות שבועידות (החקלאית והפללית) ובנעדה שעבדה את „תכנית־ הבוסר“? האומנם שכח החבר ארלזורוב, אגב חריפתא, שהנעדה שעבדה את

„תכנית־הבוֹסֵר“ הכילה לא רק את ד. בן־גוריון ואת ב. פנצנסון ואת ד. רמז — שלהם ודאי מגיע תואר־הכבוד הנ”ל בצדק — אלא גם י. אהרונוביץ ווילקנסקי, או אפשר אין התגלותם של „מרפזי־העצירה“ בהסתדרות מתחילה אלא משעה שהחבר ארלוזורוב דרך על סף הארץ ואין הוא אחראי למה שקדם לו, ואין הוא עושה פדות בין חבר לחבר ו„ההערכה החברית“ שלו חלה במידה שוה על כולם?

תמיהה ג'. זמן קצר בטרם נתפרסמה הצעתו של אליעזר יפה להחזיר את „ביר“ ליזצריה והודעתו של החבר ארלוזורוב כי הוא נוטה להסכים לכך, נתפרסמה עוד תעודה אחת — המצע של מפלגת „הפועל הצעיר“ לבחירות לוועידה החקלאית, וגם שם יש סעיף על „ביר“ ובו נאמר: „הפועל הצעיר“ מכיר בצורך תכוף להתחיל מיד בפעולות חברת „ביר“.

ובכן: גם דרקון, וגם בוֹסֵר, וגם צורך תכוף. היתכן?! בשלמא אליעזר יפה, תנא הוא ופליג, ואין, פידוע, מורא מפלגה על ראשו. אולם החבר ארלוזורוב, המדבר בשם המפלגה, המודיע לנו, כי חברי „הפועל הצעיר“, עומדים היום בתוך ההסתדרות בתור מיעוט לזחם” (מבלי לפרט על מה: אם על צורך תכוף ואם על בוֹסֵר) האומנם גם הוא פטור מאחריות למה שנאמר חגיגית במצע „הפועל הצעיר“? והאחרון הכביד.

ואשר לעצם הציון „בוֹסֵר“, מכיון דאתינא להכא נימא בה מילתא: אין זו מלה חדשה עמנו. לא פעם שמע הפועל הארץ־ישראלי שם־גנאי זה, ויש שהיה לו לתואר־כבוד. חוששני, שכל יצירה חדשה של הפועל בארץ היתה, לגבי מי שהוא, בוֹסֵר. משה ליב לילינבלום, עליו השלום, אחד מרבותינו היקרים והנערצים, ראה גם ב„כיבוש העבודה“ בוֹסֵר. רבים הדברים, זכרונם עודנו חדש עמנו, אשר עדיין לא חדלו להיות בוֹסֵר גם לגבי מי שהוא מאתנו: ההסתדרות הפללית, שכונת עובדים, גרעין חקלאי בתוך שכונת עובדים, הקיבוצים הגדולים, החבורות הגדולות וכיבוש עבודה במושבות, חרושת בפפר, עתון ההסתדרות. על כל אלה ודאי עוד לא פסו מערערים מקרבנו. אולם ה„זקנים“ שבינינו עוֹדִים זוכרים ודאי, אם רוצים הם לזכור, כי גם כמה דברים מן המקובלות אצלנו כיום בהחלט היו בשעתם

„בוסר“: יש עוד זוכרים כי המעבר בשעתו מ„כיבוש העבודה“ במושבות ליצירה ישובית עצמית היה בעיני ותיקים — בוסר, כי בוסר וקלס היה בעיני רבים דבר ה„קבוצה“ הראשונה, כי „בוסר“ היתה העבודה החקלאית לפועלות, כי „בוסר“ היו ועדת־התרבות והספריה החקלאית בהינסדן, וגם שנים אחרי הינסדן. ולכל „בוסר“ היו עוד שמוֹת־לנאי וגם נימוקים. ויצירת „המשביר“ היתה לא רק „בוסר“, כי אם גם נפגשה מצד רבים וטובים במשטמה ובפירושים מלאי „דאגה“, אותה המשטמה ואותם הפירושים אשר בהם מקבל עכשיו אליעזר יפה את פני „ניר“: באתם להכביד את עולנו, להעמיס חובות חדשים על משקינו. להטיל עלינו שעבוד נוסף ולספן את קיומנו.

תנועת העבודה בארץ ספגה את אבני־הקלע מידי מאַהביה וחבריה. והיא עוד נכונה לספוג כְּהֵנָה וכהנה, אולם בדרך יצירתה לא תיעצר. הנטיה לשיקול־הדעת, למתינות ולזהירות ודאי ברכה בה לחיים הציבוריים, כשרצון יצירה והתקדמות אֶתָה. אולם כשמרכזי־עצירה באים במקום מרכזי־יצירה, אזי הם מביאים אֶתָם לא בוסר אלא סרק.

טבת תרפ"ו.

„ניר“

(בויעדה החקלאית בחיפה, י"ט בשבט תרפ"ו)

לפני חדשים אחדים דובר אֶתִי, שאקבל עלי להרצות בויעדה החקלאית על „ניר“. המרכז החקלאי נתכוון בזה שארצה על דרכי הקמת המפעל. רמז לי אז, כי עלי להיות לא רק נאה דורש אלא גם משתתף בהגשמה. והנה מבחינת המעשה הוקלה עלי העבודה לעת עתה: הויכוח דחה את הפעולה. אולם עלי לדבר לא רק על גמר המפעל, כי אם גם על ראשיתו. לו דַנְתִי מבחינה פורמלית, הייתי יכול, אמנם, לומר בהחלט, כי השאלה נפתרה. קיימות החלטות של ועידות ומעצות. התקנות אושרו, ואין לנו אלא לקיימן. אולם ברור הוא, כי שאלותינו אינן שאלות שאפשר על יסוד

פורמלי להסתלק מויכוח בהן. ובדיעבד שמח אני לויכוח זה, יען פי בבנינו עלינו לשקע אבנים שלמות, ודברינו צריכים להיות ברורים ונקיים מפל מה שמשַׁתַּמֵּעַ לשתי פנים ובטוחים מסכנה שיתלו בהם בוקי סרוקי. מקוה אני, כי הויכוח הגדול, שהחל בקטרוג הגדול, יעזור לקדם את מפעלנו.

רגיל אני לראות את מפעלנו בארץ לא כמפעל של חוג מצומצם ואפילו לא של מעמד בלבד. גם פשעמדנו עדיין בקרן־זוית, בצל, היתה לנו, לעודדים במערכה, ההכרה, כי פאן אבן־הפינה, יסוד המפעל, הדרך ליצירת עם עובד. וחשיבות זו שאני מיחס למפעלנו מחייבת, פי בירור זה, הבא לסכם עבודת חמש־עשרה שנים ולפתוח פתח לעבודתנו הבאה, יהיה ברור ומלא.

אלה תולדות

אתחיל בקצת היסטוריה. שאלותינו הרי הן לא שאלות הגיוניות בלבד, אלא שרשים עמוקים להן בעברנו ובכל הניתנו. יכולתי לספר לכם תולדות התהוות „נִיר“ והיה מתברר לכולכם, פי דעה זו, כאילו מישוה מן החוץ כפה על הציבור החקלאי „ולא רוחו“ את הרעיון הזה, שהוא פרי רוחה של העיר ותוצאה מרצון השתלטותה על הכפר, פי דברים אלה יש בהם משום הוצאת לעז על הפועל החקלאי. הפועל החקלאי הוא חלוץ המפעל וחלוץ המחשבה של התנועה כולה, וגם הרעיון של „נִיר“ הוא פולו על טהרת החקלאות. הורתו ולידתו במועצת ההסתדרות החקלאית; הוא הנהו תוצאה מהחיפוש המתמיד של הדרך, איך תעשה הסתדרותנו החקלאית את עצמה מכשיר התישבותי.

לפני פחמש שנים היתה לנו פאן, בחיפה, מועצת ההסתדרות החקלאית, שדנה בשאלות משקיות חשובות, ובאותה מועצה הציע החבר אטינגר לפנינו את ההנחות הראשונות של חברת התישבות העובדים. אז טרם הרגשנו את עצמנו מבוגרים לכך. אחרי זה, בוועידתנו החקלאית לפני שלוש שנים בפתח־תקוה, נקראה הרצאה בענין זה ובאו לידי ביטוי כל הדעות והזרמים והגננים ולא נזדרונו גם אז לקבל תקנות, אלא קיבלנו הוראות לעיבוד התקנות, החלטות שקולות מאד, שדנו בהן ימים אחדים גם בוועידה, גם

מחוץ לה. החלטות אלו הובאו לפני הוועידה השניה של ההסתדרות הכללית, שהוסיפה עליהן חומרות על חומרות וסייגים על סייגים — פרי מחשבה מאומצת, ואחר הפל הוחלט שוב למסור את הדבר לנעדה מיוחדת של חמישה חברים: אהרונוביץ, בן-גוריון, וילקנסקי, פצנלסון ורמז. והחמירו על ועדה זו והחליטו, שהועדה אינה רשאית לעבד תקנות ולמסור אותן לאישור, אלא עליה לפרסם את הצעתה שני חדשים טרם ידונו בה במועצת ההסתדרות. וההצעה נתפרסמה ב„פנקס” בזמנה ונשלחה לעיון למשקים והובאה למועצת ההסתדרות. וזו עוד לא רצתה להיות הפוסקת האחרונה, היא קיבלה את ההצעה ביסודה והחזירה אותה למרכז החקלאי לשם עיון נוסף, ובישיבה המפורסמת בטבריה דן המרכז מחדש בהצעה, הוסיף גרע ותיקן ומסר לוועד הפועל של ההסתדרות, ורק אחרי כן הובאו הדברים לפני עורך-הדין של ההסתדרות וגם הוא השקיע הרבה עבודה בהצעה. ורק אחרי כל זה נמסרו התקנות לאישור הממשלה.

במתן אום-ג'וני

אולם ישגה מי שיחשוב כי זוהי ההיסטוריה של „ניר”. זוהי אך ההיסטוריה הפורמלית — תולדות ח'ברת התקנות. ההיסטוריה של „ניר” מתחילה בעיני מאותה אסיפה קטנה באום-ג'וני, בפסח תרע"א, שבה הנחנו את היסוד להסתדרותנו כיום. בינינו כאן נמצאים אך אנשים ספורים, שהאסיפות במתן באום-ג'וני אינן בשבילם בחינת מיתוס. אז היו תקנותינו מועטות, הארגון רופף, אולם היסוד היה. הנחנו אז יסוד לאגודה מקצועית. אלא לחברה שהיתה שלא מדעת חברת התישבות העובדים.

וצריך אני לומר, כי לא העזנו לקרוא לעצמנו „הסתדרות”. יסדנו אז אך „נעד פועלי הגליל” ובאותה שנה, בשבועות, נוסד גם „נעד פועלי יהודה”. היינו אז בחינת נשמה ערטילאית, מחוסרי כל אפרט ומשוללי כל כוח היצוני ומעשי. ואם רוצים אתם לדעת מי היה האיש שהוציא את הועד ממצבו האינטימי והרופף והפך את ניצני הארגון המשפחתי להסתדרות, עם תביעת משמעת, עם אפרט, עם חדר ועם מנהל פנקסים — היה זה אליעזר יפה. „זקני הדור” שהיו אז בינינו הביטו בפחד ל„עגלת ההסתדרות המרצדת במורד”.

הסתדרות זו הטילה על המשק חובות לגבי הפועלים אשר מחוץ למשק. נזכור את השביתה בסג'רה, עת הפועלים השובתים הועסקו בעבודה במשקי העובדים. נזכור את הקבלנות של יבוש ביצת פנרת, קבלנות זו שהיה חבוי בה הגרעין של המשרד לעבודות ציבוריות והמגמה לעשות את הסתדרותנו למוסד קבלני ומישב ולהפוך את הגוף הרופף לבעל כוח יצירה, המרבה את כוחו ואת זיקת חבריו אליו עם גידול הצרכים.

יש בינינו חברים טובים, אשר לפרקים נראית להם דרך ההסתדרות לא פפרי התפתחות פנימית, אלא כקפיצות. חברים אלה אינם רואים את הכוח המניע האחד, את קוי המסורת ואת שלשלת הקבלה העוברת בהסתדרותנו מראשיתה ועד היום הזה ואשר לא תיפסק כל עוד נראה את פוחנו בעבודה משקית וביצירה ישובית.

החודר לתנועת הפועלים בארץ במשך עשרים שנות קיומה יראה, כי היסודות העיקריים, הנפשיים והכלכליים, של הסתדרותנו היו גלומים בה מן הימים הראשונים ועדיין לא התגלו במלוא קומתם ועוד עתידים הם להתגלות עם העליה החמישית והששית והשביעית ועם כל העליות העתידות — עם גידולה של תנועת הפועלים בארץ.

היחיד והכלל

מימינו הראשונים נתגלה בתנועתנו ניגוד ההולך ונפתר בתוכנו. מהי דרך יצירתו של הפועל, אם ביחידות או בחברותא? מצד היחסים ומצד האידיאולוגיה שהבאנו מחוץ לארץ נדחפנו לתפישה של „יחיד“. צריכים היינו להסיר כבלי הכלל, אבק של דורות, וליותה אותנו הרגשה של בודדים, של „אחרונים על החומה“, אשר עליהם הוטלו המאמצים האחרונים: ליפול או לשים קץ לסבל הגלות. כל זה הגביר והעמיק את הפרת היחוד בתוכנו. נסינותינו הראשונים היה בהם הרבה מיסודות הגבורה של היחיד. כך תפשו הראשונים גם את ענין פיבוש העבודה: על היחיד בקרבנותיו וסיגופיו הוטל להחזיק מעמד בסביבה הזרה. וכך הבין את דרכו העובד בגליל, שהיה לאריס אצל יק"א. אָל נידה אבנים בכובשים אלה של הגליל ובכובשי העבודה ביהודה, אשר עזבונו מפני שלא מצאו קרקע תחת רגליהם. אלה

תוצאות דרך היחידים וזהו פרי המאמצים ההירואיים הבנויים על חוסר חברה וחוסר אמונה בכוח החברה.

בבואי לארץ מצאתי אידיאולוגיה זו של „איש לעצמו“ שזררת בחוקה בין הפועלים הראשונים. שררה הפרה, שדי לו ליחיד אם יסדר את עצמו, ממילא ימלא בזה את חובתו לעם. ישנם עוד בישוב אנשים מאבות העליה השניה, אשר יצרו בזמנם דברים חיוביים בישוב ונשארו על עמדם בפינות הראשונות, והם רואים את גמר חובתם הלאומית בזה ש„סידרו את עצמם“ בארץ-ישראל. אולם התנאים שבהם נמצא הפועל, ההכרח למצוא אחיזה בתוך הצניח הכלכלי, בסביבה זרה, חייב את כוח ההתלכדות החברתית של כלל העומד על נפשו, נושא בחובו את היעוד ההיסטורי שלו ומרים על כתפיו את היחיד. כוח זה עמד לפועל בכל עת צרה ומצוקה: בשעת מחלה, ובתקופות הקשות של המלחמה שבהן היינו נדונים לגיועה. הוא הוציא אותנו ליצירה העצמית ואילמלא הוא, היו כמה מאמצים של כל אחד בפינתו הולכים לטמיון גמור. ולא רק קופת-חולים — יצירת התקופה הקדומה של „הועדים המחזויים“ — ויתר מפעלי ההסתדרות, כי אם גם כל יצירותינו המשקיות, גם הקבוצה וגם המושב לא היו נוצרים בלעדי הכוח של ההתלכדות החברתית. ולא לבד שתנועת הפועלים כולה בכוחה הפוליטי איפשרה את הקמתם, אלא גם כל מבנה חייה הפנימיים נוסד על ההתלכדות החברתית. טועים הם אלה הרואים במושב צורת התישבות אינדיבידואלית. שום אפר בעולם אינו יודע צורה של חיים חברתיים כאלה ומידת זיקה של היחיד אל הכלל כמו במושבים שלנו.

חוקים וסייגים

אנו מתכווננים לקראת מפעלים חדשים, להרחבת העליה, להגברת כוחנו בפנים ובחוץ. הצלחתנו תלויה במידה שנצליח להקים את הפלל, הצודק ביחסיו ליחידיו ומלכד אותם לשם יצירה מאוחדת בהתאם ליעודיו ההיסטוריים. ואם נדון מבחינת צרכינו ההתישבותיים נראה, כי תנועתנו סובלת מליקויים עצומים הדורשים ריפוי וכי אותה הכוח של הסביבה המשפחתית, אשר הספיק לתנועתנו בראשיתה — ואולי לא הספיק לה גם אז — כוח זה אין בו עתה כדי לחבוק את כל העובדים בארץ ואת צרכי

העליה, כדי לחנך ולהבטיח, כי לא תתגלה התפכחות בתוכנו וכי כל פועל עולה יכנס למסלול ההיסטורי שלנו בארץ. כל אחד מאתנו בוכה ודאי במסותרים על ליקויי תנועתנו ורוצה בתיקונם, אולם מסופק אני אם אפשר בוועידה להביא מרפא לליקויים כלכליים וחברתיים. מסופקני, אם ועידתנו שהקדישה כל כך הרבה זמן לכל מכאובי משקיננו, יש בכוחה להביא מרפא למכאובים אלה. אולם יש בידי הוועידה להקים מכשירים שיגבירו את כוחנו במלחמה המתמדת נגד הליקויים.

לו נכנסתי בביקורת המצב של תנועתנו היו הדברים רחבים מדי. והם הלא ידועים. הנה דיברו רבים בוועידה זו, בשעת הביקורת על הדין-וחשבון של המרכז, על הופעה אחת שציינו אותה בשם „שתדלנות“. אין לפרש ביקורת זו דוקא לגנאי ואין לראות בה חוסר הערכה לאלה שמסרו את ימיהם וילולותיהם לעבודתנו. פירוש הביקורת הוא, כי בשעה שבכמה ענפים של עבודתנו אנו הננו אוטונומיים, הנה בצד זה של הפעולה, שבו תלוי הכוח ובו תלויות המידה והחשיבות של עבודתנו, דוקא בצד זה של הפעולה אין לנו תפקיד אלא כמתווכים בין המוסדות המישיבים והמתישבים. אנו מופיעים אך כשלוחים של המתישבים ולא תמיד כשליחים חוקיים ומוכרים, כי יש מפעם לפעם נימוקים פורמליים שונים שלא להפיר בהסתדרותנו ויש גם שאיזה משק או חלק ממנו נותנים את האפשרות שלא להפיר בנו אפילו את שליחיהם של המתישבים, וכלום לא ברור הוא כי יש לתקן ליקוי יסודי זה וכי אין להעמיד לעולם את היחסים בין הכוח המארגן את המתישבים, הרואה את עצמו כמוסד כובש, לבין המוסדות המישיבים אך על ה„יחס הטוב“ בלבד. ואין להשאיר את כוח האוטונומיה הפנימית שלנו תלוי בסימפטיה או אנטיופטיה זמנית של מנהלי ההתישבות. וכלום לא ידוע הדבר. שתלותנו בכל רוח מנשבת בהנהלה הציונית יש לה השפעה חוזרת על הערכת כוחנו העצמי בתוך המשקים וכי לא פעם גורם הדבר חולשה גם בתוכנו. ונמצאים כבר משקים אשר לא די באוטוריטה המוסרית של באי-כוח ההסתדרות כדי למנוע אותם מהשתמש להנאתם בהודמנויות ידועות בחולשת ההסתדרות, ואז זקוק המרכז החקלאי לפנות לעזרת דעת הקהל ומוסדות חוץ. האין בזה מגרעיני הריקבון שהורידו את החיים החברתיים אצל מתישבי יק"א ?

במשך השנים האחרונות נעשו כמה נסיונות בציונות להתנקש בעמדתנו האוטונומית. אין רוצים להפיר, פי אוטונומיה זו הנה תנאי ראשון לבנין הארץ, פי לא? פון הבנין על יסוד של מתישבים בודדים עם פקידות, וכי הרבה מפעלים שבזכותם נתגברה הציונות לא היו קמים בלעדי אוטונומיה זו. נעשו נסיונות לנהל משאומתן עם המתישבים מעל לראשי ה"מנהיגים", כביכול. פרגע הוסרה הספנה, אולם פלום נסמוך לעולם על נסים שאין בהם קבע פנימי ולא ניצור את הסטטוס שיקבע את זכויותינו המזכרות והמאשרות בהסתדרות הציונית בפני המתישבים והמתישבים? פלום לא נבין, פי אין לנהל התישבות רחבה על יסודות משפחתיים ואין לישוב ציבוריים גדולים על שטחים גדולים פדרך שהכנסנו בשעתן קבוצות לחולדה ולגן-רשומאל? יש פבר פיום פרצות פנימיות גם במשקינו הצעירים, שלא יצאו עדיין מתקופת האידיאליות המוחלטת והנמצאים בסביבה חלוצית נושאת אידיאלים סוציאליים המושרשים עמיק בעברם ובחיהם. ואין לראות לתמיד את משקינו פאיים בודדים, אשר יד המציאות הסובבת לא תגע בהם. הרי רואים אנו, פי באחד המשקים שלנו על אדמת הקרן הקימת אין חבר עוזב את המשק אלא בקבלת רוח, פיצוי; נניח שהפיצוי הוא צודק, אולם פלום הוא צריך להיות נתון ליחסי חברים ולהסכם שביניהם או לועד המושב? הרי דבר פזה חייב לעמוד תחת השגחת המעמד פולו. את ארץ-ישראל הציפו וציפו מדי פעם בפעם גלי ספסרות, ואם אין בכוחם להשאיר בארץ אחר עברם משקעים של בנין, הרי חוקים הם למדי פדי לערער את יסודות חיינו, פדי לעורר רדיפה אחרי רנחים קלים ובריחה מן העבודה. ונחוצים תריסים בפני גלים אלה. הנה אחד המושבים הראשונים שלנו, אשר אינו יושב על אדמת הקרן הקימת, והוא שומר אמונים לעיקר היחיד של עבודה עברית, נכנס עתה במשאומתן עם הקרן הקימת למסור לה את מכון המים של המושב. מחפש הוא מושב זה להקים לו סייגים מחשש לימים יבואו ולמתישבים החדשים שיבואו, שמא יזנח עיקר זה הנשמר עדיין במושב. אין לו למושב הגבורה למסור את הקרקע לקרן הקימת, אולם הוא עושה מאמצים פנימיים ליצור תנאים שישמרוהו מבגידה בעיקריו. אפשר פי יש חברים במשקים שיראו עלבון לכונותיהם הטהורות אם יוחשדו על הונחת העיקרים היקרים שלהם, אולם אין פאן שאלה של אמן אישי ועלבון

אישי, אלא שאלה של הבנת המציאות והכרת ערך התנאים והסביבה. אילו לא היינו תלויים בתנאים ובמציאות כלכלית וחברתית הרי היינו יכולים ליצור לנו את חיינו גם בגולה. הציונות פולה הרי היא פרי הכרת ההכרח לברוא תנאים חברתיים וחיים משפטיים הולמים. בלעדי אלה אין הפוח המוסרי של היחיד מספיק. ושאלתנו הרי אינה שאלת הדור שלנו, והאמון האישי אינו יכול על כל פנים להבטיח את דרך הדור הבא.

לא ארבה בדוגמאות כדי שלא להיראות כמקטרג. אביא אך דוגמה מן ההיסטוריה הכללית של הקולוניזציה. בשנת 1892 נתקבלה בניו־זילנד רפורמה אגררית שהעמידה את ניו־זילנד בשורת הארצות הכי־פרוגרסיביות. הקרקע הועבר לרשות המדינה. רפורמה זו נתבעה מאת הפועלים החקלאים, אשר לא רצו להישאר אך פועלים שכירים. והנה אחרי 15 שנה בא הפרלמנט הניו־זילנדי, שישבו בו באי־פוח אותם המתישבים הראשונים, מי שהיו פועלים חקלאים, בעלי השקפות רדיקליות, שנתבססו עתה והיו לפרמרים „חזקים” והם הם שראו צורך לבטל את הרפורמה שהונהגה על ידיהם. לבטל את „החכירה העוברת בירושה” (והחכירה היתה נהוגה שם ל־99 שנים) ולהחזיר ליִשנו את הקנין הפרטי על הקרקע. אין לראות חיי משק בעתידו ובהתפתחותו מתוך מצב השעה בלבד, ואם רוצים אנו להבטיח את עיקרינו, שהם היחידים המתאימים לבנין הארץ, עלינו ליצור תנאים חוקיים וארגוניים שימנעו את הצורך ואת האפשרות להיכנע בפני כל רוח נושבת.

קואופרציה מקיפה

יש עתה הצורך מצד אחד להקים את המכשיר המקיף העומד לרשות התישבות העובדים, אשר בראשיתו אולי יהיה דל, אבל באחריתו ישגה גם בכוחותיו הפנימיים, גם בעזרת חלקי העם הרואים בעבודתנו את הגשמת שאיפתם. מכשיר זה יכריח את המוסדות המיִשבים הלאומיים והבלתי־לאומיים ואת הכוחות המדיניים — את הממשלה וכוחות חוץ — להתחשב אתנו כעם תנועת פועלים מיִשבת. ויש גם צורך מצד שני — מצד ביצור היסודות הפרינציפיוניים של תנועתנו — להוסיף כוחות להסתדרות שהשקענו בה את מיטב כוחותינו, להנחיל לה את אשר חסר לה. אומרים פי „נִיר” — פירוש: סוציאליזציה של המשק הקיים. לא מיִנה ולא מקצתיה.

אין אנו מציעים דבר שאין בכוחנו לעשותו, ושאנו נתון בתוך מציאותנו. „גיר“ אינה בריה חדשה. זוהי קואופרציה מקיפה של כל המשקים לשם התישבות, אשראי ועזרה הדדית, יחד עם פיקוח מסודר של כלל העובדים על משקיו. מתוך שלא יצאנו עדיין לגמרי מן הספירה המשפחתית של תנועתנו והננו רגילים להסתפק בשיחות חברים; מתוך שלא הערכנו די את פעולת התעמולה וההסברה הרחבה, מתוך שלא יצאה אף חִבְרַת פּוֹפּוּלָרִית בשאלה זו, — ניתנה האפשרות לטעות. אולם אין בכל תקנות „גיר“ שום רמז לאפשרות הנישול של העובד ממשקו או לביטול האוטונומיה הפנימית של המשק, או להעדפת צורת התישבות אחת על השניה או לביטול איזו יחידה משקית ולהטמעתה במשק הכללי, ועל אחת כמה וכמה שאין ל„גיר“ כוח משטרה וצבא, שהיא חשודה עליו עוד בטרם נוצרה.

אדרבא, „גיר“ עלולה לנקות את חיינו מפתם של אַלְמוֹת. כבר היו מקרים בתוך ציבורנו, שנתגלו בקרבנו ניגודים חזקים של אינטרסנטים, וסכסוכי שכנים עמדו להתישב בכוח האַלְמוֹת. לאַשְׁרֵנוּ עלה הדבר בידינו — לא אך בעזרת הכוח המוסרי, אלא גם בכוחה המשקי והכלכלי של ההסתדרות — לשים קץ לדבר אחרי סבל רב, לאחר התחלות של אַלְמוֹת ולאחר שנגרמו בזיונות לציבורנו. ויש ב„גיר“ כוח גדול המסוגל לשמור אותנו ממקרים כאלה. על ידי התקנות המאושרות על ידי הממשלה הגענו לכך שמשפט חברים שלנו מקבל תוקף חוקי.

אני חושב את כל אישור התקנות של „חברת עובדים“ ו„גיר“ לכיבוש מדיני גדול. השקענו בזה כוחות מחשבה מאומצים ונהנינו מעזרה יורידית חשובה של עורכי־הדין סקר וזמורה וקיבלנו זכויות, אשר הקואופרציה בעולם נלחמת רבות בשנים, עד שהיא זוכה להן. אני רואה את „גיר“ כצ'ארטר התישבותי חשוב וכיסוד לביצור האוטונומיה ההסתדרותית בישוב על ידי משפט החברים.

ה ע ר ע ו ר י ם ל מ י נ י ה ם

אשר לחששות שנשמעו, פאלו חברת „גיר“ באה להרוס את האוטונומיה של היחידה המשקית ולשלול מן המשק את זכות השימוש בפירות העבודה, הרי גם עיון קל בתקנות „גיר“ מבטל אותם. הסעיף האומר,

פי החברה רשאית להעביר את נכסיה לבת־החברה (והמשק אף הוא „בת“). מגלה פי אין „גיר“ שולל קיום נכסים מבנותיו. ויש סעיפים על הלנאות לחברים ועל חוזים של החברה עם חבריה, הרי שהמשק שומר על יחידותו והאוטונומיות שלו.

יש סעיף אחד בתקנות שעורר ערעורים והשתוממות — הסעיף על סמכות החברה. משתוממים על ההיקף הרב ועל הזכויות הגדולות שהחברה נוטלת לעצמה. אולם חוץ מן הדמונסטרציה המדינית שישנה בסעיף זה יש לזכור, פי סעיף זה קובע את גבולות פעולתה של החברה בזמן מן הזמנים ובצורך מן הצרכים. אין פירוש הדברים שהחברה חייבת לעסוק בכל הדברים, אלא שאין הם אסורים עליה, פי דברים שאינם נכנסים לסמכות החברה נראים פאסורים, וכשמגלה צורך להרחיב את הסמכות, נתקלים בקושי מצד המנהג האנגלי. לכן שוקדות החברות להבטיח לעצמן סמכות רחבה הרבה יותר מגבולות פעולתן בזמן התאשרן על ידי הממשלה.

יש תפקידים הנכנסים לפי התקנות לסמכות חברת „גיר“ והם נראים בעיני רבים אפילו לא כמזמור שיר לעתיד לבוא אלא כ„שירים על לב רע“, אך באמת יש בהם משום פעולה קרובה. הם מאפשרים השגת זכויות וזכויות שונים ומשאזמתן עם הממשלה בעניני קרקעות, זכות לסידור אשראי איפותיקאי וכדומה. הממשלה אף היא התקשתה בשאלה למה הקואופרציה שלנו מכניסה תפקידים פה רחבים לחוג פעולתה, והאישור של הממשלה שהושג סוף סוף, לאחר משאזמתן ממושך, נותן לנו את האפשרות לעשות הרבה פעולות התישבותיות חשובות ישר על ידי „גיר“.

בתוך הסמכות של „גיר“ נכנסו גם סעיפים על קשרים עם „החלוץ“ ועל תמיכה בעליה מרנחיה. ואל יהיו הדברים קלים בעינינו, גם אם לעת עתה נוכל לגשם אך מעט שבמעט מתקנות „גיר“. כולנו הרי אנו צופים קדימה ומצפים לתוכן אחר, יותר רחב, של תנועתנו, ועתה הכינונו מסגרת שתכיל את תוכן העתיד.

„גיר“ והקרן הקימת

בין הערעורים על סמכות „גיר“ בא גם ערעור על זה, שהיא הכניסה לתקנותיה זכות של רכישת קרקע ורואים בזה התחרות „מסופנת“ לקרן

הקימת. אני מרגיע את החברים. חברת „ניר“ מקוה לישב את חבריה על אדמת הקרן הקימת, והלואי שתספיק הקרן הקימת קרקע לכל חברינו וקיבוצינו שואפי ההתישבות וחסרי הקרקע. הפננה בסעיף זה היא לא להוציא איזו זכות שהיא מידי הקרן הקימת לידי „ניר“, אלא נתינת האפשרות ל„ניר“ להשתמש בזכויות, שאין הקרן הקימת יכולה משום מה להשתמש בהן. הקרן הקימת, למרות רצוננו, הרי אינה עוד הגואל היחיד של הקרקע בארץ-ישראל. והנה, אם יש בשכנותו של משק שלנו אדמת הממשלה, יוכל המשק על פי סעיף זה לקבל בחכירה את האדמה, כך קיבלה תל-אביב אדמת מחלול, אגלת השחר חכרה את האדמה בסביבותיה, החיילים המשוחררים עומדים במשאומתן עד היום. חוץ מזה יש מקרים שאנו רואים צורך ישובי מסוים בחלקת קרקע, והקרן הקימת מסיבות ידועות אינה רוצה לקנות אותה, וקרה כבר שנאלצנו לדרוש מקרן-היסוד שהיא „תתחרה“ בקרן הקימת ותקנה את הקרקע, שאנו רואים בה צורך חיוני והקרן הקימת לא רצתה לקנותה מתוך „פרינציפ“.

מי שרוצה לבחון את מידת ה„שלטון“ של „ניר“ ילך ויבדוק לא את „הסמכות“ אלא את המבנה הפנימי ויתברר לו, כי כוחה של „ניר“ לא בנישול ובהתערבות פנימית בעניני המשקים, אלא בהגברה משקית ובעזרה הדדית. פל סעיף וסעיף שנכתב בתקנות אלו לא בא מתוך רצון של מישוה להשתלט על החקלאות, אלא נתקבל בועידה החקלאית עצמה לפני שלוש שנים, מתוך רצון להגביר את כוחה של החקלאות.

חשש הנישול ושאלת הבעלות

חשש אחד מדאיג מספר חברים: היות ואנו עושים את „ניר“ אידינטית עם ההסתדרות החקלאית הרי שחבר שהוכרח לעזוב את ההסתדרות ינושד מעל הקרקע. גם חשש זה הובא בחשבון ונתקבלה הוראה מיוחדת לשמירת הזכויות של חברים כאלה וגם מונח מיוחד נקבע להם: „חברים גלויים“. לחבר הנלוה בשמרות פל זכויותיו המשקיות, אולם: (א) אין הוא אחראי לחובות החברה, (ב) בועידות יש לו רק זכות דעה מיעצת. הרי שעל נישול אין לדבר כאן. יש רואים קיפוח זכות של החבר הנלוה בחלק זה של התקנה האומר, כי החבר אשר עבד במשק ויצא מן החברה יכול להישאר חבר נלוה,

אם אין המועצה של "נִיר" מתנגדת לכך. בצורך של הספמת המועצה יש רואים הגבלה מסופנת, אולם זוהי אך הוספת זכות לחבר הנלוה, שאין ההחלטה עליו נמסרת פרגיל לרשותה האדמיניסטרטיבית של מנהלת "נִיר", כי אם מובאת לפני המועצה.

בתקנות של "נִיר" יש למצוא בסעיפים שונים הוכחות ברורות לזה, שחברת "נִיר" מכירה בזכויות של כל צורות התישבותנו. בעצם הויכוח, שהתנהל בוועידת פתחתקוה, על דמי־שימוש או דמי־הפחתה התבטא הרצון להבטיח את הצורות השונות של התישבותנו. גם במושג "בעלות" אל נא יתלו בוקי סריקי. בעצם, אין כלל בתקנות המושג בעלות, אולם מכיון שנדון במושג זה בשאלת החוזים, יהיה נא ברור למה מתכוונים במושג בעלות. אין מתכוונים לשלילת זכויות המשק. הזמנים שבעלות כללה כל זכויות האדם על הקנין עברו. עתה מחלקים את המושג לחלקיו, לזכויות השונות שהוא נותן. יש בעלות על גוף הקנין ובעלות על השימוש בזכויות. יש זכות השליטה ויש זכות ההשקטה וצריך להבחין בזה. באדמת מירי, למשל, הבעלות על גוף הקרקע שייכת לממשלה ואף על פי כן הזכויות שישנן לתושבים על הקרקע הן גדולות מאד, והבעלים יכולים רק במקרים של השתמשות לרעה מצד האוחזים להעמיד את הדברים על זכותם.

ואנחנו כולנו איננו רוצים להקים משטר של קנין פרטי, להקים אֶכָר "בעל גוף". מטרת פולנו היא להקים עם עובד וליצור צורות משפטיות, שנתנו את האפשרות ליחיד ליהנות מפרי עמלו, ואולם יבטיחו את זיקתו לכלל ואת היכולת של הכלל להגן על עצמו ועל זכויותיו בשעת הצורך. ואת הכלל אין לראות אך בפועל החקלאי לבדו, אלא בכלל כלל הפועלים, במעמד העובד, העתיד להיות העם העובד בארץ. אנו עדים לזיקת הפרט לכלל לא רק בקבוצה, אלא גם במושב. והיא הולכת ומתגברת. וכן ישנה זיקת המשק של המושב או הקבוצה לכלל הפועלים החקלאי, ושל כלל הפועלים החקלאים לכלל ציבור העובדים, וזיקה זו היא שמיבטחת במניית־היסוד.

מדוע חברת מניות?

אין אני מבין מנין הביטול הזה לעצם הענין של מניות, זה הביטוי של עריבות הדדית. המושב שלנו הרי אינו מתנכר ליצירה הקואופרטיבית.

שהנה אחית לתנועה המתכוננת לשחרר את העולם מן הניצול, וגם בקואופרציה העולמית לא נמצאה צורה משפטית יותר טובה. אמנם, צורה זו לקוחה מן המשטר הקפיטליסטי ויכול להיות שבמשטר העתיד תימצאנה לנו צורות יותר טובות, אולם הרי המבקרים עצמם לא ניערו עדיין את קצנם כליל מן המשטר הקפיטליסטי ולא שיחררו את עצמם מיחסים של חליפין וקנין. עיינתי בזמן האחרון בחוקת הקרן הקימת וראיתי שהיא מאושרת על ידי הממשלה לפי חוקת הטֶרְסֵטִים וכל תקנותיה מותאמות לחוקה זו. וכשמבקרים את חוקת „גיר“ ורואים אותה כדבר מופשט מן התנועה האורגנית וח'שים שהיא תחניק ותשים במכבש את התנועה, יופרו נא את הקרן הקימת שגם היא „מוסד“ וישומו נא אל לב, כי אין רעיון ותנועה יכולים להיות עֶרְטִילָאית בלי דמות הגוף. והצורה שמצאנו לטובה לתנועתנו היא חברת מניות. אולם לא רצינו שחברתנו תיִהָפֵךְ לחברה שהמניה שולטת בה. רצינו להבטיח את זיקתה לכלל ועמידתה לרשות הכלל ומצאנו לזה צורה שלא אנחנו חידשנוה ויכבר השתמש בה הֶרְצֵל ביסוד הקולוניאל-בנק והקרן הקימת, זוהי הצורה של מניות-יסוד.

מניות-היסוד; העיר והכפר

מהי פִּנְת מניות-היסוד בחברת „גיר“? אפשר לראות בהן סכנה עצומה, כאילו תבוא „חברת העובדים“ לועידות לִדְכָא ולהכריע את הכף לאשר תרצה בכוח חמישים אחיו של קולות. צורה זו של מניות-היסוד הרי נהוגה בכל מוסדותינו ועדיין לא השתמשנו בתוקף הזה ולא התנקשנו באוטונומיה של המוסדות ובנדאי לא נגיע לזה גם ב„גיר“. התפקיד של מניות-היסוד הוא קודם כל סמלי, — סמל לאחדות התנועה, היכולה בשעת הצורך להתערב בכיוון חלקיה. ואם יש חרדה, ש„חברת העובדים“ תשתמש בזכויותיה שלא בשעת צורך, הרי אפשר למצוא צורה משפטית שתבטיח למפרע מה הם הדברים שבהם מותר ל„חברת העובדים“ להתערב. הרי הוצאנו את ענין הבחירות, למשל, מחוג זכויותיהן של מניות-היסוד; אפשר למצוא עוד צורות של הגבלה, אשר תבטחנה, כי מניות-היסוד תשתמשנה בזכות הוטו או בזכות האיניציאטיבה שלהן אך בענינים הנוגעים לתנועה כולה. כל הרעיון של „חברת העובדים“ עם ה„בנות“ וה„נכדות“ בנוי על

היסוד של הפרת האוטונומיה של היצירה המשקית. ויש להבטיח לכל מפעל את האוטונומיה שלו בכל עניויו, אבל הוא חדל להיות אוטונומי בעניינים הנוגעים לשכניו ובענייני הפלל. וכנגד טענה זו האומרת: למה לנו מרות מחוץ לחקלאות? אני אומר: אַל תחטאו בנפש העובד. אַל לנו להתנשא בזה שמרבבות העובדים גיתנה כיום האפשרות של יצירה משקית-חקלאית רק לשלושת אלפים. מה שניתן זוהי חובה ולא זכות. ואם יש שאלת כפר ועיר בעולם הגדול, במקום שיש צרכים שונים לפועל הכפרי והעירוני, במקום שיש צורך להציל את הפועל העירוני מתלישותו ואת הפועל הכפרי מבערותו, הרי מבינים כבר גם שם, כי השאלה לא תיפתר על ידי התבדלות. רק הריאקציה והשוביניזם מנצלים עדיין חלוקה זו (ומי שרוצה לקבל מושג מצורת האפר שם, יקרא נא את סיפור-הסיפורים „אדם בארץ“ של שופמן). ואם יש בעולם התאמצות לסדר שכונות עובדים כדי להשיב את הפועל העירוני לחיים אחרים, ואם קרופוטקין ולבדוואר ביקשו דרכים להחזיר את האדם העירוני לכפר ולהכניס את התרבות לכפר, הרי אצלנו אין ויכוח זה במציאות. פולנו בני עיר עם שאיפה יוקדת לקרקע. שאיפה זו תחילתה עוד לפני הציונות: מימי ריב"ל. המשכה בקלישר, הס ופרידלנד, אשר הורישו לנו את יקודם, והנחילו לציונות את השאיפה לעבור מתלישות למחובר. והנבוא אנוחנו לחברינו ההולכים ונטחנים בעיר, שאפילו עיר איננה, ונברא חייץ בין העיר והכפר לבל יתערבו איש ברעהו? גם אנו יוצאי עיר ופעולתנו באה מן העיר, גם הקרן הקימת מקבלת פרוטותיה מן העיר, כי אין לנו עדיין כפר. ולעומת זה רובה הגדול של תנועת הפועלים בארץ רואה את עצמו שבוי ברשות העיר. ואנו לא תמיד באנו להצילו משבוי. ההבינו טובי החקלאים לפרפורי העובד בעיר בשאיפתו להתחבר אל הקרקע? הנה סוף סוף זו הדבר של שכונת-העובדים אחרי כל אי-האמון בתוכנו, ואנו מקוים שהמפעל יקום ותראו איך אלפי אנשי עיר ימשכו לאפשרות היחידה של החקלאות, כשתינתן להם.

המשקים — פרי מאמצי הציובור

וגם זאת אין לשכוח. אַל יתברך איש מאתנו בלבבו, כי יצירתו המשקית לו לבד היא ואין לאחרים חלק בה. גם היותר חרוץ בנו לא פוחד

ועוצם ידו עשו לו זאת. בכל משק חקלאי שקועים מאמצים של אלפים — מאמצי ההסתדרות כולה. ההסתדרות החקלאית בלבד לא היתה גם היא מתגברת על המכשולים, אילו לא עמדה מאחוריה תנועת פועלים גדולה שדבקה ורוצה לדבוק בה. אין ספנה גדולה לחקלאות מן הספנה של חייץ בינה ובין החוץ. לא רק שהתקציב ההתישבותי מתקבל בעזרת תנועת הפועלים כולה היוצרת לחץ וכוח מניע, אלא שחי וקיים קשר לא ינתק בין חלקים שונים של תנועת הפועלים כמו שאפשר לראות בקיבוצים ובפלוגות. לא מקרה הוא, כי כל המוסדות אשר יצרנו — קופת-חולים, ועדת התרבות, „המשפיר“, בנק הפועלים — אינם מוסדות של חלק מן המעמד. שום מוסד לא היה מתפתח במידה כזו ולא היה מקבל ערך כזה בשביל התנועה אילמלא הקיף את כל ציבורנו ואילמלא היה נבנה פמוסד מרפזי לכל חלקי תנועתנו. אין קל מלהפריד. הרי אנו הננו פאן קיבוצי גלויזת, שכבות, אינטרסים, חוגים, אבל אם תנועת הפועלים באה להיות תא לעם העובד שנוצר, עליה לגבור על כל הפירודים התרבותיים, ההסתדרותיים והמשקיים.

כוחה של חוקה

וכשם שאין לבטל את העיר, ואין לבטל את המניות, שבעזרתן הקימונו מפעלים ומוסדות, ואין לבטל את המוסדות, שעם כל ליקוייהם הם מחיים את התנועה, מוסיפים לה כוח ושואבים את הכוח מהערצתנו הצודקת אליהם — כך אין להתחס בביטול גם לחוקה, למשפט ולחברה. תנועתנו השואפת להקמת חברה חדשה פוללת את הכרת חירותו של היחיד, אולם האינדיבידואליזם המופרז, הרואה את היחיד כעיקר וכמטרה, אינו הולם את תנועתנו ואינו נובע מתרבותנו ומצרכינו. באירופה, בתקופות של גסיסת משטרים, יש מקום לבריחה מן החברה, שם היה מקום לביירוניזם ולניטישאניות. כשאין מקום לגבורה ולאישיות יש מקום לגעגועים ולאידיאולוגיה של האישיות הפורשת מן החברה, לרומנטיקה (אשר, אגב, גבורים ואנשי-פעולה לא הקימה). אולם הציונות היא תנועה חברתית. מתוכה צמחו תנועה פ„החלוץ“, גבורים פטרומפלדור, ואלה אינם תוצאות טיפוח אסתטיקה אינדיבידואליסטית, אלא פרי אידיאל חברתי חמור ומטיל חובה. בכל קיומו של עם ישראל תפסה בגולה מקום רב התרבות הפנימית

הכלולה ב„תורה ומצוות“. אנו ההולכים עתה ליצור הני חדש, לא ניצור אותן מבלי ה ל כ ה (ו„נִיר“ זהו פרק מהני העתיד), אנו לא נוכל להיוון מן הפולחן של האינדיבידואליזם המסתפק בעצמו ויוצר אך בכוח עצמו. אנחנו זקוקים לאידיאולוגיה חברתית, אשר תגדל לנו את האישיות היוצרת.

א. ד. גורדון היה זוכר תמיד יחד עם ראשית הפסוק „אם אין אני לי מי לי“ גם את הסיפא „וכשאני לעצמי מה אני“ — קו אִפְיָנִי להבנת האישיות בתוך התנועה החברתית. זיקתו לכלל היא חלק הכרחי, המאפשר לו את היצירה בתוך הכלל.

הבטחת האוטונומיה — בחוים

לא נעלם ממני, שלא הבאנו את המפעל של „נִיר“ גם מבחינה עיונית ומשפטית, לידי גמר, אבל ביקורת שלמה היתה אפשרית אילו באנו הנה לא רק בתקנות, אלא גם בחוים. כי כאן, בחוים, הוא מרכז הכובד, וכל הרוצה לשמור על חופש המפעל והאוטונומיה של המשק אין לו לעשות זאת בביטול „נִיר“, אלא בהבטחת הדברים בפרטי החוזה שבין „נִיר“ למשק, וחבל שעבודה זו לא נעשתה עד עתה. החוזה צריך לכלול את התקנות הפנימיות של המשק ולהיות גמיש להבטיח את שמירת העיקרים החברתיים מצד אחד ואת חופש ההתפתחות הכלכלית מצד שני.

יש בינינו חוששים מפני הסכנה שהסייגים שנקים פיום עלולים אולי לעכב את ההתפתחות המשקית בעתיד. במובן זה נמצא דורנו במצב אחראי מאד, כי כל מפעל שלנו בארץ קובע מגמה של דורות. אילמלא הניח דורנו את היסוד לדיבור העברי מי ידע, מה היתה תרבותנו העתידה. אילמלא הנחנו ביסוד תנועתנו את העיקרים המוסריים שלנו, היתה כל צורת החיים שלנו ושל הדורות הבאים אחרת. יש אך להאמין, כי עם התפתחותה של תנועתנו, יהיה בה די אומץ ותוקף ודי כוחות פנימיים להביא את השינויים והתיקונים הדרושים במפעלינו במגמה הדרושה.

השעה דוחקת

עתה אגש למה שצריך היה להיות עיקר הרצאתי. אני רואה את הקמת „נִיר“ למעשה מבחינה ארגונית, כספית ופוליטית כחובת אשעה.

רבים מאֲתָנוּ זֹכְרִים, פִּי אֲטִינְגֵר תִּבַּע זֹאת מֵאֲתָנוּ לִפְנֵי שְׁנַיִם אַחֲדוֹת, וְכִשְׂרוּפִין תִּבַּע קֶרֶן הַתִּישְׁבוֹת, דֶּרֶשׁ אֲטִינְגֵר קֶרֶן הַתִּישְׁבוֹת הָעוֹבְדִים, אוֹלָם בְּאוֹתָם הַיָּמִים הֵיינו שְׁקוּעִים בְּהַקְמַת מוֹסְדוֹת אַחֲרִים. הָעִיר בִּלְעָזָה הִרְבָּה פּוֹחֹת, וְהַהִסְתַּדְרוֹת הַחֻקְלָאִית לֹא גִילְתָה אֶת הָאִינִיצִיאַטִיבָה שֶׁבָּה נִתְבַּרְכָּה בְּשָׁנִים הַקּוֹדְמוֹת וְאֵנוּ הַחֻמְצָנוּ מִסְפָּר שֶׁל שְׁנַיִם. עֵתָה עוֹמְדִים אֵנוּ לְגִרּוֹם נֹזֵק לַחֻקְלָאוֹת אִם לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזִמְנָה הַקְּרוֹב לְשֵׁם בִּיסוּסָה שֶׁל „בִּיר“.

מִבְּחִינָה מִשְׁפֹּטִית אֵין לְדַחֹת אֶת הַדְּבַר, פִּי עֵתָה הוּא הוֹמֵן לְקַבּוֹעַ אֶת הַכֶּרֶת „בִּיר“ עַל יְדֵי הַהִסְתַּדְרוֹת הַצִּיּוֹנִית וְהַכְּנַסְתָּה לְתוֹךְ הַחֻזִּים עִם הַמִּתְיָשִׁבִים. עֵנִין הַחֻזִּים בְּגֵר כֶּבֶר וְאֵין לְדַחֹתוֹ עוֹד. וְעִידָה זוֹ לֹא תוֹכֵל לְהַתְפוֹזֵר אֶלָּא אִם פִּילְתָה מִלֵּאכְתָּה בְּעֵנִין סִיפּוּם הַחֻזִּים, וְאִם יַעֲשֵׂוּ הַחֻזִּים בִּלְעָדֵי „בִּיר“, יִהְיֶה קֶשֶׁה מְאֹד לְתַקֵּן זֹאת. גַּם בְּתוֹכֵנוּ יִשְׁנֵם יִסְדוֹת שֶׁבְּהַפְקָרוֹת נִיחָא לָהֶם וְעַם גַּמֵּר הַבִּיסוּס יִכּוֹלִים יִסְדוֹת אֱלֹהֵי הַהִתְגַּבֵּר בְּמִשְׁקִינוּ. גַּם יַחְסִינוּ עִם הַהִסְתַּדְרוֹת הַצִּיּוֹנִית אֵינֵם בְּטוֹחִים לְגַמְרֵי. אִמְנֵם כֹּל מִי שֶׁמִּילֵּא אֶת תְּפִקֵּד הַנְּהַלֵּת הַהִתְיָשְׁבוֹת בְּצִיּוֹנוֹת עַד עֵתָה — רוֹפִין, אֲטִינְגֵר, קֶפְלֵנְסְקִי — הַבֵּינן, פִּי הַהִתְיָשְׁבוֹת לֹא תוֹכֵל לְהַתְנַהֵל בְּלִי הַבְּנֵה הַדְּדִית עִם אֲרָגוֹן הַמִּתְיָשִׁבִים. אוֹלָם אֵין וְלֹא יוֹכֵל לְהִיּוֹת לְנוּ הַבְּטַחוֹן פִּי תְּמִיד יִלְכוּ הַדְּבָרִים בְּמִסְלוֹלֵם הַנְּכוֹן בְּהִסְתַּדְרוֹת הַצִּיּוֹנִית, הַנְּמַצָּאת תַּחַת הַשְּׁפַעַת יַחְסֵי הַפּוֹחֹת הַפּוֹלִיטִיִּים. וְעֵתָה הִיא הַשְּׁעָה שֶׁאִפְשֵׁר לְקַבּוֹעַ אֶת הַיַּחְסִים בֵּין הַנְּהַלָּה הַצִּיּוֹנִית וְהַהִסְתַּדְרוֹת הַחֻקְלָאִית, וְכֹל מִי שֶׁיִּגְרֹם לְהַחֲמִצַּת הַשְּׁעָה עֵתִיד לְתַת אֶת הַדִּין לִפְנֵי תְּנוּעַת הַפּוֹעֲלִים.

גַּם מִבְּחִינָה כְּסָפִית עֵתָה הִיא הַשְּׁעָה. קֵל, כְּמוֹבֵן, לְהִסִּיחַ אֶת הַדַּעַת מִעֵנֵינוּ הַהִסְתַּדְרוֹת הַחֻקְלָאִית. יֵשׁ לְנוּ הִרְבָּה מוֹסְדוֹת הַתּוֹבְעִים פְּעוּלָה כְּסָפִית וְלִפְנֵי שֶׁיְהִיָּה לְנוּ הַנוֹשֵׂא הַמִּיּוֹחָד לְכַךְ, לֹא נַעֲשֶׂה אֶת הַדְּרוּשׁ לִיצִירַת הוֹן עֲצָמִי. וְאֵנִי מְקוּהָ, פִּי בְּרַגַע שִׁיּוּחַלֵּט לְהַקְדִישׁ אֶת הַפּוֹחֹת לְהוֹן עֲצָמִי לְשֵׁם הַתִּישְׁבוֹת הָעוֹבְדִים, יִמְצָאוּ הָעוֹבְדִים הַנְּאֻמְנִים, אֲשֶׁר יִקְדִישׁוּ לְמַפְעַל זֶה אֶת פּוֹחֹתֵיהֶם. הַשְּׁנָה מְקוּיָם אֵנוּ לְשָׁנַת בְּרַכָּה וְגַם זֶהוּ נִימוּק לְהַחִישׁ אֶת הַכֶּנֶת הַכֹּלִי, וְאִם נִצְלִיחַ בְּעֹזֶרֶת 5000 הַחֲבָרִים הָעוֹבְדִים בְּחֻקְלָאוֹת וְהַחֲבָרִים הָאֲחֵרִים הַחַיִּים אֶת גּוֹרֵל הַחֻקְלָאוֹת לְהַנִּיחַ יִסוֹד לְמִמְכֵר 10,000 מְנוֹת בְּאַרְץ, נֹכֵל לְצַאֵת לְגוֹלָה בְּמַפְעַל כְּסָפִי כְּבִיר וְגַם נֹכֵל לְהַתְחִיל בְּרִכִּישַׁת אֲשֵׁרָאִי כְּלִשְׁהוּ,

גם לשם התפקיד המדיני רצוי להקדים את הקמת „נִיר“. בזמן האחרון נתחדשה בציונות המלחמה על קרקעות הממשלה, אולם אין להן תובע ממשי. הייתי שמח מאד אילו עשתה זאת הקרן הקימת, אבל איני יודע אם יש לה הרצון והכוח לזה. ומי עוד פהסתדרות הפועלים המתישבים תוכל לדרוש קרקעות לחברים; ומי עוד מתאים לזה פהסתדרותנו, שאין עליה עול הנימוסים הפוליטיים וגם ימצאו לה הקשרים החיצוניים והכוח להרים גם בפרלמנט ובחוגים רבים בחוץ-לארץ דעת-הקהל לטובת דרישותינו.

מוסד למחקר כלכלי

ועוד רואה אני פעולה קטנה וחשובה. דובר כאן בוועידתנו הרבה על הצורך בשיטה. ויודע גם אני להעריך סדר ושיטה, אולם תנועת הפועלים ידעה מעודה להבדיל בין שיטה של יצירה ובין תביעות של שיטה באמתלה של עצירה. לדאבוננו הגדול ראינו בשנים האחרונות בציונות, כי כל מי שעשה עבודה של יצירה, אם בקניית קרקעות או בפעולה משקית וכלכלית, כל מי שגילה חוש עמוק להבנת המציאות — רופין, למשל — נאשמו בחוסר שיטה. וכשם שהרביזוניזם הדוגל ב„שיטה“ מדינית פוסל את כל עבודתנו הפוליטית בארץ באמתלה של חוסר שיטה, כך ישנו בציונות רביזוניזם כלכלי, המתחיל מדה-לימה וגומר בהלפרן שתכניתם מתבטאת בזה שהם, על יסוד הנחות כלכליות צודקות או בלתי-צודקות ומתוך התנכרות גמורה למציאות הכלכלית, תובעים שיטה בניגוד לפעולת היצירה בארץ, שהיא לדידם „חוסר שיטה“. בזה אינני מלמד זכות על בערות. בגר אצלנו, בלי ספק, הצורך לצאת מגבולות האמפיריקה, להקיף את המציאות ולשלוט בעתידנו. תנועתנו היא תנועה יוצרת ולא תוכל להגיע לשיטה משוכללת של עמידה. בכולנו פועם יצר היצירה ודוקא מתוך כך אין להשלים עם זה שנהיה לעולם תלויים במומחיות מן החוץ. הפועל של הסתדרותנו אינו יכול לראות את עצמו אך כפועל, אשר לו עמל-הגוף, והידיעה — לאגרונום. הוא שאף כל ימיו לאחד את העבודה עם הידיעה, ועתה, כשמשקנו הולך ומסתעף ונעשה קשור עם שוק ועם ארגון רחב, אין להניח כי כל אחד מאתנו יצטרך פתינוק בן יומא ללמוד אך מן החוג הצר שלו ולסמוך בשאלות המקיפות על מומחים ורביזורים מן החוץ.

להעמקת עבודתנו ולמלחמה על עצמותנו דרוש לנו מוסד מחקרי בשביל אנשי המשק שלנו, שתהא האפשרות ללמוד בו את תנועת המשק שלנו ואת החוקים והגורמים של מציאותנו הפלפלית. חלק מפוחותינו נצטרך להקדיש לחקירת כל שאלות הפועל וההתישבות במשקו ובמושבה. ויעמדו נא גם המדע וידיעת הטכניקה בהתישבות ושיטות ישוב לשירותנו ולמלחמתנו ברביזוניזם הפלפלי.

אלה הן העבודות שאני רואה לפני „גיר“, ולא פחזון ימים רחוקים. החיים תמיד עוברים עלינו. פשיצרנו את הקבוצה והקיבוץ, פשכבשנו את הכיבוש הראשון, לא ידענו מה צפון ביצירותינו, לא ראינו מראש את כל התפקידים שלהם כיום, ואין גם מי שימשש את האפשרויות הרחוקות הצפונות בחברת „גיר“.

יש לי ההפרה שועידה זו, אשר תוציא לפועל את אשר הוטל עליה מטעם הועידה הקודמת, תקח את מכשירנו המישב, את הסתדרותנו, תוסיף לו פלדה ותיצוק לעורקיו פוח חדש, ואז יהיה ערכו רב לא רק לגבי משקינו, אלא להתישבות כולה, לעתידו של מעמד הפועלים, לעתיד העם כולו.

תשובה לדברי חברים

אודה, כי לקראת fight איני מוכן, אולי מפני שאינני מוכשר לזה, ואולי מפני שנשארתי נאמן למסורת המשפחתית של תנועתנו והייתי רוצה, פי נכוון את דברינו להסברת הענינים העומדים לפנינו, הדורשים בירור יסודי, הייתי אומר — בירור מדעי. ומצטער אני שחברי להרצאה, אשר תמך בקצת הנחותי, השקיע כל כך הרבה מפשרונו בדברים שריח נקמה אישית נודף מהם. אני בתור מי שמונה את עצמו על דור הזקנים בארץ, חושב פי חובה עלינו להקל את קליטת הפוחות הצעירים מן העליה החדשה ולהעריך את הפשרונות גם של חברים ממפלגות אחרות. ארצנו אינה פה עשירה בכוחות עד שנוכל לולול בהם, ורואה אני צורך להעיד, פי את דברי ליבינשטיין שמעתי בענין רב מאד.

אשר למדע, הרי לטובת נואמינו ולתועלת המדע מוטב שלא נשתמש בקלות באיציטלה של מדע ובכינוי „זוללי מדע“. פהגדרתו הנכונה של וילקנסקי, משול המדע למשקפים, ואולם עיני האדם הן הרואות והמשקפים אינם אלא פלי-עזר, ואין פלי אחד שוה לכל איש. ואם יש בין פועלי ארץ ישראל לעג למדע, הרי אין זה „גנדרנות עגלונית“ ואין זה שנאה למדע, כשם שהלעג שלעגו לרופאים, מאבן-עזרא ועד מולנר, לא היה לעג לחכמת הרפואה, אלא לרופאי-השוא וילהתנשאותם. אין לעשות מזה ויפוח על ערך המדע.

גם ארלוזורוב אמר, כי האכר במשקו מבין יותר מפרופסור קליפורני. זה נכון לא רק ביחס למשק, אלא גם לעוד דברים שבהם משקיע האדם את נפשו. שמעתם בודאי פולכם את השם של אליזה רקליו, הוגה דעות אנרכיסט, וגיאוגרף חשוב בדורו. כשנתעזרה תנועת „ביל“ו“ היו מצעירי ישראל שפנו לרקליו שיפתור להם על פי המדע, אם יש לעלות לארץ-ישראל או לא, ורקליו הסביר, כמובן, כי לפי התנאים הפלפליים, המדיניים והתרבותיים של ארץ-ישראל אין לתלות בה תקוות. הסברתו זו עמדה על גובה המדע, אך לא התאימה למציאות. ועל החברים שלמדו באירופה לדעת, כי אין אבסולוטיזם במדע, על כל פנים לא בשאלית המוסר והחברה.

ומשהכניסו לויפוח דברי תורה, עלי להעיר לחבר ברנשטיין — אשר גילה הבנה רבה בעיני „ניר“, בצורך הסייגים וההון העצמי, אלא שהכפיה רעה בעיניו, פיון שהביאה למעשה העגל, — כי מבין אני את א. יפה, המתעב את כל המשליט רעיונות בזרוע והוא מעיו גם לצאת נגד נביאי ישראל, אשר לא נמנעו מלהכניס צדק גם בזרוע, אולם החבר ברנשטיין הלא אינו מתנגד למשה רבנו, ולמה מתנגד הוא לכפיית הר פגיגית. ויאמר נא אגב, כי כל הדברים על הכפיה אינם מיוסדים כלל על המציאות שבתוך ההסתדרות ו„חברת העובדים“.

וחבר אורי גם הוא מודה בכל החוקים, אלא שמתנגד הוא למניות, שאינן לפי המסורת שלנו. ואמנם בהיסטוריה שלנו אין זכר למניות, אולם גם סרטיפיקטים לא היו בזמן יציאת מצרים ואנו משתמשים בהם פעם כדי לעלות לארץ-ישראל, כי מוכרחים אנו להסתגל למציאות.

מזקני חברינו דיבר פאן צבי יהודה בהתמררות בלתי־מובנת. נתגלה בו איזה רצון ללבוש איצטלה של נרדף. אולם גם אליעזר יפה, אשר ודאי לא יוכל להתאונן על סתימת פיו בהסתדרות, מצא לנחוץ לכתוב על „שתין פולסין דְנֹרָא” וכדומה. הייתי מבין התמררות זו בפי בור אפרים, אשר פקדו עליו פה את עוון חבריו בחוץ־לארץ כשדיבר דברים טובים מאד, שאין להם זכר באידיאולוגיה של חבריו, אולם מנין לצבי יהודה הרשות לדבר על „הַרְרֵרֵס” בכמה רישים, כאילו מי שהוא מתנקש בוכיותיו? ולמה תביעה זו של זכויות היסטוריות? לי אין חולשה לשכוח חסד נעורים, אולם איני חושב, פי לבעלי־עבר בתנועתנו יש זכות לזלזל בהוזה, לראות את גילום מחשבת התנועה פיוס אך פ„חֹבֶרֶת אפורה”, לקרוא לתקוותינו הפספיות „קומבינציות של פורסה”, לרמוז שוב לכוח המשטרה גם לאחר ההסברות, שדוקא „ניר”, שבכוחו יתאָשר משפט החברים, תגביר את האוטונומיה הפנימית ותשחרר אותנו מן הזיקה לערכאות. ואם אסור כל כך האישור הממשלתי לגבי מוסדותינו, למה אין חברים אלה מתנגדים להשתדלותו של הועד הלאומי להתאָשר אצל הממשלה?

דבר אחד מוכן לי בדברי צבי יהודה, פי הוֹן עצמי שלנו מסופן בתור פְּרָצְדֵּנט ל„אגודת ישראל” ול„מזרחי”. אולם אם הוֹן עצמי מעמדי הנו מסופן, מי זה התיר את בנק־הפועלים, „המשפיר” ו„סולל־בוֹנֵה”? ולמה דיברו חברים אלה בשעתם על יצירת קרן עבודה ב„הפועל הצעיר”? האם מה שהיה מותר אז ב„הפועל הצעיר” אסור עתה בהסתדרות? לדעתי, ההסתדרות פולה, בעבודתה הישובית, בנויה על הרעיון של הוֹן לאומי. ובאותה „רעידת הגדודים” המפורסמת נתקבלה החלטה מפורשת על ההוֹן הלאומי; ועל הצורך בקרן מעין „קרן היסוד” דיברתי אני בימי המלחמה בוועידה החקלאית ברחובות וכתבתי בקובץ „בעבודה”.

למעשה נפתרה שאלת ההוֹן העצמי בתנועתנו זה כבר, פי לא יכולנו להישען אך על הקרנות הלאומיות. כל מעשינו אינם אמנם צרכים מעמדיים בלבד, אלא צרכי הארץ והעם, אולם יש גם מציאות והיא אומרת, פי הקרנות נמצאות אך באופן רשמי בידי העם פולו ולא תמיד הן לאומיות על פי תכנון. אפילו הקרן הקימת עשתה במשך 20 שנות קיומה הרבה מעשים מעמדיים שלא פרוחנו ושלא לפי צרכי העם. אם בזמן הרעב לקרקע בנתה הקרן

הקימת את שכונת נורדיקה ומסרה אותה למאתים אנשים פרטיים, מבלי להקים כל סייגים נגד ספסרות וניצול הדיירים, הרי עשתה בזה הקרן הקימת מעשה אנטטי-לאומי. לא פעם אני נלחמים עם הקרנות הלאומיות על תכנון הלאומי. מוסדותינו אנו, להיפך, צורתם היא מעמדית ויש שהם נראים בעיני זר כמתחרים עם המוסדות הלאומיים, אולם תכנם הוא התוכן הלאומי והם משמשים מילויים חשובים למוסדות הפלליים מבלי להתחרות בהם כלל.

בזמן שהיתה בארץ משלחת „פועלי-ציון“, היתה דעת המיעוט של המשלחת, כי את עבודת ההתישבות נעשה על יסוד הון של פועלים בלבד, אולם אנו הבינונו כי זהו חלום שוא. אין תקווה שקרנותינו תתקרינה בהיקפן עם הקרנות הפלליות. קרן היסוד תהיה תמיד המוסד המישוב והונגו יהיה אך היסוד התוסס המעורר אותה לפעולות. דוגמה לכך תשמש הקפא"י, אשר בכוח האיניציאטיבה שלה ושל המרכז החקלאי ובאמצעיה הדלים עשתה בזמן המלחמה מעשה ישובי ופוליטי, אשר אין ערוך לו. הקימונו בגליל ארבעה ישובים, אמנם נענים וסובלים, אך הצלנו בזה לישוב העברי מחוז שלם והזנונו בכוחנו הדל מכונה כבדה של מוסד, העומד מחוץ לעבודת ההתישבות הלאומית.

מפחד ההתחרות אפשר היה לומר לנו גם בבואנו ליסד את בנק הפועלים: הנה קיימים הקולוניאל-בנק והאפ"ק ואתם באים להקים עוד בנק קטן ומתחרה, כי האפ"ק בתור בנק לאומי הרי צריך באמת לעסוק בהתישבות פועלים — אולם אילו הוציא בנק הפועלים חוברת על מה שעשה, אילו היה מבליט את התוכן החברתי והישובי של פעולותיו, כמה כספים הוא הזין לפעולה גם מכספי האפ"ק, כי אז היה ברור וגלוי לכולם התפקיד ההתישבותי הגדול שמילא בנק הפועלים באמצעיו הדלים. אין אני חושש להשליה ולהגזמה. לא היה עוד מפעל עצמי שנקים, אשר לא יהיה מנוף לפעולה ישובית חשובה בארץ.

חבר לופט מדגיש את דלות כוחנו, ומחשב, כי אם נשקיע את כל הכספים, שאנו מקוים לאסוף לקרן התישבות עצמית בשנים הראשונות, נצליח להקים רק שני מושבים. אולם פיצד זה חושב חבר לופט ש„גיר“ תוציא בדרך בלתי מחוכמת כזו את כספיה? „גיר“ תראה את תפקידה לא בבנין משקים מכספיה, כי אם בזה שתרכז ותניע כספים להתישבות, תשמש

התחלה ותשתתף במפעלים שונים ורבים, והתישבות מובדלת באמצעה בלבד לא תקים.

אם, אמנם, אין לנו אפשרות לקבל את תנאי ברנדייס שהפועל ישתתף באמצעיו הפרטיים בהתישבות, יש לשאוף לכך, שתנועת הפועלים תכניס נדוניה משלה בהתישבות. היחיד הנו אצלנו מחוסר אמצעים, אולם הציבור יכול וצריך להיות עשיר.

וכאן מלים אחדות לבן־אפרים. הדברים שאמר מתוך לבבו ועבודתו היו חשובים, אולם משפתח בפרוֹזיאולוגיה המזלזלת בקרנות הלאומיות, אמר דברים שאין להם שחר. הוא שאל, למה זה אנו משתתפים בקרנות הלאומיות בשעה שלא תהיה לנו לעולם הכרעה בקרן היסוד ובקרן הקימת; הלא אלה הם מוסדות בורגניים. ושאל אני את בן־אפרים, האם ככה מתיחס סוציאליסט לרכוש המדינה? האם מפקיר הוא רכוש זה לרשות המעמד הבורגני? ואם הבאנו לידי כך, שמעמדות אחרים ישתתפו אִתנו בבנין הארץ ונוסד מוסד לגאולת הקרקע לצמיתות להתישבות העובדים, האין כל סוציאליסט צריך לראות בזה נצחון הסוציאליזם, נצחון האומה על מעמד, נצחון מעמד הפועלים על מעמדות אחרים?

ואיזו רשות יש לזלזל בנצחון סוציאליסטי זה, אם בצורה מהוגנת כבן־אפרים פה או בצורה בלתי מהוגנת כחבריו בחוץ־לארץ? לפועלים יש כבר פיום הכרעה בקרן הקימת וקרן היסוד, לא מפני שגם באי־פוחם יושבים במוסדות אלה — אלא בכוח עבודתם ויצירתם.

חלק מדברי ארלוזורוב אני נכון לקבל כמילויים לדברי: דבריו על הצורך בפיקוח חברתי, על שיווי הזכות של כל צורות התישבות בתוכנו, על האוטונומיה המשקית וכדומה. ואם אין בעצם קביעת המושגים דמיי שימוש זדמיי־הפחתה כדי לבטא את חופש זכות הקיום לצורות התישבות שונות, נכון אני לקבל סעיפים מפורשים בענין זה. אולם יש בדברי ארלוזורוב חששות ופחדים שאין אני גורסם: איזה צורך יש לארלוזורוב למעט את ערכה הכספי של „ניר“ ומה ראה על כך להעביר אלינו את הויכוח הישן נושן בהסתדרות הציונית בדבר שיטה כספית מרוכזת או מפורדת לקרנות? האם רק שני מכשירים כספיים ישנם להסתדרות הציונית? והלא ישנם גם הקולוניאל־בנק, האפ"ק, הבנק־האיפותיקאי, החברה להכשרת־

הישוב ועוד. שאלה גדולה היא, אם כדאי לבטל את כל אלה ולעשות „מכל הגויים הקטנים גוי אחד גדול“.

אולם אם נגיע פעם לשיטת ריכוז כספי, תסגל את עצמה גם „ניר“ לזה. היתה כבר פעם הצעה לרכוז את כל מגביותינו במגבית אחת לבנק הפועלים וישבו אִתנו בישיבה ד״ר רופין ועוד, ולא הסכימו לזה. עושים אנו עוד נסיון לרכוז כמה פעולות בקפא״י, אולם אין אני מבין למה יצא הקצף על „ניר“? עד עתה הלכנו בדרך הדֶּצְנֶטְרָלִיזָצְיָה ודוקא מתנגדי „ניר“ הלא הם מתנגדי הֶצְנֶטְרָלִיזֶם. ואני רואה דוקא מבחינת צרכי התעמולה הרבה מעלות לשיטה המפורדת המביאה אֶתה בכל פעם מפעל חדש למשוך את תשומת-לב הציבור. הנה חברות שונות לא משלבו „קהילית-ציון“ ו„משק“, אשר לא הכריזו על ריכוז הפעולה הציונית בידיהן, מצאו להן דוקא שוק בחוגים היהודים השונים, ודוקא חברת בְּנֶדְרֵלִי, בעלת הפרטנסיות המונופוליות, לא עשתה גדולות.

ותִמָּה אני על ארלוזורוב שראה צורך להשקיע כל כך הרבה פוחות להוכיח, כי אין לנו תקוה להלנאה. כדאי להשקיע פוחות להגשמת התקוה, לכפירה אין כדאי הדבר; כי אין בתקוות אלו כל רע. הן אך ד׳חפזות לעבודה. ומי זה יתִּפֶּן עד היכן מגיעה האילוזיה ואיפה מתחילה התקוה המבוססת? אילו באו אלינו לפני שנים אחדות ואמרו לנו, כי תהיה לנו מגבית של רבע מיליון דולר, פלום היה מי מאמין? הרי זה הִיָּה או סכום עצום גם לגבי הקרנות הפלליות.

בשאלת הפיקוח החברתי הוכיחו גם ארלוזורוב וגם וילקנסקי, הראשון, כי אין צורך בקונטרולה, והשני — כי היא ישנה במציאות. התנאים הקשים בחקלאות שלנו עושים את הקונטרולה למיותרת, לדברי ארלוזורוב, או היא היא הקונטרולה, לדברי וילקנסקי. אין אני רוצה להביא ראיות מסתירות הגיוניות שונות אשר בדבריהם, אולם המציאות פסלה כבר הוכחה זו. החקלאות בארץ בהיותה נתונה בתנאים קשים כבר התפחשה לעבודה העצמית והעברית, ומציאותנו הפלכלית מראה, כי גם במשקיני ישנם ניצנים של עבודה שכירה, ונחלת-יהודה תוכיח, ואל נחפה לספנות עד שתבואנה, כי אז — וזוה מספים אני לארלוזורוב — כבר לא יעזרו הסייגים. בזמן הנחת היסוד חשוב לסדר את הפיקוח, פיקוח של יצירה, אשר ידריך ויעזור.

ואין לראות את הפיקוח כמקל-חובלים ולתארן כמפלצת. בדרך כזו הרי אפשר להציג גם את המרכז החקלאי כמפלצת, כי מי כמוהו מתערב בעניני המשקים, ובכל זאת אין קובל על התערבות זו, כי היא פרי המציאות ואחד מתנאי התלפדותנו החברתית. העזרה ההדדית והפיקוח החברתי קשורים אצלנו כך, שקשה להציב גבולות ביניהם. הנה הבנק, למשל, אין לו כל זכויות של פיקוח לפי תקנותיו, ואף על פי כן הנו גורם חשוב מאד ברגולציה של חיינו המשקיים והפנימיים.

אני דיברתי על קואופרציה ולא על סוציאליזציה, כי במלה סוציאליזציה מכניס כל אחד מהרהורי לבו. פננתי לא לקואופרציה פסיבית, אלא לקואופרציה אשר תנהל את התישבותנו העצמית. וכאן תוקף ארלזורוב קשה את בנינה של חברת „ניר“. סעיף כ"א גורם לו ביחוד מתיחות עצבים. סעיף זה נותן רשות לחברה „לקבוע את עיקרי השיטה של מכירה וקניה“. אולם את הדבר הרע הזה הרי אנו עושים כל השנים. קביעת מחירים על ידי החברה זהו דבר אבסורדי, אולם קביעת השיטה של המחירים אינה מוציאה את ההתחשבות עם השוק.

טענים עוד נגד סעיף זה מטעם ההתנגדות להוספת אפרטים, כאילו „ניר“ באה להתחרות ב„משביר“. אבל גם העזרה לחברים חולים נכנסת, למשל, לסמכותה של „ניר“, וברור, כי העזרה של „ניר“ לחברים החולים תוגש לא על ידי אפרט מיוחד, כי אם על ידי קופת-חולים וכך יעשה ממכר התוצרת על ידי „המשביר“. דוקא ארלזורוב, בהציעו כי „ניר“ לא תהיה אידנטית עם ההסתדרות, מוסיף מוסד ואפרט, אך אם „ניר“ אינה אלא הלבוש היורדי של ההסתדרות, אינה באה להקים אפרטים מקבילים, כמו שאין אפרטים כאלה להסתדרות ול„חברת העובדים“.

ולעצם שאלת הזהות. מקבל אני בשלימות את הגדרתו של אליעזר ה פהן: „ניר“ אידנטית עם ההסתדרות בהרכב האישי ונפרדת ממנה בתפקידיה. זו התשובה לארלזורוב בדאגתו, פן נפקיר את הענינים המקצועיים והפוליטיים של ההסתדרות לשם אישורה. אם רוצים אנו לדאוג לכך, ש„ניר“ תהיה הביטוי הנאמן של ההסתדרות, אין דרך טובה מזו, שכל חבר יקבל יחד עם פנקס החבר גם מניה של החברה, ו„ניר“ לא תהיה אז אלא ההסתדרות, ולא תוכל לחטוא נגד עצמה. יש גם לקבל הגבלה

נוספת, ש„גיר“ תחליט אך בענינים שהוחלטו כבר בוועידת ההסתדרות. כל פרינציפ של חברות ב„גיר“, שיהא שונה מן הפרינציפ שעליו בנויה ההסתדרות החקלאית, עלול להביא לידי פירוד בין „גיר“ וההסתדרות על ידי כך שיהיו בהסתדרות אחת חברים וגופים שאינם בהסתדרות השניה. לפיכך אין להבין את החבר אליעזר הפהן, שהגדיר פה יפה את ענין האידנטיות, ואף על פי כן הוא מדבר על חברות קולקטיבית. גם החברים אלקינד, ארלוזורוב ווילקנסקי הגינו על החברות הקולקטיבית. מה פננתם? אם התכווננו להבטיח את האוטונומיה של התא המשקי, הרי אין זו תלויה כלל בחברות. החברות מתבטאת אך ברכישת מניה ונותנת זכות להצבעה, והשאלה היא, — אם קיבוץ או מושב ירכוש פקולקטיב 100 מניות, היצביעו כל 100 מניות פאחד, ואם נחלקו הדעות בקולקטיב, היפגע המיעוט לרוב? אז, נדמה לי, צריך החבר אליעזר הפהן, שהגן בפני על זכות היחיד, להילחם גם פאן על זכותו של המיעוט בקולקטיב. ובקשר עם זה מופיעות שאלות יורידיות שונות: הקיבוץ קנה מספר מסוים של מניות; מספר ידוע של חברים עזב אותו והנה חברים אלה נשארים „מחוסרי פספורט“, והקיבוץ נעשה בעל מניות יותר ממספר חבריו. אלא אם כל מיעוט בקיבוץ יכול להצביע פרצונו וההצבעה תהיה לפי מספר החברים הנוטים לדעה זו או אחרת, אז נשאלת השאלה — מה טיבה של המניה הקולקטיבית? מבין אני את החבר אלקינד — בכמה הזדמנויות הוא ביטא את הרצון להשלת הקיבוץ על היחיד. גם הפרת האידנטיית שתבוא על ידי כך תעזור אך להגשמת הרעיון השני, שאין אלקינד מגלה לנו אותו פאן, אולם גילה אותו בכמה הזדמנויות אחרות, בדבר הפרדת הפעולה המקצועית והמשקית. ואם פי יש לתמוה, איך זה מתאחים רעיונות כאלה עם הטפה להכנסת תוכן חברתי למשק, הנה בכל זאת יש להבין את הקשר ביניהם ובין התכנית של חברות קולקטיבית, אשר אין לה תוכן ואין בה כל צורך אם לא לשם השלטת הקיבוץ, הפרדת הפעולות והפרת האידנטיית בין „גיר“ וההסתדרות החקלאית. אלקינד מגן בתוך „גיר“ גם על הדמוקרטיה פנגד ההיררכיה והנו מציע לנו להעביר את כל השאלות החשובות לוועידה הפללית. אכן אין אמצעי טוב מזה לעכב בהסתדרותנו כל פעולה חיה. אין אני מחסידי הביורוקרטיה ואני אצטרף לכל מיני הצעות של סייגים פנגד ביורוקרטיזם.

אסכים ברצון להעברת הפריורגטיבים ממוסד פועל למוסד מחוקק, אסכים גם להגבלת זכות ההצבעה של מניית-היסוד אך בשאלות שניתנו עליהן הוראות מן המוסד המחוקק, אולם בתנאי אחד, שהמועצה הנבחרת, אשר הנה בבואת הוועידה — ולא הוועידה עצמה, שפה קשה לכנס אותה — תהיה המוסד המכריע. בתקנות המועצות ניטלה כבר ממניית-היסוד הזכות להשתתף בבחירות המוסדות הפועלים והרי ידוע, כי תוצאות הבחירות קובעות לעתים את גורל העבודה יותר מאשר כל מיני החלטות המתקבלות בוועידות. לשם הבלטה יותר בהירה של שמירת הסובְרַנְיוּת של הוועידה אפשר עוד להגביל את הזכויות של מניית-היסוד ולהעמידן על שלושה סעיפים: (א) זכות הוֹטוֹ עד להחלטת מועצת „חברת העובדים“, והמרפז החקלאי רשאי לדרוש מועצה תכופה במקרים כאלה. (ב) מניית-היסוד רשאיות להשתמש ביפוי-כוחן בכל מקרה של שינוי תקנות ב„ניר“. (ג) בשאלות התישבות חדשה, שהרי אלו אינן אך שאלות של המתישבים חברי „ניר“, ואין זה פוגע כלל באוטונומיה שלהם. הגבלות אלו מסירות כל פחד של השתלטות ומבטיחות עם זה את אפשרות האיניציאטיבה והפעולה. היתד בדברי אלקינד היו חששותיו, פן נרכיב אֶלופים לראשינו ונמכור את הבכורה שלנו — את עצמאותנו — בגלל השאיפה לפעולות רחבות. ונכון העיר בן-ציון, כי האוטונומיה של המוסד תלויה לא רק בזכויותיו אלא גם באפשרויות הכספיות והמשקיות שלו. שיטת ה„נעפ“ ברוסיה, הפיקוח הכספי של חבר הלאומים על אוסטריה, והמשא-ומתן עם חברות שונות בקשר עם הסוכנות היהודית בציננות, הרי אין לראות בהם מכירת הבכורה. ואינני יודע מה יעשה החבר אלקינד, פשתודמן לו אפשרות של מפעל משקי חשוב בשותפות עם מישהו? ודוקא בתקנותינו הובטח, כי מנהלת „ניר“ לא תהיה רשאית למכור זכויות, וכי חתימת חוים עם בעלי מניית-בכורה תדרוש אישור של ועידה כללית של „ניר“.

מישהו רצה להסיק מן התקנות כאילו המשק יצטרך לשלם ל„ניר“ כסף שלא הושקע בו כלל, לאחר שיגמור לסלק את חובותיו לקרן היסוד, ומי שהוא רצה לראות בזה כננה פִּיֶסְקֵלִית — דרך לגביית מסים. על זה יש להשיב בהגדרה של בעלות „ניר“ על המשקים. החבר זמורה קרא לבעלות זו „בעלות ריקה“ (עֶרְטִילֵאִית). היא אינה נותנת זכות של שליטה.

כי אם של השלטה, זאת אומרת, השליטה על המשק היא בידי המתישב ו„גיר“ יש לה זכויות אך במקרה שיש צורך במסירת הזכויות על המשק, בהעברתו לרשות אחרת. כל זמן שהמתישב עובד במשק, אין רשות ל„גיר“ בכוח בעלותה להטיל עליו איזה תשלומים ומסים, שלא בהסכמתו, חוץ מ-10% מרנחיו הנקיים, או 1% מהכנסות ברוטו שנכנסו לתקנות לפי החלטת הועידה החקלאית הקודמת. רק במקרה ש„גיר“ תישב בכספיה היא, תהיינה לה עוד הזכויות של קרדיטור ומסד מיִשב.

לופט טוען, כי לא הבטחנו בתקנות את זכויות המשקים והעובדים במשק. המקום לזה הוא, פידוע, בחוזה, והבסיס להבטחת הזכויות האלו ניתן בתקנות. כל התקנות בדבר חבר נלווה הרי באו ליצור אפשרות של הבטחת זכויות העובד במשק, גם אם הוא יוצא מן החברה. ואגב, על הוצאת חברים מן החברה באופן דרקוני: די רק לראות בעד מה יש רשות להוציא חבר מן החברה, כדי להינכח כמה „דרקוניים“ הם חוקי הוצאת החבר. חבר מוצא, אם הוא חדל לעבוד בעצמו, או אם הפך במזיד את תקנות החברה וכדומה. וגם אז יש לו רשות בהסכמת מועצת „חברת העובדים“ להישאר חבר נלווה, ומידת זכויותיו של החבר הנלווה גם הוא ענין לחוים.

ביופוח אשר לפני הועידה בענין „גיר“ נזרקה גם השאלה, מדוע באה מנהלת „חברת העובדים“ להעמיס את עולה על הכפר. בשם כל חברי הנני מודיע, שנשכים לסוציאליזציה של נכסינו גם בעיר, אולם טענה זו אינה צודקת, לא רק מפני שאין להסתדרות החקלאית לטעון כנגד זה שהיא החלוץ בתנועתנו בכמה ענינים, אלא גם מפני שאינה מוצדקת על ידי המציאות. אין אני חסיד של יצירתנו בעיר מן הצד המשקי ומצד מידת השיוון החברתי שבה, אולם דוקא מצד בעלות ההסתדרות על המשקים יצרה העיר דוגמאות של משקים שבהם נפתרה השאלה בהחלט: הדפוסים, „דרור“, „גמליט“ וכו', ועתה פשאנו הולכים להקים את שכונת העובדים או שכונת פועלים, הרי ברור הוא כי לא נחזור על מעשה הקרן הקימת בנורדיה ולא נבזבו פוחות ציבוריים, כדי להפוך חברים לבעלי־בתים.

אני מסיים: ועידה זו עשתה פירורים חשובים. וטובים הם הפירורים; אולם אם הפירור יבוא במקום עבודה ומן הדבר לא יצא אלא ויפוח בלבד,

לא נקדם את מפעלנו. נזכור כי ההחלטות בדבר הקמת „סולל בונה” ו„גיר” נתקבלו בוועידה אחת, והרי „סולל-בונה” הוקם, ובינתיים עלה כבר בידי „סולל-בונה” לפעול פעולות, למשוך גם הון פרטי לענייני האבן וכזו. „גיר” עוד לא הוקמה ואם לא נקימנה עתה, נחמיץ את השעה.

על הוועידה לעשות את הצעד הנכון, לאשר את „גיר” ולתקן את תקנותיה, עד כמה שניתן הדבר להיעשות בוועידה זו. והפתח הרי פתוח לתיקונים בעתיד. על הוועידה לבחור בנעדה לעיבוד החוזים ולהגשמת תכנית „גיר”.

ז' ש' י' ס'

מילואים לתולדותיו של אהרן ליברמן עורך „האמת”

ליברמן האב

אליעזר־דוב ליברמן (נולד בפילבישוק תק"פ ונפטר בביאליסטוק תרנ"ה) היה סופר עברי מליץ והוגה. השתתף בעתונות של זמנו, דאג לתקנת החינוך וקנה לו שם בספרות ההשכלה על ידי ספריו: „מגילת ספר” (תרי"ז), „צדקה ומשפט” (הסברת תורתו של שד"ל, תרכ"ז) ו„גיא חזיון” (תרמ"ט). האב, בן הדור הראשון להשכלה, היה עמל, מתוך הערצה לבנו ולמפעלו, בהפצת „האמת” בערי רוסיה והיה עומד בקשרים עם הסופרים הצעירים עובדי „האמת”. הקטעים המעניינים, שפירסם הד"ר מ. ברקוביץ („הצפירה” 1920, גליון 109), מוכיחים כי עם כל התקוות שתלה האב בבנו, לא נמנע מחלוק עליו. הוא חותך את דינו של שיריהל"ל ב„האמת” א, כי „אין לו מקום בהספר הבורא חדשות בספרות העברית” ומערער על הפתרון אשר ליברמן־הבן מציע ל„שאלת־היהודים”, ו„יודה ולא יבוש כי אין פתרון לשאלת היהודים”...

העברית

אהבתו העמוקה והמופלאה של ליברמן־הבן לעברית היתה בלתי־מובנה לדורו. סמואלנסקין כתב עליו: „איש אשר דבר אין לו לא עם האמונה ולא עם אהבת הלאום יבחר בשפת עבר למליץ לו למען שלוח על הכל את מערכי לבו החוצה. הלא הוא נזר כבר מאחרי בית ישראל, כי אין לו בית ולמי ידבר עברית?” ו. יוכלסון, מראשוני חבריו בחוג הוילנאי, פותב בזכרונותיו: „את הוירגון חשבנו לשפה מלאכותית ועברית לשפה מתה, המענינת רק את החוקרים”. את עמדתו של ליברמן, השונה משל

חבריו, הוא מנסח ככה: „בזוגנו היה הוא האיש, אשר הרים את השאלה של הכרה לאומית וסגולות תרבותיות של העם היהודי ואת הצורך בהוצאת ספרים סוציאליסטית בשפת היהודים. את השאלה איזו לשון, ז'רגון או עברית, פתר ליברמן לטובת האחרונה, באמרו כי קודם כל יש להכין מחנה של פרופגנדיסטים מן הנוער התלמודי האינטליגנטי, וכי להסביר את הסוציאליזם באופן מדעי אפשר רק בלשון שאף־על־פי שאין מדברים בה יש לה שפרות עשירה“. אלה היו הנימוקים הרציונליסטיים, לספר את האזון, אולם היחס האמיתי, השרשי ללשון מנצנץ מכל שורה שיצאה מתחת עטו: חיות־חוש־הלשון, אהבת ה„צחות“, הדיוק, הליטוש, החידושים הלשוניים, ההקפדה המיוחדת על הכתיב. ליברמן היה אולי הראשון בספרות החדשה — לפני יַעֲקֹב וְבִן־יְהוּדָה — שניסה לשנות מן האורתוגרפיה ה„אשכנזית“ הצורמת את עינינו פיוס במלים לועזיות ולהחליפה באורתוגרפיה עברית. אביו טוען פנגד החידושים הללו: „הגם בדברים טפלים כאלה יתנגד דובר אמת לדעת ההמוץ?“ והוא מותר לאביו רק בדבר אחד. ב„חליפת מכתבי הרידקציה“ ב„האמת“ חוברת ב' הוא מודיע: „מלת ערבה, אשר היתה רבים פאבן נגף, הסירונו, ונכתוב אִירפּה, אף כי היה ראוי לכתוב „ערבה“. השם הזה הוא צידוני מלשונות שם, כי הצידונים קראו לחלק ארצנו ערב (מערב) כמו שקראו לעסיה בשם עסי (מזרח)“. כמו כן הוא מסביר שם בתשובה „אל רבים מן הקוראים“ את הצורך „לסמן מושגים חדשים במלים לועזיות, למען יוכלו הקוראים לרדת עד סוף דעתנו“; „על כן נתנה הרידקציה מקום בסגנון לשונה לכל המלים הלועזיות, אשר נתן להם משפט האורחים בכל יתר הלשונות“. לא שמירה בלשנית על שפה מתה יש פאן, כי אם אהבה וטיפוח לשון־חיים.

ש. ל. ציטרון מספר כי ליברמן, בימי שבתו בפטרבורג, בהיותו סטודנט בבית־הספר הטכנולוגי, חיבר ספר על פתיבת ארץ־ישראל בשם „מחקרי ארץ פנען וסלע ערב“.

בשעת מאסרו של ליברמן בוינה נמצא אתו כתב־יד להסברת הסוציאליזם בשם „משאת נפשנו“. גורלו של הספר אינו ידוע. בין הסופרים העברים אשר השתתפו באותן השנים בספרות או בתנועה הסוציאליסטית יש למנות את: ד"ר יהודה־ליב קנטור, ד"ר

יצחק קמינר, יהל"ל, משה קמינסקי, משה-ליב לילנבלום, צבי הפהן שרשבסקי (יעבץ, ישוע שרעסק), מרדכי אדלמן-מיוחס, אליעזר צוקרמן (עזרי בן יוספאל), י. ל. דוידוביץ (בן-דוד), אליה וולף רבינוביץ (אז"ר, ארץ), מוריס וינטש-בסקי (בן-נץ, יגלי איש-הרוח; מקום מושבו ניר-יורק) וד"ר אהרן מזא"ה (ירושלים).

„האגודה” וה„סקציה”

כמיסדי „אגודת הסוציאליסטים העברים” בלונדון חתומים: א. ש. ליברמן (איש-חמודות) — ליטוגרף, ליב (לואיס) נינר — נגר, א. גולדשטיין, י. רוזנטל, נ. ליוקנד, איוק סטאין — חייטים „במכונה”, הירש (ג'ורג') סאפר — עושה-קופסאות, אליעזר (לאצארוס) גולדברג — מסדר-אותיות, זלמן-יעקב (דושיקוב) — חייט ומנהץ, יעקב (דושיקוב) אלכסנדר — עושה-כובעים.

„אגודת הסוציאליסטים העברים” היא שיסדה גם את האגודה המקצועית היהודית הראשונה: בפרוקלמציה מיוחדת באידיש הוזמנו כל הפועלים היהודים שבלונדון למיטינג שנעוד ל„אזר יום ז' באלול התרל”ר” (26 באוגוסט 1876) במוצאי-שבת ב־8 בערב. בין הבאים היה גם פטר לברוב. ליברמן הרצה על „מצב היהודים בארצות שונות”. תמצית הדברים היתה, כי כל עוד ישאר המשטר הקפיטליסטי — אחת היא, אם המדינה תהא מונרכיסטית או דמוקרטית — לא יהיו היהודים אזרחים שווי-כוויות. באותו מעמד נרשמו חמישים חבר לאגודה, אשר ליברמן קרא לה בשם „חברים כל בעלי-מלאכה”. היה בשם זה משום ניגוד ל„כל ישראל חברים”.

את „הסקציה העברית של האינטרנציונל” ניסה ליברמן ליסד גם מתוך הסטודנטים היהודים יוצאי רוסיה שבמערב אירופה. עוד לפני החילו ב„אגודה” שבלונדון. תשעה חברים מנתה ה„סקציה” בברלין. בצאתו מלונדון בדרך לוינה, נועדו בברלין פשושים איש (ביניהם: אהרן זונדלביץ, ולדימיר יוכלסון, גרשון רם, אליעזר צוקרמן, משה אהרונסון, גרשון הורביץ), ובאותם הימים הוחלט דבר הוצאת „האמת” בעריכתו של ליברמן ובהשתתפותו של צוקרמן. סקציה זו היתה למורת-רוחם של רוב

חבריו, ידידיו ותלמידיו. ד"ר מ. אהרונסון, חברו למשפט, המספר בזכרונותיו ("ניו־יורק־פולקס־צייטונג" 1908, גרמנית) על ליברמן באהבה ובהערצה לטוהר נפשו ולכשרונותיו, אינו יכול לסלוח לו, פעבור שלושים שנה, את יציר דמינו זה: "הוא חלם על עתון וחוברות בעברית... לא היו לו לכך לא אמצעים ולא קהל קוראים, לא עוזרים, לא מקום ולא שאר תנאים הולמים. הוא השתדל לברוא את החוג הראשון בברלין. ובהיותו בלונדון קרא לידידיו הברלינאים בשם "הסקציה העברית של האינטרנציונל"... אחד היה בין כל הברלינאים, הורביץ (גרשון באדאנעס), אשר נהה אחרי חלומותיו של ליברמן ומילא ברצינות את תפקיד המזכיר של "הסקציה". היה מריץ לליברמן מכתבים ורפורטים ושואל להספמתו ולאישורו. גם בלונדון היה אליעזר גולדנברג היחידי מכל המהגרים הפוליטיים היהודים, אשר נתן את ידו למפעל ליברמן.

בדידותו במסיבתו

אהרן זונדלביץ, חברו של ליברמן מימי החוג הוילנאי, מעיד: "דעותיו של ליברמן לא מצאו כל הד אצל חכרי חוגנו". וזונדלביץ היה אחד היהודים המעטים שבאותו חוג, ויהדותו העממית לא פגה ממנו גם אחר עשרות שנים של קטורגה רוסית. לא פעם הרגיש ביהדותו והדגיש אותה. בגילוי־לב ובהפרה בהירה הוא מספר לפני בית־הדין מימי הצאר בשבתו על ספסל הנאשמים (במשפט המפורסם של "הששה־עשר", אוקטובר 1880), כי הוא התנגד לכך שמעשה ההתנקשות בקיסר ימסר לידי גריגורי גולדנברג, מפני "שבמקרה זה היה על נקלה נופל האשם בראש היהודים כולם". כיהודי בעל תחושה לאומית תיאר אותו גם סטפניאק בדמותו של "דויד" (ב. אַנְדֵרֵי קוֹזוֹחוב, הרומן של ה"גְרוֹדְנִיָה ווליה"). כשחבריו הרוסיים אומרים לו: "אתה הנך היחידי בינינו הראוי לשם "אזרח העולם", הוא משיב: "זה נאה, אבל לא נעים ביותר". הוא מתיר לעצמו לכפור בקולטוס השליט של ה"אפר" ושל ה"עם" הרוסי ואומר בפשטות, מבלי כל פתוס, "בקול ממושך וכואב": "אינ אני קשור לעמכם, וכיצד הייתי יכול להיות קשור אליו? אנחנו, היהודים, אוהבים את עמנו. זהו כל אשר נשאר לנו עלי אדמות. על כל פנים, הרי אני אוהב אותו אהבה עמוקה וחמה. בשלמה אוהב

את אפריכם, הצוררים את עמי ומתנהגים אתו ברברית? מחר ישודו אויבי את בית אבי — עובד ישר — כאשר שדדו אלפי יהודים אחרים העמלים בזיעת אפיהם. יכול אני לרחם על אפריכם בגלל יסוריהם, כשם שהייתי מרחם על ערבים, חבשים או מלאיים, על כל יצור נענה. אולם הם אינם קרובים ללבי. אולם אין אני יכול לחלום את חלומותיכם ולכרוע בלי טעם לפני „העם“. ואשר למה שקורין „החברה הגבוהה“, למעמדות העליונים — מה יש לי להרגיש אליהם, השפנים הפחדנים, מלבד בוז? לא, ברוסיה שלכם אין מה להוקיר, אבל מכיר אני את הרבולוציונרים ואותם אני אוהב עוד יותר מאשר את עמי שלי. בהם דבקתי ואותם אני אוהב פאחים, וזהו הקשר היחידי המחבר אותי לארצכם“.

מעטים היו אשר הרגישו פונדלביץ ואשר יכלו לדבר כ„דויד“ של סטפניאק, מעטים היו אשר ידעו כי אביהם הוא עובד ישר וכי אין להם לכרוע ברך לפני האפר הרוסי. אולם גם לאלה היו זרים חלומותיו, שגיונותיו ומדוחיו של ליברמן.

כמה מדרגות נתגלו ביחסם של הסוציאליסטים היהודים לעמם, מן ההתכחשות והמעל ועד שיתוף הגורל והיצירה: יוסף אַפְטַקְמַן, המשתתף מתוך צורך נפשי „להידבק בעם ובאלוהיו“; סאבלי זלְטְפּוֹלְסְקִי, המשתתף בפרוקלמציה הקוראת לפוגרומים, ו—אליעזר גולדנברג, הפורש מחבריו, אחרי כמה שנים של עבודה רבולוציונית, בשל מכאובים יהודיים טמירים; אהרן זונדלביץ, אשר היהדות היא בשבילו: משפחה, כאב, גורל, מבלי עתיד ומבלי אמונה, ואהרן שמואל ליברמן, הנבוך, המתחבט, הלוחט באש היצירה הרבולוציונית בתוך עמו ובשלשלת-הזהב של תרבות עמו. את בדידותו הקשה של ליברמן בקרב חבריו מתאר במקצת ליאו דויטש אחד מבני הדור ההוא, המשקיף עכשיו אוֹבְקְטִיבִית על הימים ההם:

„ליברמן היה בטוח כי הסגולות היהודיות הלאומיות יש להן ערך קולטורי רב ויש להתיחס אליהן אחרת מאשר אנו התיחסנו אליהן בימים ההם. הרבולוציונרים הרוסים, אנשי ה„וּפְרִיֶד“, התיחסו לחלומותיו של ליברמן ביתר סימפטיה מאשר היהודים, לברוב וחבריו היו מחייכים מטוב לב ל„משיח החדש“. אולם חבריו היהודים של ליברמן היו יוצקים אש

וגפרית על „חלומותיו המזורים“. עכשיו לא יובן הדבר, פיצד זה התנגדני
 אנחנו, סוציאליסטים יהודים, לקריאת אסיפה כזאת (של פועלים יהודים
 בלונדון — ב. פ.), אולם עובדה היא כי כל זה, הקל ברעיון ליסד הסתדרות
 יהודית עומדת ברשות עצמה וכלה בפרוקלמציה יהודית, הפתובה בתאריך
 על פי לוח עברי — במלה אחת כל מה שליברמן עשה והגה — עורר בנפ
 אי־רצון חזק, ועוד יותר מזה — פעס. התפוררותה של האגודה אחרי קיום
 של חצי שנה היתה לשמחה ולתרועת־נצחון למתנגדיו של ליברמן. כל
 הרבולוציונרים האקטיביים — מלבד קומץ קטן של חברים נוצרים —
 התנגדו בהחלט לתכניותיו של ליברמן, וכאן סיבת פשלוֹן תכניותיו. החרם
 לא החרים אותו, מן החברה לא נידוהו, אלא ראו בו חבר סימפטי, אשר סר
 מן „הדרך הישר“ ושקע בלאומיות“.

בשעת משפטו של ליברמן נקרא בבית־הדין מכתב אחד, שנשלח
 אליו מאת חברו, יהודי רוסי.
 במכתב כתוב לאמור:

„אני עצמי יהודי, אולם את הפועלים היהודים אני מכיר אך מעט.
 היהודים הרוסים אין לבם כי אם אל בצעם, ולמען הבצע ימכרו גם את כבודם.
 לא פדאי להשחית למענם פוחות. בגרמניה אפשר שהיהודים ישתתפו
 במלחמת־הבחירות, אבל ברוסיה, אשר התערבות במדיניות פירושה:
 להקריב קרבנות וגם לחרוף נפש — שם אין תועלת ביהודים. לאחת יספנו:
 להעביר ספרות חשאית, להשיג פספורטים, להמציא מעונות־סתרם, —
 כזאת יוכלו לעשות, ואף זאת רק אחרי שישלמו להם במזומנים“.

פאלה וכאלה נשמעו בסביבה, בה פאב והגה ויקד ונפל חלל הגבור
 הראשון של הסוציאליזם העברי.

אייר תרפ"ו.

לכבוד יהושע חנקין

דורות על דורות היה תזון הקרקע, המולדת והגאולה גנוז ועצור בדמנו, מקופל בפנימיותנו מבלי שיגלה סימני חיים פעילים. אך זה מלפני דור אחד הפך היצר הגנוז הזה והיה לכוח שבנגלה, פורץ וסוער, מחולל נסים ונפלאות אשר לא יאמנו. מה שהיה קודם בבחינת הזיה רודמת היה — ועודנו הולך והווה בלי תשך — למחשבה החותרת עד תכלית, לרצון לזהט, ליצר יוקד. כמה חזיונות ציבוריים־רוחניים נתגלו בחיי העם בתוקף היקיצה הזאת: הקומה התחילה מזדקפת, רגש הכבוד האנושי ניעור, נתעמק החוש החברתי, טופחה הרגשת ה„כלל“ והחרדה לגורלו, גבר הצורך בהתמכרות לרעיון, לצרכי הקיבוץ — כל אלה סימנים בולטים של השבחת הטיפוס האנושי, של העלאת רמת החיים. והתעלות זו היא שהעלתה מנבכי חיי העם גם יחידים בעלי אופי, בעלי שאר־רוח, רבי־עלילה, כפירי־מעוף, אישים עם משקל פנימי ומרכז נפשי. והיא שמילאה את תוכן חייהם וקבעה את גורלם. ולא מעטים ביניהם כאלה, אשר אם כחולמי תלומות או פאנשי־מעשה, כחלוצי העבודה או המדע, כיוצרי הלשון או פכונני החיים החברתיים, הנם יחידים ומיוחדים במינם, באין שני להם.

„בן יחיד“ לעם, אחד המזורים והמופלאים שבדור, אשר אין אנו יכולים לתאר לנו פיוס את התהוות מפעלנו מבלעדיהם הנהו יהושע חנקין. דמותו הזקופה והבהירה, החולמת והמרופזת, נחרתת בלבבות פאחד המראות המעודדים והמרנינים של הדור.

בשְׁלֵמָה זכה אדם זה להערצה ולאהבה? מדוע אנו חרדים לשלומו ואיננו משלימים עם ששים השנה, שעליהם סופר לנו פיוס? מדוע אנו רוצים לראותו דוקא כצעיר העומד בראשית דרכו? מה מעשהו?

בלשון חולין השיבו לי כשבאתי לארץ: קונה קרקעות. האין המקח והממכר בקרקע־העולם אחד הנגעים המחפירים של החברה האנושית, תעודה לעומק שפלונה ושחיתותה? האין אנו פאן בארץ וככל רחבי התנועה הציונית מוקפים אנשים, אשר „גאולת הארץ“ היא בשבילם שם נרדף לבית־בורסה? האם אין משוטטים בינינו על פל שעל אנשים, מן „האספסוף“ ומן ה„פני“, הסוחרים בגאולה זו ומנצלים את אסוננו, מרוששים את דלותנו,

מְרַעֲלִים את אִוִּירָנוּ וּמִמֵּיטִים קִלּוֹן עַל מַפְעַל חַיִּינוּ? אֹלָם אַךְ כַּפְשֵׁעַ בֵּין הַטִּמְאָמָה וּבֵין הַטְהָרָה. הִנֵּה לַעֲיִנֵינוּ אָדָם אֲשֶׁר עֲבֹדָה זֹאת הִיְתָה לוֹ לַעֲבֹד־תְּהִי הַקֹּדֶשׁ, וְהוּא עֹשֶׂה בָּהּ בַּחֲמַת־לֵב, בִּידִיעָה, בַּתְּבוּנָה, בַּמַּעֲוֶף וּבַכְבוֹד, כְּבוֹד הָאָדָם הַעוֹשֶׂה לְכַבֹּד הָעַם אֲשֶׁר בְּשִׁלְחוֹתָו הוּא הוֹלֵךְ. בַּתּוֹךְ אִוִּירָן הַבִּיצָה שֶׁל סַפְסְרוֹת, שֶׁל רִדְיָפָה אַחֲרֵי הַבְּצֵעַ, שֶׁל „עַסְקָנִים” אֲשֶׁר לֹא יֵשִׁיבוּ יָדָם מִבְּלַע תְּקוּתָעִים וּכְבוֹדָעִים, גְּדֵל אֲצִלְנוּ אָדָם אֲשֶׁר מִכָּל זֶה לֹא דָבַק בּוֹ מָאוּם, וְאֲשֶׁר כֹּל זֶה לֹא רִיפָה אֶת יָדָיו מִלְּחַתּוֹר מִבְּלִי כֹל לִיאֹת אֶל הַמַּטְרָה. וּבַעֲבֹדָה זֹאת גִּילָה תְּכֻנּוֹת אִמַּת שֶׁל גְּבוּרָה עִם, עַד פִּי אֲוֶרְחֵי חַיִּיו וּפְרִשְׁתֵּי מַפְעָלָיו נִרְאִים לְפָרְקִים גַּם לָנוּ, לְבָנֵי דוֹרוֹ, כְּאֶגְדָּה. אַכֵּן, רַבּוֹת הַדְּרָכִים אֲשֶׁר לְגַבְרָה. וְהַגְּבוּרָה הָאִמִּיתִי יוֹצֵר לוֹ אֶת הַתְּגִלּוֹתָו וְכוֹבֵשׁ דְּרָכִים לְגַבְרָתָו. הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר בָּא בֶן ט"ז לְאַרְץ וּסְפָה לְקַרְבּוֹ אֶת לֵהֵט הַחֲלוּצִים הָרִאשׁוֹנִים, בָּחַר לוֹ אֶת גִּוְרָלוֹ וַיִּצַר לוֹ אֶת הַמַּעֲרָכָה שְׁלוֹ: עִם יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְגַאֲוֵל מִקֹּדֶשׁ אֶת נַחֲלָתָו. וּלְמָרוֹת כֹּל הַהִבְטָחוֹת הַקְּדוּמוֹת, וּלְמָרוֹת כֹּל הַהִזְיוֹת הַצְּעִירוֹת — הָאֲדָמָה „בַּכֶּסֶף תִּגְאָל”. וְאִין בְּרִירָה, צָרִיךְ לְשַׁתּוֹת גַּם אֶת הַקּוֹבְעַת הַזֹּאת. וְהַעֲלֵם עֲזֵה־הַרוּחַ מִטִּיל עַל עֲצָמוֹ אֶת הַעֲבֹדָה הַזֹּאת וּמַגִּיעַ בָּהּ לְמַדְרָגָה שְׁאִין לְמַעֲלָה הֵימָנָה. הוּא עֹשֶׂה אֶת עֲצָמוֹ ל„בַּעַל מְלָאכָה אַחַת”, הוֹזִיר אֶת עֲצָמוֹ מִכָּל עֲנִין אַחֵר בַּחַיִּים, אִינּוֹ יוֹדֵעַ לֹא בְטָלָה, וְלֹא שֶׁעֲשׂוּעִים, וְלֹא מְנוּחָה. יָמָיו וְלִילּוֹתָיו, מַעֲשָׂיו וּמַחֲשָׁבוֹתָיו קוֹדֶשׁ הֵם ל„מְלָאכָה” אַחַת.

יִקַּר הָאָדָם לִיזְדַעִיו, אֹלָם שְׁבַעֲתִים יִקַּר שְׁמוֹ לְאַלָּה אֲשֶׁר דְּבָקָה נַפְשׁוֹ בְּקַרְקַע הַמְּזֻלְדָת, וְאֲשֶׁר מַפְעֵלוֹ שְׁלוֹ פִּילַס אֶת הַדֶּרֶךְ לְמַפְעָלָם. הוּא אַחַד הַמוֹעֲטִים וְהַיְחִידִים בֵּין רִאשׁוֹנֵי הַחֲלוּצִים אֲשֶׁר יַחֲסִי הַמַּעֲמָדוֹת בְּאַרְץ לֹא חֵלּוֹ עֲלָיו וְאִבְקֵי־הַיְחָסִים הָאֵלֶּה לֹא דָבַק בְּרוּחֹו. נַפְשׁוֹ הַמְּרוּפּוֹת בַּמַּפְעָלוֹ וְתַרְבוּתָו הַפְּנִימִית הַצִּילּוּהוּ מִכָּל אֵלֶּה. וְקִירַבְתִּי־נַפְשׁ מִיְחֻדָת מוֹרְגֶשֶׁת בֵּינוֹ, אַחַד הָרִאשׁוֹנִים לַעֲבֹדָה וְלַהֲגָנָה, וּבֵין הַצְּעִירִים שְׁבַצְעִירִים.

וּבְצָרִיפִים וּבְאֹהֲלִים, בֵּין פּוֹעֲלִים שֶׁנִּתְאַחֲזוּ וְהָפּוֹ שְׂרֵשִׁים בְּקַרְקַע וּבֵין פּוֹעֲלִים הַמְּצַפִּים לַיּוֹם, בּוֹ יִבֵּא לָהֶם חֲנֻקִין אֶת הַבְּשׂוּרָה פִּי נְגַאֲלָה אֲדָמָה חֲדָשָׁה לַעֲבֹדָה וְלְשִׁמְרָהּ, נִישְׂאָת לוֹ הַיּוֹם בְּרַכַּת חֲבָרִים צְעִירִים:
יִאֲרִיךְ יָמִים וַיִּשְׁגִּיא פְעָלוֹ.

ר ו פ י ן

פיאות לאפיו ולהלך־רוחו של רופין לא הותג גם יבלו „ברוב פאר והדר“, ככל הנהוג בימינו. הוא גם אינו זקוק לכך. רופין הוא, כמדומה, אחד המועטים בעולמות העליונים של ההסתדרות הציונית, אשר „מחלת־הכבוד“, זו העושה בה שמות, לא דבקה ברוחו. כמו כן אינו זקוק עדיין לאותה „זריקה“, אשר בעלי יובלות תשושי־יצירה נזקקים לה. כוחו אתו, מיטב כוחו. וגם ירידתו מעל דוכן ההנהלה הציונית לא באה בעקב רפיון ודלדול כוחות, כי אם מתוך צורך נפשי חזק, פרי יכולת רוחנית שופעת להתיחד עם עבודתו המדעית, ולהיכון לעבודה מעשית מחודשת בעתיד.

מזלה הטוב של התנועה הציונית גרם לה, שבמשך י"ח שנים עמד בראש העבודה הקרויה „מעשית“ — הנחת הנדבכים לבנין הפלל העברי העתיד לבוא — אדם מחונן, רב־פעלים ובעל תכונות חשובות. אדם אשר איחד בקרבו במזיגה מופלאה את איש־המדע, המסתכל, המנחם והחוקר לתכלית, ואת הבנאי הציבורי, היודע להפיק מתוך החקירה וההסתכלות את מסקנות היצירה והחיוב ולגלם אותן במעשים. ספק רב הוא, אם ידעה התנועה, ובפרט אם ידעו מנהלותיה השונות, להעריך את האדם אשר עליו הוטלה השליחות הגדולה בארץ ואשר הביא אתו רב מוהר: כשרונות, ידיעות, מידות נאצלות וחכמה מעשית. אולם ציבור הפועלים בארץ, זה שנפגש עם רופין שנים על שנים, גם בשעות התנגשויות וגם בשיתוף הפעולה, גם בימי חרדה וגם בימי בניה — הוא שלמד להעריך את האיש ואת תפקידו במפעל הארץ־ישראלי.

אין כל צורך להגזים על מידת הקירבה של רופין לתנועת הפועלים בארץ: רופין לא היה ואיננו סוציאליסט. אין הוא חבר להסתדרות פלל וכלל. ספק הוא אם בראשית מצעדיו שלו פגש רופין באמון פל־שהוא את הפועל בארץ, זה שהיה אז אף הוא בראשית גישושו, במתי מספר ובחוסר־כל. החוות ושיטת הפקידות בהן, החברות הראשונות אשר יסד — אלה מעידות מה רב היה המרחק בין תחילתו של רופין ובין הלך־רוחו של קומץ הפועלים הראשון בארץ בימים ההם. אולם כאן גילה רופין את עצמו, כאדם אשר „מכל מלמדיו השפיל“, אשר עינו פקוחה, ולבו רחב, ומחוז ער לבחון את

אשר מסביבו. וכאיש־מדע אמיתי לא חת מפני מסקנות חדשות. כציוני ישר ביקש את הצדק בכל המגמות, גישש, חיפש, ולא זילזל באפשרות פל־שהיא, החל מ„חברת הכשרת הישוב“ ועד הבנק להשקעות, מן האינדוסטרי־סינדיקט ועד בנק הפועלים, מן הקהה הפקידותית וה„אחווה“ ועד הקבוצה והמושב. משום דבר, אשר נראה לו כמסייע למטרה, לא הניח את ידו, בין שהוא היה המוליד ובין שהוא היה המילד, ולא בו האשם, אם לא כל הגרעינים היו בני נביטה וצמיחה. הוא מצדו הראה לא רק פשרון איניציאטיבה שאינה יודעת ליאות, כי אם גם יושר־רוח, נאמנות למפעל, התבוננות עמוקה בכל הגורמים החיוביים והשליליים ורצון טוב לסייע לכל פוחות היצירה באשר הם ולמצותם ולהשתמש בהם עד תומם לשם המפעל הארץ־ישראלי.

ולפיכך היה מוכרח האיש להבין לרוח הפועל העברי, שאינו יכול להשלים עם שום צורה של עבודה משועבדת, ולהסכים לשחרור המפעל הישובי הציוני מן ה„פקידות“, אשר נחשבה לפנים לצורה הכרחית שאין בלתה. ולפיכך היה הוא האיש אשר הבין לצורך העמוק של העובד לעבוד את עבודתו ברשות עצמו ובהנהלת עצמו והאזין למפעל הקבוצה בעודו באבו וסייע להתגלמותו במעשה. ולפיכך היה הוא האיש אשר — עם כל רצונו הרב וחלומותיו הגדולים על „אחווה“ ועל חברות פרטיות להתישבות חקלאית ועם כל המרץ הרב אשר השקיע במפעלים אלה — הבין את כל ערכה הריאלי של ההתישבות העובדת, החברתית. ולפיכך היה הוא אחד אשר סייע לנו למעשה בהקמת בנק הפועלים, ובהכשרת ההסתדרות לקראת היותה מכשיר משקי ומישב.

סימן טוב הוא לתנועה הציונית, אשר נמצא לה לעבודתה הישובית, מתוך מחבואי האינטליגנציה הישראלית, אדם כרופין, אשר בא אליה, כאילו מן החוץ וכאילו במקרה, לרגל השתלשלות המסיבות (אולם לא מקרי הוא בחיי תנועה מקרה כזה המביא אליה את האדם המבוקש בשעה הנצרכת!). וסימן טוב הוא לפועל בארץ, לתפקידו של כלל הפועלים בבנין העם העתיד, שמלומד ישר וחוקר מעמיק ובנאי רב־הפעלים, היה נאלץ — מבלי כל נטיה מוקדמת — לראות בתנועת העבודה את סדן היצירה הלאומית בארץ.

ערכו של רופין במובן זה אינו אינדיבידואלי בלבד. לא ללמד על עצמו יצא, כי אם ללמד על הכלל. רופין הנהו המופת השלם של

הציוני הטוב, הנאמן, הרוצה רק באחת: בהגשמת הציונות. ומתוך בחינה ובדיקה ושיקול הכוחות והמגמות, העלויות לקיים את המפעל הציוני, הוא בא להערכת תפקידה ההיסטורי של תנועת הפועלים בארץ.

יחסו זה של רופין לתנועתנו יש לו משקל מוסרי רב. הוא לא תנף לה, לא בכל הספים לה, לא תמיד הבין לה, אולם תמיד הקשיב, למד להפיר ולהעריך את הטוב הצפון בה, גם בשעה שהיין המפואר היה נתון בכלי בלתי־מפואר, ולא נמנע מהודות בצדקתה בשעה שהפיר בה.

ברכתנו לארתור רופין, כי יוסיף לעבוד עבודה תמה ופזריה, מדעית ומעשית כאחת, בבנין משקנו הלאומי, וכי יזכה לראות בתקומת עם עברי עובד בארץ. תנועת הפועלים, הרואה את עצמה כחלוצת העתיד הזה, תשמח לראותו רבות בשנים פיועץ וכידיד נאמן.

אדר תרפ"ו.

דברים

מתקופת המדורים הקודמים שלא נכללו בהם

להתחדשות ה"קונטרס"

זה כמשנה חדל ה"קונטרס", אחרי היאבקות כבדה, להופיע תכופות. אנו מנסים הפעם ומאמצים את כוחנו לחדש את הופעתו כסדרו, מדי שבוע. ידענו, כי לא יקל הדבר. ידענו מן הנסיון את מרי המכשולים וכובד הקרבנות הכרוכים בדבר. אולם אנו סבורים, כי ראויה ההתאמצות, כי פדאים הקרבנות. אנו מאמינים, כי רבים מחברינו וידידינו יביאום מתוך רצון והשתוקקות.

שתיקה גדולה וכבדה תקפה את ציבור הפועלים. עוד לא היו לנו בארץ, כמדומה, שנים כאלה להתאלמות. החיים בפנים אינם פוסקים מהמיתם. התהיה, ההיאבקות, חיפושי המפעל ומאמצי הקיום גברו על אחת שבע. מספרנו גדל, פיבושינו נתרפו, ונטלי החיים לא הוקל. וסבכי־קיומנו לא הותרו, אולם — הדיבור כאילו ניטל מאתנו.

מי ידלה את סיבותיה של השתתקות זו? אם כובד ההיאבקות וההתאמצות שולל את הדיבור, או הדפאון שמסביב וחוסר התקוה לצאת בקרוב למרחב, או עיפו הכוחות שמפכר והעליה החדשה טרם מצאה את ניבה? או אפשר, אבות־היוצריה של ספרות־העבודה הצעירה, אשר בחייהם וביצירתם עודדו גם אותנו לחיות ולהתבטא, גרמו בהעדרם גם לסילוק שכינה מספרותנו הדלה?

לא „במקום ספרות" נוטד ה"קונטרס" בראשיתו. וגם הפעם, בהתחדשותו, אין ה"קונטרס" מהלך בגדולות. ה"קונטרס", כמקודם, מצפה לספרות־פועלים עמוקה ועשירה, מצפה לבמת־פועלים, אמיצה ורחבת־היקף, לעתון היומי של ההסתדרות הכללית. אולם עד שיבואו הכוחות, עד שתמלאנה התקוות, רוצה ה"קונטרס" להפריע את הדומיה הכבדה, אשר תוצאותיה הקשות מתחילות להיות מורגשות גם בארץ גם בגולה.

וגם להבא ישען ה"קונטרס" בעיקר על עזרת-חברים, על השתתפותם של מאות הפועלים, הפוזרים בכל ענפי העבודה למקומותיהם, המספרים על חייהם, מסיחים את שאלותיהם, תובעים את תביעותיהם. אנו מקוים פי מלבד עבודת האינפורמציה וההסברה על המתהווה בעולם, בתנועת הפועלים הכללית והיהודית, בחלוץ ובעליה, יעשה עיקרו של ה"קונטרס" לא בחדר המערכת, כי אם בקבוצות ובמשקים, בפדנאות ובאוהלים.

ניסן תרפ"ג.

«האדמה» חוברת י"ב

בחוברת „האדמה" י' — י"א, על גבי המעטפה, באו דברים אחדים „מאת העורך"¹: „על שער החוברת הזאת כתוב: תמוז-אב תר"פ. למעשה הרי היא יוצאת בכסליו תרפ"א. הסיבה — חוסר-אמצעים. משפחת האנשים הנושאת את עול הוצאת „האדמה" קטנה יותר מדי, דלה יותר מדי. עם התרבות מספרנו והתעצמות פזחנו אולי יתחדש גם פליי-מבטאנו זה. בכל אופן, חוברת י"ב (אלול תר"פ) — לגמר פרך ב' — נערכת לדפוס.

הבטחה זו, אחרונה לקוראים, לא נתמלאה על ידי העורך. יום-העברות — כ"ד ניסן תרפ"א — שם קץ גם למצוקות הכנת החוברת, גם לתקות התחדשות „האדמה". „משפחת האנשים הנושאת את עול הוצאת „האדמה", ה"קטנה" וה"דלה", והיודעת כמה הציקה לי. ח. ברנר אי-היכולת לדייק במילוי הבטחתו, מביאה לדפוס עכשיו, ליום-השנתיים, חוברת-סיום זו. תכנה גשתנה מכפי שהוכן על ידי העורך: פולו מעזבוין.

ניסן תרפ"ג.

¹ [פלומר, מאת י. ח. ברנר]

למועצת «אחדות-העבודה»

הערב נפתחת ישיבת המועצה של „אחדות-העבודה“. הרפכ המועצה : צירי המחזות (הגליל התחתון והעליון, השומרון, העמק, יהודה והנגב) והערים, והחברים העובדים במוסדות המרכזיים וממלאים תפקידים אחראיים ב„אחדות-העבודה“ ובהסתדרות הכללית. המועצה הפעם מיוחדת לשאלות „חיצוניות“, כלומר, לא לאותן השאלות של העבודה, המשק והמוסדות, שאנו נתונים בהן יום יום, כי אם לשאלות היוצאות מתוך היקף הענינים הללו: לבירור היחסים והפעולות כלפי הכוחות השונים, הפועלים מחוצה לציבור הפועלים בארץ.

וטוב הדבר, שאנו מתפנים סוף סוף לשעה אחת, בכדי לשוחח ולברר בינינו את השאלות הללו. הטרדות המרובות, טרדות הפעולה המעשית, הדואגת להשיב על לחצה ומחסורה של כל שעה, אוכלות אותנו, משעבדות את כל הגייגנו, ואינן משאירות שעת-מנוחה כל־שהיא הדרושה בכדי להרים עין, לסקור את מצבנו, לחשב את חשבונותינו, ונחוץ היה לקחת בחזקה את השעה הזאת, להתיחד ולשעות למצב הכללי ולהופעות המקיפות אותנו. קומפלקס השאלות המדיניות שבארץ, שאלותיה ומלחמת קיומה של האוטונומיה העברית, התמדת-החיפושים לקשירת יחסי חברים עם המוני שכנינו העובדים, פשרון-המעשה של התנועה הציונית פיוס והגברת פוחו של העובד בתוכה, ומצב הענינים בתוך התנועה הציונית הסוציאלית לאגפיה ולזרמיה — אלה הם הענינים אשר בהם תתרכז המועצה.

לא בידי המועצה, פמובן, להמציא ארוכה, לשאלות הכי-חמורות והכי-פואבות של חיינו ותנועתנו. אולם בידי מועצה טובה ומרפוזת יכול להימצא הפוח המנער את הציבור ממצב העמידה ורפיון-הרוח אשר הוא נתון בו. הפסיביות השולטת פיום בתוך ציבורנו פיהס למצבים המדיניים המתרקמים סביבנו, פיהס לכוחות הפועלים אתנו ונגדנו, פסיביות זו אין להשלים אתה. היא מכניעה אתנו, מרדימה את מחשבתנו, מחלישה את פוחנו, עושה אתנו בלתי-מוכנים לפעולה בשעה הדרושה, ומבטלת את השפענו אפילו באותם החוגים אשר קולו של הפועל חייב גם פיום להיות נשמע בקרבם.

ואם גם אין בידי המועצה להביא פתרונות, הרי עצם הברורים, בירוריי-חברים, עצם הצגת השאלות, ישנות וחדשות, עצם ההתרכזות בהן — יש בזה משום מעשה, יש בזה בכדי להזיז.

אייר תרפ"ג.

שוב משפורות

„דואר-היום“ מביא מתוך „קונטרס“ ק"כ את טבלת המשפורות בהנהלה הציונית בלונדון, ומלווה אותה במאמר ראשי, מסתער, על „שערוריית המשפורות“.

מר בן-אבי, בעל המאמר הראשי של „דואר-היום“, מעיד, „כי הצליח פותב השורות האלו — ב„קונטרס“ — לתת במלים אחדות ובמספרים מצומצמים תמונה מועזת ממדרגת הבזבוז השלטת אצלנו“. והוא עושה את החשבון של מאות אלפים הלירות שהפסדנו על ידי הבזבוז בשנים האלה, ושל המשפורות שלנו העולות על אלו של פואנקרה וקלמנסו (המסכנים!) ומזכיר הפעם לשבח את ה„קערות החדשות והמלאות של ימי רובינוב והנהלתו המזורה“. הפל, לכאורה, ברוח ההחלטה שנתקבלה בוועידה הפללית של הסתדרות הפועלים נגד המשפורות הגבוהות: „הוועידה מציינת בהתמררות עמוקה את המרחק הגדול בין תנאי הקיום של הפועל החקלאי והעירוני ובין שיטת המשפורות הגבוהות השלטת בארץ, גם במשקים הציבוריים והלאומיים. הוועידה מכריזה, כי בתנאי הלחץ והדוחק שהארץ נתונה בהם, במצב שמשקי הפועלים מסתדרים על קצה גבול הצמצום, וציבור הפועלים נאבק בכל כוחותיו על אפשרות קיום פל-שהוא — אין שיטת המשפורות הגבוהות הולמת כלל את משקנו הלאומי הדל והיא חותרת תחת הקיום הכלכלי של הישוב“.

אולם כלום אפשר ל„דואר-היום“ שלא יחפש „לתפוס את הגנב“ בין הפועלים? והרי הוא מוסיף: „ובקרוב הנהלת הפועלים אף הם“. גם בכם.

¹ [עיון למעלה, עמוד 28]

„כי גם בכס, הפועל הצעיר“ ו„האחדות והעבודה“ (האחדות והעבודה“ דוקא. בקיאות של עתונאי „דואר־היום“!) פגעה צרעת המשפורת השמנות ואין גבול לבזבוז ולבלבול השורר בקופות־כס.

מודה אני למר בן־אבי על אינפורמציה זו, אשר המציא לנו, לחברים של „אחדות־העבודה“ ושל ההסתדרות הכללית, המעונינים לדעת את הדברים פהניתם. שמענו, אמנם, כי ישנו בהסתדרות מספר נושאי־משרה המשתלמים לפי גובה המשפורות השמנות הנהוגות בארץ, אולם אומרים לנו, כי אנו מוכרחים לעשות זאת, ולו גם בחריקת־שינים, באשר אנו זקוקים להם, לאותם האדריכלים, המהנדסים, מנהלי־החשבונות ושאר המומחים, אשר באו אלינו לא מתוך חוגי חלוצים־יחפים, כי אם מתוך „החברה ההגונה“, אבל כי גם לחברינו, חברי „אחדות־העבודה“, יש יד במשפורות שמנות אלו. לא שמענו בלתי אם היום, מפי „דואר־היום“. וכחבר ל„אחדות־העבודה“, אשר לא זכה לקבל משפורת שמנה והסובר — משום כך, פנראה — כי המשפורות השמנות הן מפה בצד גם לנו, לפועלים, וגם לארץ פולה, הריני מפציר במר בן־אבי, כי יואיל לפרסם את דבר המשפורות השמנות הנהוגות ב„הנהלת הפועלים“ בכלל, ואת אלו של חברי „אחדות־העבודה“ בפרט, בין אם הם עובדים ב„אחדות־העבודה“ עצמה, בין אם הם משמשים במוסדות ההסתדרות הכללית. אהיה לו אסיר־תודה.

ואגב, מפיון שנתגלגלו הדברים, אולי יואיל „דואר־היום“, ידידם ומגינם של בעלי התעשייה והאיניציאטיבה הפרטית, אולי ינסה להרים את הצעיף גם מעל שאלה זו: כי צד משפיע דבר המשפורות השמנות הנהוגות בארץ (בארץ בכלל, לא רק בהנהלה הציונית) על מצב התעשייה שלנו?

סבורני, כי שאלה אקדמית זו יש בה גם משהו מן האקטואליות. הנה אנו רואים, כי בעלי ה„סיליקט“ אינם רואים להם סגולה יותר בדוקה לרפא את שבריו מאשר הפחתת המשפורות של הפועלים המקבלים שלושים גרוש ליום, „ולו תהא רק בחצי גרוש ליום“ (הארץ, תתשכ״ב). והפועלים מודים, כי „מצב הענינים דורש הפחתת ההוצאות בתעשיית הלבנים. לשם כך הם מציעים הפחתות שונות בשכר־העבודה שיצטרפו לתשעה אחוזים, הפחתה זו צריכה להיעשות לפי

הדרגה ידועה, על חשבון אלה מן הפועלים המקבלים שכר משלושים גרוש ועמלה ליום". אולם ההנהלה עומדת על זה כי "יש צורך לפרוץ סוף סוף את גדר המינימום של שלושים גרוש ליום, מפני שדבר זה הוא שאלת קיום כל התעשייה בארץ" (שם).

הנה ברור כשמש בצהרים, כי על ההפחתה של שכר הפועל, ולו גם לחצי גרוש" עומדת שאלת קיום כל התעשייה בארץ. ואולם טוב טוב היה עושה "דואר-היום", ולו גם מי שהוא אחר, אילו היה בודק אפילו בפנקסיו של ה"סיליקט" עצמו, ומוצא את האחוז אשר 30 הגרושים של הפועל תפסו במחזורו, ואולי גם מְשוּה את הסכום הזה עם הסכומים המצטרפים מן ה"משכורות השמנות" של המנהלים והמומחים. נדמה לי, כי החוקר את הדברים לאמיתם היה עושה חסד עם כולנו, גם עם הפועלים וגם עם התעשייה, ואולי אפילו עם בעלי-התעשייה.

וכמו כן היה מיטיב לעשות "דואר-היום" לאותם המוסדות הפספיים, אשר הוא להם לפה ולמליץ. לאותם המוסדות הציוניים, אשר אינם נמצאים ברשותה של הציונות הַבּוֹזוֹנִית, לכל אלה הבנקים הרבים (שלושה במספר!) מיסודם של האמריקאים וה"איקונומיק בורד", המצילים, כידוע, את ארץ ישראל בפעולתם הפלפלית הבריאה, וכל שאר החברות הציוניות, הבנויות על "יסודות מסחריים בריאים", מיטיב היה גם אתם וגם עמנו, אילו היה מוסר לפרסום, כיצד עומד ענין המשכורות במוסדות האלה. או אפשר במוסדות "הבנויים על יסודות בריאים", ושמאחוריהם עומדים בעלי-חסכון מובהקים, בהם אף משכורת שמנה מוסיפה "בריאות"?

אייר תרפ"ג.

פתיחה לקובץ «הקבוצה»

פגישות הקבוצות אשר נסדרו בתרפ"ג ותרפ"ד הביאו לידי הקמת ועדת הקבוצות. וגם עוררו בקרב החברים את הרצון להמשיך בבירור השאלות בכתב. ככה עלה במחשבה רעיון הקובץ, אשר ישפן את עבודת המחשבה המפעמת בקבוצות. עבודת הליקוט והפינוס של דברי-חברים

וסידורם לדפוס נמסרה מטעם ועדת הקבוצות ליד החתום מטה, אשר מילא אותה בסיועו של החבר מ. קושניר. פרי עבודה זו שנעשתה קמעה קמעה לסירוגין, במשך כמה חדשים — ניתן עכשיו לידי החברים.

אוסף זה של בירורים וסקירות בא מתוך תוכה של חיי הקבוצה, ואף פניו מועדות ביתה. למרות שעת הקטרוג מסביב, לא בא הקובץ „לדבר את אויב בשער“, אף לא ללמד זכות בפני מקטרגים, או לשם צידוק הקיום בעיני הקהל. תכליתו — בירור עניני החיים לחיים בהם, חיפוש הנתיבות, חישוב הפגימות, בקשת התיקון. יתכן ויתכן, פי בגילוי-לב זה של חברי הקבוצה יסתייעו אויביה ושולליה, אולם חשש זה לא גרם לנו להתעלם ממדוי-הקבוצה או לחפזות על ליקוייה. הצורך בבצרון, בחיזוק הפנימי, הוליד את הקובץ, והוא המחייב לרחק מדברי רמות, מחגיגות מליצית ומרגשנות רפ־תאונים. חישולה של הקבוצה זקוק להכרה בהירה בהיותה, להבטת נכוחה בפורענויותיה, מצוקותיה וכיבושיה.

חתימתו של הקובץ חלה בימים שבהם מלאו ט"ו שנים למפעל הקבוצתי-הישראלי: עליית אום-ג'וני (נסיונות עבודה קיבוצית כבר קדמו לה: הסתתים בירושלים, „הקולקטיב“ בסג'רה) ולמרות התאריך ה„היסטורי“ עודנה חיה הקבוצה בהרגשת-בראשית, עוד אינה פנויה לטיפול ב„עבר“, והמשתתפים בקובץ, גם אלה אשר ראו רבות, לא מלאים לבם לספר מקורות הקבוצה, מאשר עבר עליהם. שקדו בעיקר לציין לא את אשר הושג, פי אם את אשר טרם הושג. ואף על פי כן דומה, פי הקובץ אשר אינו מכיל פמעט שום זכרונות על הימים הראשונים, ואינו מטפל בסיכומים, מעיד על דרך ארוכה, אשר עברה הקבוצה. מן ההזיה אל ההזיה, מן המפעל הקבוצתי הארעי והבודד אל ראשית התהוות כלל-קיבוצי-פועלי בארץ.

רק במקצת מן השאלות המנסרות כיום בחיי הקבוצה, עלה לדבב את החברים. כמה שאלות ההני הקבוצתי, כמה שאלות חברתיות חשובות (הקיבוציות בעיר; הקיבוציות בקשר עם שכונות-עובדים; מגמות הקיבוציים הארציים) נעדר כאן מקומן מחוסר מבטאים. אולם גם באותו חלק השאלות, אשר הוצג כאן לבירור: המשפחה, החינוך, החוקה, המשק הגדול, יחסי הקבוצות זו לזו, היחסים לציבור ולהסתדרות — בכל אלה השאלות, באוסף

יבקנה-המידה אשר בה נדונו, יראה הרואה, כי אין כאן דברים שבהפשטה, כי אין כאן פרי המצאות שכליות מחודדות, אלא הניה חברתית, ישות של תנועה חברתית.

1600 נפש-אדם נקלטו בקבוצות הישוביות. כמספר הזה — חברי הפלוגות והקיבוצים המתכוננים לחיי משק. עם הכמות החדשה נתרחבו אפקים; נתחדשו תכנים, נתגלו זרמים, מגמות, מרחקים, הנראים פרקים פתוחים. אולם דברי החברים, פשהם מכונסים יחד, מעידים על אחדות הפנימית של התנועה הקבוצתית, הפועמת וחיה ומפלסת לה נתיב מתחת להבדלי-הסגנונים וחילוקי-הדעות.

להגברת הכרה זו של אחדות התנועה הקבוצתית רוצה הקובץ לסייע.

חשון תרפ"ה.

על שכונת-העובדים והקרן הקימת

(במועצת ההסתדרות, כ"ב בטבת תרפ"ה)

ברצוני היה לדבר לא על שכונת-העובדים, כי אם על עניני קרקע וקרן קימת. ואשר לויכוח על שכונת-העובדים היה אפשר, כמדומה, להסתפק בזה, שיחולק בין הצירים הפנקס, אשר בו נכנס הדין-וחשבון של מועצת ההסתדרות אשתקד. איני רואה, כי בויכוחים העיוניים היום נתחדש משהו. אולם „למען האמת והשלום“, כאשר אמר וילקנסקי, אומר אף אני דבר-מה. ושאלה אחת קודמת לבידור. שאלה מוסרית, בעצם. האם מותר לי עכשיו, אחרי אשר שמעתי את דברי קפלן פה, לאמור שעמדתי היא בעד בתי-פועלים, או בעד שכונת-פועלים בתוך העיר, ולא בעד שכונת-עובדים? המותר לי לאמור ביחס לנסלֶבסקי¹, מה ששמעתי מפיו, כי הוא מסכים לכך, שעובד עירוני יכול לקבל בקרבת העיר בית וחצי דונם, אבל הוא נגד שכונת-עובדים, עם שטחים יותר גדולים למתישבים, עם פרספקטיבה של

¹ [הוא יעקב אורי]

פיתוח משק עומד ברשות עצמו? הייתי רוצה שהמועצה תפתור לי שאלה זו, שאלת „הרשות המוסרית“ בנידון זה, יען פי משום מה מקובל אצלנו, כי להסביר קבל ציבור הפועלים חילוקי-דעות פנימיים בקרבנו הרי זה דבר בלתי-מהוגן. כל רצוני הוא שנגיע בשאלה זו לעמדה אחת, ואני מקוה שנגיע, ואפשר שכבר התקרבונו סוף סוף הרבה לעמדה אחת בשאלה זו, אולם נגיע לעמדה מאחדת לא מתוך כך, שנתעלם ממציאותם של חילוקי-דעות, אשר תפקידם כל כך גדול ב„רפיון“ הפעולה.

מסר פאן יצחק וילקנסקי את ה„היסטוריה“. אולם עלי למלא אחרינו. לשנינו „מקורות“ שונים להיסטוריוגרפיה. שאלת שכונת-העובדים הוצגה לפני שנתים, בוועידת ההסתדרות. גם שם היו ויכוחים. ושם הוחלט הדבר, בהחלטת-הוועידה הלכנו לקונגרס, ושם אושר תקציב של 20.000 ל"מ להקמת המפעל. חזרנו הביתה וחברינו לא היו מרוצים ממילוי שליחותנו. והימים — ימי חיסר-עבודה, יציאה ודפאון. אף על פי כן נתעוררו הלבבות. בתל-אביב התחילה תסיסה. מועצת פועלי יפו בשיתוף עם הוועדה הארצית של הקרן הקימת הכריזה על מגבית מיוחדת לשם קניית קרקע. גם מחוגים אחרים רחשו חיבה לדבר. באה גזירת ההנהלה הראשית והכריזה את המפעל באבן. ההיסטוריה, איפוא, התחילה לא מן הישיבה האחרונה של הדירקטוריון, אשר הסכימה לדבר ב„פרינציפ“. במועצת ההסתדרות אחר כך חזרנו ודנו על כל השאלה להיקפה, ונשמעו שם הדעות השונות, אולם נתקבלה — בשנית — החלטה חיובית ומחייבת. וילקנסקי אומר, שמשעה שנודע לו מהרצפליד, כי מחיר האדמה לא יעלה יותר ממחיר אדמת-כפר, שונה היחס. אולם אני זוכר יפה נסיעה אחת שלנו לפני שנה לתור את הקרקע, ואף אז ראינו אותן המקום במחירים לא פחות נוחים. ובכן, הטענה של 25 ל"מ הדונם אינה טענה. האדמה לא הוולה מאז בארץ, והמקום לא שונה. זוכר אני נימוק אחר לגמרי, אשר עיכב במשך חדשים רבים. במשאומתן רשמי שלנו עם ההנהלה הראשית של הקרן הקימת אמרו לנו: אם תשפיעו בקרן-היסוד כי תמסור לנו את מחצית הסכום המיועד לבנין השכונה ואם המתישבים יכניסו משלהם 3 אלפים ל"מ, נספיקם לרכוש את הקרקע. גם במועצת ההסתדרות התנפחנו על זאת. ואני הייתי בין המספיימים גם לתנאים אכזריים אלה, ואולם קרן-היסוד לא הסכימה. ושוב נדחה הענין. מאשימים את ההסתדרות ברשלנות.

אף אני אומר, כי ההסתדרות לא פעלה במידה שהיתה צריכה לפעול, אולם המעט המסופר כאן מעיד כי כל פעולה נפגשה במעצורים קשים. הנה העיד שפרינצק כי באחת הישיבות האחרונות של הועד הפועל של ההסתדרות הגענו בזה ל"איחוד", ומאז מתנהלת הפעולה מצד שליחינו בטמפו אחר. שמח אני לציין זאת. אולם היא הנותנת. אילו היה "איחוד" זה בא לפני שנה היינו עומדים פיוס במצב אחר, והיה בנו פוח אחר לפגוש את המפריעים.

אין לי כל "ענין" לעשות את חברי למתנגדים, אדרבא, יש לי כל הענין לעשות את המלחמה בעד שכונת-העובדים לנחלת פולנו. אולם דוקא משום כך צריך להשיב על הטענות אשר נשמעו כאן. קפלן מדבר על ריחוק המקום מן העיר, ועל מציאותם של כמה פועלים הבוחרים להם להסתדר בתוך העיר. איני מפקפק בזה. ויבורך זה, אשר ידאג לסידורם של אלה אשר אינם יכולים או אינם רוצים להתרחק מתחומי העיר. וסיעת הפועלים בעיריה היתה מיטיבה לעשות אילו היתה היא פועלת במגמה זו. אולם כלום צריכו טענה זו של "הירא ורד-הלבב" לדחות את הגשמת מאנייהם של מאות ואולי של אלפים? כלום צריכה היא לעכב את גישום המפעל הישועי, שהנהו הרבה יותר מאשר המצאת דירות לפועלים? ומה ערכה האמיתי של טענת-הריחוק? עוד יש בינינו זוכרים, כי לפני שמה ושנתים היתה אדמת "מטרי" רחוקה מן הישוב, ואנשים מיושבים לא נטו ללכת לשם. ותשאלו עכשיו על מחירי המגרשים והדירות באותה "מטרי"־תל-נורדוי של היום. כלום אין לראות, כי הריחוק של שכונת-העובדים הנהו ריחוק מדומה, וכי הוא הולך ופוחת מיום ליום, בקפיצת-הדרך ממש? כלום אין אנו חייבים להביא בחשבון את המתווה סביבנו, כלום אין זו חובתה של הקרן הקימת, היכולה לקנות פיוס בתנאי-כפר אדמה, אשר תהיה בקרוב מאד לאדמת-עיר?

לתוך ויכוחינו נשתרבבו כמה שאלות חשובות ביותר, אשר אין מקומן דוקא כאן. כל הכבוד לכשרונותיו הסוציולוגיים של וילקנסקי, אולם הייתי רוצה לדעת, אם החברים הקרובים ביותר לדעותיו מקבלים גם את עמדתו לענין העליה, "המדומה", ויסכימו שפדאי היה שלא להעלות אנשים לארץ ולהוציא את אמצעי העליה לגאולת הקרקע. שאלה זו או שאלת האפססטיביות בהתישבות וכי ראויות הן כשהן לעצמן לבריור יסודי. אולם

מדוע הן צפוף דוקא בקשר עם שאלת שכונת-העובדים ולא עם נהלל א' או נהלל ב'? תאמינו שגם לי לא זר הרצון לראות את גאולת הקרקע במרפן הפעולה הישובית, ואף על פי כן נראה לי פי לבוא על ידי כך לביטול ערך העליה, הרי זה מאותו סוג ההפרזות, אשר אנשים מחוננים בינינו יש להם לפרקים חיבה יתירה אליהן. סופן של הפרזות אלו להביא לידי שלילת הנקודה היסודית, אשר ממנה יצאנו.

מעודי יש לי דרך-ארץ בפני מומחיות. אולם מאז היו לי דברים עם מומחים שונים איני יכול לקבל את חנות-דעתם, בענינים שאינם טכניים גרידא, ובפרט בעניני ישוב וחיים, להלכה פסוקה. יש שאני שומע נימוקים חותכים, נימוקי-ברזל, מפי מומחי המדע, המשק, הקופה, פי „עניני המשק מחייבים“, פי „עניני הקופה אינם מרשים“, וכשאתה תוהה על קנקנם הנך נוכח, פי מתחת לנימוקים האלה מסתתר חוסר-רצון, ניגוד-ענין וכדו'. נוכחתי כמדו כן, פי בענינים ישוביים וכלכליים אין האמיתיות בבחינת אמיתיות הנדסיות, פי יש ששני מומחים מתנפחים ביניהם ומבטלים זה דעתו של זה כשאר בני-תמותה וכשאנו רואים ושומעים זאת אנו אומרים לעצמנו: יש עוד לבחון את הדעות הללו לאור הצרכים החיוניים של הציבור. ואלה נתונים לשיקול-דעת ולהכרעה של הציבור.

ושוב לא מובנה לי טענת „חוסר התכנית“. אם תכנית פירושה רעיון ומגמה, הרי ישנם פאן בבהירות מרובה, הרעיון הוא שפועלי העיר רוצים לצאת מתחומי העיר, להתרפן על אדמת הקרן הקימת, להקים את הסביבה שלהם ולפתח ככל האפשר משק משלהם, חקלאי וחרשתי, אם ביחידות ואם בקיבוצים, אם בשטחים מצומצמים יותר או רחבים יותר, לפי התנאים ולפי היכולת. עיבוד התכנית המפורטת, או יותר נכון, התכניות המפורטות, הנהו ודאי ענין של מומחים ושל המתישבים. פיצד אפשר לדרוש (ומי?) תכניות אלו פל עוד לא נקנתה האדמה ולא נחקרו אפשרויות המקום המסוים? אומרים, התכנית לא עברה תחת שבט הביקורת של מומחים. נודה על האמת, פלום נעשו שאר מפעלינו הישוביים בהסכמתם של המומחים הרשמיים? פלום סמכו בשעתם המומחים את ידיהם על עיני-גנים ועל דגניה? וצאו וראו מה נתקיים מתכניותיהם המרובות והשונות של המומחים מאותם הימים, ודוקא עיני-גנים ודגניה — פרי היצירה החברתית „המונית“ — הן

שזכו להיות גורמים עצומים בעבודת ההתישבות. ואֵל נא להוֹצִיא מוֹה, שאני מזלזל בתכנית. תִּרְכֵּשׁ נא האדמה ותקצה לשכונת־העובדים, ואז יבואו וילקנסקי ושאר מומחים להשתתף בבירור התכנית. אולם אֵל נעשה כמו שאנו עושים היום, אֵל נִקְדִים את הויכוח על התכנית להבטחת אפשרות המפעל.

והטענה של כפר ועיר. וילקנסקי אומר לנו כאן, כי אי אפשר לדרוש בבת אחת גם אדמה בעמק וגם אדמה בעיר. צריך לבחור באחת. מדוע? שיטה זו של הפחדה על ידי אלטרנטיבות היתה לפנינו מצליחה מאד ב„דיסקוסיות“. אולם, מדוע תיִדרש מאתנו הבחירה הזאת, הנאמנות לאחת. ואגב לא כפר ועיר, אלא כפר וקרבת־עיר. הייתי מבין ניגוד של מחירים, של זול ושל יוקר. ניגוד כזה איננו פאן. מהי איפוא ההקבלה של עמק ושל קרבת־יפו. איני חושב כי הקרן הקימת צריכה לנתר על אחת מהן. הדבר תלוי יותר בכשרון המפעל, ובנידון זה אני מסכים לגמרי לדברי אהרונוביץ, מאשר בהכרח הבחירה. אולם אילו היינו באמת במצב של בחירה: אם 10,000 דונם בעמק או בקרבת העיר, הייתי בוחר, מבלי לחשוש שיתנוני לצורך העמק, בשניה. הייתי אומר, כי גאולת שטח כזה פיוס בקרבת העיר הנהו מפעל יותר גדול, בבחינה ישובית וציונית. משום שעמדה זו מסוגלת להישמש, משום שכאן יש יותר חסכון הון לאומי, יותר תריס בפני ספקולציה, והעיקר משום שכאן יש מפעל אשר יאֵחו בקרקע, ולו גם בצורה בלתי־שלמה, מספר אנשים גדול הרבה יותר.

זהו מרכז השאלה של שכונת־העובדים. האין אתם רואים את הסכנה של התהוות המון עם תלוי באויר, תלוש מפל קרקע, חסר כל סיכוי ליצירה משקית עצמית. לומפנפורוליטריאט? האין לראות כי מציאות זו עתידה להעביר קו חריף בין הרוב הגדול של הפועל העירוני ובין המיעוט הקטן של המתישבים החקלאים? כי מציאות זו מסכנת לא רק את הנמצאים בתוכה לבד, כי אם היא עתידה לשנות בהחלט את כל הלך־רוחה של תנועת הפועלים בארץ, את כל אִפּיה של ההתישבות.

שכונת־העובדים אינה רק מפעל של הקלה, שעליו דיבר קפלן. זהו מפעל של התישבות עממית, חלקית, אטית, הִדְרָגָתִית. ההתישבות אשר תבוא על ידי התאחזות בצפרנים בקרקע, על ידי פיתוח תעשייה, קטנה וקיבוצית.

ואשר תפתח אפקים למאות ולא לפים. את זאת אין העמק פיוס יכול לתת לנו. ושכונת־העובדים פותחת לכך פתחים. ואי־ההבנה והדחיות התמידיות מצד הקרן הקימת מוכיחות רק עד כמה לקויה שם ההבנה לתפקידה של הקרן הקימת, בתור „המכשיר של הפוליטיקה הקרקעית של ההסתדרות הציננית“, לעניני ההתישבות החיוניים של הפוחות הפרודוקטיביים בתוך העליה.

זֶסְלֹבְסְקִי שׁוֹאֵל אֹתִי, האומנם חושב אני פי התישבות זו עתידה לשמש מעבר להתאחוות בקרקע. איני דוגל בשם מומחיות, אולם עינים יש לי. וכשאני יוצא מתל־אביב בדרך לפתח־תקוה ורואה את אשר הולך וצץ בכל הסביבה הזאת ורואה איזה מרץ וחיות משקיעים שם יהודים באדמת חול חרבה, ורואה איזה מאמצים מגלים שם כדי להתפרנס מחלקות של שני דונמים ושל חמישה דונמים, וכל זה בחוסר כל תנאים, באין הכשרה, באין מים, באין סידור חברתי פנימי, ובאין עזרה מוסרית מן החוץ, ולמרות כל ההבדלים החברתיים השגורים — רואה אני כי כאן פועל אותו יצר־הקרקע שבקרבתנו, וכי ילדיהם של אלה יספגו לקרבם את העבודה ואת הירק מתחילתם.

ואני שואל את עצמי, כלום יש בתוך ציבור הפועלים העירוני פחות צורך, פחות כמיהה, פחות פוחות? האם רתימת הפוחות של ציבורנו במפעל זה, של ציבור מחונן בעבודה ושל הסתדרות בפירה, לא תביא לידי תוצאות חשובות עוד הרבה יותר?

אולם נניח שהרעיון המשקי שאנו מכניסים בשכונת־העובדים לא יצלת. נניח, כדברי השוללים, כי משק חקלאי בתנאים כאלה לא יתפתח. ובכך? האומנם נפסל על ידי כך ענין השכונה? נניח שנרכשו 10.000 דונם ונתאחזו שם פועלים מקצועיים ולא מקצועיים, גננים, טבקנים, מגדלי עופות ודבורים, מורים ופקידים. נניח, שטיפוסי המגרשים יהיו שונים: דונם ושנים, חמישה ועשרה, נניח שבאופן כזה יכיל השטח כאלפים משפחה. ואם יתברר אחר כך כי אין בידי המתישבים התלויים בעבודת חוץ לעבד את חלקותיהם — אם המתישבים יהיו קיבוצים הלא ודאי יקל להם הדבר — מה איפוא אזי הסכנה לישוב? הלא האדמה היא אדמת הקרן הקימת, וההתישבות — בידי ציבור פועלים. כלום לא נוכל לחלק מחדש את המגרשים ולהכניס עוד אלפי משפחות? על כל רצוני להבין את החברים העוינים כל כך את הרעיון של

משק חקלאי בקרבת העיר, איני יכול להבין מהו היסוד לזרוע במשך שנתים אי־אָמון ורפיון לגבי מפעל שהוחלט עליו זה פעמים. ולמעשה. הענין פֿולו נמצא במצב מסופן לְמִדִּי. לפני חדשים אחדים, כשראינו כי השטחים בקרבת העיר הולכים ונשמטים, אמרנו לעצמנו: אם מקום זה לא יגאל על ידי הקרן הקימת, פי אז אבדה תקנתם של אלפי פועלים ביפו להפכות שורש. מאז ועד היום הורע הדבר. בחוגי הקרן הקימת גִּשְׁנָה נטיה לחיוב, אולם מצדדים שונים באה הַסְּגָת גְּבוּל. הסגת־גבול הדוחקת את רגלי הקרן הקימת ואת רגלי התישבות העובדים. ואין כאן ספנה רק לשכונת־העובדים לבד. המצב החדש הפורח בארץ, ה"בהלה" של חברות וקניות פרטיות, מביא אתו גזירה על התישבות העובדים, גזירה לא פחות נוראה מאשר הגזירה על העליה.

איני בא כלל לזלזל בהתעוררות זו שבאה בחוגי המעמדות הבינוניים להסתדר לחברות־התישבות ולהיאחו בקרקע. חשיבותה של הציונות כלולה בזה שהיא באה להפוך אנשים בלתי־פרודוקטיביים לאנשי־עבודה. ועד כמה שבהתעוררות זו מתגלים חזיונות חיוביים של כמיהה לקרקע, לשם ישיבה עֲלֶיהָ, לעבודה ולשמרה, אנו מקדמים אותם בברכה. ובני־ברק תזכית. אולם אין להתעלם מפל הקצף הזה של ניצול אדמת ארץ־ישראל לשם הפקעת־מחירים, של חילול דבר גאולת הקרקע על ידי עשייתה מעין נְלוּטָה עוברת למרבה במחיר, אין להתעלם מזה, כי עניניה האמיתיים של גאולת הארץ, כבשת־הרש של התישבות אנשים אשר השקיעו את חייהם בעבודה, נדחקים מפני המגמות והתיאבון של בעלי "התישבות" זו.

אם המקום המיועד לשכונת־העובדים לא יגאל על ידי הקרן הקימת — תקופחנה תקוותיהם של אלפי פועלי העיר. והשטחים בעמק העוברים כיום לרשות חברות פרטיות עושקים את תקנת ההתישבות מאלפי פועלי הכפר, מפל אנשי־העבודה מחוסרי האמצעים, התולים את תקוותיהם באדמת הקרן הקימת. עוד יותר, הם גם שוללים למפרע את הפרספקטיבה של פעולות גדולות בעתיד הקרוב מצד הקרן הקימת. שטחים פנויים גדולים אינם מרובים בארץ. הרבה "עמקים" אין לנו. ואחרי אשר יגמר עוד מספר קניות הגונות, לא יעמדו יותר לרשותנו שטחים רחבי־ידים. והקרן הקימת, אשר מחלה על כבודה וויתרה על זכותה, לגאול את

הקרקעות הנמצאים בלב העמק, במרכז פעולתה הישובית, תזכה אולי בקרוב להשתחרר מפל התחייבויותיה הכספיות, ותשאף רוח לרנחה. אולם מהי העבודה הגדולה הצפויה לה אחר-כך? היא תצטרך לנוד על קניות פעוטות, מפוזרות, בתנאי קניה מסובכים, ליצור ישובים קטנים, מבודדים עם כל המעלות הפלפוליות והישוביות הכרוכות בהם. זוהי הפרספקטיבה אשר הנהלת הקרן הקימת מובילה אליה.

הפאב אינו ניתן להיָרפא. היתה אפשרות לאַחד בידי הקרן הקימת סטח אחד גדול מחיפה ועד בית-שאן. שום דבר לא היה עלול לעטוף בזוהר כזה את שם הקרן הקימת, להבליט את מקומה בכל המפעל הארץ-ישראלי. כמעשה רב זה. את ההזדמנות הזאת, הראשונה והיחידה בדברי הישוב, הוציאה הקרן הקימת מידיה. והאדמת הולכת ונרפשת על ידי חברות אשר כוחן הריאלי הוא פאין לעומת הקרן הקימת. אולם יש להם האומץ והמעוף החסר לאלה, אשר גורל גאולת הקרקע נמסר לידיהם. ומה אמר מצב זה לנו, למתישבי הקרן הקימת? מה יהא מצבה של נהלל מחר, אם היא תהא מוקפה לא מושבי עובדים ולא קבוצות, כי אם מושבות של עבודה שכירה, „אחוזות“ ו„אדמיניסטרטורים“? ומי יאמר לנו, מי יהיו הפועלים במושבות אלה? ומה יהא דבר זה לגוש-נוריס, אם יוקף שכונות כאלו? מה תהא התפתחותו הפלפולית והחקלאית של העמק אם הוא יקרע רצועות רצועות? האפשר יהיה שיתוף מפעלים ישוביים וחקלאיים בין הנקודות הסמוכות, אם משטרים חברתיים שונים בתכלית יבדילו ביניהם? אנו תמכנו בכל לבנו ובכל כוחנו הציבורי בשעת-העליה של הקרן הקימת, בשעת רכישת השטחים הראשונים הגדולים בעמק, ועלינו החובה לגלות את המצב הנוכחי בקרן הקימת: את הזלזול ברעיונות המונחיק ביסודה של הקרן הקימת, את אי-מילוי תפקידה, את חוסר האומץ והמעוף, אשר בלעדיו לא תיתכן פעולתנו ההתישבותית, את אטימת האוזן לצרכי ההתישבות של העובדים בארץ; את הויתור על עניינה ועל זכויותיה לטובת חברות פרטיות.

אני תומך בהצעת בן-גוריון לקרוא למעצה מיוחדת בשאלות אלו. מי שהוא ראה בזה דחיה. כנתי לא להחמיץ את הענין, כי אם להכין פעולה מסודרת לשם כך, לחקור את מצב העניינים בארץ ובמסודות, ולהציגם לפני

הציבור כאשר הם. ישמעו הדברים בין הפועלים, בתוך הישוב, בחוץ-לארץ. יתברר, כי הקרן הקימת אינה רק נחלת הדירקטוריון, ואף הדירקטוריון עצמו אינו חומה בצורה, אשר דעת-הקהל לא תפרוץ אליה.

תשובות למכתבי חברים

א

החבר ירוחם מונה שורה של שאלות הדורשות בירור ואינן מתבררות. לא יקשה להאריך רשימה זו. חיינו מלאים ענין ושאלות ופרכות הטענות ישוב (יש שאלות אשר אין להן כל ישוב — בלתי אם ב"ישוב" ממש, פלומר, על הקרקע). אולם החבר ירוחם אינו מסתפק במנין זה ורואה צורך להכריזו, כי אין "דבר" משמש כמעט בתור "גיב-נפש". והרי הוא שואל את המערכת, אם גם דעתה פדעת אלה הסוברים שזמנה של "השתפכות-נפש סנטימנטלית" עבר. בדרך כלל, לא הייתי מיעץ לחברים, כי ימנו את המערכת לפוסק עליהם. פלום קיימים מכתבי-חברים לא בשביל ליבון הדברים בציבור, כי אם בשביל שה"מערכת" תפסוק הלכה, או כדי שתועמד למבחן?

והיות שהשאלה נשאלה, הרי צריכה לבוא גם התשובה, והתשובה היא, כי ניב הנפש של תנועה ושל חיי-ציבור וגם של חיי יחיד אינם דוקא ב"השתפכות-נפש סנטימנטלית". אם לשאול את דעת המערכת — הרי לא "השתפכות-נפש סנטימנטלית" היתה ספרות-העבודה גם בימים ההם, בעוד "משפחת העובדים קטנה בארץ". נפשו של הפועל בארץ התבטאה גם בסיפור דברים פשוטים כהניתם, גם בדברי מחשבה, גם בבירור שאלותיו וגם — במלחמה כלפי חוץ. אף זו האחרונה אינה נעשית אצל אנשים חיים מן השפה ולחוץ, כי אם מתוך חיי-נפש וביטויים. ואם צדק החבר ירוחם, וכל אלה חסרים באמת ב"דבר", כי אז הרי זה מעציב מאד. אולם פלום נעולה הדלת בפני מי אשר ניב-נפש אתו?

תשרי תרפ"ו.

ב

פֹתְבֵי הַמִּכְתָּב¹ נִסּוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזִכּוּיֹת פְּפוּלוֹת. פִּשְׁעֵתוֹנִם שְׁלֵהֵם, עֲתוֹן־הַפּוֹעֲלִים, מִסְתַּלֵּק — אַחֲרֵי בִירוּרִים לֹא מַעֲטִים — מֵהַדְּפִיס אֶת מִכְתָּבָם, אֵינָם יֹכְלִים בְּשׁוּם אֹפֶן לְקַבֵּל אֶת גִּזְר־הַדִּין, וְהֵנָּה רוֹאִים „חֹבֵבָה וְהַכְּרַח“ לְעִצְמָם לְפָרְסָמוֹ בְּ„מָקוֹם אַחֵר“² וְלִהְיֵי אֶת דִּיבַת „דָּבָר“ רַעָה עַל הַצְנֹזָרָה הַקְּשָׁה שָׁבוּ, בַּהוֹדְעָה אִירוֹנִית „שְׁלֹא מִצָּא לְאִפְשֵׁר“ וְכוּ. וְאַחֲרֵי שֶׁמִּילָאוּ אֶת סַפְקָם, וְאַחֲרֵי שֶׁזָּכוּ לְהִסְפִּיק מִזֶּה לְ„דוֹאֲר־הַיּוֹם“, אֵינָם נִמְנָעִים לְחֹזֵר אֶל „דָּבָר“ וְלִתְבוֹעַ בְּפֹה מִלֹּא אֶת זְכוּתָם פְּ„אֲזֹרְחִים בְּעֵלֵי זְכוּיֹת מִלְאוֹת בְּצִיבּוֹר הַעוֹבְדִים“ וְלִפְנֹת בַּעֲתוֹנִם שְׁלֵהֵם בְּדִרִישַׁת בִּירוּרִים עַל הַ„יַחַס הַמַּעֲלִיב“. מַעֲרַכַת „דָּבָר“ סִבּוּרָה אֲמַנָּם, כִּי זְכוּיֹת־אֲזֹרְחִים פּוֹלְלוֹת גַּם חוֹבֹת יִסוּדִיּוֹת. וְכִי מִי שֶׁמְזַלְזֵל בְּכַבּוֹד אֲכַסְנִיָּה שֶׁלּוֹ וְאֵינּוּ מִסְתַּפֵּק בְּבִירוּרִים בַּתוֹךְ פְּתִילֵי הַתְּנוּעָה, אֲלֵא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּ„אִיזְמִים“ וּבַהוֹכָחֹת לְמַעֲשֵׂה, כִּי כָּל הַשְּׁעָרִים פְּתוּחִים לְפָנָיו — מוֹתֵר בּוֹה מִמִּילָא עַל הַבְּמָה „שְׁלוֹ“ וּמִסְתַּלֵּק הֵימָנָה. וְאֵף עַל פִּי כֵן מִפְּרִסְמַת הַמַּעֲרַכַת אֶת הַמִּכְתָּב בְּמִלּוֹא, מִשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּעֲנִין הַזֶּה כְּדֵי לְעַמּוֹד קַמְעָה עַל הַ„הֵנִי הַחֲבֵרְתִּי“ שֶׁלְּנֹו וְעַל הַנִּימוּסִים הַמְּבַצְבְּצִים אֲצִלְנוּ לְפָרְקִים, וְכֵן כְּדֵי לְבַרֵּר בְּפָנָיו הַקּוֹרְאִים שְׁאֵלָה אַחַת מִשְׁאֵלוֹת הַמוֹסֵר הַפְּרוֹכּוֹת בְּעֵרִיכָה. פֹתְבֵי הַמִּכְתָּב רָאוּ „חֹבֵבָה וְהַכְּרַח“ לְעִצְמָם „לְהוֹדִיעַ בְּרַבִּים אֶת מִקְּאָתָם הַחֲרִיפָה נֶגַד מַעֲשֵׂה הַפְּגִיעָה בְּכַבּוֹד הָעַם — לֹא פָחַת! — אֲשֶׁר נַעֲשֵׂה עַל יְדֵי קִיבוּץ „הַשׁוֹמֵר הַצֵּעִיר“ מְרוֹסִיָּה“. מַה רָאוּ עַל כֵּךָ? לְחֲנוּפַת צְרִיפּוֹ שֶׁל הַקִּיבוּץ בְּעֶרְךְ גִּשְׁף, וְבוֹ עֲבָרוּ עַל הַבְּמָה מִפְּלֹגוֹת שׁוֹנוֹת, כָּל אַחַת וּפּוֹמּוֹנָה וּבִינֵיהֶן — מִפְּלֹגַת „הַפּוֹעֵל הַצֵּעִיר“ וְ„הַתְּקוּה“ בְּפִיָּה. לְבָם שֶׁל פֹתְבֵי הַמִּכְתָּב הַתְּחַמֵּץ עַל כֵּךָ, שֶׁאִפְשֵׁר הַדָּבָר כִּי „הַתְּקוּה“ תּוֹשֵׁר בְּשִׁכְנוֹת עִם קוֹפְלִיטִים שׁוֹנִים, וְהֵם מִיָּהָרוּ לְהִסִּיק מִכָּאֵן מִסְקָנָה, כִּי „שִׁירַת הַתְּחִיָּה הַלְּאוּמִית בְּמִלּוֹא מִשְׁמַעוֹתֵן שֶׁל הַמְּלִים הַלְּלוּ חֲדָלָה מֵהַחַיּוֹת אֶת מַפְעִלְנוּ“. הֵם לֹא הִסְתַּפְּקוּ רַק בְּמִסְקָנָה זֹו בְּלִבָּד, כִּי אִם נִסּוּ לְקִיֵּם אֶת הַמְּצוּה „הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתְךָ“ בְּאֹבֶסְטְרוֹקְצִיָּה, בְּשִׁרִיקוֹת וּבְצַעֲקוֹת, וְהִיּוֹת שֶׁמַּעֲשֵׂה זֶה פֶּעַל עַל הַקַּהַל — פְּעוּלָה הַפּוֹכָה, הֵרִי נִתְבַּרֵּר לָהֶם, שֶׁבַּהֲפָרָה נַעֲשֵׂה מַה שֶׁנַּעֲשֵׂה, וְלִפְיֶכֶךְ הֵם בָּאִים לְהַכְרִיז וְ„לְהַתְּרִיעַ“, כִּי „קָם לְנוּ דוֹר אֲשֶׁר לֹא

¹ [קְבוּצַת „הַשְּׁרוֹן“ בַּעֲפוּלָה] ² [ב.הַאֲרִץ]

ידע את יוסף", וכי צפויה לנו הסכנה להישאר „פרולטרים חסרי כל קשר עם האומה ותרבותה, בני־בלי־מסורת ובני־בלי־תקוה“.

ואת המכתב הזה — המכריז על הסכנה, המגלה בקרב ציבור העובדים שבט של בני־בלי־תקוה, והמעיד כי — בקרב מאות פועלי עפולה וחברי הקיבוצים שבאו לנשף — ישנם אך שרידים מועטים, הנאמנים לתרבות ול„תקוה“, מכתב זה מצא „דבר“ ראוי לגניזה. מדוע? משום שמערכת „דבר“ הרגישה במכתב מטיף־מוסר זה דבר־מה בלתי־מוסרי.

ודאי, אפשר לקנא לכבודו של הימנון לאומי ולערער על זה שהוא מושר מעל במה בשורה אחת עם פומוני־חול (אם פי אין מוחה בימינו גם פשראים ספר־תורה מוצג מעל במה), אולם כשמטיפי־מוסר אינם יודעים להבחין בין שוגג למזיד, בין חוסר כל פננה רעה ל„התעללות“ — מן הדין שמוסרם לא תהא לו אִזון קשבת. וקנאות אשר פזאת מן ההכרח שתעורר רושם, פי אינה נובעת ממקור האהבה, פי אם ממקור הקינטור, פי היא הקנאות המתכפדת בקלון חברים.

והאם זאת היא החרדה להפרה ולהרגשה הלאומית, לתחיה ולתרבות העברית, לרוח המחיה את מפעלנו, אשר עינים לה לראות את חזות הפל ב„התקוה“ וטח לבה לראות את פוח התחיה המפכה, ולו יהא אפילו ב„חנוכת־הצריף“; את ההרגשה הלאומית האיתנה, זו שמעלה ילדים וילדות מנככי הגולה — ואף אם שירת ה„אינטרנציונל“, הזרה לכותבי המכתב, בפיהם — ונִתנת בידיהם מעדר וכפ־סיידים; את הערגה התרבותית הטמירה המנתקת נוער זה ממכורתו ומרתקת אותו לשפת־קדומים אשר לא ידעה; את הרוח המחיה, הגורמת להם לקבל באהבה ובחיות את חבלי הארץ וחיייה, את חבלי הקליטה והגיטוש ורכישת עולם חדש?

פזאת וכזאת ניסה החברה־העורך (שנודמן אף הוא לאותו מעמד של הנשף, וראה בחדוה הטהורה של חנוכת־הצריף, ושמע לקופלטים העברים מלאי־ההומור ורוויי־ההנכי, וראה את שכבות התרבות השונות המשמשות שם בערפוניה, וראה את ניצני האמנות והפשוט הנראים במחנה, והקשיב גם לסיפורים על עשרות החברים היושבים במאסר ובגולה למען ארץ־ישראל ועל שיעורי עברית המסודרים „שם“ במסותרים ובחרף־נפש) להסביר לחבר־המופז, שליחם של כותבי המכתב, ללא הועיל, חזקה עליו הדרישה:

להדפיס. אז יבטיח העורך לפנות לקיבוץ „הנאשם” בבירורים. ואחרי כן — ידפיס. אולם, כשבאה תשובת הקיבוץ והעורך שב אל הענין — נזכח עוד יותר עד כמה הענין „מנופח”. והחליט להקשיח את לבו. בא „האיוס”: „נמצא לנו מקום”. וכאן למודעי, פחות מפל עלול נימוק זה להִרְך לב חבר־מערכת הרגיל בכך, שכל הנידון לגניזה אינו משלים עם גורלו. על הערת העורך, כי פל עתון של פועלים ירצה ודאי לדעת, על שום מה הסתלקה מערכת „דבר” מהדפיס, השיב המופז: „אין דבר, ימצא מקום אחר”. ואכן, נמצא המקום. לכאורה, אפשר היה לראות את הענין למוגמר. אולם כאן באה הטרוניה: ואי חופש הדיבור, ואי הביקורת העצמית? ואי ההני החברותי, וזכות האורח בהסתדרות העובדים מה תהא עליה?

לא, חברים יקרים. לא לכך נתפנוּוּ בקריאתנו. לא זה חופש־הדיבור ולא זו הביקורת. בימי חיינו המעטים לא קימץ „דבר” בויפוחי־חברים בבירור שאלותינו, בגילוי מכאובינו. ועוד ידו נטויה. נתפרסמו במשך הזמן הזה ב„דבר” לא רק דברים שאינם „לפי טעמו של הפיון השולט בהסתדרות” — כמבטאם הצנוע של פותבי המכתב — כי אם גם דברים הרחוקים בתכלית מן הדעות המקובלות בהסתדרות בכלל, דברים של מועט שבמועט, של יחידים. אולם חופש הבירור החברי רחוק הוא כמטחוי קשת מחיפוש חטאים, מהגומה מקטרגת, מהוקעת דחלילים. אכן, אם נדון לפי חלק מן „הספרות” המתקבל במערכת ישנן נטיות לראות את במת־הציבור כאילו היא איצטבה, אשר מעליה ימתחו, יצליפו, יגרדו. כשם שישנה נטיה לראות את במת הספרות לבמת ניצוח והתגוששות, בעיקר. וכל זה בשם חופש־הויפוח וזכות־חברים. לא, חברים, בזה לא חפצנו. פל חופש יש לו הגבלות טבעיות שלו. וגם חופש־הדיבור בעתון המוקדש לצרכי תנועה והדואג לכבודו של הציבור אין פירושו „עיר פרוצה אין חומה”. חופש זה מוגבל ב„צנזורה” של טעם, של הגיון, של יחסי־חברים, של טון־חברים, ואפילו של „שלו־בית”. ויש גם חשבון של „תוצאות”, של חובת השעה, ושל סביבת קטרוג ואיבה שציבורנו מוקף בה. ומחובות אלה אין פוטרת גם „זכות־אורח” בהסתדרות. חבר הרוצה לבוא בשערי „דבר” צריך לקבל על עצמו את המרות של כללי־הטעם, שמבלעדיהם יקפכו חיינו החברתיים להפחת מדנים ולהטלת אשמות.

ניסן תרפ"ו.

מ י ל ו א י ם

א

ל, בועידת „אחדות-העבודה" בחיפה- (עמוד 7)

לדברי ברל בועידה זו, בכסליו תרפ"ג, יסמכו פאן דבריו הקרובים להם בתכנם, אשר נאמרו, כנראה, בישיבת משרד הברית של „פועלי-ציון" בקיץ תרפ"א, בהיזת ברל בדרכו לקונגרס הציוני ומשם לאמריקה בשליחות ההסתדרות, ופורסמו ב„דאס ארבייטענדע ארץ-ישראל", וינה, חוברת 1, דצמבר 1921, בשם „פון חיפה ביו איצט". „פון חיפה" — כלומר, מועידת-היסוד של ההסתדרות בחיפה. (תרגום ד. זכאי)

מחיפה ועד הנה

פֿרגמנטים מדין-יחשבוֹן

הן ידעתם, כי „אחדות-העבודה" מקורה ברעיון, כי ציבור הפועלים בארץ-ישראל מאוחד במהותו, כי שנות העבודה והחנייות המשותפות עשו את שלהן והניגודים המפלגתיים נמצאו מיותרים בשביל כלל הפועלים, וכי צריכה להימצא צורת ארגון אחידה, שתבטא ותספק את כל צרכיו החברתיים של ציבור הפועלים: המקצועיים, הקואופרטיביים, ההתישבותיים, הפוליטיים והתרבותיים. מין ארגון מעמדי מעין זה, המארגן את כל מעמד הפועלים על כל עניניו, היתה בעינינו „אחדות-העבודה". רעיון זה של האיחוד היה מהפכני והוא דבק בכוח רב בציבור הפועלים. שמונים אחוזים מהפועלים היו מיד אֶתנו. „הפועל הצעיר" התיצב נגדנו, אם כי היו חלקים בתוכו שנטו לאיחוד. אנו ראינו בעמדתו של „הפועל הצעיר" כוח עקשני ונוקשה, וקוינו כי כוחה הפנימי של תנועת הפועלים יגבר עליו. אבל הנה

באה חוץ-לארץ ועזרה לו. אֵל תהיו סבורים, כי רק השמאל תלוש מארץ-ישראל. גם הימין. ולעתים קרובות מאד נזונים בגולה באילויות אשר בארץ-ישראל התנדפו מכפר. דוקא בשעת האיחוד בארץ-ישראל הגיעו ל„הפועל הצעיר“ ידיעות מהגולה על מחנה 60 אלף חברי „צעירי-ציון“. ודבר זה חיזק את עמדתו ואיפשר לו לא להיכנע: אם אמנם נמנו „צעירי-ציון“ על „הפועל הצעיר“ ואם לא — זוהי שאלה אחרת. אולם אותה שעה היתה להתערבותה של הגולה השפעה. מלבד זאת סייעה הרבה ל„הפועל הצעיר“ העובדה, כי המצב בברית העולמית של „פועלי-ציון“ היה מעורפל מאד. היה ידוע בארץ-ישראל כי ישנם בין „פועלי-ציון“ חוגים, אשר ארץ-ישראל נעשתה להם שם שנתרוקן מתכנו. האם אתם להתאחד? אם לנו, ל„אחדות העבודה“, היה האומץ להתקשר כבר או עם „הברית“, הרי עשינו זאת משום שאנו מאמינים בכוחו של הפועל הארץ-ישראלי ובגרעינה ההיסטורית הבריאה של תנועת „פועלי-ציון“. אולם אמונה זו ואומץ-לב זה נמצאו חסרים לאחרים. העליה — היא שעמדה לחרוץ את גורלה של „אחדות-העבודה“ בעתיד. והנה כאן נעשה מצבנו קשה. על החלוצים החדשים עברה המהפכה הרוסית. הם קיבלו חינוך אחר, כלל וכלל לא בדומה לזה של „הפועל הצעיר“. במובן אידיאולוגי ונפשי היו אלה קרובים הרבה אלינו מאשר ל„הפועל הצעיר“. אולם אשר עבר עלינו לא עבר עליהם, ואת רעיוננו אנו על האיחוד לא הבינו. היתכן, בכל העולם פולו מתפלגים, בעיקר התנועות המקצועיות והפוליטיות, והאומנם ארץ-ישראל תהיה שונה מכל העולם? היו שהבינו את דברינו על האיחוד, על התיאום, על זה כי התפקידים הקונסטרוקטיביים בארץ-ישראל כופים עלינו את הליכוד של כל ענפי הפעולה יחד — אולם חסרה להם האמונה בכל אלה. הדבר לא יקום, טענו, „הפועל הצעיר“ לא ירשה. והם חיפשו פשרה, דרך שלישית. רבים מהם מנו אותנו בעקשנות, ב„פניות“. יש לנו „פניות“ באיחוד הזה.

הבאים ברובם היו מהחלוץ, „צעירי-ציון“, „השומר הצעיר“. הם עלו כמעט במספרם על הפועלים הותיקים. בהם ובעמדתם היתה תלויה מעתה התפתחות הדברים בעתיד. הכרח האיחוד היה בחינת צו. יסורי החיפוכים היו ללא נשוא. אנו דרשנו לכנס ועידת פועלים כללית, בת סמכות מלאה, אשר להחלטותיה ניכנע. „הפועל הצעיר“ דרש, כי תחילה תבואנה המפלגות לידי הסכם — על מה מותר לדון בוועידה ועל מה אסור. סוף סוף, לאחר גלגולים רבים, זכינו לוועידה הכללית של הפועלים בחיפה.

היתה זאת שעה חמה, מעין זו שעם יסוד „אחדות-העבודה“. כל פועל ופועל נדרש לתת את תשובתו שלו. אנו העלינו בכל אסיפת פועלים את השאלה בכל גילוי-הלב. אבל השאלה היתה קשה ביותר לנו עצמנו. היה ברור, כי כל צורה שתמצא מן ההכרח שתהיה מעין הפשרה, פשרה בינינו ובין „הפועל הצעיר“. אולם היה ברור לנו גם זה, כי כל פשרה, ותהא קרובה ביותר ל„אחדות-העבודה“, פירושה בעצם ויתור על מטרתן העיקרית של „אחדות-העבודה“: לכלול את כל עניני הפועלים בהסתדרות פועלים אחת. הועמדנו לפני ברירה: להישאר נאמנים לרעיוננו על איחוד כל הפועלים בצורתה השלמה בתכלית, או לקבל את המפסימום האפשרי של איחוד הפועלים, מתוך אמונה כי האידיאה סופה, שתנצח מתוך צרכי הפעולה עצמם. בוועידתנו, בפרס וועידת חיפה, בחרנו בדרך השניה. חברים אחדים, כגון ב. מ., ש. ל., ראו בזאת פשיטת-רגל ולא הסכימו לנתר. אולם בכלנו גבר החוש לאיחוד האפשרי, לכוח הפעולה הממשי אשר יצמח ממנו. ערכנו את מצע האיחוד שלנו, אשר כלל את המפסימום שניתן להשיג ברגע ההוא.

וועידת חיפה קיבלה את המצע שלנו בצורתו ובתכנונו, אגב שינויים והגבלות אחדים. לא בנקל עלה הדבר. ההתנגדות של „הפועל הצעיר“ היתה חזקה. אולם הוועידה עצמה נתברכה בכוח אחר לגמרי. לא היתה זו נציגות רגילה של צירים ועסקני מפלגות הנתונים כולם להרגלים שלהם וליחסים מפלגתיים. אל ועידת חיפה באו אלפי פועלים מכל קצוי הארץ. הם, הציבור כולו, הם הם שחרצו את דבר האיחוד. הצירים ומנהיגי המפלגות הרגישו על גבם את הלחץ, את הביקורת ואת השאיפה היוקדת של „העם“. ואם קרה והנעדה המתמדת, שהיתה מורכבת, כרגיל, מ„טובי“ האנשים, לא יכלה לבוא לעמק השרה, וכשהיה נדמה, כי הנה הנה מתפוצץ הכל, הובא הענין אל הוועידה כולה, אל המליאה, לאזני כל „העם“, ושם נמצא תמיד המוצא: ההצבעה. ואותו צד עצמו, אשר היה תקיף כל כך בד' אמותיה של הנעודה המתמדת ולא נטה לשום ויתור, לא העלה כלל על הדעת לא להיכנע להצבעת הוועידה. הרי שהסתדרות העובדים הכללית בארץ-ישראל — יצירה משותפת היא של כל ציבור הפועלים בארץ-ישראל.

בפנינו, בפני „אחדות-העבודה“, קמה שאלה: ומעתה מה? הנוסיהף להתקיים? אותם החברים, היחידים, שטענו תחילה, כי אסור לנו לנתר על קוצו של יוד, היו גם עתה „קונסוקונטיים“ ואמרו: הואיל ונוצרה ההסתדרות הכללית, צריכה „אחדות-העבודה“ להיבטל. אולם אנו פולנו ידענו והרגשנו, כי יש עוד ל„אחדות-העבודה“

הרבה לעשות, יש עוד לפנינו תפקידים גדולים של עבודה וחינוך סוציאליסטיים, של פעולה פוליטית, של המשך המלחמה על איחוד בארץ-ישראל וגם מסביב לארץ-ישראל, ואסור לנו לנתר על כל אלה בשל הצליל הנאה שבהתפרקות מתוך מסירות-נפש, וגם לא בשל הקשיים אשר ימצאנו בדרכנו בעתיד. בועידת „אחדות-העבודה“, מיד לאחר ועידת חיפה, היה אתנו ברנר, הוא הסביר לנו לפי דרכו במה ערכנו ולמה אנו מצויים להוסיף ולהתקיים ולהמשיך.

ובאותה ועידה אף קיבלנו אישור „צעירי-ציון“ הסוציאליסטיים, שנתכנסו אז למועצתם, באו אלינו הודיעו כי הם נכנסים ל„אחדות-העבודה“. בהחלטתם זו של „צעירי-ציון“, שנתקבלה לא מרחוק, אלא לאחר חדשי עבודה משותפת, אני רואת חשיבות עצומה בשביל גורלה של „אחדות-העבודה“ ולא של „אחדות-העבודה“ בלבד. ארץ-ישראל היא ארץ הגדלה עם העליה. התמזגות הפוחות הנמצאים בארץ עם אלה הבאים מחדש — זוהי שאלת חיים לכל תנועה. העליה באה מארצות שונות, מסביבות סוציאליות שונות, מ„בתי-מדרשות“ שונים, וישנה סכנה, כי כל ארץ וכל חוג ירצו ליצור בארץ-ישראל את הסביבה שלהם, על המסורת שלה, על ה„רביים“ שלה. הלא זוהי בעצם קללת הכוללים של הישוב הישן. איך להתגבר עליה בישוב החדש? כניסתם של „צעירי-ציון“ ל„אחדות-העבודה“ היא במובן זה נצחון מוסרי ופוליטי גדול. גם מצד האנושי, גם במובן המעשי ובמובן המחשבה הסוציאליסטית וההשפעה המהפכנית — הם לנו יסוד רצוי וקרוב ביותר. הם מתאקלמים ומתמזגים בינינו להפליא. וההתאקלמות בארץ חדשה ובסביבה חדשה היא ענין גדול. בה תלויה פוריותו של המרץ — גם האישי וגם הציבורי. עתה יש בארץ מסלוגה סוציאליסטית אחת — „אחדות-העבודה“. אין עתה לא מסלוגת „צעירי-ציון“ ולא סיעה של „צעירי-ציון“ ב„אחדות-העבודה“.

החברים החדשים של „צעירי-ציון“ לוקחים חלק פעיל בכל שטחי העבודה: הם יצרו את „גדוד העבודה“, להם חלק באגודות המקצועיות של פועלי העיר ופועלי הרפכת, בקבוצות החקלאיות, בחבורות הבנין, בעבודת התרבות, בהגנה. ובכל אלה מורגש כוח סוציאליסטי חי וצעיר.

עם ריבוי החברים החדשים ועם גידול העליה צפה לפנינו שאלת הארגון בכל רצינותה. עלי לאמור את האמת המרה: אחד החסרונות הגדולים שלנו הוא, כי לא שמנו לב דיינו ליסוד הארגוני. יותר משהיינו ארגון בנוי איתן, היינו מהות רוחנית,

כוח מחשבה מניע, עדת יוזמים וחושבים מאוחדת עמוק בתפיסותיה הסוציאליסטיות, בנטייתיה המהפכניות, בהשגותיה התרבותיות ובנטייתיה הפוליטיות. מי בינינו חשב על גביית מס חבר, על ארגון הסניפים, על רגיסטרציה? איך התקיימנו למעשה, איך לוצאנו את ה"קונטרס" — חידה היא בעיני עד עתה. החברים במשך חדשים רבים לא קיבלו את משכורתם. הצרות הכריחו אותנו לתקן את צורת הארגון שלנו, ואכן עשינו זאת במידה ידועה. היינו חסרים אנשים. במשך חדשים ציפו, במחנות, בכבישים, בנקודות החדשות ודרשו כי משהו מאתנו יבוא לשיחת חברים או לארגון סניף, ואף על פי כן גדלו הסניפים בכל מקום. עתה נתמסרו חברים אחדים לעבודת הארגון, וכפי הנראה, בהצלחה. עתה, כשאנו יודעים, כי בשעת פעולת השקל, שנעשתה בתנאים פוליטיים וכספיים קשים ביותר, פעולה שהיתה לה בארץ-ישראל אופי של מלחמת בתצורות, ריכזה "אחדות-העבודה" את מספר הקולות הגדול ביותר ומכרה 3000 שקל. — עתה אפשר להעריך את מצבו של הארגון. ואין לשכוח כי על כל שקל היתה מודפסת התכנית שלנו¹ וכי "אזהדים" אינם שוקלים את שקלנו, וסתם בעלי-בתים — על אחת כמה וכמה. אך ורק חברים פועלים, שוקלים, מחוסרי-הכרה "דאי לא היו לנו.

יחסיה של "אחדות-העבודה" לשאלות האינטרנציונל אינם בנויים על מקריות, על אופורטוניזם, כפי שהביע משהו ב"חום" הדיסקוסיה. נפלה כאן טעות, לכל הפחות בוועידתנו בכנרת, חצי שנה לפני יסוד "ברית-העבודה" ("ארבייטס-געמיינשאפט")² היונאית הובע בהירות, בויכוחים ובהחלטות, יחסנו העקרוני

---

¹ [השקל נקרא "שקל-העבודה" ועליו רשום: "הציוניות הסוציאליט שואפת, בכוח עליה עממית רחבה ומסודרת, לצור את חיי העם העברי בארץ-ישראל כקהלת עובדים בני-חורין ושוי-זכויות, החיה על יגיעה, שליטה ברכושה ומסדרת את עבודתה, כלכלתה ותרבותה ברשותה" (מתוך התכנית של "אחדות-העבודה"). השוקל את שקל-העבודה משתתף יחד עם כל ציבור העובדים בפעולה בעד עליה עממית חפשית. העברת הקרקע לידי הלאום, יצירת הון לאומי, יצירת ישוב עובד, הגנת ענייני העבודה העובדים בכל פעולת ההתישבות, איחוד כל כוחות העבודה לשם ארץ-ישראל סוציאליסטית". "קונטרס" פ"ח, תמוז תרפ"א]

² [עיין "קונטרס", חוברות ע"ב—ע"ה]

השלילי לאינטרנציונל השני והשלישי. באסיפות חברים דובר על השאלות האלה גם לאחר שנוצרה „ברית־העבודה“ היוניאית (בוועידת־היסוד ב־22 בפברואר 1921). ה־קִינְטֶרס־הַמְקֻדְשׁ מִקֹּם רַב מֵאֵד בְּעֶרְךְ, לְפִי מִידַת יִרְעֵתוֹ הַקְצֵרָה, לְמַתְרַחַשׁ בְּחַיֵּי הַפְּעֻלִים בְּעוֹלָם, פִּירֶסֶס חֹמֶר רַב מֵהוֹעֵדָה וְהִיא מוֹסִיף לְעִשׂוֹת כֵּן לֹאֵל הַמֵּאוֹרְעוֹת שֶׁפָּרְצוּ אִזּוּ וּבִלְעָז אֵת כָּל כּוֹחֹתֵינוּ.

על המצב הפוליטי אין בדעתי לדבר. אולם אין אני רואה עצמי פטור מהערות אחדות. המאורעות מצאו אותנו בעצם התחלת עבודות חדשות בארץ. העליה החלה לגדול. ברחובותינו נראו פנים חדשות. לצדי הדרכים אהלים חדשים, ישובים עברים חדשים. בערים ובשכונות על ידיהן נושבו רבעים שלמים. משפחות חדשות למאות. ילדים בבתי־ספריהם, פועלים חדשים, ומשקים חדשים. היה מורגש בכל הדרו כוחה של העליה היהודית, ערכה הסוציאלי והתרבותי. באחד הימים ההם הלכתי עם בָּרְנֶר בדרך מגדלי־טבריה כנרת. הדרך היתה זרועה כולה אהלים, מריצות, פסי־ברזל, קרניזות עפר שנחפר, אבנים שנחצבו. וברנר אומר לי: „עוד עשרים כבישים מעין זה והכל כדאי; כאן אתה מהלך בטח“. ברנר, שהיה לו חוש עמוק, מיוחד לגבי חוסר־הבטחון בארץ, ברנר אשר רמוז תמיד על כך, למן סיפורו הארץ־ישראלי הראשון („בין מים למים“) ועד הרשימה האחרונה שלו — ראה בכבישים את הבטחון.

הבטחון גדל והלך. והנה נתחולל האסון. והאסון אשר הפסיק, יחד עם החורבן שהמיט, את גידולם של הכוחות המביאים אתם גם בטחון, גם ערובות פוליטיות וגם תקוות עבודה, העמיק ופגע בנו, פועלי ארץ־ישראל, ביותר. כלום יודעים אתם מה היה בשבילנו ברנר? זכינו לאשר המיוחד, העולה לעתים פה רחוקות בגורלה של תנועת פועלים, להרגיש כי עמנו — הגאון, בכל מאודו עמנו, הוא ידע את תוך תוכנו, עם כל החסרונות והחולשות שלנו. סבל מאתנו ובשבילנו. ובסבלו צייה לנו את הכוח. אתו הלך הפועל היהודי לתפוס את מקומו ביצירת הערכים הרוחניים של העם העובד היהודי, העתיד לבוא. בעזרתו החלה לצמח בארץ־ישראל ספרות־פועלים אמיתית. לא ספרות בעד פועלים, אלא ספרות של פועלים, שמקורה בחיים, באינסטינקטים, ביסורים, ביצר העבודה. הירחון שלנו, „האדמה“, שהוא היה עורכו, ואשר זרים, האינטליגנציה, לא העריכו אותו כראוי, היה כבר מעין התחלה חשובה.

יעתה?

עוד בעצם ימי האבל נאלצנו להתחיל בעבודה. היה עלינו לגלות לעין כל בבהרות את מצב הענינים. להוקיע את האשמים ולהזהיר על הסכנות החדשות. ללא כל אמצעים כספיים מצאנו דרכי קשר אל העולם, כדי למסור אינפורמציה נכונה. הטלגרמה שלנו למפלגת־העבודה (נתקבלה באיחור רב) קרעה לראשונה את רשת השקרים והעלילות. שלחנו תזכיר ל„ארבייטס־געמיינשאפט“ הוינאית וגם למפלגת־העבודה הבריטית. ובארץ גופא נמצא לנו שוב הכוח להוציא את ה„קונטרס“. בסתר, מורדף, גולה מעיר לעיר, מחליף את שמותיו, ביטא את צערנו וחרוננו. המצב היה שונה וקשה מאשתקד, מימי ירושלים. או הביעה „אחדות־העבודה“ במלחמתה הגלויה את אשר היה בלב כל הישוב, ואילו עתה היתה בודדה. הזוהר של הנציב היהודי עשה את שלו. האמונה בכונותיו הטובות ובפוליטיקה הנבונה שלו הרדימה. עסקנים, בעלי־בתים, אינטליגנטים ליברליים, סופרים ב„הפועל הצעיר“ — כל אלה היו נגדנו. אתנו היו רק הפועלים, סתם יהודים פשוטים, מהרחוב, מבית־המדרש, מהשוק. גדלה והלכה חובתם של ה„קונטרס“ ושל הסופרים היחידים שהיו בימים ההם אתנו לאמור את דברם. ציבור הפועלים הראה לנו את נאמנותו: התפוצה של ה„קונטרס“ גדלה והגיעה ל־3500 טפסים. חברינו עצמם איפשרו לנו מתוך מאמצים גדולים ביותר את קיומו החמרי של ה„קונטרס“, אשר בלעדי חבריו הפועלים אין לו מצַנְטִים ולא כל עזרה שהיא.

ההנחה שלנו על ההסתדרות הכללית והתפתחותה והכרחית בעתיד נמצאה נכונה. אם לפני חיפה טענו נגדנו על שאנו רוצים ב„איחוד גמור“, על שאנו רוצים כי הסתדרות הפועלים הכללית תקיף יותר מדי, הרי עתה טוענים כנגדנו על שאנו משלימים עם המצב כיום, כשאין להסתדרות די סמכות. אנו ראינו חובה לעצמנו לפעול במסגרת החלטות חיפה, ולחכות עד שהיעידות הבאות תרחבנה ממילא את סמכות ההסתדרות. אולם החברים החדשים, בהסתדרות כב„אחדות־העבודה“, דורשים כי יהיה להסתדרות שקל פועלים משה, כי היא תשלח צירים לקונגרסים, לא בשם הקמפלגות, אלא כשליחי כלל ציבור הפועלים בארץ, כי ההסתדרות תעסוק בעניניהם הפוליטיים של כלל הפועלים בארץ וכו' וכו'.

חברינו עובדים בנאמנות ובמסירות בכל מוסדות ההסתדרות הכללית ללא כל פננות צדדיות, והם מקדישים להם כוח הרבה. הם רואים בהסתדרות את הארגון המעמדי של הפועל העברי בארץ־ישראל. וההסתדרות הכללית גדלה והולכת, הלוך

השתחרר מפבלי חשבונות ופניות מפלגתיים. בשעה שבמינויים הראשונים למוסדות ההסתדרות היה עוד צורך להתחשב ב"יחסיות" מפלגתית, הרי עתה הם נעשים ללא כל קשר לשייכות המפלגתית. והחלטותיהן של מועצות הפועלים העירוניות ביפו ובחיפה לעשות את יום האחד במאי חג פועלים כללי, והחלטת הועד הפועל של ההסתדרות הכללית על דבר סלע הישוב (מס אסיפת-הנבחרים) ובדבר הפעולה למען הרעבים ברוסיה — בכל אלה מתבהרת המגמה הטבעית של ההסתדרות: לקבל לרשותה את כל העניינים הריאליים של ציבור הפועלים, ליצור את קהילת העבודה של ארץ-ישראל.

ב

ל"הסתדרות הנוער העובד" (עמוד 164)

בוה ניתנת הרצאת ברל על הבחירות הסוציאליסטיות, שלא נדפסה עד כה.

בישיבת הפתיחה של מועצת הבחירות הסוציאליסטית

בארץ-ישראל בפתח-חיתקוה

(ג' דחול'ה-מועד פסח תרפ"ו)

אחריות גדולה כרוכה ביצירת הסתדרות נוער זו. בחיי היהדות נפל בגורלו של הנוער העברי תפקיד יוצא מהכלל בפול-טיקה, בכלכלה, בתרבות ובהגירה, בכל שינוי-הערכין לחיוב או לשלילה. גם כל יצירת תנועתנו, מראשית חיבת-ציון והציונות, וכן גם יצירת ה"בונד", הסוציאליזם — בכלום מילא הנוער תפקיד חשוב מאד, ונה מובן. בחיי היהדות, שבמשך דורות התנהלו אך ורק על ידי זקני הדור, הפרנסים, הרבנים — משבאו תנועות חדשות להרוס את הישן, לא הזקנים יכלו להיות נושאי ההרס, אלא אך ורק הצעירים, הנוער, זה הכוח התוסס והמתוה דרכים חדשות במאה האחרונה. כל התנועות והתסיסות, החל מ"ביל"ו ועד האחרונה — פולן בעיקרן נוצרו על ידי הנוער. גם תנועת הפועלים בארץ-ישראל, אף היא היתה בעצם, במשך 20 שנה, תנועת נוער, אשר הצטיינה לא רק פתכונותיה, בהתלהבות ובמרץ של נוער, אלא צירפה ויצרה נכסים משקיים, נכסי הני גדולים ועבודה פוליטית חשובה.

וכאשר "אחדות-העבודה", אחרי שבע שנות קיום, ניגשת להקים באוטונומיה

ידועה, תנועת נוער, לארגן שכבה זו של דור צעיר, אפשר אולי שימצאו אנשי לצון אשר יראו בזה את חולשת המפלגה וקנתה. כל המכיר את המציאות, יודע שאין שחר להסברה זו. כל שיראה את השכבות והחוגים החדשים, המתנספים עם כל אניה ואניה לתנועה, כל המכיר את הכוחות התוססים במעמד הפועלים, מדור העליה השניה, גם אם יהא מתנגד לתנועת הפועלים, יהא מוכרח להודות ש"אחדות העבודה" רחוקה עדיין מזקנה כל-שהיא! ודוקא משום כך הגיעה השעה לתנועת הפועלים לטפל בחינוך הדור הצעיר וארגונו.

ישנן בעצם שתי נקודות-מוצא להערכת תנועת הנוער: הערכה קומוניסטית והערכה סוציאליסטית. שתי התנועות עוסקות בתנועת הנוער, ויש הבדל חשוב, מוסרי-תרבותי, בגישתן לבעיה זו. התנועה הקומוניסטית מעריכה ומחשיבה את הנוער, אולם היא מביטה עליו מנקודת-השקפה המיוחדת לה — הייתי אומר, מנקודת-ההשקפה של ניצול הנוער. לכל תנועה של מהפכה והריסה בחיים, שיש בה שינוי-ערכין ותסיסות חזקות — אין חומר יותר מתאים מהנוער. לנוער אפשר להרכיב סיסמאות מפוצצות והוא ימלאן כחץ מקשת. אולם אם לחשוב שתנועת הנוער לא נוצרה רק לשם הנצחון הארעי, אלא שיש לה ערך מתמיד וקיים לעתיד, אם רוצים לטפל בנוער מחשבה והערכה עצמית של המציאות, אם רואים בנוער בעיקר את אורח העתיד — אי אפשר ללכת בדרך הקומוניסטית. הארגון הפוליטי הרואה בנוער לא את אורח העתיד, אלא את ההווה שלו בלבד — שכרו של זה יוצא בהפסדו. במידה שנדאג לא לנצחון הרגע, אלא להבטחת עתיד בריא לנוער, צריכה העבודה הפוליטית בנוער לעמוד במדרגה שניה אחרי העבודה החינוכית-תרבותית. ואם נגש מבחינה זו לדור הצעיר בארץ-ישראל, הרי השאלה מתעמקת עוד יותר. הכלל היסודי שאנו נוקטים בו הוא: שום תנועה סוציאליסטית אמיתית אינה חיקוי לתנועה זו בארץ אחרת. היא מחייבת מקוריות ולא שעבוד. מובן שצריך ללמוד מאחרים, אולם את אשר אנו לומדים עלינו לעכל בתוך האורגניזם העצמי ולהוות יצירה מחדש! במקום שיש חיקוי — שם ירידה והתנוונות. ולפיכך עלינו לדבר על הפרובלימות המיוחדות הנובעות מתוך מציאותו של העם העברי ומצבה המיוחד של ארץ-ישראל. לפני עשרים שנה היו דברים אלה של מרחיק-ראות, של בעלי אינטואיציה רבה, גורמים למנדט-ראש אצל רבים (לא מעטים הם אלה שקראו לנחמן סירקין — "נחיקה המשוגע"). אולם עכשיו חשפה המציאות את הטרגדיה העברית. תנועת הפועלים העברית עומדת לפני פרובלימות מיוחדות, אשר הן מכבשונה של

הציונות. על הסוציאליזם הארץ-ישראלי מוטל לחקור ולפתור מעצמו שאלות, שעמים אחרים לא חקרונ ולא פתרון. זהו קומפלקס של שאלות מיוחד במינו ואין לנו דרך אחרת מאשר להקים פוחות מחשבה וחקירה עצמיים. אם בדרך כלל הנוער הסוציאליסטי בעולם מקבל אוצר תרבותי מוכן, מסורת פוליטית של עשרות בשנים, ועליו רק ללמוד ולקלוט את הרכוש הזה ולראות את עצמו כנושא ההתקדמות — הרי אצלנו זה יותר מורכב. לפני הישוב הארץ-ישראלי, שהנו כעין אומה קטנה בתוך העם העברי, עומדות שאלות המגיעות למרומי האנושות; הוא צריך לפתור לא רק את שאלותיו שלו, אלא את שאלות העם היהודי כולו. לאומה קטנה זו ישנם צרכים תרבותיים גדולים כְּלֵעָם בן מיליונים. דרוש לו סגנון מיוחד גם בתרבות וספרות, גם בחקלאות ובארגון תנועת הפועלים. בכל חיי המשק והחברה בארץ-ישראל אל פסקנו מליצור צורות חדשות. ואי אפשר לתת לנוער דפוסים קיימים, אלא צריך למסור לו את המסורת ואת דרכי התפתחותה של התנועה במשך כל התקופה.

תנועתנו בארץ גדלה. רבות השאלות הפוליטיות המעסיקות אותנו: השאלה הערבית, השאלה האנגלית, השאלות המשקיות החדשות, שאלת יצירת הון בשביל בנין הארץ. אצל כל אומה ואומה הגידול של דור אחרי דור במפלגה הוא טבעי מאד. לא כן אצלנו. מארצות שונות ומחוגים שונים באים לארץ אנשים חסרי השכלה ובעלי השכלה גבוהה, אנשים ציונים וסוציאליסטים ואנשים אשר לא ידעו כלל על ציונות או על סוציאליזם. כשרון הפעולה נחלש על ידי הקושי שבמזיגה ובאיחוד. הפרובלימה הזאת המיוחדת, העומדת בפני תנועת הפועלים בארץ, מוסיפה נופך משלה לתפקידיה של תנועת הנוער שלנו.

בארצות הגירה אחרות, כמו אמריקה, נשארות המפלגות מובדלות ונפרדות. אצלנו אמנם אין פירוד גדול, אולם בכל זאת הוא בולט למדי ורבים הפרצים והסדקים. תנועות המ.פ.ס. ו"פועלי-ציון" שמאל יונקות מן המסורת והקונסרבטיזם וחיות בשני עולמות: הן נמצאות במציאות הארץ-ישראלית ורוצות להרכיב על המציאות הזאת אידאות-חיון שהן אמונות עליהן. ולכן מלבד הרצון להשפיע על הגולה ומלבד החינוך ברוח העבודה, לפנינו עוד תפקיד חשוב: התנועה הסוציאליסטית צריכה למזג ולגבש את כל הנוער הנמצא בארץ ואת הנוער העולה לחטיבה אחת וליצור מהם משמרת חזקה.

אין ברצוננו להקים הסתדרות פּרָלְלִית־מתחרה להסתדרות הנוער העובד הקיימת. עיקר מטרתנו הוא לא מלחמה נגד ניצול הנוער אלא חינוך אידיאולוגי.

איהו הגיל של הנוער שבו הוא מסוגל לקבלת חינוך אידיאולוגי ופוליטי? כל סוציאליסט ישר צריך להתנגד לחינוך פוליטי מפלגתי לנוער בגיל הצעיר (נאמר עד 16). עד גיל זה על הנוער להיות מאורגן על בסיס ממדי כללי. צריכה להיות אצלנו הכרה ברורה שאין לפרק את הסתדרות הנוער העובד על ידי סקציות מפלגתיות וכדומה. אולם יש גיל כזה של נוער המסוגל לאורגניזציה פוליטית-ציבורית, להסתכלות יותר עמוקה. זהו הנוער אשר עבר סטז' ידוע ונמצא בגיל של ביקורת וחקירה, והוא צריך להצטרף להסתדרותנו הנוצרת עתה. הפננה היא לדור הצעיר בן 17 או 18 שנה. גם בשאלת השם נחוץ להיוזר מפרלליו עם הנוער העובד. מפלגת „אחדות-העבודה“ היא כרגע המפלגה החזקה ביותר בארץ. אולם מה יהיה גורלה פעבור שבע שנים? קל להיות מפלגה קונסרבטיבית, היא יכולה להחזיק מעמד עשרות שנים. אין כל קושי גם למפלגות שמאליות סתם המתקוות את המפלגות בחוץ-לארץ. ישנם תמיד אלמנטים מיואשים, והמפלגות הללו יכולות להיות נזונות מהם. אחר לגמרי מצב המפלגה העומסת על עצמה אחריות של בנין, הרוצה להיות נאמנה למעמד הפועלים בארץ. היא צפויה תמיד למשברים וכשלונות. לנו נחוץ גיבוש פנימי חזק ויש הכרח גדול להכין בקרבנו כוח חדש שיוכל לשאת במשא הנה של המפלגה. עלינו לרפז בתוכנו כוח צעיר, אשר יראה את עצמו ממשך בדרך שאנו הולכים בה. אם לא נעשה דבר זה, נהיה בכל רע. ואם בתוך המשקים הגדולים שלנו, שהחיים הקיבוציים משרים עליהם רוח מיוחדת, אינו מורגש כל כך הצורך בארגון ובחינוך מיוחד של הדור הצעיר — הרי בערים צורך זה בולט מאד. בערים ישנו אצלנו שכבות שכבות של „אחדות-העבודה“ ועליהן הולכות ומתנספות שכבות חדשות, צעירות. צריך להקים חברה וסביבה מתאימות לדור הצעיר, שבהן יתחנך ויכין את עצמו לעבודה העתידה. ואם הראשונים בארגון תנועה זו יבינו לא לרדוף אחרי רעש והצלחות מזויפות, אלא יעסקו בעבודה רצינית, יקום בעוד שנים כוח תרבותי-מדיני חשוב, שיטביע חותמו על תנועת המעמד.

וכשם שצריך להבדיל בין הסתדרות הנוער העובד וזו שלנו, כן צריך להפריד בין זו ובין המפלגה, הן מבחינה הסתדרותית והן מבחינה אידיאולוגית ופוליטית. בארץ-ישראל נעשית עבודה בלתי-פוסקת של מחשבה ומעשה במשך עשרים שנה. נצבר רכוש עצום, שעוד טרם נכתב אמנם בספר, בספר הסוציאליזם הארץ-ישראלי. אולי יעלה בידנו לכנס את הנכסים התרבותיים שלנו במרוצת הימים. אולם אם בחוץ-לארץ היו מצבים, שהנוער החלוצי היה מוכרח להתחיל הכל מא,

הרי פה אחרת. תנועת נוער שתלך בדרך התחלה מבראשית צפויה להתנוונות בעתיד. תנועת בית־אלפא לא מצאה את דרכה במשך כל שנות קיומה, פי לא התקשרה עם העבר של מעמד הפועלים. בכל מקום ששם מונח כבר היסוד — חובת הדור הצעיר לקבל את הירושה. ברשותו לתקנה ולשכללה — אבל עליו לקבלה. לא לבזבז כוחות לשוא אנו צריכים, אלא ללמוד ולקבל רכוש זה: את היצירה של ברנר, את החזיון של טרומפלדור וכו'. תנועת נוער שתמצא לנתר על זה צפויה לכשלונות. אילו היינו עושים משגה זה ויוצרים הסתדרות נוער מחוץ ל„אחדות־העבודה“, היה מוכרח להתפתח חזיון חברתי נפרד ממקור מולדתו. תנועה זו היא פורמצייה צעירה של „אחדות־העבודה“. צריך לקבוע את היחסים הארגוניים בינה ובין המפלגה, אני אהיה בעד אוטונומיה רחבה, אולם הפיקוח וההדרכה צריכים להישאר בידי המפלגה־האם.

דיברתי על כמה ספנות הצפויות לנו. יש ספנות של סבכים בבנין הארץ העולים להביא לפעמים אפילו לידי אידיאולוגיה של אפסיה. הנוער בארץ־ישראל צריך לעבור קורס גדול למען לא יכשל. לפני 18 שנה, כשבאתי ארצה, היתה בארץ תקופה של יאוש; החלק האינטליגנטי התגאה ביאוש, בזה שמר עם כל האילויות. אולם אז היה זה רק מצבר־רוח של יאוש, אבל לא אידיאולוגיה ופרוגרמה של יאוש. עכשיו ישנן בארץ מסלגות אשר הפרוגרמה שלהן היא יאוש. היסוד הנפשי של ה„פרקציה“ לא נבע מתוך האמונה בקומוניזם הרוסי, אלא מתוך א־ציונות. מתוך ביטול הציונות. לא מן הנמנע הוא שיהיו בתוכנו רבים שקיפחו את האידיאל הציוני, או שיבואו בלי אידיאולוגיה ציונית מלכתחילה, ואם לנו אין כעת רצון להקים חֵיץ בינם ובינינו, ואם אין לנו לחשוש מפני הצטרפותם של כוחות פחות־הכרה אלינו, הרי הנוער צריך לנקות ולטהר את הסתדרותו מרקבון זה. אם כי השתנו ערכים רבים בתנועתנו, בכל זאת צריך גם להבין שתנועתנו אינה יכולה להרשות ספיקות בנוגע לדברים שהם יסודות עבודתנו. דרכנו, דרך המפלגה, היא מיוחדת. אנו עומדים תמיד על המשמר של רעיוננו העיקרי, של הקמת מולדת חדשה לעם עובד. וכל אלמנטים רקובים ומחוסרי הכרה ואידיאולוגיה לא יטו אותנו מדרכנו זו. אולם הנוער צריך להיזהר מזה. בתנועת הנוער יש צורך גדול בדיסקוסיות, בבירור כל סוגי שאלות, אולם נחוץ שהעיקרים היסודיים יהיו בלתי זזים ומְטִים. מי שאין לו אמונה במעמד הפועלים המביא גאולה לעם העברי כולו, אין לו מקום בתוכנו.

אנחנו חיים בתקופה של ארגון חברתי, הפטריוטיזם הארגוני יכול לקבל אצלנו בארץ צורות שונות וחולניות מאד. יש פעמים שהוא מבכר את הטפל על העיקר, את הדוגמטיקה על החיים. אצלנו היהודים לא רק שקיימת חלוקה מעמדית, אלא שבכל מעמד גופא קיים פילוג ופירוד. ופרובלימה זו של מזיגה וגיבוש דורשת לא רק ארגון מפלגתי, אלא אתמוספירה מסוימת. עד האיחוד של פועלי-ציון וצ.ס. סבלנו הרבה, אולם לבסוף התגברנו ופתרנו את השאלה. ואם גם נשאר איזה פירודים אצלנו — אין הדבר מסופן בשבילנו: המפלגה היא די מגובשת מבחינה תרבותית. אולם בתנועת נוער יכול כל סדק של פירוד להביא לידי פירוד גמור ולהוריד את הניבו התרבותי של החברים.

אנו עומדים בפני עליה רחבה. אנו גדלים לא מן הנוער שבארץ אלא מזה שבא מחוץ-לארץ. ואין לדעת מה יביא לנו נוער זה. הוא מביא אתו מטען לארץ ואיננו יודעים את טיבו. אולם מיסדי ארגון הנוער צריכים לזכור שיש רק תנועה סוציאליסטית עברית אחת בארץ-ישראל — „אחדות-העבודה“.

שלושה יסודות לפנינו: (א) עבודה תרבותית עמוקה ורחבה שתכשיר את הצעיר להיות אזרח בחברתנו; (ב) אמונה עמוקה בתפקידיו של הפועל בארץ-ישראל; (ג) אמון הדדי והסכמה בין החברים. אם שלושת היסודות הללו יהיו מונחים ביסוד ההסתדרות — אין כל פחד צפוי לנו, וכל הנסיונות של חתירות ופרצים עליה לא יצלחו.

ה ע ר ו ת

בוועידת „אחדות-העבודה” בחיפה

בוויכוח הכללי „קונטרס” קי”ט, ב' בשבט תרפ”ג, עמוד 17.

„ילקוט אחדות-העבודה”, כרך א', עמוד 107.

„פועלי-ציון” ו„צעירי-ציון”. „קונטרס”, שם, עמוד 49.

עמוד 11, שורה 13: שתי ועידות מונה „אחדות-העבודה”: האחת — זו שיצרה את „אחדות-העבודה”, השניה שקבעה את יסודותיה של ההסתדרות הכללית. למעשה נתקיימו לפני כן שלוש ועידות של „אחדות-העבודה”: ועידת-היסוד — בכ”ו באדר א' תרע”ט בפתח תקוה; הועידה-מנהמנין הראשונה — בכ”ז בסיון תר”פ בכנרת; הועידה השניה נתקיימה בימי ועידת-היסוד של ההסתדרות הכללית בחנוכה תרפ”א בחיפה.

עמוד 12, שורה 8: פניסתם של „צעירי-ציון” לתוך „אחדות-העבודה”. בהתיעצות של חברי „צעירי-ציון” יוצאי ארצות שונות, שנתקיימה במוצאי ועידת-היסוד של ההסתדרות הכללית בחיפה, הוחלט על הצטרפות ל„אחדות-העבודה”. הודעה על כך נמסרה בסופה של הועידה השניה של „אחדות-העבודה”. עיין „קונטרס” ס”ב, כ' בטבת תרפ”א, עמוד 4.

שם, שורה 11: בקונפרנציה השנתית האחרונה, הכננה לועידה הציונית בין קונגרס לקונגרס, שנתקיימה באוגוסט 1922 בקרלסבד.
שם, שורה 13: החלטותיהן של ועידת „פועלי-ציון” באמריקה ושל המועצה בברלין. בהחלטת ועידת „פועלי-ציון” באמריקה, 11 באוקטובר 1922 בטורונטו, נאמר: „הועידה מביעה את רצונה להתאחדות עם „צעירי-ציון” הסוציאליסטיים בתוך ברית עולמית אחת, מבוססת על עיקרי הציונות-הסוציאליסטית. בכל ארץ צריכה להיות רק מפלגה אחת. סניף לברית העולמית”.

במועצת ברית „פועלי-ציון”, בספטמבר 1922 בברלין, הוחלט: „המועצה מטילה על משרד הברית לקבל את הזמנת משרד הברית העולמית של

- „צעירייציון“ בדבר איחוד חברית עולמית אחת של „פועלי־ציון“ על יסודות תכניתנו“.
- עמוד 13, שורה 18: „דאס ארבייטענדע ארץ־ישראל“. ירחון, הופיע בוינה החל מדצמבר 1921 בעריכת ז. רובשוב. יצא לאור על ידי הנהלת „קופת־פועלי ארץ־ישראל“ (קפא״י).
- עמוד 14, שורה 10: הירחון „העובד“ של „צעירייציון“ הסוציאליסטיים. התחיל להופיע בנרשה בסוף 1921.
- שם, שורה 26: בימי סן־רמו. עיין כרך א, הערות ומילואים, עמוד 375.
- עמוד 15, שורה 10: והיא היא (האינטליגנציה היהודית) הנעה פיוס על רוסייה ועל מפסיקו. מכונן לתכניות בדבר התישבות יהודית אוטונומית בקרים שברוסיה ובדבר רפובליקה יהודית במכסיקו.
- עמוד 18, שורה 3: על דבר תנועת מכשירים במזרח־אירופה. בשנת חרפ״א בוצע על ידי „פועלי־ציון“ באמריקה אוסף גדול של מכונות ומכשירי עבודה חקלאיים („געצייג קאמפיין“) למען התישבות העובדים בארץ־ישראל. המפעל הזה נעשה על ידי חברינו באמריקה תוך התלהבות והביא יבול יפה של מכונות ומכשירים, אשר נשלחו לארץ בקיץ אותה שנה וחולקו בין המשקם. נסיונות לפעולה דומה במזרח־אירופה לא הצליחו.

בוועדה השניה של ההסתדרות

בוֹיכּוּחַ הַכֹּלְלִי „פּוּנְקֵס“, כרך ב', חוברת ג',

י"ב בניסן תרפ"ג, עמוד 51.

ק ש ר י מ ע ם ח ו ץ - ל א ר ץ . מתוך הפרוטוקול של

הועדה. נדפס ראשונה כאן.

- עמוד 24, שורה 7: האינטרנציונל האמשיטרדמי. הוא האינטרנציונל המקצועי, ברית בין־לאומית של הסתדרויות פועלים מקצועיות בעולם. נוסד בשנת 1913 בברלין, הפסיק את קיומו בימי המלחמה העולמית הקודמת ונתחדש באמסטרדם בשנת 1919.
- שם, שורה 11: האגודות הנוצריות. מכונן לאיגודים הקתוליים, שמחוץ לארגונים הסוציאליסטיים, בארצות מערב־אירופה, שקיימו לשכות עבודה ופעולה מקצועית מאורגנת.
- שם, שורה 17: ה'צירטיסטים'. תנועת פועלים באנגליה במחצית הראשונה של המאה התשע־עשרה. דרשה מבית־הנבחרים „צירטר (מגילת זכויות) של העם“, שתכנון העיקרי היה זכות בחירה כללית וחשאית, מסי־הכנסה וחוקת עבודה בתעשיה.

לאחר הועידה

„קונטרס” ק”כ, ו’ בניסן תרפ”ג, עמוד 3.

משפורות

„קונטרס” הנ”ל, עמוד 10. מן הסדרה „לקט”, א’. השם:

פקידות ומשפורת; החתימה: ירובעל. „ילקוט אחדות-העבודה”,

כרך ב’, עמוד 105, השם: משפורות.

עמוד 28, שורה 2: בישיבת הוועד הפועל הציוני בברלין. נתקיימה בינואר
שנת 1923.

הלויתנים ודגיי-הרקק

„קונטרס” הנ”ל, שם. „לקט”, ב’. החתימה: ירובעל.

„ילקוט אחדות-העבודה”, ב’, עמוד 107.

מעשי להמים

„קונטרס” קכ”א, י”ג בניסן תרפ”ג, עמוד 10. „לקט”, ג’.

החתימה: ירובעל. „ילקוט אחדות-העבודה”, ב’, עמוד 108.

עמוד 30, שורה 19: מרשל. לואיס מרשל. 1856—1929. עסקן ומנהיג יהודי
באמריקה. נודע כמומחה לתחוקה האמריקאית. מראשי „הוועד היהודי
האמריקאי”, ה„ג’וינט”, ועד המשלחות היהודיות בוועידת השלום בפריס
בשנת 1919. חבר „הוועד הכלכלי לארץ-ישראל” באמריקה. היה יושב-ראש
ועידת-היסוד של הסוכנות היהודית, שנתקיימה בציריך באוגוסט 1929; מת
ימים אחדים אחריה.

מן המיצר

„קונטרס” קכ”ג, כ”ז בניסן תרפ”ג, עמוד 2.

„ילקוט אחדות-העבודה”, ב’, עמוד 109.

עמוד 33, שורה 5: ה„פתקאות” של „המשביר”. בשנת תרפ”ג הוציא המשרד
לעבודות ציבוריות ובנין (ששונה אחר כך ל„סולל-בונה”) המחאות-נייר
לחברת „המשביר” על סכומים שונים, מגרוש ועד מאתים וחמישים. אמנם
היה כתוב במפורש על המחאות שרשות השימוש בהן נתונה רק לעובדי
המשרד, אבל היו להן מהלכים כמטבע עובר לסוחר גם בחוגים אחרים,
בשם „פתקאות „המשביר”.

על מה נזעקו בעלי התעשייה-

קונטרס "קכ"ד, ד' אייר תרפ"ג, עמוד 13.

לקט", ד'. החתימה: ירובעל.

עמוד 34, שורה אחרונה: בימי לוינשטיין-שולמן. מכונן לשביתה שפרצה בהתחלת שנת תרפ"א בבית-החרושת לסופריות של השותפים לוינשטיין ושולמן בתל-אביב, אשר נמשכה כמה שבועות והיתה מלונה בהבאת מפירי שביתה והכאת הפועלים שעמדו במשמרת ומאסרם.

שם: בימי גורלסקי-קריניצי. מכונן לשביתה שפרצה באדר תרפ"ג בנגריה המכנית הגדולה של השותפים גורלסקי וקריניצי בתל-אביב, שהיתה מלונה אף היא במפירי-שביתה והתערבות המשטרה.

עמוד 35, שורה אחרונה: גם ברוכוב במחקריו הסטטיסטיים המופלאים, בר ברוכוב, ז' בתמוז תרמ"א — ב' בטבת תרע"ח (21.6.1881—17.12.1917).

במחקריו הסטטיסטיים. מכונן למאמרו של ברוכוב, תנועת הפועלים היהודית במספרים". עיין כתבים נבחרים, פרק א'. הוצאת, עם עובד", תל-אביב, תש"ד, עמוד 147.

עמוד 36, שורה 1: מדם. עיין פרק א', הערות ומילואים, עמוד 371.

שם, שורה 10: בימי הועידה החקלאית בפתח-תקוה. היא הועידה השניה של הסתדרות הפועלים החקלאים. נפתחה בכ"א בשבט תרפ"ג בפתח-תקוה, ערב הועידה השניה של ההסתדרות הכללית, ונמשכה בכ"ג בשבט בתל-אביב.

עמוד 37, שורה 8: עם הדרישות ה"מקיפות" ועזיבת האולם. מטעם הועד הלאומי וההנהלה הציונית נשלחה נעדה לתל-אביב לשם מציאת מוצא לשביתת גורלסקי-קריניצי. הרכב הנעדה: קולונל פ. ה. קיש, ח. קלנירסקי, י. בן-צבי, י. שפרינצק. באי-כוח התאחדות בעלי התעשייה ומרכזו בעל-המלאכה טענו נגד השתתפותם של בן-צבי ושפרינצק בנעדה, באשר הם אנשי מפלגות הפועלים, ומלבד זאת דרשו שיפתרו בכלל את שאלת היחסים בין נחני עבודה ומקבליה. אחר שדרישותיהם לא נתקבלו עזבו את הישיבה.

על העיקר בשעה זו

קונטרס "קכ"ו, כ"ה באייר תרפ"ג, עמוד 2.

ילקוט אחדות-העבודה", ב', עמוד 110.

עמוד 38, שורה 10: עבר גם, יום-העבודה". יום עבודה לעזרת מחוסרי-עבודה, אשר נקבע על ידי הועד הפועל של ההסתדרות. בכ"ג באייר תרפ"ג.

על המשפורות בקרבנו

„קונטרס“ ככ”ט, י' בסיון תרפ”ג, עמוד 15. החתימה: חבר.

„הבנק המרכזי למוסדות שיתופיים“

„קונטרס“ קל”ו, ז' באב תרפ”ג, עמוד 5.

„לקט“, ח'. החתימה: ירובעל.

עמוד 42, שורה 2: נשיא הברנדייסטים, השופט יוליאן מק.

לואי ברנדייס. 1856—1941. שופט בית־הדין העליון בארצות־הברית באמריקה ובעל השפעה גדולה ביהדות שם. היה נשיא ההסתדרות הציונית באמריקה בשנות 1918—1921.

ברנדייסטים. קבוצת ציונים אמריקאים בראשותו של לואי ברנדייס, אשר דגלו בסימת יזמה פרטית בבנינה של ארץ־ישראל. הם שללו את קרן־היסוד כמכשיר כספי כולל של ההסתדרות הציונית לתפקידי התישבות ובנין. פעולות אלה צריכות להיעשות, לדעתם, באמצעי המתישבים עצמם ולהיעזר במידה ידועה על ידי מוסדות כספיים הפועלים לפי עקרונות בנקאיים מקובלים. את קרן־היסוד יש ליעד בשביל מוסדות חינוך וצרכי ציבור. את עבודת בנין הארץ יש למסור למומחים בעלי מקצוע, אף אם אינם ציונים. בועידת ציוני אמריקה, שהתקיימה ב־1921 בקליבלנד בהשתתפות ד”ר וייצמן, לא נתקבלו דעותיהם של הברנדייסטים והם עזבו את ההסתדרות הציונית ויסדו מוסדות כלכליים משלהם לעבודה בארץ־ישראל. „הבנק המרכזי למוסדות שיתופיים“ הוא אחד מהם.

השופט יוליאן מק. 1866—1943. מראשי עסקני היהדות והציונות באמריקה.

שם, שורה 6: הגברת פלו. מרים פלו. 1863—1928. עסקנית ציונית באמריקה מסיעת ברנדייס. יסדה „סוכנות אמריקאית־ארץ־ישראלית לעסקי קרקעות“,

שהיתה פעילה בשנות 1923—1924 ורכשה שטחי קרקע על הכרמל ועוד. „סוכנות אמריקאית—ארץ־ישראלית לעסקי קרקעות“, שהיתה פעילה בשנות 1923—1924 ורכשה שטחי קרקע על הכרמל, ועוד.

שם, שורה 18: ועידת פיטסבורג. עיין כרך א, הערות ומילואים, עמוד 379.

ערב קונגרס (הקונגרס השלושה־עשר)

„קונטרס“ ככ”ח, ג' בסיון תרפ”ג, עמוד 2. ב„ילקוט“ אחדות־העבודה“, ב', עמוד 112, הוכנס המאמר הזה, בשם „הפועל והקונגרס“, בהשמטת הרישא שלו ועוד שתי פסקאות קצרות. בפנים ניתן המאמר במלואו, כב„קונטרס“, חזק מהרישא, המובא בזה:

השנה — לפי הלוח הציוני — שנה מקונגרט. אפשר שטוב היה אילו נמצא בקרבנו אדם אשר יעלה על שפתים את השאלה התמימה הבלתי־נימוסית: לקונגרט מה זה עושה? על שום מה ולשם מה תיעשינה השתא כל אלו ההוצאות? כלום יפה פחוה של קונגרט לתת לארץ את החסר לה: אמצעים לישובה? כלום יכול שבווע זה, או שבועים של צרמוניות וויכוחים, לעיני כל העולם לתת בלב העם את האמונה הנעדרת, האמונה אשר הלכה תמס בשנים האחרונות, ואשר מב לעדיה לא תיתכן פעולה של ממש? או כלום אפשר כי הקונגרט יביא שינוי במצבנו המדיני, כי באותו מורד־המדיניות, אשר בו מתגלגלת ומידרדרת ההסתדרות הציונית עם מנהיגיה ומכוני מדיניותה, עלול הקונגרט ליצור כוח התנגדות, להשיב אחור את ההתקפות, להחזיק במעט העמדות לבל תזחנה ולבל תיגרפנה? או אפשר יש מאמין כי בידי הקונגרט לתקן את בדקי ההסתדרות, לבחור הפעם מוסדות־פעולה לזמן מסוים, מבלי חשש, כי משעת היבחרם יעמוד מאחורי גבם גבוה מעל גבוה, הלש, כחומר ביד היוצר, הנהלות חדשות ושיטות „חדשות“, חדשות לבקרים? כלום לא היה יותר מועיל, יותר הולם את מצבנו כיום, יותר יאה לעניוננו, אילו היו כל אותו הזמן המרץ ואותם האמצעים הכספיים, המוצאים לשם הקונגרט, מושקעים ביצירת נכסים של ממש בארץ, או בפעולה פנימית בתוך העם? כלום כדאי לנו עכשיו, במצבנו כיום, לקפוץ מעורנו ולצבוט את לחיינו, בכדי להראות לעיני כל העולם את כל היקר והתפארת?

אולם השאלות אינן נשאלות. ומה בצע בשאלות? המכונה ההסתדרותית הולכת בדרכה, ובדברי מינות אינה משגיחה. הקונגרט יתכנס. ומפיון שהקונגרט יתכנס, עלינו, גם מבלי להשלות את נפשנו בציפיה לגדולות, להתכונן אליו. עלינו לעשות את אשר בכוחנו, בכדי שהקונגרט יביא את המכסימום של תועלת ממשית אשר הוא יכול להביא, ובכדי למנוע ככל האפשר בעד ההפסד, אשר צדדים, שונים מכינים להביא על ידו לארץ ולעבודתה.

עוד שלב

„קונטרס“ ק"ל, י"ז בסיון תרפ"ג, עמוד 2.

„ילקוט אחדות־העבודה“, א', עמוד 285.

עמוד 46. שורה 13: ההכרזה הרשמית על קריעת עבר־הירדן מעל גוף ארץ־ישראל. עבר־הירדן מורחה נחשב כחלק בלתי־נפרד מארץ־ישראל ונכלל במנדט הבריטי על ארץ־ישראל, שעליה חלה הצהרת הבית הלאומי היהודי. אולם בשנת 1922, לרגל נפתולים מדיניים של הממשלה הבריטית

במזרה, ראתה להשליט את האמיר עבדאלה על עבר-הירדן ויחד עם זאת לקרוע את החלק הזה מעל ארץ-ישראל.
 שם, שורה 18: בדרום חסה עין ממשלת-המנדט על מדבר עריש. מדבר עריש — דרומה לארץ-ישראל. ממשלת בריטניה לא כללה אותו בתחומה של הארץ.

עמוד 47, שורה 25: ה"ברית" מכונן, כנראה, לשמועות שנפוצו בזמן ההוא, כי נחתם חוזה אנגלי-ערבי בדבר ברית ערבית כללית. בהודעה רשמית מאת ממשלת ארץ-ישראל ב־5 ביוני 1923 נאמר בענין זה: "הממשלה האנגלית מתחייבת להפיר בעמידת הערבים ברשות עצמם בעיראק, בעבר-הירדן ובארצות חצי-האי ערב, חוץ מצדן, ולתמוך בה. ביחס לארץ-ישראל קיבלה ממשלת אנגליה על עצמה שלא יעשה בארץ זו דבר העלול לפגוע בזכויות האזרחיות והדתיות של העדות הערביות. אם תפענה ממשלות אחדות של ארצות אלו, או כולן, את חפצן להתחבר למען סדר את שאלת המסים או שאלות אחרות, תתמוך ממשלת בריטניה הגדולה בשאיפות הללו באמצעים נאותים, בתנאי שיבוקש הדבר מהצדדים המעוניינים" ("הציונות", אוצר תעודות פוליטיות, מאת ח. מרחביה, ירושלים, תש"ד, עמוד 275).

עמוד 48, שורה 11: ג'מל פחה. מפקד הצבא התורכי בארץ-ישראל בעת מלחמת העולם הקודמת.

שם: אלנבי. אדמונד אלנבי. 1861—1933. המצביא האנגלי, פובש ארץ-ישראל במלחמה הקודמת.

שם: פייצל. בן המלך חוסיין אל האשימי, 1883—1933. פעל עם לורנס במרד הערבי בימי המלחמה הקודמת והושלט פעמים על ידי האנגלים על סוריה, בשנות 1918 ו־1920. גורש מסוריה על ידי הצרפתים והומלך על עיראק על ידי האנגלים בשנת 1921. בימי הצהרת בלפור הביע אהדתו לציונות, חתם הסכם עם וייצמן לעידוד הקמת הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל.

שם: גורו, גנרל. נציב עליון צרפתי בסוריה.

שם, שורה 12: וניולום. ראש הממשלה היוונית בזמן ההוא.

שם: מוסתפא פאואל. 1880—1938. מצביא, מדינאי ומנהיג התורכים. לאחר תבוסת התורכים במלחמת-העולם הקודמת. חידש וביצר את ממלכת תורפיה והיה נשיאה. הכניס שינויים ותיקונים במדיניות, בהני ובחיי המסורת של עמו, והעלה את רמת החקלאות והתעשייה שלו.

שם: עבדאלה. נולד ב־1882. אמיר עבר-הירדן מ־1921. בנו של המלך חוסיין.

שם: סמואל. הרברט (אליעזר) סמואל. נולד ב־1870. הנציב הראשון בארץ-ישראל אחרי הכיבוש הבריטי, בשנות 1920—1925. יהודי. מדינאי

אנגלי. ממנהיגי מפלגת הליברלים. שימש כמיניסטר בממשלת בריטניה בתקופות שונות.

שם. שורה 26: בוקי בן יגלי. שם תנ"כי. פינוי של הסופר העברי, החוקר והרוסא דרר יהודה ליב בנימין קצנלסון. 1847—1917.

ה. שְׂמַאל-

„קונטרס“ קל"ב, א' בתמוז תרפ"ג, עמוד 16.

לקט"ו. ז'. החתימה: ירובעל.

עמוד 50, שורה 1: מ. פ. ד., מ. פ. ד., ע. י. ק. פ., פ. פ., ק. פ., פ. פ., „פרקצית הפועלים בתוך ההסתדרות“. גלגולי החלק היהודי של המפלגה הקומוניסטית בארץ-ישראל.

מ. פ. ד. לאחר ועידת האיחוד בפתח-תקה נשארה קבוצת חברי „פועלי ציון“, שלא הצטרפו ל„אחדות-העבודה“. אלה, ואתם אחרים, יסדו בראשית שנת תר"פ את „מפלגת הפועלים הסוציאליסטים בארץ-ישראל“ „פועלי ציון“ — מ. פ. ד. (בא-כוחם י. מאירסון השתתף בשםם בוועידה העולמית של הפלג הקומוניסטי של „פועלי-ציון“ („קומפרבנד“) אחרי הקרע בווינה, ביוני 1920, אולם הוצא מתוכה בגלל דברי-הבלע שלו על „השומר“ ועל הציונות). מ. פ. ד., ע. י. ק. פ., פ. פ., ק. פ. לאחר הוועדה נקשרו שוב קשרים בין מ. פ. ד. ובין הברית הקומוניסטית של „פועלי-ציון“ („קומפרבנד“). מ. פ. ד. הוסיפה לשמה „עברים“ — מ. פ. ד. ע. כן קראה לעצמה „יידישע קומוניסטישע פארטיי“ — י. ק. פ. לאחר שקיבלה את עשרים ואחד הסעיפים של האינטרנציונל הקומוניסטי, שפירושם היה ויתור על עצמאות יהודית ועל תוכן ציוני, נחתקו הקשרים בינה לבין ה„קומפרבנד“ (אשר לא קיבל את הסעיפים הנ"ל), ומעתה נקראה „פלשטינר קומוניסטישע פארטיי“ — פ. ק. פ. ק. פ. גם אחרי אשר פ. ק. פ. קיבלה את 21 הסעיפים עוד נסבלו בתוכה חברים שלא ויתרו לגמרי על ארץ-ישראל ועל עצמאות יהודית. קבוצת חברים, שקראה לעצמה „קומוניסטישע פארטיי פלשטינעס“ — ק. פ. פ., ראתה בזאת סטייה מהתפיסה הקומוניסטית הצרופה והאשימה את פ. ק. פ. בציונות מוסוית. לאחר זמן תפסה פ. ק. פ. עמדה אנטי-ציונית, המחייבת את כל חבריה.

„פרקצית הפועלים“ — נוסדה בקיץ 1923 כזרוע המקצועית של פ. ק. פ. שטח פעולתה — בהסתדרות העובדים. בין חבריה יכול להימנות כל חבר ההסתדרות המכיר בעמדת ה„פרקציה“, והיא — הרקת ההסתדרות מתוכן לאומי-ציוני והפיכתה לאגודות מקצועיות יהודיות-ערביות.

שם, שורה 2: ועדת הארגון. הוקמה על ידי קבוצת צירים, חברי „פועלי-ציון“ שמאל והקרוכים להם, אשר עזבו את מועצת הצירים של סניף הסתדרות הבנין ביפו — תל-אביב, שנתקיימה בד' אב תרפ"ב, נפרדו מהסתדרות ויצרו ארגון מיוחד. סבת העזיבה היו הבדלי דעות בשאלות הקבלנות ההסתדרותית והפעולה המקצועית בשוק הפרטי. הארגון נתחשל כעבור זמן קצר, לפני ועידת ההסתדרות השנייה.

עמוד 51, שורה 17: ק'ומאינטרן. שם מקוצר של האינטרנציונל הקומוניסטי (המכונה השלישי), אשר נוסד במוסקבה בשנת 1919 וכיוון בהדרכה ובטכסיסי פעולה את המפלגות הקומוניסטיות לארצותיהן.

עמוד 52, שורה 18: מסע הנצחון של טרוצקי בפולין. מכונן לכיבושי הצבא האדום בראשותו של ל. טרוצקי בשנת 1920, אשר הגיע עד לפני נרשה (לבסוף נהדף על ידי הפולנים).

עמוד 55, שורה 8: „רוסמלא“. הסוכנות הטלגרפית הרוסית.

שם: „פּרֶבְרֶה“ (האמת). עתון יומי ברוסית, מוצא על ידי מרכז המפלגה הקומוניסטית במוסקבה.

שם: אַנְגֶּרֶה. היא אַנקרה, בירת תורכיה משנת 1925. הצירות הרוסית שבעיר זו שימשה מרכז לתעמולה קומוניסטית בארצות המזרח.

לשאלת הסוכנות היהודית

(מתוך נאום בקונגרס הי"ג)

„קונטרס“ קמ"ג, י"ג בתשרי תרפ"ד, עמוד 12.

„ילקוט אחדות-העבודה“, ב', עמוד 117.

עמוד 56, שורה 15: סולובייצ'יק, מנחם. נולד ב-1883. היה ציר הסיים בליטה העצמאית ומיניסטר לעניני היהודים עד 1922. עסקן ציוני. היה מהמתנגדים ליסוד הסוכנות היהודית. עלה לארץ בשנת 1933.

עמוד 57, שורה 5: ועד-הצירים הראשון. עיין כרך א', הערות ומילואים, עמוד 362.

שם, שורה 14: ועידת לונדון. עיין כרך א', עמוד 227.

בועידת „פועלי-ציון“ בווינה

„קונטרס“ קל"ט, ה' באלול תרפ"ג, עמוד 3; ק"מ, י"ב באלול תרפ"ג,

עמוד 11; קמ"א, י"ט באלול תרפ"ג, עמוד 11.

עמוד 60, שורה 9: חברנו שויגר. יצחק שניג'ר. מותיקי מורי הפועלים בארץ. היה חבר הועד הפועל של „אחדות-העבודה“ בזמן המדובר. מיוצרי תנועת „צעירי-ציון“ בפולין בתקופת מלחמת-העולם הקודמת.

עמוד 63, שירה 12: עם הקואופרטיבים במנשסטור. מכון למרזו
הקואופרטיבים הצרננים באנגליה English Co-operative Wholesale Society
שמושבו במנשסטור.

עמוד 64, שורה 27: א. ק. אורגניזציונס קומיטט. ועד הארגון של „פועלי-
ציון” שמאל, בראשותו של א. ריבוצק, אשר עזבו את ה„ברית העולמית
הקומוניסטית של „פועלי-ציון” („קומפרבנד”) בשל אי-פע לותה. הארץ-
ישראלית ובשל האלמנטים הליקוידטוריים במובן הציוני שבתוכה. הא. ק.
נוסד בברלין בשנת 1922.

עמוד 65, שירה 16: „קופת פועלי ארץ-ישראל” (קפא"י). קרן ראשונה לתנועת
הפועלים בארץ. נוסדה על יד ברית „פועלי-ציון” העולמית בשנת
תרע"ו. הקימה לשכות עבודה וסייעה ליסוד מטבחי פועלים,
קואופרטיבים וקבוצות מגדלי ירקות. בימי מלחמת-העולם הקודמת פעלה
הרבה בסיוע לפליטים ומגורשים מן הארץ. בעזרתה נוסדו הקבוצות בגליל
העליון — כפר-גלעדי, תל-חי, אלת-השחר, מחנים — ונבנתה שכונת-ברוכוב.
עמוד 67, שורה 14: הפשרה של רובשוב. בויכוח בדבר קפא"י בועידת „פועלי-
ציון” דרשו צירי „אחדות-העבודה” להעביר את קפא"י לרשות ההסתדרות,
ומראשי „פועלי-ציון” היו שהתנגדו לכך. זו רובשוב הציע שהנהלת קפא"י
תורכב מבאי-כוח ההסתדרות, הברית העולמית של „פועלי-ציון” והכנסיה
לארץ-ישראל העובדת, אשר הקמתה נדונה באותה ועידה.

שם, שורה 26: „דרור”. התאגדות ציונית-סוציאליסטית. נוסדה באוקראינה אחרי
מלחמת-העולם הקודמת. דגלה באקטיביזם ציוני-עברי, בדמוקרטיזציה של
ההסתדרות הציונית. היתה פעילה בארגון ההגנה. בימי העליה השלישית
עבר גרשינה המרכזי לפולין. פאן נתגבש אפיה הסוציאליסטי. בשנת 1925
נצטרפה לברית המאוחדת של „פועלי-ציון” ו„צעירי-ציון”.

עמוד 70, שורה 16: ה„צנטרל שול-פרייזן”. מכון, פנראה, לצנטרלע יידישע
שול-אורגניזציה” (ציש"א), מרכז של רשת החינוך באידיש בפולין. נוסד
בשנת 1921. הכיל גני-ילדים, בתי-ספר ומסודות אחרים.

שם, שורה 17: „תרבות”. ההסתדרות להפצת החינוך והתרבות העברית. קיימה
בפולין למעלה מחמש מאות גני-ילדים ובתי-ספר, וגם סמינריונים למורים.
הסתדרויות „תרבות” פעלו גם ברוסיה (בשנות המלחמה הקודמת וסמוך
לאחריה), בליטה, ברומניה ועוד.

לויכוח בשאלת השפות בועידת „פועלי-ציון” בוינה שייכת עוד הודעה מאת
ברל שהובאה ב„קונטרס” קמ"ב, כ"ו באלול תרפ"ג, עמוד 15:
כצלטסון מזכר הודעה: כשנכנסנו ל„פועלי-ציון” ידענו את התהום הרובצת

בינינו. עשינו זאת לשם יצירת חזית מאוחדת של הפועל העברי, לשם אחדות החזית ויתרנו גם כיום ויתורים שונים בשאלת השפות. אצלנו רגילים לאיחודים ופירודים על יסודות עיוניים, בארץ-ישראל אנו נוהגים בעיקר לפי ציווי המציאות. אנו רצינו וחשבנו להקים את האיחוד הציוני הסוציאלי. קיבלנו לתוכנו חברים השייכים לתנועה אחרת ושהפירו בברית „פועלי-ציון” רק בתוקף היפנסס ל„אחדות-העבודה”. ואני אומר זאת בכל הרגשת האחריות שבדברים אלה, כי „אחדות-העבודה” קיימת בכוח האמונה של איחוד שתי הבריתות. כשיתברר כי איחוד שתי הבריתות אינו אפשרי, יתמוטט גם בסיסה של „אחדות-העבודה”. ידעו נא חברי הברית מה היה גורל „אחדות-העבודה” בלעדי „צעירי-ציון”. הלא כל ההגירה באה אלינו מ„צעירי-ציון”. הם הנושאים את הסתדרותנו. מ„פועלי-ציון” באו מעטים מאד לארץ. הטעם העיקרי שמנע בעד האיחוד — בנין בתי-ספר עברים בגולה — אינו פוסל את „צעירי-ציון” בעינינו. להיפך, עבודה זו היא חיוב גדול בעינינו, כי היא מקרבת אלינו את הרחוב היהודי. אני מנהל תעמולה. אני מציין את הדברים כהנחתם. מה שנוגע למצב הארגוני-ציוני הבלתי-נורמלי של „אחדות-העבודה” — גם אנו רוצים לשים לו קץ, אבל הקץ יבוא אך על ידי איחוד שתי הבריתות.

במועצת ההסתדרות

ש כוונת-העובדים. „פנקס”, כרך ב', חוברת י', כ"ג
 בשבת תרפ"ד, עמוד 273. תשובה לדברי חברים.
 שם, עמוד 286.

עוד נאום של ברל באותה מועצה (שם, עמוד 278)
 שלא הובא בפנים ניתן בזה:

היפוח על „פרספקטיבות רחוקות” וקרובות אינו נעים וגם ספק אם הוא מועיל. מי רשע ויכפיד את לבו וינתר על הגדולות, ולו גם בפרספקטיבה. המרחיק לראות הריחו הצודק למפרע. אולם יש גם שהמבט הרחוק מופנה אל מעבר למעשה הקרוב, ממנו והלאה. בוחר אני לי את התפקיד הבלתי-ינזח לחלוק על דברי יבנאלי ורמו, משום שפולנו צמאים לדברים טובים מרקיעים, ומשום שחושש אני שדוקא הדברים האלה המרוממים, עלולים בשעה זו להטות אותנו מן השביל הצר היחידי שיש לנו, משביל הפעולה. דברים רבים שנאמרו כאן היו לי בחינת „שר בשירים על לב רע”. לי נראה שלא חסרי פרספקטיבות רחוקות אנו, כי אם חסרי פעולות קרובות, ופעמים גם חסרי קרקע להשקיע בה את מאנינו, אם קרובים ואם רחוקים. חושש אני כי מחר

תצלינה הרחובות על מְפֹסְטִימִלִיסְטִים ומִינִימִלִיסְטִים אשר נתגלו אצלנו בהסתדרות. איני גורס חלוקה זו. גם ה"פרספקטיבות הגדולות" הן רק מינימום לגבי רצוננו, והפרספקטיבות הקרובות הן הן המפסימום של יכלתנו, של היכולת האפשרית בתנאים הנוכחים. אם לרעיון — מדוע, למשל, דוקא הדרום, — הלא חברת העובדים מְקִיפָה הרבה יותר לרוחב ולעומק; ואם לפעולה קרובה — כלום זוהי הפעולה הקרובה ביותר, הנתבעת ביותר וההולמת יותר את האפשרויות בשעה זו; ואם לחשש שהזכרה זו דרושה עכשיו מחמת קוצר המשיג מצדנו, מחמת אי־הערכת האפשרויות הצפונות בנגב — כלום אנו הסתלקנו מתל־עֶרֶד¹? למה לנו לְרוֹזֵת מלח על הפצעים? או מהו לנו הוויכוח בשעה זו על "פיזור" ו"ריכוז"? כלום מנתר הריכוז מרצונו על המקומות הרחוקים והמפוזרים? במובן זה הלא ודאי התקדמנו גם לגבי הפרספקטיבה וגם לגבי היכולת הריאלית. הפיזור לפנינו מה היה פירושו? קניות ארעיות, שטחים פעוטים מבלי כל פרספקטיבה קרובה להתישבות שיטתית, לקונסולידציה כלכלית וטריטוריאלית. וריכוז היום פירושו — שטח בר־כמות, בר־התישבות, אם כהמשך למקומות שהתחלנו בהם ואם כפתיחה למקומות חדשים. הריכוז ודאי שהוא רוצה בפרספקטיבה קרובה; זהו חסכון בזמן, בכוחות, באמצעים.

מערבוב המושגים בדבר שכונת־עובדים לא תצמח טובה. הפרספקטיבה הרחוקה אומרת שכונת עובדים, אולם כוונתה עיר חדשה עומדת ברושת עצמה, במובן המשקי. אולי תאמינו לי, שאף אני איני מתנגד לכך. אולם לעיר חדשה לא די בקרדיט לכבישים ולרחובות, היא דורשת גם מקורות פרנסה משלה, מפעלי חרושת וסביבה חקלאית הנצרכת לעיר. על יסוד של מכרות חול ו"זיפיף" לא תיבנה עיר חדשה, אם כי בתל־אביב יש עושים עושר גם ממכרות אלו. לפתיחת מרכזי־התישבות חדשים אין די ברצונות טובים לבד. דרושה תכנית כלכלית ברורה, דרושים אמצעים כספיים עצומים, וכמדומה שברור הדבר כי אמצעים כאלה להקמת עיר חֲרֻשְׁתִית אינם עומדים עדיין כיום לרשותנו.

אסור לנו להשלות את־נפשנו. אם זוהי התישבות חדשה במקום חדש, כי אז

¹ [תל־עֶרֶד — שטח אדמה בנגב, כארבעים אלף דונם, דרומה־מזרחה מחברון, אשר ממלכת ארץ־ישראל מסרה, אחרי המלחמה העולמית הקודמת, לחיילים יהודים משוחררים, להתישב בו לכשימצאו בו מים. קדיחת הבאר נמסרה לקבלן יהודי, העבודה נעשתה על ידי קבוצת חיילים משוחררים, בהנהלתו של החבר יעקב פרוז'נסקי. הם עלו על המקום בקיץ תרפ"ב וניגשו גם לעיבוד גן־ירקות ולגידול עופות. לאחר שהממשלה הוציאה על הקדיחה שמונה מאות לירות ומים לא נמצאו, הפסיקה את העבודה. הקבוצה עזבה את המקום כעבור חדשים אחדים לעלייתה]

צריך להסתלק מתקוה של עבודה אצל אחרים ולהסתמך על הקיום בתוך הפעולה המשקית של העיר החדשה, ולשם כך צריך למפרע להבטיח למשך שנים אחדות את אפשרות הקמת המשק העצמי. ביצירת עינגנים ונחלת יהודה התכננו להכניס ב„גניבה“ ובזול התישבות חדשה. אולם אין אונאה בהתישבות. תנאים אלה אכלו את האנשים, את יגיעם ואת מרצם. אם נאמר: אנו ניגשים ליצירת התישבות חרשת חדשה, נדע למפרע מה אנו מעמיסים על עצמנו: הקמת מפעלי עבודה חדשים, אשר מסביבם ועליהם תיבנה העיר. מה שאני קורא שכונת-עובדים, זה באמת דבר הרבה יותר קטן, פשוט, מצומצם. אם קרוב ואם לא-קרוב — זה תלוי במידה מרובה בנו. במה יבחרו מאות משפחות הפועלים, אם בפרספקטיבה רחוקה או בפעולה קרובה? אם מתכוונים אנו לסיפוק צרכים ריאליים של ציבור העובדים כיום, בכוחנו עתה — אין לנו דרך אחרת מאשר זו: שכונה קרובה לעיר, המתפרנסת על עבודת העיר.

רמז משיג עלינו על אשר הסכמנו לתנאים הקשים של הקרן הקימת. השגה א' היא מצד הפרינציפ: למה יגרע חלקם של פועלי העיר אשר מהם תובעים השתתפות ברכישת האדמה, בשעה שמאת המתישבים החקלאים לא תבעו? גם אני טוען, שהמתישב העובד אינו רשאי להשקיע בפרקע את פרוטותיו הדלות, הדרושות להקמת המשק, אבל לי נראה כי הדבר המפלה לרעה את הפועל העירוני הוא הזמן. הוא אחר לבוא בתביעתו, בשעה שהקופה נמצאה ריקה. וכלום עונה מקרה זה בהרבה ממקרה בית-אלפא או כרכור החקלאיות, אשר משקיהם נשלחו אף הם לסדר מגביות אצל הלנדסמנשפטים? על זלוול זה, לא רק כספי, של הקרן הקימת קא בכינא, אולם בפני קופה ריקה נטל כל חשק להתנכח על צדקת דרישותינו. כלום משום צדקת הפרינציפ נסתלק מהגשמת הענין הממשי של שכונת-העובדים? השגה ב' היא מעשית. רמז אינו יכול להסכים כי תקציב קרן היסוד המוקדש להקמת השכונה והמשק השכונתי יוצא לרכישת קרקע. אולם מה בצע בתקציב שיִשנו לקרקע שאיננה? כלום עלינו לדאוג „להמליח“ את התקציב הזה בכדי שיעבור בירושה בשלימות, מבלי לאבד טיפה, מתרפי' לתרפי'ה, כאשר כבר קרה לתקציבו של סוסקין העומד בעינו מאושר עוד מימי הקונגרס הי"ב? כלום לא מוטב שתימסר מחצית התקציב ההתישבותי לקרן הקימת לשם רכישת אדמה? כלום לא ברור, כי אם לא נשיג השנה את הקרקע יבלע תקציב זה מבלי אשר ידע לאן, ואנו נצטרך בשנה הבאה להתחיל את הכל מבראשית? עוד צפויה לנו מלחמה רבה גם להשגת אשור ההצעה הזאת, ולשם כך דרושה לנו תביעה חיובית מאת המועצה.

עמוד 74, שורה 19: „דואר היו"ם“. עתון יומי עברי בירושלים. הופיע בשנות

1919—1936. נוסד על ידי איתמר בן-אבי ונערך על ידו בהפסקות. שימש כל-מבטא לחוגים האזרחיים, ובמשך תקופה מסוימת — גם לרביזיוניסטים. אז נערך בהשתתפותו של זאב ז'בוטינסקי.

עמוד 76, שורה 11: הוועד להקלאות. מוסד מיעץ ליד המחלקה להתישבות של ההנהלה הציונית בארץ-ישראל בזמן ההוא. חבריו היו בחלקם מומחים ובחלקם ממונים מתוך חוגי הישוב הנזעמים להתישבות ולחקלאות (הסתדרות הפועלים החקלאים, התאחדות האפרים ו"הפועל המזרחי").

עמוד 77, שורה 5: ומעשה טירה יזכיר. בשנת 1919 התישבה קבוצה חקלאית על שטח אדמת טירה, דרומה לחיפה, שנחכרה מאת בעליה הגרמנים. הקבוצה הצליחה במקום הזה, ואפשר היה לקנות את האדמה בתנאים נוחים. אולם השתדלות המרכז החקלאי והקבוצה לפני הקרן הקימת בנידון זה עלתה בתוהו, מפאת התנגדותם של אחדים מחברי הדירקטוריון לקניה זו. במשך הזמן נמכר חלק מהאדמה הזאת ונשמט מידניו, והקבוצה נתפורה. השטח נגאל אחר כך על ידי הקרן הקימת בתנאים קשים יותר.

בועידת "אחדות-העבודה" בעין-חרוד

"קונטרס" קע"ב, ד' בסיון תרפ"ד, עמוד 11; קע"ג, י"א בסיון, עמוד 11; קצ"ח, כ"ב בכסליו תרפ"ה, עמוד 18. "היעידה הרביעית של אחדות-העבודה" (חוברת), עמודים 3, 45, 117. קטע אחד מתוך הפרק "בויכוח לשאלות המדיניות", מן "הצעת החוקה" ועד הסוף, הובא גם ב"ילקוט אחדות-העבודה" א', עמוד 301.

עמוד 99, שורה 1: הצעת החוקה הפרלמנטרית: מכונן הצעת ש. קפלנסקי בועידה בדבר המשטר המדיני בארץ-ישראל: שלטון המבוסס על פרלמנט עממי ועליו מועצה פדרטיבית, כעין זה שבאוסטרליה ובנידז'לנד, עם באות-כוח שוה בסניט. צורת שלטון כזאת מונעת מן הרוב להשתמש בזכויות שהן לרעת המיעוט ("קונטרס" קע"ב, עמוד 29).

שם, שורה 5: אצלנו בישראל אין מתחיל דבר האוטונומיה לא משפרינגר, ולא מדובנוב ולא מזיטלובסקי ואף לא מן ה"בונד".

רודולף שפרינגר, כינויו הספרותי של קרל רַנְר, נולד בשנת 1870. ממנהיגי הסוציאלי-דמוקרטיה באוסטריה ההבסבורגית ובזו שלאחרי המלחמה העולמית הקודמת (עתה נתמנה על ידי שלטונות הפיבוש להיות ראש הממשלה באוסטריה). פירסם ב-1899, בכינוי סינופטיקוס, חוברת "ממלכה ואומה", בה ביסס את רעיון האוטונומיה הלאומית התרבותית.

האישית כפתרון לשאלה הלאומית באוסטריה, שהיתה מאוכלסת לאומים רבים. לאותה חוברת ולפתרונות שנתנה הסוציאלי-דמוקרטיה לשאלות המיעוטים הלאומיים היתה השפעה עצומה על גישתן של המפלגות הסוציאליסטיות לשאלה הלאומית היהודית.

שמעון דובנוב, 1860—1943. נרצח על ידי הנאצים. ההיסטוריון היהודי הנודע. ביסס בשורה של מאמרים, שהתחיל לפרסם בשנת 1897 בעתון היהודי-רוסי „ווסחוד“ (כונסו אחרי-כן בספר „מכתבים על היהדות הישנה והחדשה“ ותורגמו לעברית על ידי א. לוינסון בהשתתפותו של דובנוב). את מהות הלאומיות היהודית, דובנוב מבחין בין טיפוסים שונים של אומות. את עם ישראל הוא רואה כטיפוס של „אומה תרבותית-היסטורית או רוחנית — בין ששמרה מזמן עברה ובין שהפסידה (בחלקם או בשלימותם) את הסימנים החיצוניים של אופי גועי, טריטוריה, מדיניות או לשון — שהיא מכירה את עצמה בהווה בתור אומה בכוח הסך-הכל של האבולוציה העצמאית הקודמת שלה“, וההכרה העצמית של האומה הוא הקריטריון העיקרי של האומה“. כל זה מתבטא במגמה חזקה לאוטונומיה לאומית, שהיא זכותה היסודית של כל אומה. צורות האוטונומיה שונות אצל העמים בהתאם לתנאים המיוחדים שלהם. אצל היהודים, כעם רוחני ותרבותי, המפורז בגויים, לא יכולה, לדעת דובנוב, להיות שאיפה לעצמאות טריטוריאלית או פוליטית, אלא — חברתית-תרבותית בלבד (בסוף ימיו התקרב דובנוב אל ההשקפה הציונית על פתרון שאלת היהודים).

ד"ר חיים ז'יטלובסקי, 1865—1943. סוציאליסט יהודי, סופר והוגה-דעות. יליד רוסיה. על סף בחרותו פסח בין חיבת-ציון ובין התנועה המהפכנית ברוסיה. לאחר זמן התחיל להטיף למלחמה בהתבוללות ובציונות פאחת וללאומיות יהודית פרוגרסיבית בגולה עם אידיש כשפה לאומית. בשנת 1908 בא לאמריקה. במאמרים, חזרות ונאומים היה מוכיח כי אין ניגוד בין סוציאליזם ויחוד לאומי. זמן-מה התקרב ל„בונד“. לאחר פרעות קייסנוב נטה לטריטוריאליות, הגה את מחשבת ה„סיימיוס“; בימי המלחמה העולמית הקודמת היה חבר ל„פועלי-ציון“ באמריקה. כעבור זמן התרחק שוב מן הציונות.

ה „בונד“. עיין כרך א', הערות ומילואים, עמוד 381.

שם, שורה 12: אוטונומיה לאומית פרוסונלית. שאינה תלויה בטרטוריה, אלא בהתאגדות אישית של בני הלאום. הוגי צורת אוטונומיה זאת התכוונו להבטיח את זכויות המיעוט הלאומי החי בסביבה זרה, אף כשאינו מרוכז ואינו מהווה רוב בשטח מסוים, אפילו לא במסגרת מוניציפלית (עיר, כפר, שכונה).

עמוד 107, שורה 12: **אֲנֹשֵׁי הָאָבִיבִים הַמְפֹרְסִים בּוֹיִנְהָ, א. ב. — „אֲוֶרְגִּיזִיּוֹנִים־בִּירוֹר”** (משרד ארגון). נוסד בשנת 1919 אחרי מועצת „פועלי־ציון” בשטוקהולם, עלי־די „פועלי־ציון” הקומוניסטים מרוסיה ו„פועלי־ציון” מאוסטריה ולטביה, במטרה לפעול בתוך ברית „פועלי־ציון” למען ההצטרפות אל האינטרנציונל הקומוניסטי. רבים מ„פועלי־ציון” ביקרו בחריפות את יצירת המוסד הזה, שהכין למעשה את הפילוג ב„פועלי־ציון” ומִכָּה לַפְּנֵי הוֹעִידָה הַחֲמִישִׁית.

משה שבח (שחיב)

„קונטרס” קפ”ו, י”ג באלול תרפ”ד, עמוד 17.

במועצת „אהדות־העבודה” בנחלת־יהודה

„קונטרס” ר”ב, כ’ בטבת תרפ”ה, עמוד 7; ר”ה, י”ט בשבט, עמוד 9.

עמוד 120, שורה 9: „**מִיֻטֵב הָאָדָם, כִּכָּה אוֹ בְקִירוֹב נֹאמֵר פֶּעַם אֲצַלְנוּ, מְכוֹנָן לְנֹאמֵר בְּרִשְׁמִימָה מֵאֵת י. ת. בְּרַנְר אַחֲרֵי רִצַּח אַהֲרֹן שֶׁר בְּתִלְחֵי בְּחוֹרֶף תר”פ: „שְׁכַנְיָנוּ הַפְּרָאִים כְּמוֹ תְּמִיד אֵינִם יוֹדְעִים אֵת אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים, אֵת מִי הֵם רוֹצְחִים: אֵת מִיֻטֵב הָאֲנוֹשִׁיּוֹת.” „קונטרס” קי”ב, אדר תרפ”ב, עמוד 3. שם, שורה 14: **לְוִיצְקִי. מֵרֵד כִּי לְוִיצְקִי. פֹּעֵל וְשׁוֹמֵר, מְמִיֶּסֶד אֶלְת־הַשְּׁחָר.** טבע בְּנֵדִי לִיד אֵילְת־הַשְּׁחָר בְּכ”ג בַּחֲשׁוֹן תרפ”ה.**

שם, שורה 21: **עֲזָרָה לִישְׁנִסְקִי. 1882—1924.** אַחַת הַחֹבְשׁוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁל קוֹפֵת־חֹלִים. עֲבָדָה בְּשָׁנוֹת הַמַּלְחָמָה הָעוֹלְמִית הַקּוֹדֶמֶת בְּמוֹשְׁבוֹת, בְּכַרְכוֹר וּבְתִלְעֵדֶשִׁים. יִסְדָּה אֵת הַמְּרַפָּאָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל קוֹפֵת־חֹלִים בְּתִלְאֲבִיב.

עמוד 123, שורה 28: **עוֹבְדִים בְּטַבֵּק אֲצֵל הָאֲכָר.** בְּשָׁנַת תרפ”ד פֶּשֶׁט מֵאֵד גִּידוֹל טַבֵּק בֵּין הַחֲקֵלָאִים הַיְהוּדִים בְּאַרְץ. הַמֶּרְכָּז הַחֲקֵלָאִי הַתְּקַשֵּׁר בְּחֹזִים עַל חֶלֶק נִיכָר מֵעֲבוֹדוֹת הַטַּבֵּק, בְּעִיקָר בְּמוֹשְׁבוֹת הַגְּלִיל, וְהַעֲסִיק בְּהֵן קְרוֹב לְאַלְף פּוֹעֲלִים.

עמוד 128, שורה 16: „**חֲבֵרַת הָעוֹבְדִים.**” בְּשֵׁמָה הַמֵּלֵא: „חֲבֵרַת הָעוֹבְדִים הָעֵבְרִים הַשִּׁיתוּפִית הַכְּלִלִית בְּאַרְץ־יִשְׂרָאֵל” („חֲבֵרַת הָעוֹבְדִים”) בְּעֶרְבוֹן מוֹגְבֵל. הִיא חֲבֵרָה־אֵם לְכָל הַמְּפַעֲלִים הַמְּשַׁקִּים שֶׁל הַהִסְתַּדְרוֹת בְּמִסְגֵּרַת מְשֻׁפֶּטֶת. נֹסְדָה לְפִי חֲחֵלְטַת הוֹעִידָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַהִסְתַּדְרוֹת בְּתִרְפ”ג וְאוֹשֶׁרָה עַל־יְדֵי מְמַשֶּׁלֶת אֲרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנַת תרפ”ד. „חֲבֵרַת הָעוֹבְדִים” הִיא בַּעֲלַת מְנִיחֹת־הִיסוּד שֶׁל הַחֲבֵרוֹת־הַבְּנוֹת בְּהִסְתַּדְרוֹת: בְּנֵק הַפּוֹעֲלִים, „סוֹלֵל־בּוֹנֵה”, „נִיר”, „הַסְנֵה” וְאַחֲרוֹת, וְהִיא עוֹמֶדֶת עַל מִשְׁמֵר דְּמוֹתֵן הַהִסְתַּדְרוֹתִית וְהַחֲבֵרִיתִית. כָּל חֲבֵרֵי הַהִסְתַּדְרוֹת הֵם חֲבֵרֵי „חֲבֵרַת הָעוֹבְדִים”, וְהַמְנַהֵלָה שֶׁלָּהּ הִיא הוֹעֵד הַפּוֹעֵל שֶׁל הַהִסְתַּדְרוֹת.

שם, שורה 24: "ניר". הברה שיתופית להתישבות עובדים עברים בערבון מוגבל, בת
ל"חברת העובדים". מטרתה ליצור הון עצמי לצרכי התישבות פועלים ולשמש
נושא לבעלות עליונה על כל המפעלים המשקיים החקלאיים בהסתדרות. "ניר"
נוסדה לפי החלטת הוועידה השניה של ההסתדרות החקלאית בשנת תרפ"ג
ואושרה עלידי הממשלה בשנת תרפ"ה.

עמוד 130, שורה 24: תכניות של א. יפה, של לבקוביץ, של סוסקין.

תכניתו של אליעזר יפה היא התכנית להתישבות בצורת מושבעובדים,
אשר לפיה נתכוננו נהלל, כפר-יחזקאל ויתר המושבים. עיין "יסוד מושבי
עובדים", מאת א. יפה, תל-אביב, תרע"ט. תכניתו של לבקוביץ
(הוא ש. לביא) היא תכנית "הקבוצה הגדולה" — משק שיתופי גדול
המבוסס על איחוד החקלאות, המלאכה והחרושת ועל הספקה עצמית
מכסימלית. הרעיונות המובעים בתכנית זו שימשו יסוד להקמת הישובים
הקיבוציים הגדולים בארץ — עין-חרוד ואחרים. עיין ש. לביא, כתבים
נבחרים, עמוד 13. האגרונום ז. סוסקין היה מטיף להתישבות חקלאית
אינטנסיבית במשקים זעירים, ביזמה פרטית. ספרו: "התישבות גדולה וקטנה".

לפי תכניתו זו נוסדה אחר-כך בשנת 1934 המושבה נהריה.

עמוד 133, שורה 5: גם הרעיון של איחוד ארצי של כל המשקים
הקיבוציים נישא באוירנו. כאן ניתנים דברי ברל על נושא זה במעצת
קיבוץ עין-חרוד בלי באב תרפ"ד, שהובאו ב"מבפנים" כ"ז בכסליו
תרפ"ה:

אני רואה בשאלת איחוד הקבוצות שאלה מרכזית של התנועה הקבוצתית.
בעולם הגדול מקובל, שבלי ריכוז אין אפשרות להתקיים. כך הוא בחברה
הקפיטליסטית. כנראה, הכרחי הוא הריכוז גם לקואופרציה; בלי זה לא היתה
מתקיימת.

התנועה הקבוצתית מקיפה גם את הקבוצה הקטנה, גם את הגדולה ואת גדוד
העבודה. הקבוצה הקטנה הולכת בדרך של אינדיבידואליזם משקי. כעת יש
תנועה לאיחוד הקבוצות. אבל היא לא באה מתוך הכרה ולשם הגברת
הקומוניזם — מתוך חילשה היא באה, כי לא קבוצת גבע ולא קבוצת דגניה
באות להתאחד עם הגדוד ועם עין-חרוד, כי אם הקבוצות הנחרסות. אבל אנו
רואים שיש צורך לקבוצות להתאחד לבלוקים יותר גדולים. המצב
של הקיבוץ הארצי הגדול, הקיים, עד לפני שנה לא השביע רצון. המצב של
המשק לפני שנה היה רע. אין פה מקום לדבר על חשיבות ההסתדרות וערכה.
נכון שההסתדרות הגדלה ומתחזקת כלפי חוץ מידלדלת מבפנים. נפגענו
כ"השבאל" ולפעמים גם מהגדוד. יכול להיות שביחס לגדוד היה זה מקרי,
בגלל הרכב הגדוד; ויכול להיות שזה קשור עם גוף ארצי גדול. לא תמיד

יש לי הבטחון שגם בעיך־חרוד, ברגע של ניגוד ענינים בין הקיבוץ וההסתדרות, יהיה תמיד היחס נכון. איני יודע עד כמה בריא להסתדרות קיום שני קיבוצים ארציים. לפעמים מפקפק אני בכך. להיפך, לו היה בארץ קיבוץ ארצי אחד, אולי היה ערך גדול לדבר הזה. אבל ברור שיגדלו בארץ הרבה קיבוצים ארציים, ואני רואה בקיבוצים את הדאגה לא רק לאידיאה, לרעיון, כי אם לחברים. ישנה גם מגמה להפוך את האורגניזם המשקי למפלגה. ואני רואה סכנה פזאת לא רק בגדוד. והיא מסופנת, כי היא משעבדת את החבר ואת חיפשהו למכונה המשקית. ואילו היתה, לפחות, דעת־ציבור מעמדית חזקה בהסתדרות, הרבה סכנות לא היו קיימות בתוכה, אבל ההסתדרות נמצאת בעצם גידולה, ולא תמיד יש בידה להשפיע על מהלך הענינים. כל אלה הן סיבות לפקפוקים בעצם השאלה של קיבוץ ארצי. ואף על פי כן אני חושב את הדרך שעכשיו באה אליה עיך־חרוד למגמה טבעית, למגמה שצומחת פתע מתוך עצמה, בתוך תנועת הקבוצות. ואם ישנם לפעמים חברים, המתנגדים ואינם רוצים להכניס את ראשם לתוך סבך הפרובלימות הקשורות לעניני הקיבוץ, אחרי איזה חדשים אותם החברים עצמם יחדרו לפני ולפנים של כל השאלות.

השאלות הנדונות במועצה בעיך־חרוד כיום, השאלה של המשפחה בקבוצה, או הדאגה לפתרון שאלת האשה בקבוצה — בהתחלה היו המעוררים לשאלות כגון אלו אנשים בודדים וראשונים. זה טבעי. כמובן, בגלל זה חשוב מאד הצורך בהתאמה של המקדמים עם המחנה כולו. בהרבה תלוי הדבר בטקט פנימי בתוך הקבוצה. מדוע אני חושב את המגמה הזאת להכרחית? כי הקבוצה לא תוכל להתקיים בלי התקדמות. אי אפשר לקבוצה בקיצוץ כנסים. הקבוצה תלויה תמיד גם במצב החברתי. לפני שנה, כאשר ראיתי את תקנות הקיבוץ אחרי האיחוד עם „חבורת העמק“, הייתי מסופק, אם טוב הדבר. אני מודה, שטעיתי. ברור לי, שקביעת הפלוגות לעבודות ציבוריות, הביאה לא רק תועלת חמרית, כי אם גם אתמוספירה חברתית ידועה, שבלעדיה היתה אולי עיך־חרוד מצטמקת.

לא אציע ברגע זה הצעות, אולם ברור שהעמדת השאלה דורשת תשובה חיובית. ויחד עם זאת צריך שביצירת האיחוד הזה, ישמרו הסניפים, ולא רק בחוקה, אלא גם ברוחם. ראשית כל נחוצה קביעות. צריך שיהיה מושג של פלוגה התישבותית. המומנט השני — אוטונומיה של ההנהלה המקומית. צריך שתהיה מגמה ישובית אחת בכל המשקים, אבל זה לא שולל את האוטונומיה של ההנהלה המקומית. להיפך — זה נותן יציבות למשק ומפריח את הקיבוץ.

באין כתובת

„קונטרס“ רי"א, ב' בניסן, תרפ"ה, עמוד 5.
„ילקוט אחדות-העבודה“, א', עמוד 127.

אל קוראינו

„דבר“, גליון 1, ט' בסיון תרפ"ה, 1.6.1925.

עמוד 147, שורה 12: פל מכתב וכל רשימה אשר „פרצוף אדם נשקף
מומנו“ (י. ה. ברנר). במאמר „בדבר „האדמה“ כתב ברנר: „כל מגילת
ספרות, שפני אדם נשקפים מתוכה, תמצא לה את מקומה אצלנו“. „קונטרס“
ו', ו' בתמוז תרע"ט, עמוד 47. כל כתיבי י. ח. ברנר, כרך ח', ספר ב',
עמוד 485.

מחבר לחבר

„דבר“, גליון 4, י"ב בסיון תרפ"ה, 4.6.1925. החתימה: א. ת.

עמוד 148, שורה 13: „אציבה בשיש“. ברשימה שעליה משיב ברל נאמר: „במקום
להשתדל לתת צורה לטיט, מוטב שתחצבו בשיש: במקום לארגן את
הבלתי־מפלגתיים, כלומר, את הרוב, מוטב שתפיהו רוח חיים במועט של
המסלגות הקיימות“.

מעשי תקפו של „המזרחי“

„דבר“, גליון 10, י"ט בסיון תרפ"ה, 11.6.1925. דבר היום. החתימה: ר. ב.
צוין באחד הפנקסים של ברל בתוך רשימת מאמריו שנכתבה בכתבי־ידו.

מועצת ישובי העמק

„דבר“, גליון 13, כ"ג בסיון תרפ"ה, 15.6.1925. דבר היום.

המרתו של אורמסבייגור

„דבר“, גליון 16, כ"ז בסיון תרפ"ה, 18.6.1925. דבר היום.

עמוד 151: אורמסבייגור. נתמנה על ידי הממשלה האנגלית כקצין מקשר וחבר
ועד-הצירים הראשון, שעלה לארץ בראשותו של ד"ר וייצמן בשנת 1918.
היה סגן מיניסטר המושבות בשנות 1922—1929.
עמוד 152, שורה 26: ואהרי הנסיון המוצלח של עיריית תל-אביב למצוא
שוק לאובליגציות שלה באמריקה, בשנת 1923 הושג בניו-יורק מלוא
של 75000 לא"י לעיריית תל-אביב נגד אובליגציות שלה.

חמש שנות נציבות

„דבר“, גליון 25, ז' בתמוז תרפ"ה, 29.6.1925.

„ילקוט אחדות-העבודה“, א', עמוד 305.

עמוד 156, שורה 26: הוועד הפועל הערבי. ועד מורכב ממנהיגים ערבים בארץ-ישראל, שהוקם בדצמבר 1920. ניהל מלחמה קיצונית בציונות ומפעלה בארץ. עסק במעשי שטנה והסתה כנגד היהודים.

אל הרצל

„דבר“, גליון 36, כ' בתמוז תרפ"ה, 12.7.1925. דבר היום.

„ילקוט אחדות-העבודה“, ב', עמוד 154.

עמוד 162, שורה 6: ב„ערים“ הסרות יסוד. מכונן לתכניות מנופחות של בנין ערים, אשר חברות ציוניות אחדות העלו בפני הציבוריות היהודית בארץ ובחוץ-לארץ, לשם משיכת יהודים לרכישת מגרשים ב„ערים“ אלה (כגון תכנית עיר במגדל, ועוד).

כשלון

„דבר“, גליון 38, כ"ב בתמוז תרפ"ה, 14.7.1925.

עמוד 163, שורה 2: ה„מרכז“. מפלגות והתאגדויות אזוריות (ברית הציונים הכלליים, התאחדות הספרדים ואחרות) שעמדו בין מפלגות העבודה לבין „המזרחי“.

הסתדרות הנוער העובד

„דבר“, גליון מ"ז, ג' באב תרפ"ה, 24.7.1925. דבר היום.

עמוד 164, שורה 3: פחג הסוכפות הונח היסוד להסתדרות הנוער העובד. פחג הסוכפות שנת תרפ"ה.

שם, שירה 4: אלפסנדר זיסקינד רבינוביץ (אז"ר). תרי"ד—תש"ה. נולד ברוסיה. סופר, נתון להלכירוח דמוקרטיים-מהפכניים. מורה עברי. חובבי ציון ומראשוני הציונות. עלה לארץ בשנת 1906. כתב סיפורים ויצורים לנוער ולעם. חיבר „תולדות הישוב העברי בארץ-ישראל“, ספרי לימוד ומקרא (תולדות עם ישראל ועוד). תירגם „אגדות התנאים והאמוראים“ מאת ז. בכר וכמה מיצירותיהם של טולסטוי, קרולנקו ואחרים. כתביו פורסמו בארבעה פרכים. היה מעורה בתנועת העבודה. השתתף בקביעות בעתונות. חבר מספר אחד להסתדרות. היה אהוב ברחבי הישוב ובנוער. עיין מאמר של ברל על אז"ר, „בחבלי אדם“, עמוד 163.

„המזרחי- וההתיישבות החסידית

„דבר“, גליון 66, כ"ז באב תרפ"ה, 17.8.1925. החתימה: בארי.

בשנת תרפ"ה התישבו על אדמת הקרן הקימת מזרחה לכביש חיפה-נצרת שתי קבוצות של עולים חסידים בראשות רביהם, הרבי מיבלונה והרבי מקוויניץ, ויסדו שתי נקודות ישוב: נחלת-יעקב ועבודת-ישראל. הן התחברו אחר כך במושב אחד על אדמת חרבג' — הוא כפר-חסידים כיום. התישבות זו נפגשה באהדה ובסעד-שכנים מצד הישובים ההסתדרותיים שבסביבה, ואף נעזרה רבות על ידי המרכז החקלאי.

עמוד 166, שורה 21: „עולים בונים“, חברה לקבלנות בנין ועבודות ציבוריות, אשר הוקמה בזמן ההוא על ידי „המזרחי“ והפועל המזרחי, בהקבלה ל„סולל-בונה“ של ההסתדרות.

שם, בסוף: ומסדרי ענין היפה. באוגוסט 1925 פריצה שביתה בבנין אחד הבתים בהדר-הכרמל בחיפה, שנבנה באמצעות לשכת העבודה של „המזרחי“. „המזרחי“ הביא פועלים סתתים מירושלים להפר את השביתה. הדבר הגיע למאסר השבתים. הסתתים הירושלמים חזרו, וה„מזרחי“ הביא מפירי-שביתה מטבריה. הסכסוך הלך והחריף.

באסיפת-מחאה בתל-אביב (נאום)

„דבר“, גליון 68, כ"ט באב תרפ"ה, 19.8.1925.

עמוד 167, שורה 27: גבורי הלוקאויט שלפני המישה הדשים. בפברואר 1925 הכריזו 33 קבלני בנין בתל-אביב השבתת העבודה, כדי ללחוץ בכיוון הרעת תנאי העבודה. ההשבתה פגעה ב־360 פועלים, נמשכה חודש ימים ונסתיימה בהסכם לטובת הפועלים.

עמוד 168, שורה 4: גר־בסקי. ולדיסלב. שמו של ראש הממשלה בפולן בזמן ההוא. הוא גם מיניסטר הכספים, אשר עשק את המוני היהודים בהעמיסו עליהם מסים כבדים מנשוא.

שם, שורה 14: במפולת האיומה. בכ"ג באב תרפ"ה נפל תחתי ברחוב נחלת-בנימין בתל-אביב בית בן שתי קומות, בעת היבנות עליו קומה שלישית על-ידי אחד הקבלנים. מתחת למפולת הוצאו אדם אחד מת וחמישה פצועים.

שם, שורה 24: בימי ממשלתו הקצרים של מקדונלד, ממשלת הפועלים באנגליה. ממשלה זו עלתה בינואר 1924 ונפלה בסוף אותה שנה.

עמוד 169, שורה 6: עשרה מחברינו הלכו בפולי שלשלאות לעכו. זה קרה בשעת סכסוך העבודה עם לשכת „המזרחי“ בחיפה.

עמוד 170, שורה 8: מוסא פאזק. עיין כרך א', הערות ומילואים, עמוד 380.

בפרוע פרעזת בפועלים

„דבר“, גליון 72, ד' באלול תרפ"ה, 24.8.1925. דבר היום.

עמוד 172, שורה 3: פשוּעַדַת החקירה גילתה. זו היתה ועדת-חקירה שמונתה על ידי ההנהלה הציונית.

שם, שורה 5: בשעה שבשרירות הפקידות גורשו הפועלים היהודים מַכְפֵּרָה כברה — שטח אדמת ביצות בין חדרה לזכרון-יעקב הנמצא ברשותה של חברת פיק"א. בשנת תרפ"ד נעשתה שם מטעם פקידות פיק"א עבודת יבוש גדולה, בה עבדו מאות ערבים ואילו עשרות יהודים. בשנה שלאחריה, בעת צמצום העבודה, הוצאו הפועלים היהודים, בעוד שהערבים נשארו.

שם, שורה 6: בשעה שסילוף משפט הושיב בפלא עסקני ציבור, עסקני פועלים, בזמן שהוא אירע גם סכסוך עבודה קשה בתל-אביב, אצל הקבלן צבי פכטהולד, השביתה שפרצה גרה אחריה תגרות ומשפטים. אז נשפטו ונדונו למאסר מזכיר אגודת הבנין ובא-פוח לשפת העבודה.

יום הפטירה של נחמן סירקין

„דבר“, גליון 76, ח' באלול תרפ"ה, 28.8.1925.

שם, שורה 17: נחמן סירקין. עיין פרק א', הערות ומילואים, עמוד 362.

אל השותקים

„דבר“, גליון 84, י"ח באלול תרפ"ה, 7.9.1925.

עמוד 173, שורה 20: מכתבו של ההבר בר-אדון, שנדפס באותו גליון „דבר“. שם, שורה 21: גדוד העבודה. גדוד העבודה על שם יוסף טרומפלדור נוסד בי"א באלול תר"פ — במלאת מחצית שנה למות טרומפלדור — בכביש טבריה-צמח, לשם „בנין הארץ על ידי יצירת קומונה כללית של העובדים העברים בארץ-ישראל“ (מיסודות הגדוד. עיין קובץ „גדוד העבודה“, תרצ"ב, עמוד 21). הגדוד היה לאחד הגורמים החשובים בכיבוש העבודות הציוניות של הצבא והממשלה בידי הפועל העברי, וכן — בכיבוש החציבה. פלוגות הגדוד הקימו את שני המשקים הקיבוציים הגדולים הראשונים: עין-חרוד ותל-יוסף; קבוצת כפר-גלעדי הצטרפה לגדוד.

נחלת-יהודה

„דבר“, גליון 88, כ"ב באלול תרפ"ה, 11.9.1925. דבר היום.

עמוד 175: נחלת-יהודה — מושב פועלים ליד ראשון-לציון על שם ד"ר יהודה ליב פינסקר, נוסד בשנת תרע"ג, בו 35 משפחות מתישבים, בעלי חלקות של

כעשרה דונם. במשך שנים נעשו מאמצים מצד המרכז החקלאי והקרן הקימת לקנות שטח אדמה נוסף לשם הגדלת חלקות המתישבים. הסכסוך בין המושב ובין ההסתדרות פרץ בגלל התנגדות המושב למסירת שטח של 34 דונם למשק הפועלות, אשר התקיים במושב על חלקה אחת ואשר השטח נרכש בשבילו, בעוד שלא נקנתה עדיין האדמה הדרושה להשלמת החלקות לכל המתישבים, ואף את השטחים שנרכשו כבר אי אפשר היה לעבד בגלל היותם מפוצלים בין שטחים ערבים. לאחר שנעדה מטעם המרכז החקלאי ביררה את העניין והוציאה מסקנה נגד עיכוב מסירת השטח האמור למשק הפועלות, נשלח על ידי המרכז החקלאי טרקטור לחרישת השטח. המושב מנע את התחלת העבודה בטרקטור. לאחר משא-ומתן נוסף מצד המרכז החקלאי והועד הפועל ללא תוצאות, הודיע הועד הפועל על הפסקת הקשרים של מוסדות ההסתדרות עם המושב. כעבור זמן-מה נתישב הסכסוך וקשרי ההסתדרות עם נחלת-יהודה נתחדשו.

לְבוֹאוֹ שֶׁל אֶבְיָהוּן

„דבר“, גליון 100, ט' בתשרי תרפ"ו, 27.9.1925. דבר היום. החתימה:
צ. ב. ציון ברשימת מאמריו של ברל, באחד מפנקסיו, בכתב-ידו.

עמוד 177 : אֶבְיָהוּן. נולד בשנת 1860. סופר ועסקן סוציאליסטי יהודי באמריקה. אחר פרעות 1881 ברוסיה הצטרף אל קבוצת „עם עולם“ והיגר לארצות-הברית. היה ממחוללי התנועה הסוציאליסטית היהודית באמריקה. מיסד ה„פורברטס“ ועורכו הראשי. ציר בקונגרסים הראשונים של האינטרנציונל הסוציאליסטי. נמנה עם ה„פרבנד“ הסוציאליסטי היהודי באמריקה, אשר התיחס בשלילה לציזנות. אחרי ביקורו של אֶבְיָהוּן בהן בארץ היה לידיד הציזנות.

עמוד 180, שורה 4 : מַקְדוֹנְלֵד. ג' מ ס ר מ ז י מ ק ד ו נ ל ד. 1866—1937. סוציאליסט אנגלי. ממיסדי מפלגת העבודה באנגליה וראשיה. אחד מאישי הסוציאליזם הבין-לאומי. היה פעמים ראש ממשלת הפועלים באנגליה (בראשונה בשנת 1924). בשנת 1921 ביקר בארץ-ישראל והתקרב אל המפעל הציזני ובנין הארץ.

שם, שורה 5 : בְּרַנְשְׁטַיִן. אָדוֹאָרְד בְּרַנְשְׁטַיִן. 1850—1932. מראשי הסוציאלי-דמוקרטיה הגרמנית. בסוף ימיו התקרב לאישי „פועלי-ציון“. היה פעיל בועד למען ארץ-ישראל בגרמניה.

שם : בְּלוֹם. לֵיאוֹן בְּלוֹם. נולד בשנת 1872. ראש המפלגה הסוציאליסטית בצרפת. בשנת 1936 עמד בראש ממשלת צרפת. מתיחס באהדה לציזנות ולתנועת העבודה בארץ-ישראל.

שם: עתידיים להפיר זאת סוף סוף גם הסוציאליסטים היהודים. כלומר, העומדים במערכות הסוציאליזם היהודי (שהרי גם שנים מהנזכרים, ברנשטיין ובלום, הם יהודים).

לאסיפת הנבחרים

„דבר“, גליון 157, י"ז בכסליו תרפ"ו, 4.12.1925. דבר היום.

למען הקרן הקימת

„דבר“, גליון 167, כ"ט בכסליו תרפ"ו, 16.12.1925. דבר היום.

עמוד 182, שורה 7: ה„גיאיות“ העקרה אשר עברה עלינו אך זה. העליה הגדולה לארץ בשנות 1924—1925 מפולין וארצות אחרות („העליה הרביעית“) הכילה חלק ניכר של בעלי הון ואנשי המעמד הבינוני, אשר פנו לבנין בתים ולקניית קרקעות ומגרשים. הם גרמו לגיאיות כלכלית מסוימת לארץ, אך יחד עם זאת עזרו גל של ספרות והאמרת מחירים. אז התחילה רונחת בחוגים שונים הדעה כי מפאן יבוא בנין הארץ, ואין כבר חשיבות במפעל החלוצי של רכישת קרקעות על ידי הקרן הקימת ובהון לאומי להתישבות עממית, והיתה גם הטפה להתנגדות לקרן-היסוד. כעבור זמן קצר התחולל משבר כלכלי. רבים מעולי העליה הזאת עזבו את הארץ.

ביטול שכר-לימוד

„דבר“, גליון 175, 'ח' בטבת תרפ"ו, 25.12.1925. דבר היום.

עמוד 184, שורה 16: „חלוקה“. קצבה קבועה שהיתה מגיעה לישוב הישן בירושלים מכספים הנקבצים בין היהודים בתפוצות הגולה. בעבר היתה ה„חלוקה“ אחד ממקורות הפרנסה העיקריים של הישוב, אשר היה מורכב ברובו מחדרים ולומדי תורה, ושימשה גורם בבנין של השכונות היהודיות בירושלים בזמן ההוא. מאידך גיסא רב היה ערכה השלילי של ה„חלוקה“, בהרגילה את מקבליה לחיים בלתי-פרודוקטיביים ולקיום על חשבון כספי צדקה, הפכה לסמל של פרוזיות.

באסיפת הנבחרים

„דבר“, גליון 191, כ"ו בטבת תרפ"ו, 13.1.1926.

בויכוח בשאלת הישוב וההסתדרות

הצינית. „דבר“, גליון 191, כ"ו בטבת תרפ"ו, 13.1.1926.

על המצב הכלכלי. „דבר“, גליון 196, ד' בשבט

תרפ"ו, 19.1.1926. „קונטרס“ רמ"ח, ז' בשבט תרפ"ו, עמוד 7.

עמוד 185, שורה 19: הסיעה הקוראת לעצמה „מעמד הפועלים“. מכון לסיעת הקומוניסטים היהודים, אשר היו מופיעים מפעם לפעם בשמות מוסים.

ובבחירות לאסיפת הנבחרים המדוברת קראו לעצמם בשם „מעמד הפועלים“. עמוד 187, שורה 7: סמילנסקי. משה סמינסקי. נולד ב־1874. אפר, סופר ועסקן. עלה לארץ בשנת 1890 והיה פועל חקלאי. מראשוני חדרה ורחובות. פובליציסט ארץ־ישראלי ומספר מחיי הארץ והשכנים, כתב ב„השלוח“. השתתף ב„הפועל הצעיר“ בתקופתו הראשונה. היה מקורב לציבור הפועלים ועזר לחיזוק העבודה העברית במושבות. אחרי כן התרחק ובתקופות שונות התקיף את ההסתדרות. היה ממיסדי „התאחדות האפרים“ וראשיה, ערך במשך כמה שנים את שבועונה „בוטנאוי“. כתביו כונסו בשנים־עשר כרכים. שני כרכיו מתולדות הישוב, „משפחת־האדמה“, הופיעו בהוצאת „עם עובד“.

עמוד 189, שורה 15: בוטקובסקי. צבי בוטקובסקי. תרמ"ו—תש"ד. מראשוני חדרה. מעסקי „התאחדות האפרים“.

שם, שורה 18: סופרסקי. יהושע סופרסקי. מעסקני הישוב האזרחי ובריית הציונים הכלליים“.

עמוד 191, שורה 6: קיבוץ „הכובש“. הוא הקיבוץ אשר אחרי כן התישב ב־רמת הכובש“.

עמוד 192, שורה 11: בדוגמה זו שאוסישקין סיפר לנו (הצינורות לקרן הקיימת). בנאומו באותה אסיפת הנבחרים מסר אוסישקין: „לקרן הקיימת יש משאומתן עם הממשלה זה שנים ללא תוצאות: תחת לדאוג ליבוש הביצות גובה מאתנו הממשלה אלפי לירות בשנה בתור מכס בעד צינורות היבוש“.

שם, שורה 20: פיק"א. ראשי־תיבות של Palestine Jewish Colonization Association חברה להתישבות יהודים בארץ־ישראל. נוסדה על ידי הברון אדמונד (בנימין) רוטשילד בשנת 1923. כמסגרת משפטית לפעולתו ההתישבותית בארץ־ישראל.

שם, שורה 29: המשקים הנמצאים ברשות האפ"ק. אפ"ק — ראשי־תיבות של „אנגלו־פלשתין קומפני“, כיום „בנק אנגליה־פלשתינה“ — הוא הבנק של ההסתדרות הציונית בארץ.

המשקים הנמצאים ברשות האפ"ק. מכון, כנראה, לשטח של פרדסים בחדרה, שהיה ברשות אפ"ק בזמן ההוא.

עמוד 193, שורה 30: גלויסקא. זכריה גלויסקא. עסקן ב„התאחדות התימנים“, אשר פעלה מתוך התחברות לחוגים אורחיים.

במחשך

„דבר“, גליון 254, י"ג בניסן תרפ"ו, 28.3.1926. דבר היום.

עמוד 195, שורה 15: אגודת „החקלאי“ בחדרה. אגודה כלכלית של האפרים.

שאגה לקרקע

„דבר“, גליון 282, י"ח באייר תרפ"ו, 2.5.1926.

דבר היום. „ילקוט אחדות-העבודה“, כרך ב', עמוד 202.

עמוד 198, שורה 4: באשר יצא המשורר העברי לגולה, מכיון למסעו של ח. נ. ביאליק לאמריקה בשנת תרפ"ו בשליחות קרן-היסוד.

מרשמי ה. ליוויק ברוסיה

מוסף ל„דבר“, גליון כ"ב, י"ט באדר תרפ"ו. החתימה: ירובעל.

שם, שירה 17: ליוויק ה. ליוויק הלפרין. נולד ב-1888. סופר ומשורר גאיידיש. היה מעסקני „הבונד“ ומקורב לקומוניסטים. אחר כך פרש מהם והתקרב ברוחו ליהדות הלאומית. ביקר בארץ-ישראל בשנת 1937. מחזותיו „הגולם“ ו„פבלים“ הוצגו בארץ על ידי „הבימה“. רבים מיצירותיו ושיריו תורגמו לעברית. ביניהם: „הירש לקרט“ ו„בלדה מבית-החולים בדנביר“.

אליעזר פקטורי

„דבר“, גליון 268, א' באייר תרפ"ו, 15.4.1926.

לחברי פ„אזהל“

מוסף ל„דבר“, גליון ל"ג, י"ט בסיון תרפ"ו.

עמוד 202, שורה 9: עין-נגנים, פנרת, מדבר. בעין-נגנים חי ברל בשנתו הראשונה בארץ, עת עבד כפועל בפתח-תקה; אחר כך עבד בכנרת, שהיתה חוה בזמן ההוא. מדבר מכון, כנראה, לתקופת עבודתו בעבודת-כפיה ממשלתית („סוחרה“) במדבר יהודה, כחצי שנה, בראשית הצטרפות תורפיה למלחמה הקודמת; ואולי רמוזה בזה גם תקופת חיי ברל כחייל בגדוד העברי הארץ-ישראלי אשר חנה במדבר — במצרים וברפיוח (רפה).

עמוד 205, שורה 3: אַנְ-אַרְצִיזְמִים. מכון, כנראה, לדברים שאינם שייכים לארצנו, בדומה לאַנְכְּרוֹנִיזְמִים — דברים שאינם שייכים לזמננו.

בשולי הקטרוג הגדול

„דבר“, גליון 187, כ"ב בסבת תרפ"ו, 8.1.1926. מאמר זה הוא

תשובה למאמרו של אליעזר יפה „לקראת ועידתנו החקלאית“.

„דבר“, גליון 178, י"ב בסבת תרפ"ו, 29.12.1925.

עמוד 210, שורה 26: כך הובן הדבר בויעידה החקלאית אשר קבעה את הנוסח הזה. היא הועידה החקלאית השניה (י"ח שבט תרפ"ג).

עמוד 212, שורה 8: באותה הוועידה החקלאית נתקבלה החלטה מפורשת כי „בתקנות יוכנסו סעיפים המגדירים ומבטיחים את זכויות החברים במשקי החברה“. מתוך ההחלטות שפורסמו נראה, כי ההחלטה המדוברת נתקבלה בוועידה השניה של הסדרות הכללית (כ"א בשבת תרפ"ג). עיין „פנקס“, כרך ב', חוברת א', עמוד 6.

שם, שורה 13: חבר נלה, הסעיף על חבר נלה בתקנות חברת „ניר“ מגדיר את זכותו של החבר להישאר במשקו וליהנות משירותי החברה, אם גם יצא או הוצא מחברת „ניר“, בתנאים מסוימים. עיין „ההסתדרות החקלאית ופעולותיה“, תרפ"ז, עמוד 118.

שלוש תמיהות

„דבר“, גליון הנ"ל. החתימה: ירובעל. תשובה למאמרו של ח. ארלוזורוב „שלוש הערות“, „דבר“, גליון 181, ט"ו בטבת תרפ"ו, 1.1.1926.

עמוד 215, שורה 10: „ריב הסלאבים ביניהם לבין עצמם“. מהשיר הידוע „למשטינים על רוסיה“ של המשורר הרוסי אלכסנדר פושקין.

„ניר“

(הרצאה בוועידה החקלאית בחיפה)

„דבר“, גליון 215, כ"ו בשבט תרפ"ו, 10.2.1926. הנוסח שפגנים הוא מתוך גליון „דבר“ עם ציוני תיקונים קלים בסגנון, רשומים עליו בכתב-ידו של ברל.

עמוד 219, שורה 23: לפני פחמש שנים היתה לנו פאן, בחיפה, מועצת ההסתדרות החקלאית. נתקיימה בא' בניסן תרפ"א. עיין „קונטרס“ ע"ו, ניסן תרפ"א.

עמוד 220, שורה 9: וכישיבה המפורסמת (של המרפז החקלאי) בטבריה. נתקיימה באדר א' תרפ"ד.

עמוד 221, שורה 2: נזכור את השביתה בסגירה, עת הפועלים השובתים הועסקו בעבודה במשקי העובדים. בשנת תרע"ד פרצה שביתה של פועלי החוה סגירה, כשלושים איש, בגלל הכנסת פועלים ערבים לחוה על ידי הפקידות של „אגודת נטעים“, בעלת החוה. חלק מהשובתים נתקבלו לעבודה, באמצעות הוועד המרכזי של פועלי הגליל, במשקי הפועלים שהתקיימו כבר בזמן ההוא.

שם, שורה 3: הקפלנות של יבוש ביצת פנרת. עבודה זו אשר סודרה על ידי

המשרד הארץ־ישראלי, בשנת 1917, בגבור חוסר העבודה בין פועלי הגליל, נמסרה בקבלנות ל"ועד פועלי הגליל".

שם, שורה 27: העובד בגליל שהיה לארים אצל יק"א. בראשית העליה השניה קיבלו כמה וכמה פועלים, בתורם אחרי התאחויות בעבודה ובחקלאות, שטחי אדמה של 150—250 דונם אצל חברת יק"א במושבות הגליל (בסג'רה, בית־גן ועוד) באריות לתקופה מסוימת. זו היתה שיטת התישבות אשר יק"א הנהיגה בזמן ההוא בארץ. האריסים היו במשך הזמן לאכרים.

עמוד 222, שורה 15: "הועדים המהוויים". מכונן, פנראה, לועד פועלי יהודה, ועד פועלי הגליל ועד פועלי שומרון, שנתקיימו לפני הינסד הסתדרות הפועלים החקלאים הכללית.

עמוד 224, שורה 22: אחד המושבים הראשונים שלנו. מכונן לעיר־גנים.

עמוד 231, שורה 12: "אדם בארץ" של שופמן. כתבי ג. שופמן, פרק ג, עמוד 3.

שם, שורה 16: ריב"ל. ר' יצחק בר לוי נזון, 1788—1860. השפיע הרבה בדורו בספריו "תעודה בישראל", "זריבבל", "בית יהודה", להפכת ערך ההשפלה כעיקרון לאומי ותרבותי, שאינו מערער את יסודות הדת. הטיף להתנחלות יהודים על הקרקע ברוסיה והשתדל על כך בפני הממשלה.

שם, שורה 17: קלישר. הרב צבי הירש קלישר. תקנ"ה — תרל"ה. רב בעיירה טורן בפרוסיה. מראשוני חובבי־ציון וגדוליה. הטיף במשך עשרות שנים בהתלהבות וכליון־נפש לשיבת ציון ותחיית ארץ־ישראל על ידי התישבות עירונית וחקלאית בספריו "דרישת ציון", "שלום ירושלים" ובכרוזים ומאמרים בעתונים. עמל רבות להניח יסוד לחברה לישוב ארץ־ישראל בהשתתפות גדולי העם, ולקח חלק בהנהלת החברות הראשונות שנסדו בראשית שנות הששים. בא בדברים עם מונטיפיורי, בית הרוטשילדים וראשי "חברת כל ישראל חברים" לעוררם ליסוד מושבות בארץ־ישראל.

שם: ה"ס. עיין פרק א', הערות ומילואים, עמוד 368.

שם: פרידלנד. נתן פרידלנד. חובבי־ציון, עסקן ומטיף. בן דורו של קלישר. עמוד 234, שורה 14: אטינגר. עקיבא יעקב אטינגר. 1872—1945.

אגרונום ועסקן התישבותי. נולד ברוסיה. עבד מטעם חברת יק"א במושבות היהודיות ברוסיה ובארגנטינה. משנת 1915 השתקע בארץ־ישראל, בראשונה כמנהל מחלקת ההתישבות של ההנהלה הציונית ואחרי כן כמנהל מחלקת הקרקעות בקרן הקיימת. סייע הרבה להתישבות העובדים. עודד את ההתישבות בהרים. הכניס כמה זני עצי־פרי שהתאזרחו בחקלאותנו. ספריו: "עם חקלאים יהודים בתפוצות", "עם חקלאים עברים בארצנו".

שם, שורה 15: קפלנדקי. שלמה קפלנסקי. מראשי ברית, פועלי־ציון

העולמית ומיסדיה. נולד ב־1884. היה מנהל מחלקת ההתישבות של ההנהלה הציונית בירושלים בשנות 1924—1927. פעל הרבה לקירוב מנהיגי התנועה הסוציאליסטית באירופה לשאיפות הציונות ותנועת העבודה בארץ־ישראל. עמוד 235, שורה 17: דה־לימה. נחמיה דה־לימה, 1882—1940. עסק ציוני בהולנד. עמד בראש הקרן הקימת בשנות המלחמה העולמית הקודמת. נסה לאחר הועידה הציונית בלונדון, בשנת 1920, להשקפת הברנדייסטים.

שם: הלפרין. גד ה ל פ ר ין. עסק ציוני. נולד ב־1878. היה מנהל אוצר התישבות היהודים בשנות 1922—1929. חבר הנהלת הבנק הציוני (בנק אנגליה פלשתינה).

תשובה לדברי חברים

„דבר“, גליון 210, א' באדר תרפ"ו, 15.2.1926.

עמוד 237, שורה 6: פשם שהלעג שלעגו לרופאים, מאבן־עזרא ועד מוליר. עיין שירי ר' אברהם אבן־עזרא, הוצאת „אחיאסף“, נרשה תרנ"ד, עמוד 25, השיר „נדוד הסיר אוני“, והמחזה „החולה בעינים“ מאת מוליר, תרגום שאול טשרניחובסקי (כתביו, הוצאת ועד היובל, תל־אביב, תרצ"ב, כרך ה', עמוד קל"ו).

שם, שורה 11: אליזה רקליו. עיין כרך א', עמודים 345 ו־369.

שם, שורה 23: החבר ברנשטיין הלא אינו מתנגד למושה רבנו, ברנשטיין הנזכר הוא חבר „הפועל המזרחי“.

עמוד 238, שורה 24: בוועידה החקלאית ברחובות. מכון לוועידה החקלאית השביעית, פורים תרע"ח, בה הרצה ברל את הרצאתו „לקראת הימים הבאים“ ודיבר גם על יצירת הון לאומי. עיין כרך א', עמודים 60 ו־76.

עמוד 239, שורה 7: משלחת „פועלי־ציון“. משלחת מטעם הברית העולמית של „פועלי־ציון“ עשתה בארץ חדשים מספר בשנת תר"פ. בין חבריה היו נחמן סירקין, ולמן רובשוב, אפרים בלומנפלד, יצחק בן־צבי, חיים פינמן. פירסמה ספר על עבודתנו הקרובה בארץ במנחת הציונות־הסוציאליסטית.

ה מ י ע ו ט ש ל ח ת. אלה היו: א. אפרתי, נ. גיר, נתן, א. רבוצקי. עיין „מספר הדין־וחשבון של ועדת „פועלי־ציון“ בארץ־ישראל“, „האדמה“, כרך ב', עמוד 310.

שם, שורה 13: הקימונו בגליל ארבעה ישובים. אלה הם: פפריגלעדי, תל־חי, אֶל־ת־השחר, מחנים.

שם, שורה 15: מוסד העומד מחוץ לעבודת ההתישבות הלאומית. מכון לחברת יק"א, אשר היתה ממונה על עבודת ההתישבות של רוטשילד בארץ בתקופה היא.

עמוד 241, שורה 10: „קהילית-ציון“, „משק“: החברה „קהילית-ציון“ נוסדה בשנת 1914 בחוגי ההסתדרות הציונית בארצות הברית באמריקה לשם קניית קרקעות בארץ-ישראל והכשרתן להתישבות. יחד עם החברה „משק“, שנוסדה ב-1925, ואחרות, רכשה בארץ שטחי קרקעות גדולים (אדמת בלפזירה, עפולה, גידיה ועוד), אשר נמכרו בחלקם ליהודים רבים באמריקה ובפולין.

שם, שורה 12: חברת בַּנְדֵרְלִי, שמשון בנדרלי, יהודי מארץ-ישראל שהיגר לאמריקה והתעשר שם. ביקר בארץ ותיכנן תכניות משקיות גדולות שלא נתגשמו.

עמוד 244, שורה 20: הפיקוח הכספי של חבר הלאומים על אוסטריה, בשנת 1923 סידר חבר-הלאומים לאוסטריה הלנאה, לחלצה מהמשבר הכלכלי הקשה שעבר עליה, ומינה קומיסר ראשי שבידו היתה למעשה הביקורת על חיי המדינה.

עמוד 245, שורה 25: הדפוסים, „דרור“, „נמליט“. מכונן לדפוסים הקואופרטיביים „אחדות“ ו„הפועל הצעיר“, לקואופרטיב לעבודות עץ — „דרור“, ולקואופרטיב לתעשיית מלט — „נמליט“.

מילואים לתולדותיו של אהרן ליברמן עורך „האמת“

מוסף ל„דבר“, גליון ל', ט"ז באייר תרס"ו.

ליובל חמישים שנה לתנועה הסוציאליסטית בישראל — יסוד

„אגודת הסוציאליסטים העברים“ בלונדון, כ"ו באייר תרל"ו.

בראש המוסף — מאמר על א. ליברמן מאת ב. ברוכוב,

אחריו בא מאמרו של ברל בשם: מילואים.

עמוד 249: אהרן שמואל ליברמן, 1845—1880. אבי התנועה הסוציאליסטית

העברית. היה חניך בית-המדרש לרבנים בוילנא, סטודנט המכון הטכנולוגי בפטרבורג. פירסם מאמרים ב„הכרמל“ וב„המליץ“. הטיף לפעולה סוציאליסטית בין היהודים, בניגוד לחבריו שפנו אל העם הרוסי עם התנועה של „העממיים“. יצא לחוץ-לארץ. יסד בברלין בשנת 1875 אגודה סוציאליסטית בחוג של סטודנטים יהודים. הוציא בלונדון בשנת 1876 את הכרוז העברי הסוציאליסטי הראשון „אל שלומי בחורי ישראל“ ויסד את „אגודת הסוציאליסטים העברים“ הזנוכרת. בקיץ 1877 יסד ליברמן את העתון העברי הסוציאליסטי הראשון „האמת“ והוציא לאור ממנו שלוש חוברות. נאסר ונדון לגירוש מאוסטריה. הועבר לברלין והיה אסור גם שם. היגר לאמריקה. ב-18 בנובמבר 1880 מת בידי עצמו. עיין „חיי א. ש. ליברמן“ מאת צבי קרול, תל-אביב 1930; „האמת“, מהדורה חדשה מצולמת מהמקור עם מבוא מפורט מאת הנ"ל, תל-אביב תרס"ח, הוצאת „ארכיון העבודה“.

- שם, שורה 10: ד"ר מ. ברקוביץ. מיכאל ברקוביץ. 1865—1935. סופר עברי וחובבי-ציון. מעוזריו הראשונים של הרצל ומתרגם כתביו לעברית. גילה את ארכיונו של א. ש. ליברמן ו"האמת" ופירסם מגזינו ב"דבר", בהצפירה ועוד. הוציא גם כרך כתבי ליברמן בהוצאת "דבר", תל-אביב, תרפ"ח.
- שם, שורה 12: יהודה ליב לויץ. 1845—1925. משורר עברי. מסופרי "השחר" של פ. סמולנסקין ומעוזריו של א. ש. ליברמן ב"האמת". ביטא בשיריו ("עבד עבדים", "עצור במלין מי יוכל", "כשרון המעשה" ועוד) את רחשי הרוח הרדיקליים-סוציאליסטיים של שנות ה-70 של המאה שעברה. לאחר הפרעות של 1881 התמסר לחיבת-ציון. תירגם את "טנקרד" לביקונספילד (בשם "נס לגויים").
- שם, שורה 18: סמולנסקין. פרץ סמולנסקין. 1840—1885. מראשי הספרות העברית החדשה והמספרים העברים. ספריו המפורסמים: "התועה בדרכי החיים", "קבורת חמור", "גמול ישרים". יסד את הירחון "השחר" והיה עורכו מ-1868 עד סוף ימיו. נלחם נגד זרמי ההתבוללות ביהדות מערב אירופה ונגד תנועת ההשכלה ביהדות רוסיה שהלכה בעקבותיה. בהתריעו על סכנת הפליון לעם ול-יעודו הלאומי שהן נושאות בחובן. מאחרי פרעות 1881 ברוסיה הצטרף למחנה חובבי-ציון, ולו נתן מאז את להט נפשו וחילו. מאמריו פזונו בארבעה כרכים.
- שם, שורה 21: ו. יוכלסון. ולדימיר (בנימין) יוכלסון. 1855—1937. מראשוני הסוציאליסטים העברים.
- עמוד 250, שורה 11: יעבץ. זאב יעבץ. 1847—1924. סופר והיסטוריון עברי. בשנות ה-90 ישב בארץ-ישראל והטיף לחיבת הארץ ברוח הדת והמסורה. חיבר ספר לימוד ומקרא בסגנון אגדי פיוטי ("שיחות מני קדם", "טל ילדות"). מפעלו הגדול — ספר "תולדות ישראל" בי"ב כרכים ברוח המסורה.
- שם: בן-יהודה. אליעזר בן-יהודה. 1858—1922. יליד רוסיה. סופר ובלשן. מחיה השפה העברית כשפת דיבור. במאמרו "שאלה נכבדה" ב"השחר" בשנת תרל"ט, קרא לתחיית עם ישראל בארצו. עלה לארץ בראשית תרמ"ב. יסד את העתון "הצבי" (שנקרא בתקופות שונות גם "האור" ו"השקפה"). הנהיג ראשון את הדיבור העברי בכיתו. היה ממיסדי "ועד הלשון". מפעל חייו: "המלון העברי הגדול".
- שם, שורה 24: ל. ציטרון. שמואל ליב ציטרון. 1860—1930. סופר עברי והיסטוריון. היה מסופרי "המגיד" ו"השחר". פירסם מזוגרפיות על אברהם מאפו, הרצל ועוד. חיבר "תולדות חיבת ציון".
- שם, שורה אחרונה: ד"ר יהודה ליב קנטור. 1849—1916. סופר עברי. מיסד העתון היומי העברי הראשון "היום" (בשנת 1886).

עמוד 251, שורה 1: ד"ר יצחק קמינר. 1834—1901. משורר עברי, סוציאליסט וחובב־ציון. קובץ שיריו, בשם „כל שירי ד"ר יצחק קמינר“, יצא לאור בשנת 1905.

שם: משה קמיונסקי. 1852—1927. סופר עברי וחובב־ציון. פירסם מאמרים ב„השחר“. היה אחד מעוזריו הנלהבים של א. ש. ליברמן.

שם: משה ליב לילינבלום, 1843—1910. סופר עברי. מהוגי חיבת־ציון ולוחמיה. בנעוריו נלחם לתיקונים בדת ונרדף על ידי הקנאים. השתתף ב„המליץ“ וב„השחר“. נהג אחרי הסוציאליסטים העברים. ליברמן ווינצ'בסקי. מאז פרעות 1881 התמסר לחיבת־ציון. היה יד ימינו של ד"ר י. ל. פינסקר והרוח החיה בתנועה. הידועים מחיבוריו: „חטאות נעורים“, „משנת אלישע בן אבייה“, „דרך תשובה“, „דרך לעבור גולים“. כתביו פונסו בארבעה כרכים.

שם, שורה 2: צבי הכהן שרשבסקי. 1840—1909. סופר ומשורר עברי וחובב־ציון. שם: מרדכי אדלמן-מיוחס. 1847—1922. סופר ועסקן עברי. פירסם מאמרים ב„השחר“, השתתף ב„האמת“. עלה לארץ בשנת 1882.

שם, שורה 3: אליעזר צוקרמן. 1852—1887. סופר, משורר וסוציאליסט עברי. מסופרי „השחר“. היה מחבורתו של א. ש. ליברמן. נספח ל„נרודניה ווליה“ בפטרבורג. נאסר והוגלה לסיביר. „כתבי א. צוקרמן“ הופיעו בתל־אביב בשנת 1940, עם מבוא מאת צבי קרול.

שם: י. ל. דוידוביץ (בן-דויד). יהודה ליב דוידוביץ. 1855—1898. מראשוני הסוציאליסטים העברים. היה אחר־כך פעיל בחינוך העברי והסיף לדיבור עברי.

שם: אליה וולף רבינוביץ (אז"ר). סופר עברי. סוציאליסט וחובב־ציון.

שם, שורה 4: מורים וינצ'בסקי. הוא בן־ציון נוב־חוביץ, בן־גץ. 1856—1932. מראשוני הסוציאליזם היהודי. מעוזרי א. ש. ליברמן. עם הפסקת „האמת“ יסד וערך את „אסיפת חכמים“, העתון הסוציאליסטי העברי השני. היגר לאמריקה והיה פעיל שם בתנועת הפועלים היהודית וביצירת ספרותה, היה מעורכי ה„צוקונפט“ וה„פורברטס“.

שם: שורה 5: ד"ר אהרן מזא"ה. 1858—1930. רופא. בלשן. בנעוריו היה מחבורת הסוציאליסטים הראשונים בברלין ובשוויץ. נמנה על חברי האגודה הסטודנטית הציונית „ניר“ בציריך, אשר נוסדה בשנת 1882. עלה לארץ בשנת 1888. חיבר את „ספר המונחים לרפואה ומדעי הטבע“.

שם, שורה 16: פטר לברוב. 1823—1900. סופר, הוגה דעות וסוציאליסט רוסי. ממשפחת אצילים. היה מראשוני „זמליה אי ווליה“ (אדמה וחירות). נאסר ברוסיה וברח. משנת 1873 הוציא את העתון „ופריוד“ (קדימה), תחילה בציריך ואחר כך בלונדון.

שם, שורה 26: אהרן זונדלביץ, סוציאליסט יהודי. 1852—1923. מאישי „גרודניה ווליה“ (חירות העם) וחבר הוועד הפועל שלה. נדון במשפט ה־16 והוגלה לסיביר.

שם, שורה 27: גרשון רם (גרסים). מהחבורה של הסוציאליסטים היהודים הראשונים בוילנה. ממשפחת האלמנה והאחים רם הנודעה.

שם: משה אהרונסון. 1854—1936. יליד מזהילוב. מחוגם של הסוציאליסטים היהודים בברלין בתקופת ליברמן. היגר לארצות־הברית.

שם, שורה 28: גרשון הורביץ (הוא גרשון באדאנעס). סוציאליסט יהודי. יליד מזהילוב. היה מראשי ה„סקציה“ של הסוציאליסטים היהודים הראשונים בברלין מיסודו של ליברמן. ישב במאסר בברלין יחד עם ליברמן ואהרונסון. לאחר פרעות שנות השמונים ברוסיה פנה לחיבת־ציון.

עמוד 252, שורה 11: אליעזר גולדנברג. 1846—1916. סוציאליסט יהודי. מחבורת א. ש. ליברמן ומימדי „אגודת הסוציאליסטים העברים“ בלונדון.

שם, שורה 19: במשפט המפורסם של „הששה־עשר“. הוא המשפט הקיבוצי של המהפכנים הרוסים חברי „גרודניה ווליה“, אשר נתקיים בפטרבורג באוקטובר 1880, בו הובאו לדין 16 איש, נאשמים בהשתייכות לתנועה המהפכנית ברוסיה, שמטרתה למגר את השלטון הצארי. מהם נדונו למות. מהם למאסר וגירוש לסיביר. בין האחרונים היו הסוציאליסטים היהודים אהרן זונדלביץ ואליעזר צוקרמן.

שם, שורה 20: גריגורי גולדנברג. 1855—1880. סוציאליסט ומהפכן יהודי ברוסיה. בן למשפחה אמידה בקיוב. היה מהמבצעים הנועזים של פעולות טרור. איבד את עצמו לדעת בכלא שליסלבורג.

שם, שורה 22: סטפניאק. שמו הספרותי של סרגיי קרביצ'נסקי. 1851—1894. סופר ומהפכן רוסי, מאישי „גרודניה ווליה“. נודע בהתנגדותו לפרעות ביהודים.

עמוד 253, שורה 16: יוסף אפטקמן. סוציאליסט ומהפכן יהודי ברוסיה.

שם, שורה 17: סבלי זלטופולסקי. 1858—1885. מפעילי „גרודניה ווליה“ וחבר הוועד הפועל שלה. מת במבצר שליסלבורג.

שם, שורה 23. ליאודיטש. 1855—1938. סופר וסוציאליסט יהודי. בראשיתו פעיל בתנועת „ההליכה לעם“. ממימדי הקבוצה הראשונה של הס.ד. הרוסית „שחרור העמל“ יחד עם פלכנוב ואחרים. נאסר והוגלה לסיביר. היגר לאמריקה.

דכבוד יהושע חנקין

„קונטרס“ רמ"ב, י"ז בכסליו תרפ"ו.

עמוד 255, שורה 1: יהושע חנקין. עיין פרך א', הערות ומילואים, עמוד 382.

רושפין

„דבר“, גליון 241, כ"ו באדר תרפ"ו, 12.3.1926

עמוד 257: ד"ר ארתור שמעון רושפין. 1876—1943. סופר, חכם פלנלה. אבי ההתישבות העובדת בארץ-ישראל. עלה בשנת 1908. יסד את „המשרד הארץ-ישראלי“ ואת „חברת הכשרת הישוב“ (לקניית קרקעות). מראשיתו הפיר בפוח הבונה הרב הגלום בתנועת הפועלים ותמך בכל פוחו בהתישבות עובדים עצמאית. לעומת שיטת הפקידות ששררה בארץ. נתן את ידו ליסודן של דגניה והקבוצות שבאו אחריה. אחרי המלחמה העולמית הקודמת היה ראש המחלקה להתישבות של ועד הצירים. עזר ליסודו של בנק הפועלים. נקבר בדגניה. ספריו: „היהודים בזמן הזה“, „הסוציולוגיה של היהודים“, „שלושים שנות בנין בארץ-ישראל“, „פרקי חיי“.

להתחדשות ה„קונטרס“

„קונטרס“ ק"כ, ר' בניסן תרפ"ג, עמוד 2. החתימה: „הקונטרס“.

„האדמה“ חוברת י"ב

שורות סיום בעמוד האחרון של החוברת. כתובות בידי ברל,

כרשום ברשימה אחת בכתב-ידו.

עמוד 264: „האדמה“. ירחון, יצא לאור על ידי „אחדות-העבודה“ בעריכת י. ח. ברנר. בחיי ברנר הופיעו 11 חוברות. מתשרי תר"פ ועד כסליו תרפ"א.

למועצת „אחדות-העבודה“

„קונטרס“ קכ"ו, י"ח באייר תרפ"ג, עמוד 2.

ושוב משפורות

„קונטרס“ קכ"ה, י"א אייר תרפ"ג, עמוד 14, בסדרה

„לקט“, ה'; השם: משפורות, החתימה: ירובעל. „ילקוט

אחדות-העבודה“, פרך ב', עמוד 105. השם: ושוב משפורות.

עמוד 266, שורה 9: בן-אבי. איתמר בן-אבי. 1884—1943. סופר, עסקן ועתונאי עברי בארץ-ישראל. בנו של אליעזר בן-יהודה. הילד הראשון

בישוב שדיבר עברית מילדותו. היה מעוזרי אביו בעריכת העתונים „האור“
ואחרים. היה עורך „דואר היום“.
שם, שורה 13: פּוֹאֲנֵקְרָה, רֵיִמּוֹן פּוֹאֲנֵקְרָה. 1860—1934. מדינאי צרפתי.
היה בזמנים שונים נשיא צרפת וראש ממשלתה.
שם: קְלֵמַנְסוֹ, גֵ'וֹרְגֵ' קֵלְמַנְסוֹ. 1841—1929. מדינאי צרפתי. היה ראש ממשלת
צרפת.
שם, שורה 14: רוֹבִינּוֹב, ד"ר י. מ. רוֹבִינּוֹב. מנהל „הדסה“ בארץ-ישראל
בשנות 1919—1922.

פתיחה לקובץ „הקבוצה“

„הקבוצה“, מאסף לעניגי הקבוצה וחיה, תל-אביב, חשון
תרפ"ה. הפתיחה ניתנה בראש הקובץ בכותרת *.*
החתימה: ב. פצנלסון.

עמוד 269, שורה 16: הסתתים בירושלים. בשנת תרס"ו נתארגנה בירושלים
ביזמתו של הפרופסור ב. שץ, מיסד „בצלאל“, קבוצת פועלים מבני העליה
השניה לשם לימוד מלאכת הסתתות, אשר היתה רובה בידי ערבים ומיעוטה
בידי יהודים מעדות המזרח. חברי הקבוצה חיו חיי קומונה. ביניהם היו
אלכסנדר זייד, גד ויגדורוב, יוסף ברץ, נחום לוין, החברות צפורה (נישאה
אחרי כן לזייד) וקיילה (נישאה אחרי כן לישראל גלעדי) ואחרים. רובם עברו
כעבור זמן לעבודה חקלאית ולשמירה בגליל, אחדים מהם נצטרפו
ל„קולקטיב“ בסג'רה והיו בין מיסדי „השומר“.

שם: הקולקטיב בסג'רה, בראשית שנת תרס"ח קיבלה קבוצת פועלים עברים,
ביזמת החברה מניה וילבושביץ (אחר כך — שוחט), את עבודת הפלחה והרפת
בחנת סג'רה מידי מנהל החוה אליהו קראוזה בהנהלה עצמית שלה ובאחריותה.
בעת ההיא היתה נפוצה במושבות הגליל שיטת עבודה באריסות. „החרת“
הערבי — האריס היה מקבל מאת האכר את האדמה, האינֶוֹנְטֶר, זרעים ומפרעה
מסוימת, היה עובד על חשבון עצמו, ובסוף השנה היה מוסר לאכר חומש או
רבע מהיבול. היו גם מתי מספר פועלים עברים אשר עבדו אצל אכרים
כאריסים. „הקולקטיב“ קיבל מהנהלת החוה באריסות כאלפים דונם אדמה,
בהמות-עבודה, כלי-עבודה ומפרעות להוצאותיו במשך השנה תמורת חומש
מהיבול. הקולקטיב היה הנסיון הראשון של עבודה חקלאית שיתופית של
פועלים בתקופה ההיא ללא מנהלים ופקידים. בו היו כעשרים חברים וחברות,
ביניהם: מניה וילבושביץ, סעדיה פו, ישראל גלעדי, אלכסנדר זייד, מנדל
פורטוגלי, יחזקאל ניסנוב, צבי בָּקֶר, האחיות קיילה וצפורה בָּקֶר, האחיות
שפּרָה, שרה ואסתר שטורמן. רובם היו בין מיסדי „השומר“ שנוצר באותו

חורף בסג'רה, עם כיבוש השמירה העברית שם. זו היתה ראשית התקופה ההירואית של התלכדות אותה משפחת „השומר“ בארץ אשר פרתה ברי־דמים עם הארץ לשמירת החיים והרכוש היהודי, להגנה על כבוד ישראל ולרקימת חלומות על יצירת כוח עברי בארץ. עיין „מסילה“, הוצאת ועדת התרבות, ירושלים, תרפ״ד, עמוד 112; „דברי פועלות“, הוצאת מועצת הפועלות, תל־אביב, תר״ץ, עמודים 3, 10; קובץ „השומר“, הוצאת ארכיון העבודה, תל־אביב, תרצ״ו, עמודים 3, 99, 431; „איש האדמה“, קובץ מוקדש לאליהו קראוזה, תל־אביב, תרצ״ט, עמוד 55.

על שכוונת־העובדים והקרן הקימת

„קונטרס“ ר״ג, ה' בשבט תרפ״ה, עמוד 7.

תשובות למכתבי חברים

א. „דבר“, גליון 101, י״א בתשרי תרפ״ו, 29.9.1925.

ב. „דבר“, גליון 259, כ' בניסן תרפ״ו, 4.4.1926.

מפתח ענינים, שמות ומקומות

- א
- א. א. ג. (אורגניזציונס-ביורו) — 107
 אגודה מקצועית — 171
 „אגודת הסוציאליסטים העברים”
 — 251
- אגף העבודה — 81
 אדמת מחלול — 228
 אדמת „מטרי” — 270
 „אזהל” — 201
 אוטונומיה יהודית — 99
 אוטונומיה לאומית — 15, 24, 47, 98
 — 180, 99
- אוטונומיה פנימית — 223
 „אונוער ארבייטער טריבונע” — 51
 אופוזיציה — 21
 „אחדות-העבודה” — 7, 18, 59, 92
 — 103, 134
- אידיש — 69, 70, 113
 אידישיום — 70
 איחוד — 7, 18, 23, 87, 134, 136
 — 138, 140
- איחוד המעמד — 22
 איחוד ציוניסוציאליסטי — 12
 אינטליגנציה יהודית — 15, 258
 „איקונומיק בורדר” — 29, 57
 „אליאנס” — 57, 164
 אַלמות — 176, 211
 אמנות יהודית — 204
 אמנות פועלית” — 203
- אַנטימיליטריזם — 24
 אַסימילציה — 15
 אסיפת הנבחרים — 163
 אפנדיות — 46
 אפ”ק — 192, 239, 240
 א. ק. (אורגניזציונס קומיטט) —
 64, 86
- אַרנון הישוב — 180
 אריסים — 158
 ארץ המנדט — 153
 —————
- אבן-עזרא — 237
 אברמוביץ ז. — 21
 אדלמן-מיוחס מרדכי — 251
 אהרונוביץ י. — 209, 217
 אהרונסון משה — 251
 אוס-ג’וני — 220, 267
 אוסטרובסקי ז. — 53
 אוסישקין מ. — 188
 אוקראינה — 31
 או”ר — 251
 אורי י. — 237
 אורמסבייגור — 151
 או”ר — 164
 אַטינגר ע. — 219, 234
 איזמאז’יק ד. — 102
 אייג א. — 201
 אַלת-השחר — 120, 228
 אלנבי — 48

- בְּנֵי־גֵרִיּוֹן ד. — 61, 99, 134, 189,
217, 209
- בְּנֵי־דָוִד — 251
- בְּנֵי־הוֹדָה א. — 250
- בְּנֵי־מִינָה — 62
- בְּנֵי־נֶץ (וִינְטְשְׁבֶסְקִי מ.) — 251
- בְּנֵי־צִבִי י. — 59, 85, 209
- בְּנֵי־צִיּוֹן (יִשְׂרָאֵלִי) — 244
- בְּנֵי־שֶׁמֶן — 119
- בְּרֵאדוֹן — 173
- בְּרִגְמָן יוֹאֵל — 120
- בְּרוּכֹב ב. — 35
- בְּרַנְר י. ח. — 65, 69, 144, 147, 200,
264, 204
- בְּרַנְשְׁטֵיין אָדוֹאָרד — 180
- בְּרֵץ י. — 21, 85
- בְּרִקוֹבִיץ מ. — 249
- ג**
- גֵּאוֹלַת הַקְּרַקֶּע — 74, 182, 228, 255
- גְּבוּלוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל — 46
- גְּדוּד הַעֲבוּדָה — 11
- גְּדוּד עַל שֵׁם בְּרַנְר — 65
- „גִּינֵט” — 42, 43, 194
- גֵּיסְטִיק — 157
- גִּבְעַת־הַשְּׁלוֹשָׁה — 191
- גוֹלְדֶנְסֶר א. — 29
- גוֹלְדֶנְבֶּרַג אֲלֵיעֶזֶר — 252
- גוֹלְדֶנְבֶּרַג גְּרִיגוֹרִי — 252
- גוֹלְדֶסְמִית אֲבִיגְדוֹר — 29
- גוֹרְדוֹן א. ד. — 144, 191
- גוֹרֵן — 48
- גוֹרְלֶסְקִי — 34
- גִּימְנֶסִיה „הַרְצִילָה” — 200
- אֶלְקִינֶד מ. — 243
- אָמִיר עֶבְדָּאֵלָה — 37, 48, 102
- אָמְשְׁטֶרְדָם — 127
- אָפְטֶר י. — 87
- אֶרְלוֹזוֹרֹב ח. — 91, 189, 215
- אָש ש. — 199
- ב**
- בּוֹלְשֶׁבִיזִים — 15, 16
- „בּוֹנֵד” — 59, 104
- בַּחֲרִיֹּת לַעֲרִירֹת — 159
- בִּילִיז — 143
- בֵּית הַלֵּל — 134
- בֵּית חוֹסִיין — 46
- בֵּית רֹמְנוֹב — 69
- בֵּית־שֶׁאָן — 157
- „בֶּנֶק אוֹף אֵינְגֶלְנֵד” — 43
- בֶּנֶק אִיפּוֹתִיקָאִי — 240
- בֶּנֶק הַפּוֹעֲלִים — 18, 43, 61, 131,
213, 239
- בְּרִית הַעֲרִירֹת הָעִבְרִיֹּת — 151
- בְּרִית עֲרֵבִית — 48
- „בְּרִית פּוֹעֲלֵי־צִיּוֹן” — 103, 109, 113
- בְּרַנְדֵיִיסִיזִים — 42
- בּוֹגְדֶנּוֹבְסְקִי מ. — 87
- בּוֹטְקוֹבְסְקִי — 189
- בּוֹקִי בֶן יִגְלִי — 48
- בִּיאֲלִיסְטוֹק — 249
- בִּיאֲלִיק ח. נ. — 200, 204
- בִּלּוֹךְ ד. — 85
- בִּלּוֹם ל. — 180
- בִּלִּיסְלָא א. — 29
- בְּנֵי־אֲבִי א. — 266
- בְּנֵי־אֶפְרַיִם — 238

- הגנה עצמית — 68
 הגשמה — 97
 ההנהלה הציונית — 39, 153, 185
 ההסתדרות — 8, 61, 95, 139, 143, 169, 147
 ההסתדרות החקלאית — 25, 63
 הון עצמי — 238
 הון פרטי — 182
 הוועד הלאומי — 100
 הוועדה החקלאית — 181
 החברה להתישבות עובדים — 26
 „החלוצי” — 18, 22, 97
 „החקלאי” — 195
 הלאמת הקרקע — 24
 הלנאה ארץ־ישראלית — 152
 המהפכה התורכית — 102
 „המזרחי” — 22, 58, 149, 165
 „המעורר” — 70
 „המקובלים” — 201
 המרכז החקלאי — 78, 119, 175, 223
 „המשביר” — 26, 62, 129, 213
 הנוער העובד — 164
 הסוכנות היהודית — 56, 186
 „הספר הלבן” — 156, 160
 „הסקציה העברית של האינטרנציונל”
 — 251
 הסתדרות לעבודות ציבוריות ובנין
 — 63
 „העובד” — 14
 „הפועל המזרחי” — 166
 „הפועל הצעיר” — 144
 הפועלים בקונגרס — 45
 הפקידות הממשלתית — 159
 הצהרת בלפור — 155
 הקולקטיב בסג'רה — 267
- ג'מל פחה — 48 *
 גנסי'ן א. נ. — 204
 גרבסקי — 168
- ד**
 „דאס ארבייטענדע ארץ־ישראל” —
 13
 „דאס יודישע לעבען” — 165
 „דבר” — 143, 145, 174
 „דואר היום” — 31, 43, 74
 דינסטיות — 48
 דמוקרטיה — 194
 דרגת המשכורת — 41
 „דרור” — 67, 82
 —————
 דהילימה נ. — 235
 דובנוב ש. — 99
 דוידוביץ י. צ. — 251
 דויטש ליאו — 253
 דינגוף מ. — 102, 187
- ה**
 „האדמה” — 264
 האינטרנציונל האמטטרדמי — 24
 „האמת” — 249
 „הארץ” — 165, 191
 הבית הלאומי — 158
 „הבנק המרכזי למוסדות שיתופיים”
 — 42
 הגבלות יוני — 156
 הגרוד העברי — 201
 הגירה — 156, 167, 178, 179
 הגמוניה — 97
 הגמוניה של ההסתדרות — 90
 הגנה משפטית — 150

- ועידת פיטסבורג — 42
 ועידת קרלסבד — 88, 91
 „ופריוד” — 253
-
- וייצמן ח. — 28, 29, 30, 56, 124
 וילקנסקי י. — 85, 91, 217, 237
 וינטשבסקי מוריס — 251
 ון-ורזלנד — 165
 וניזלוס — 48
- ז**
- זונדלביץ אהרן — 251
 זייטלובסקי ח. — 69, 99, 122
 זינגר מ. — 69
 זמורה מ. — 226, 244
- ח**
- חבורת העמק — 11
 חבר הלאומים — 153, 155, 186
 חבר נלוח — 212, 228, 245
 „חברת הכשרת הישוב” — 258
 חברת המלח — 29
 „חברת העובדים” — 25, 64, 66, 90, 210
 חברת מניחות — 229
 חברת פועלים — 22
 חובבי-ציון — 91
 חוזה ורסיל — 101
 חוסר-יעודה — 32, 189, 190, 192
 „חוק התקבלות” — 171
 חוקה פרלמנטרית — 101
 חוקי הגנה לעובד — 158
 חוקת ההסתדרות — 26
 חטיבה משפטית אדמיניסטרטיבית —
- „השומר הצעיר” — 11
 השקעות כספים — 193
 „התאחדות” — 66, 90
 התאחדות בעלי תעשייה — 34
 התישבות — 71, 95, 123, 157, 258
 התנועה בגולה — 96
 התנועה הקבוצתית — 133
 התפלגות — 49
-
- הוז ד. — 87
 הורביץ גרשון — 251
 הפהן אליעזר — 242
 „הכובש” — 191
 הלפרין ג. — 29, 235
 הס משה — 231
 הרבי מיבלונה — 165
 הר המוריה — 202
 הרצל — 91, 161
 הרצלפלד א. — 85, 125, 209
- ו**
- „ועד ארבע ארצות” — 99
 „ועד החקלאות” — 77
 ועד הצירים — 57
 ועד פועלי הגליל — 220
 ועד פועלי יהודה — 220
 ועדת המנדטים — 186
 ועדת התרבות — 218
 ועידה חקלאית — 36, 122, 219
 ועידת ארץ-ישראל העובדת — 81, 84
 ועידת חיפה — 88
 ועידת לונדון — 28, 57
 ועידת עין-חרוד — 92, 98, 134
 ועידת פועלי ארץ-ישראל — 25
 ועידת „פועלי-ציון” בוונה — 59

יבלונה — 165	חינוך — 186
יגור — 120	חינוך הנוער — 145
יגלי איש־הרוח — 251	חינוך מדיני — 10
יהודה צבי — 238	חינוך סוציאליסטי — 19
יהל"ל — 249	חלוצי אמריקה — 106
יהניסבורג — 55	חלוצי הסוציאליזם היהודי — 178
יזבלסון ו. — 249	„חלוקה“ — 184, 152
יעבץ — 250	_____
יעזר — 120	חדרה — 195, 151
יפה א. — 130, 209, 220, 237	חוני המעגל — 25
יפו — 8, 55, 169	חיג'אז — 46
ירוחם — 276	חיפה — 7, 102, 165, 171
ירושלים — 8, 40, 76	חנקין יהושע — 255
ישוע שר־עסק — 251	חשין א. — 59

כ

כיבוש עבודה — 217
כנסיה לארץ־ישראל עובדת — 64, 67

כאום מוסא — 170
כבריה — 172
כהן אב. — 177
כהן יעקובוס — 29
כהן ליאונרד — 29
כהן רוברט נלי — 29
כמאל מוסטפא — 48
כנרת — 202
כספי — 37
כצנלסון ב. — 85, 209, 217

ל

לוקאוט — 167
לטיפונדיות — 158
„לייבזר פרטי“ — 9, 13, 135
„למען ציון“ — 102

ט

טופס הממונות — 156, 157
טיהור — 117

טבנקין י. — 19, 79, 90, 125
טבריה — 220
טירה — 77
טרומפלדור י. — 232
טרזקי ל. — 51
טשרניחובסקי ש. — 204

י

יבסקים — 50, 104
„יוניון“ — 178
„ידישה רונדשוי“ — 29
יעקובינים — 216
יצירה לאומית — 258
יצירה רוחנית — 204
יק"א — 42, 61, 223
י. ק. ש. — 50

- לביא ש. (לבקוביץ) — 130, 77
 לברוב פטר — 251
 לוינשטיין — 34
 לויצקי מ. — 120
 לופט צ. — 239
 לוקר ב. — 114, 68
 לטביה — 91
 ליבנישטיין א. — 236
 ליברמן אהרן — 249
 ליטא — 68
 לייוק ה. — 198
 לילינבלום מ. ל. — 217
 ליזנסקי שרה — 120
 לנדויאר ג. — 231

מ

- מדינה יהודית עובדת — 170
 מוסדות שלטון מקומיים — 152
 מועצה מחוקקת — 47
 מועצות מקומיות — 151
 מועצת „אחדות-העבודה” — 120
 מועצת ההסתדרות — 71
 מועצת ההסתדרות החקלאית — 219
 מועצת ישובי העמק — 150
 מועצת פועלי יפו — 73
 מחירי עבודה — 214
 מחקר כלכלי — 235
 מטריאליזמוס — 20
 מיתות בית-דין — 158
 מלקות — 158
 ממשלת המנדט — 152
 מניות — 230, 212
 מסים — 192
 „מעמד הפועלים” — 185
- מאירסון גולדה — 21
 מדבר עריש — 46
 מדם — 36
 מולךר — 237
 מונד אלפרד — 29
 מוסוליני — 30
 מוסקבה — 168, 108
 מוא”ה אהרן — 251
 מחלול — 228
 מכסיקו — 15
 מלפין ד. — 59
 מנשסטר — 63
 מק יוליאן — 42
 מקדונלד — 180, 168
 מרוזין — 50
 מרק אורליוס — 121
 מרשל ל. — 30

ע

- עבודה עברית — 76, 191
 עבודה עצמית — 76
 עבודה פרודוקטיבית — 179
 עבודה שכירה — 241
 עבר הירדן — 46
 עברית — 68, 117
 עזרה סוציאלית — 194
 עיר וכפר — 231
 עיריית יפו — 102
 עיריית תל-אביב — 9, 102, 152
 עליה — 83, 93, 106, 145, 170, 189
 עליה שלישית — 11
 עליה שניה — 11, 119
 עליית עובדים — 143
 עליית תימן — 119
 עם עברי עובד — 259
 עמק יזרעאל — 54
-
- עין-גנים — 202
 עין-חי — 119, 121
 עין-חרוד — 144, 174
 עין-גנים — 121
 עכו — 169
 עציון-גבר — 46

פ

- „פועלי-ציון“ — 11, 59, 103, 134
 „פועלי-ציון“ שמאל — 51, 65
 פועל תרנ"א — 143
 „פורברסט“ — 177
 פוריטנים — 216
 פילנטרופיה יהודית — 58
 פינסק ההסתדרות — 26

נ

- נוער — 17
 „נייטיבס“ — 47
 „ניר“ (חברה) — 209, 219
 „נמליט“ — 245
 „נעפוזם“ — 19, 244
 נציב יהודי — 14, 153
-
- נהלל — 144, 174
 נחלת-יהודה — 175, 211
 ניוזילנד — 225
 ניר נ. — 53

ס

- ס. ד. באוסטריה — 135
 „סולל-בונה“ — 127, 213
 סוציאליזם — 16, 106, 179
 „סיליקט“ — 266
 ספסרות — 224
 ספקולציה קרקעית — 190
 ספרות פועלים — 144, 147
 ספריה חקלאית — 218
-
- סולובייצ'יק מ. — 56
 ספרסקי י. — 189
 סוקולוב נחום — 31
 סטורס — 101
 סטפניאק — 252
 סירקין נחמן — 101, 121, 172
 סמואל הרברט — 48, 101, 153, 168
 סמואל זיגמונד — 29
 סמולנסקין פרץ — 249
 סמילנסקי משה — 187, 193
 סן-רמו — 14
 סקר ה. — 226

ק

- קבוצה — 267, 258, 218, 202, 133, 64
 קבוצת „אחנה” — 120
 קבלנים — 167
 קבר־אחים — 118
 קהילת העובדים בארץ — 27
 „קהילת ציון” — 241
 קואופרציה — 242, 225, 61, 20, 20
 קולוניאל־בנק — 239
 קומאינטרן — 53, 51
 קומוניסטים — 22
 „קומפרבנד” — 82
 קונגרס — 149, 44, 23
 „קינטרס” — 263
 קוריות מעמדיות — 163
 קיבוץ גליות — 96
 קיבוצים גדולים — 11
 קנין פרטי — 229
 קפא”י — 239, 84, 65, 60, 50
 קפיטולציות — 46, 17
 ק. פ. פ. — 50
 קרן־היסוד — 240, 57, 30
 קרן קימת לישראל — 182, 110, 71
 240, 228, 197
 קרע וינה — 108, 12
 קרקע להתישבות — 197, 72
 קרקעות הממשלה — 235
 קשרים עם חוץ־לארץ — 104, 22
-
- קובן יוסף — 29
 קוויניץ — 165
 קושניר מ. — 267
 קיוב — 198
 קלישר צבי, הרב — 231

פיק”א — 192

- פעולה מוניציפלית — 9
 פעולה תרבותית — 96
 „פקודת מניעת פשעים” — 171
 פ. ק. פ. — 50
 „פראלעטארישע שטימע” — 53
 „פרבדה” — 55
 פנרן פועלים — 72
 „פרקצית הפועלים” — 50, 20
-
- פואנקרה — 264
 פטרבורג — 250
 פיארברג מ. ז. — 204
 פייצל — 48
 פילבישוק — 249
 פישמן עדה — 89
 פלו גברת — 42
 פעפער איציק — 199
 פקטורי אליעזר — 200
 פרידלנד נתן — 231
 פרלסון א. — 85
 פרץ י. ל. — 201, 198
 פתחת־קהל — 191, 151, 102

צ

- צידונים — 250
 ציגנות — 232, 161, 60
 ציגנות סוציאליסטית — 103, 12
 „צנטרל שול־פרייך” — 70
 „צעירי־ציון” — 82, 60, 14, 11
-
- צוקרמן אליעזר — 251
 ציטרון ש. ל. — 250

ש

שביחה — 35
 שביחת סג'רה — 221, 64
 שיטת הבחירות — 45
 שכונות עובדים — 190, 71, 270
 שכונת נורדיה — 239
 שכר לימוד — 183
 שלטון מוניציפלי — 102
 שליחות ההסתדרות — 147
 שפות — 68, 113

שבה משה — 118, 121
 שד"ל — 249
 שניגר י. — 60
 שולמן — 34
 שופמן ג. — 204, 231
 שושני — 37
 שטקהולם — 106
 שלום-עליכם — 198
 שמעונוביץ ד. — 204
 שפרינצק י. — 85, 89, 187, 209
 שרשבסקי צבי המהן — 251

ת

תאים אוטונומיים — 151
 תנועת העבודה — 218
 תנועת הפועלים היהודית — 10, 15
 תנועת הפועלים העולמית — 15
 תנועת נוער חלוצי — 110
 תנועת שחרור לאומית — 48

תליאביב — 151, 228
 תלחי — 8, 91, 167
 תל-נורדוי — 270
 תל-עדשים — 121

קלמנסו — 264
 קמיונסקי משה — 251
 קמינר יצחק — 251
 קנסור י. ל. — 250
 קפלנסקי ש. — 60, 114, 134
 קרופוטקין ס. — 231
 קריניצי — 34

ך

רביזוניזם — 235
 „רוסטא“ — 55
 ריבוצקאים — 60
 רפורמות אנגריזות — 158, 225

ראשון-לציון — 151
 רבינוביץ א. ז. — 164
 רובינוב — 264
 רוברטסון — 29
 רובשוב ז. — 60, 66
 רזנבלט ברנרד — 152
 רוטנברג פינחס — 29, 88, 154
 רוטשילד אַדמונד — 192
 רוטשילד גימס — 29
 רומניה — 15
 רוסייה — 15
 רופין ארתור — 78, 234, 237
 רחובות — 151, 190
 ריבוצקי א. — 117
 ריב"ל — 231
 ריס א. — 66
 רם גרשון — 251
 רמז דויד — 114, 125, 209, 217
 רמת-גן — 121
 רקליו אליזה — 237

התוכן

עמוד

ב. אחדות-העבודה" ובהסתדרות

7	. . . . .	ביעידת „אחדות-העבודה" בחיפה: בויכוח הכללי
11	. . . . .	„פועלי-ציון" ו„צעירי-ציון"
19	. . . . .	ביעידה השניה של ההסתדרות: בויכוח הכללי
22	. . . . .	קשרים עם חוקי-לארץ
25	. . . . .	לאחר הועידה
26	. . . . .	משכורות
28	. . . . .	הלוייתנים ודגרי-הרקק
30	. . . . .	מעשי להטים
32	. . . . .	מן המיצר
34	. . . . .	על מה נזעקו „בעלי התעשייה"
37	. . . . .	על העיקר בשעה זו
40	. . . . .	על המשכורות בקרבנו
42	. . . . .	„הבנק המרכזי למוסדות שיתופיים"
44	. . . . .	ערב קונגרס
46	. . . . .	עוד שלב
49	. . . . .	ה„שמאל"
56	. . . . .	לשאלת הסוכנות היהודית
59	. . . . .	בועידת „פועלי-ציון" בוינה: בויכוח הכללי
61	. . . . .	על ההסתדרות ומוסדותיה
66	. . . . .	„קופת פועלי ארץ-ישראל" (קפא"י)
68	. . . . .	לשאלת השפות

71	במועצת ההסתדרות : שכונת העובדים .
75	תשובה לדברי חברים .
80	ועידת ארץ־ישראל העובדת .
88	תשובה . . . . .
92	בועידת „אחדות־העבודה“ בעין־חרוד : פתיחה . . . . .
98	בויכוח בשאלות המדיניות
103	עמדתנו ב„ברית פועלי־ציון“
118	משה שבח (שחיב) . . . . .
120	במועצת „אחדות־העבודה“ בנחלת־יהודה : אזכרה לחברים .
122	התכוננות לוועידת ההסתדרות
130	דברים בויכוח .
136	באין כתובת . . . . .

ראשית „דבר“

143	אל קוראינו . . . . .
148	מחבר לחבר . . . . .
149	מעשי תקפו של „המזרחי“ . . . . .
150	מועצת ישובי העמק . . . . .
151	הכרותו של אורמסבייגור . . . . .
153	חמש שנות נציבות . . . . .
161	אל הרצל . . . . .
163	כשלון . . . . .
164	הסתדרות הנוער העובד . . . . .
165	„המזרחי“ וההתישבות החסידית . . . . .
167	באסיפת־מחאה בתל־אביב .
171	בפרוע פרעות בפועלים . . . . .
172	יום הפטירה של נחמן סירקין . . . . .
173	אל השותקים . . . . .
175	נחלת־יהודה . . . . .

177	.	.	לבואו של אב. כהן .
180	.	.	באסיפת הנבחרים .
182	.	.	למען הקרן הקימת .
183	.	.	ביטול שכר-לימוד .
185	.	.	באסיפת הנבחרים: בויכוח בשאלת הישוב וההסתדרות הציונית
187	.	.	על המצב הכלכלי .
195	.	.	במחשך .
197	.	.	שאגה לקרקע .
198	.	.	מרשמי ה. ליוויק ברוסיה
200	.	.	אליעזר פקטורי
201	.	.	לחברי ב"אזהל"

„ניר”

209	.	.	בשולי הקטרוג הגדול
215	.	.	שלוש תמיהות .
218	.	.	„ניר”, הרצאה בוועידה החקלאית בחיפה
236	.	.	תשובה לדברי חברים

א י ש י ם

249	.	.	מילואים לתולדותיו של אהרן ליברמן עורך „האמת”
255	.	.	לכבוד יהושע חנקין
257	.	.	רופין

ד ב ר י ם

מתקופת המדורים הקודמים שלא נכללו בהם

263	.	.	להתחדשות ה„קונטרס”
264	.	.	„האדמה” חוברת י”ב .
265	.	.	למועצת „אחדות-העבודה”
266	.	.	ושוב משפורות .
268	.	.	פתיחה לקובץ „הקבוצה”

- 270 . על שכונת העובדים והקרן הקימת
 278 . תשובות למכתבי חברים: א.
 279 . . . . . ב.

מילואים

- 283 א. מחיפה ועד הנה (מתוך דיווח שבון, בקיץ תרפ"א)¹
 ב. בשיבת הפתיחה של מועצת הבחירות הסוציאליסטית
 290 . . . . . בפתחתקוה (תרפ"ו)
 הערות
 296 . . . . .
 332 . . . . . מפתח ענינים, שמות ומקומות

¹ תכנון: רעיון האיחוד שעוררה „אחדות-העבודה” היה נחלתו של רוב ציבור הפועלים בארץ; התנגדותו של „הפועל הצעיר”; יחסה ההססני של העליה החלוצית בזמן ההוא. דרישתנו לכינוס ועידת פועלים כללית; הכרת הצורך בפשרה בינינו ובין „הפועל הצעיר”; מצע האיחוד שלנו בצורתו הכללית נתקבל בוועידת-היסוד של ההסתדרות בחיפה; ציבור הפועלים בהמוניו נהר לוועדה, מכוחו ומלחצו הושפעו הצירים לכונן את ההסתדרות. בוועידת „אחדות-העבודה” כתום ועידת ההסתדרות; ספיקות בצורך קיומה של „אחדות-העבודה” מעתה; י. ח. ברנר בוועידה; כניסתם של „צעירי-ציון” ל„אחדות-העבודה” — נצחונה הפוליטי והמוסרי. „אחדות-העבודה” והאינטרנציונל; ה„ארבייטס-גמיינשפט” היונאית. כוחה של העליה היהודית בארץ; פנים חדשות, ישובים חדשים; אזהלים וצריפים לאורך הכבישים. טיול עם י. ח. ברנר בכביש מגדל-טבריה-כנרת; „עוד עשרים כבישים מעין זה — והכל פדאי”; אחרי רצח ברנר במאורעות מאי; מה היה בשבילנו ברנר. עבודתה הפוליטית של „אחדות-העבודה” אחרי המאורעות. התמסרותם של חברינו להסתדרות ולהקמת מוסדותיה; מגמת ההסתדרות — יצירת קהילת העבודה העברית בארץ-ישראל.